

อายุ เพศสถานะ ชั้นชั้นและชาติพันธุ์: การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องชุดนักร้องหญิง
หมายเลขหนึ่ง คุณป้ามาตุร และสโมสรมนักร้อง

นางสาวมนัสวี พรหมสุทธิรักษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

AGE, GENDER, CLASS AND RACE: A COMPARATIVE STUDY OF THE NO. 1
LADIES' DETECTIVE AGENCY, KHUNPA MATHUN AND SAMOSON
NAKSUEP SERIES

Miss Manaswee Phromsuthirak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Comparative Literature
Department of Comparative Literature
Faculty of Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2011
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

อายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์:

การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องชุดนักสืบหญิงหมายเลข
หนึ่ง คุณป้ามาตุร และสโมสรมักสืบ

โดย

นางสาวมนัสวี พรหมสุทธิรักษ์

สาขาวิชา

วรรณคดีเปรียบเทียบ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร. ทอแสง เชาว์ชุติ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพจน์ อัสววิรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. สุรเดช ชาติอุดมพันธ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร. ทอแสง เชาว์ชุติ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวณิต จุลวงศ์)

มนัสวี พรหมสุทธิรักษ์: อายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์: การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง
คุณป้ามาตุร และสโมสรรักสืบ. (AGE, GENDER, CLASS AND RACE: A COMPARATIVE STUDY OF
THE NO. 1 LADIES' DETECTIVE AGENCY, KHUNPA MATHUN AND SAMOSON NAKSUEP
SERIES) อ. ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร. ทอแสง เขาว์ชุตติ, 156หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์ในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนชุด
นักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง (*The No. 1 Ladies' Detective Agency*) ของอเล็กซานเดอร์ แมคคอลล์ สมิธ (Alexander
McCall Smith) ชุดคุณป้ามาตุร ของ "แก้วแก้ว" และชุดสโมสรรักสืบ ของ "นายา" ซึ่งมีตัวละครเอกเป็นนักสืบหญิงสูงวัย และ
เพื่อเปรียบเทียบนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของไทยกับของตะวันตก

ผลการศึกษาด้านอายุพบว่า การที่ตัวละครสูงวัยสวมอัตลักษณ์เป็นคนหนุ่มสาว เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทการเป็น
นักสืบ ตามชนบของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน ที่ตัวละครเอกมีลักษณะเฉพาะ คือ เป็นชายหนุ่มชนชั้นกลางหรือชนชั้นสูงผู้มีความ
รู้ ความสามารถทางกฎหมาย ฉลาดหลักแหลม มองการณ์ไกล มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และมีความสามารถด้านการใช้
เหตุผล จึงเป็นการได้กลับวาทกรรมของสังคมเกี่ยวกับผู้สูงวัย แต่การปรุงแต่งและนำเสนอตัวตนของคนชราขัดแย้งกับมายาคติของ
สังคมกระแสหลัก และยังมีลักษณะที่เน้นย้ำมายาคติดังกล่าว ทำให้เกิดความย้อนแย้งขึ้นกับตัวตนของผู้สูงวัย

ผลการศึกษาด้านเพศสถานะพบว่า การที่ตัวละครสตรีสวมอัตลักษณ์เป็นชายเพื่อทำงานในพื้นที่สาธารณะ เป็นการได้
กลับมายาคติของสังคมเกี่ยวกับสตรี แสดงให้เห็นประสบการณ์ ความรู้ความคิด รวมทั้งสัญชาตญาณโดยธรรมชาติของสตรีว่าเท่า
เทียม และหรือเก่งกาจสามารถกว่าบุรุษ แต่การที่ตัวละครนักสืบต้องอาศัยเรื่องเล่าเพื่อต่อรองกับอำนาจของบุรุษ และตัวละครสตรี
อื่นแสดงถึงความอ่อนแอ จำเป็นต้องถูกปกป้อง และต้องพึ่งพาบุรุษ ก็แสดงให้เห็นความย้อนแย้งที่เกิดขึ้นกับตัวตนของสตรี

ผลการศึกษาด้านชนชั้นพบว่า ความสัมพันธ์ทางชนชั้นที่ถูกสะท้อนออกมาจากนวนิยาย แสดงให้เห็นความโหดเหี้ยม
สังคมเดิมที่มีความเท่าเทียม หรือมีการอุปถัมภ์กันอย่างเหมาะสม แสดงถึงความเลวร้ายของระบบทุนนิยม แต่ขณะเดียวกันก็
สะท้อนถึงการไม่ยอมรับความเท่าเทียมทางชนชั้น ทำให้เกิดความย้อนแย้งจากการติดอยู่ในมายาคติแบ่งแยกระหว่าง "เรา" และ
"ไม่ใช่เรา"

ผลการศึกษาด้านชาติพันธุ์พบว่า ตัวละครชาวไทยแสดงถึงการรับรู้และยอมรับมายาคติว่าชาติพันธุ์ไทยด้อยกว่าชาติ
ตะวันตก แต่การสร้างและนำเสนอตัวละครเอกนักสืบผิวสีและนำเสนอเรื่องเล่าเกี่ยวกับพื้นที่ วิถีชีวิตและความทรงจำของคนผิวสี
โดยเน้นการให้คุณค่าความดีงามทางด้านจิตใจ เป็นกลวิธีการได้กลับวาทกรรมความเจตยฉลาด มีศีลธรรมของคนผิวขาวที่มีเหนือ
คนผิวสี และช่วยให้คนผิวสีดำรงอัตลักษณ์ของตนไม่ให้ถูกกลืนหายไปในระบบโลกาภิวัตน์

ภาควิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ ..ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ ..ลายมือชื่ออ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา 2554

5180187322: MAJOR COMPARATIVE LITERATURE

KEYWORDS: DETECTIVE NOVEL/ MYTH/ DISCOURSE/ AGE/ GENDER/ CLASS/ RACE

MANASWEE PHROMSUTHIRAK: AGE, GENDER, CLASS AND RACE: A COMPARATIVE STUDY OF THE NO. 1 LADIES' DETECTIVE AGENCY, KHUNPA MATHUN AND SAMOSON NAKSUEP SERIES. ADVISOR: THOSAENG CHAOCHUTI, Ph.D. 156pp.

This thesis aims at the analysis of age, gender, class, and race in the detective novels namely *The No 1 Ladies' Detective Agency* of Alexander McCall Smith, *Khunpa Mathun* of "Kaewkao", and *The Samoson Naksuep series* of "Naya" in which the heroes are old-aged female detectives in order to make a comparative study between Thai and Western detective novels.

The study on the age indicates that the creation of old-aged characters having the identity of young people is for the conformation with the detectives' role. According to the tradition, the heroes of the detective novels have some specific aspects. They are young men of middle or high class with legislative knowledge, wisdom, far-sightedness, scientific knowledge and ability in reasoning. This is for the opposition of the discourse on the society of the old-aged. However, the invention and the presentation of the old-aged are against the myth of the main trend of the society. The emphasis of the mentioned myth also causes the conflict on the self of the old-aged.

The investigation on gender shows that the making of female characters with male identity to work in the public space is to counter against the social myth relating to women. Their experience, knowledge, thinking, and instinct are naturally equal to men's or even better. However, the depending on the narrative of the detective characters to argue with men's power and other female characters indicates their weakness, the need of being protected, and men depending. This also shows the antiithesis of women's selves.

The study on class indicates that the class relations exhibited in the novels showing that the authors still call for the old society of equality, or suitable support. They also show the evilness of capitalism. In the same time the authors do not accept the class equality. This causes the opposition from the adherence to the myth of "self" and "other" disparity.

The study on race shows that Thai characters in these novels accept the myth that Thai people are inferior to the Western. However, the creation of the colored heroes, and the narrative on their space, way of life, and their memory with the emphasis on mind goodness are the methods of the opposition against the discourse on the white's wisdom and morality superior than that of the colored. It can preserve the self identity of the colored from the assimilation of the globalization culture.

Department: Comparative Literature..... Student's Signature.....

Field of Study: Comparative Literature..... Advisor's Signature.....

Academic Year: 2011.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ โดยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร. ทอแสง เชาว์ชุตติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งกรุณาสละเวลาให้ความรู้และคำแนะนำที่มีประโยชน์อย่างยิ่งตลอดการทำวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความอนุเคราะห์ที่ได้รับ จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ และนายปรมะ พรหมสุทธิรักษ์ สำหรับกำลังใจและการอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยทุกประการ

คุณค่าและประโยชน์จากการค้นคว้าอันพึงมีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบทดแทนบุญคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา.....	8
1.3 แนวเหตุผล สมมติฐาน.....	8
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	8
1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1.6 วิธีการวิจัย.....	14
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
บทที่ 2 อายุ.....	16
2.1 ภาวะและมายาคติความสูงวัย	16
2.2 ภาวะสูงวัยของตัวละครนักสืบในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน.....	22
2.2.1 มายาคติด้านกายภาพของผู้สูงวัย.....	25
2.2.1.1 นวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง.....	26
2.2.1.2 นวนิยายชุดสโมสرنักสืบ.....	30
2.2.2 มายาคติด้านสติปัญญาและการทำงานของสมองของผู้สูงวัย.....	33
2.2.2.1 นวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง.....	33
2.2.2.2 นวนิยายชุดคุณป้ามาตุรุ.....	35
2.2.3 มายาคติด้านความต้องการทางเพศของผู้สูงวัย.....	40
2.2.3.1 นวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง.....	41
2.2.3.2 นวนิยายชุดสโมสرنักสืบ.....	43
2.3 สรุป.....	44

บทที่ 3	เทศสถานะ.....	46
3.1	แนวคิดและมายาคติเกี่ยวกับเทศสถานะ.....	46
3.2	เทศสถานะกับตัวละครนักสืบและเหยื่อในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน.....	51
3.2.1	มายาคติด้านสมรรถภาพของสตรี.....	53
3.2.1.1	นวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง.....	54
3.2.1.2	นวนิยายชุดคุณป้ามาตุร.....	58
3.2.2	มายาคติด้านพื้นที่และการเลือกอาชีพของสตรี.....	62
3.2.2.1	นวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง.....	64
3.2.2.2	นวนิยายชุดสโมสรมักสืบ.....	70
3.3	สรุป.....	74
บทที่ 4	ชนชั้น.....	77
4.1	แนวคิดและมายาคติเกี่ยวกับชนชั้น.....	77
4.2	ชนชั้นของตัวละครในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน.....	80
4.2.1	ตัวละครนักสืบกับการสะท้อนความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสังคม บอตสวานา.....	82
4.2.2	ตัวละครนักสืบกับการสะท้อนความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสังคมไทย.....	91
4.2.3	ตัวละครนักสืบกับการสะท้อนความสัมพันธ์ทางชนชั้นใน สหรัฐอเมริกา.....	99
4.3	สรุป.....	103
บทที่ 5	ชาติพันธุ์.....	105
5.1	ภาวะและมายาคติทางชาติพันธุ์.....	105
5.2	นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนกับการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์.....	108
5.2.1	ความแปลกแยกที่เกิดจากมายาคติของคนผิวขาว และการใช้เรื่องเล่า เพื่อโต้กลับมายาคติดังกล่าว.....	110
5.2.1.1	ความแปลกแยกที่เกิดจากมายาคติของคนผิวขาว.....	112
5.2.1.2	การใช้เรื่องเล่าเพื่อโต้กลับมายาคติของคนผิวขาว.....	116
5.2.2	สังคมไทยและลัทธิอาณานิคมใหม่ (Neo-Colonialism).....	128
5.2.2.1	นวนิยายชุดคุณป้ามาตุร.....	129
5.2.2.2	นวนิยายชุดสโมสรมักสืบ.....	132

5.3 สรุป.....	136
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	138
รายการอ้างอิง.....	145
บรรณานุกรม.....	150
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	156

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

อังกฤษ สุทธิพิเศษกล่าวถึงความเป็นมาของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนในวิทยานิพนธ์เรื่อง *นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน: อิทธิพลของชุดเซอร์ลอคโฮล์มส์ ที่มีต่อชุดบัวโร้และนิทานทองอิน* ว่านวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนมีจุดกำเนิดมาตั้งแต่สมัยโบราณ เช่น นิทานพื้นเมืองที่กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ รวมทั้งความพยายามพิสูจน์สิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านั้นของมนุษย์ แต่วิธีการสืบสวนค้นหาความจริงของนิทานในสมัยนั้นยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ต่อมา จึงเกิดเรื่องราวการใช้ปัญญา การสังเกตเพื่อแก้ไขปัญหา ปรัชญาแทรกอยู่ในวรรณกรรมประเภทต่างๆ เกือบทุกภูมิภาคทั่วโลก อาทิ ในนิทานอิสปเรื่อง "สุนัขจิ้งจอกกับราชสีห์" ที่กล่าวถึงเรื่องราวของราชสีห์และสุนัขจิ้งจอก ราชสีห์อยากกินสุนัขจิ้งจอกจึงออกอุบายให้มันเดินเข้าไปในถ้ำ แต่สุนัขจิ้งจอกสังเกตเห็นรอยเท้าของสัตว์หลายชนิดเดินเข้าไปในถ้ำ โดยไม่มีรอยเท้าเดินออกมา มันจึงไม่หลงกลของราชสีห์

อีกตัวอย่างหนึ่งคือเทพนิยายของกริมม์ (*Grimms' Fairy Tales*) ที่แสดงให้เห็นวิธีการพิสูจน์ความจริงเมื่อหญิงสาว 12 คนปลอมตัวเป็นชาย พวกเขาถูกบังคับให้เดินบนพื้นที่เต็มไปด้วยเมล็ดถั่ว ผู้ทดสอบคาดว่าพวกเขาจะต้องค่อยๆ เดินแบบสตรี แต่หญิงสาวทั้งหมดรู้กลลวงหน้าจึงออกเดินให้เข้มแข็งเหมือนผู้ชาย ขณะที่วรรณกรรมเรื่อง *Tristan and Iseult* ของ โทมัส ออฟ บริเทน (Thomas of Britain) และ เบโค (Béroul) ในช่วงศตวรรษที่ 12 กล่าวถึงเรื่องราวของทริสตอง (Tristan) ที่ปลอมตัวเข้าไปอยู่กับอิเซออร์ (Iseult) พระราชาให้ทหารนำแบ่งไปโรยไว้ระหว่างเตียงของทั้งสอง เพื่อจะได้เห็นรอยเท้าของทริสตองและจับเขาได้ แต่ทริสตองสังเกตเห็นจึงกระโดดข้ามไปยังเตียงของอิเซออร์แทนการเดิน (อังกฤษ สุทธิพิเศษ, 2544: 7-8) ต่อมาสมัยศตวรรษที่ 14 วรรณกรรมอาหรับ เรื่อง *"The Three Apples"* ซึ่งอยู่ในวรรณกรรมเรื่องพันหนึ่งทิวา (*One Thousand and One Nights*) มีเนื้อหากล่าวถึงชาวประมงผู้พบศพหญิงสาวถูกฆ่าหั่นเป็นหลายชิ้น เขาจึงต้องสืบสวนหาตัวฆาตกรเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง และสมัยศตวรรษที่ 17 ในประเทศจีน วรรณกรรมเรื่อง *เปาบุ้นจิ้น (Bao Gong An)* กล่าวถึงกระบวนการสืบสวนคดีจำนวน

มากของผู้พิพากษาเปากง ผู้มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ฉลาดเฉียบแหลม จนได้รับการยกย่องอย่างแพร่หลาย (chinapage, 2012: online)

จะเห็นได้ว่า วิธีการสืบสวนสอบสวนลักษณะต่างๆ เหล่านี้ปรากฏแทรกอยู่ในวรรณกรรมประเภทต่างๆ เรื่อยมาแต่ยังไม่มียุคที่ชัดเจน รูปแบบที่ชัดเจนของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนมีจุดเริ่มต้นในประเทศแถบตะวันตกเมื่อต้นศตวรรษที่ 19 โดยในปีค.ศ. 1841 นักเขียนชาวอเมริกัน เอ็ดการ์ แอลแลน โป (Edgar Allan Poe) ได้เขียนเรื่องสั้นที่เน้นการสืบสวนโดยเฉพาะคือเรื่อง *"The Murders in the Rue Morgue"* สร้างตัวละครที่มีอาชีพเป็นนักสืบผู้เน้นใช้เหตุผล ใช้การสังเกตอย่างรอบคอบตั้งแต่ฉากแรกถึงฉากสุดท้าย เพื่อคลี่คลายคดีขึ้นมาเป็นคนแรกคือ ออกุส ดูแปง (Auguste Dupin) ซึ่งมีบทบาทอีกสองครั้งในเรื่อง *"The Mystery of Marie Roget"* ตีพิมพ์ในปีค.ศ. 1843 และ *"The Purloined Letter"* ในปีค.ศ. 1844 เรื่องสั้นของโปได้รับการยอมรับว่าเป็นจุดกำเนิดวรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวน เนื่องจากโปเป็นผู้ริเริ่มสูตร หรือโครงสร้างในการเขียนนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่เรียกว่า *"locked room mystery"* กล่าวคือเกิดการฆาตกรรมขึ้นในห้องที่ปิดตาย จนดูเหมือนว่าฆาตกรไม่สามารถเข้าหรือออกไปได้อีกด้วย (อังคณา สุขวิเศษ, 2544: 22) จากเรื่องสั้นของโป จะเห็นได้ถึงลักษณะเฉพาะของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน คือการเน้นความสำคัญของตัวนักสืบ ซึ่งอาจเป็นมืออาชีพ หรือมือสมัครเล่นก็ได้ รวมทั้งให้น้ำหนักของเรื่องมากกว่าครึ่ง กับกระบวนการสืบสวนสอบสวนคลี่คลายอาชญากรรม ซึ่งโดยมากมักเป็นการฆาตกรรม

การที่โปสร้างสูตรและเน้นความสำคัญของตัวละคร จนกลายเป็นลักษณะเฉพาะ เป็นรูปแบบที่ชัดเจนของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน ทำให้งานของโปได้รับความนิยมและมีอิทธิพลอย่างมากต่อนักเขียนและงานเขียนแนวสืบสวนสอบสวนในสมัยนั้น กล่าวได้ว่า ในช่วงศตวรรษที่ 19 อันเป็นยุคแรกเริ่มของวรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวน นวนิยายแนวดังกล่าวได้รับความนิยมมากในหมู่ชาวอังกฤษ เช่น นวนิยายเรื่อง *"The Moonstone"* ของวิกกี คอลลินส์ (Wilkie Collins) ในปีค.ศ. 1868 ซึ่งนำเสนอเรื่องราวผ่านบันทึกความทรงจำของตำรวจที่เป็นนักสืบ และแสดงวิธีการขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนทั้งหมด นวนิยายเรื่องนี้จึงได้รับความนิยมเนื่องจากคนอังกฤษให้ความสำคัญกับตำรวจอย่างมาก สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือหลักฐานจาก แฮร์ ลีโอน ฟอยชท์ วังเงอร์ (Herr Lion Feuchtwanger) ชาวเยอรมันผู้วิจัยสำรวจลักษณะนิสัยของชาวเยอรมัน ชาวฝรั่งเศส และชาวอังกฤษ

เมื่อปี ค.ศ. 1927 พบว่าชาวอังกฤษให้ความสนใจรายละเอียดภายนอกของคนและสิ่งของมากกว่าชนชาติอื่น การให้ความสำคัญกับหลักฐาน ทั้งรอยเท้า รอยเลือด วัน เวลา และสถานที่ ซึ่งพบในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน จึงสอดคล้องเป็นอย่างดีกับธรรมเนียมของชาวอังกฤษ นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนจึงแพร่หลายในประเทศอังกฤษมากกว่าในประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนีนั่นเอง (Sayer, 1945: 7 อ้างถึงในอังคณา สุขวิเศษ, 2544: 8-9) อย่างไรก็ตาม แม้เรื่องสั้นของโปจะได้รับ การยอมรับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน แต่กลับไม่มีชื่อเสียงโด่งดังเท่ากับนวนิยายนักสืบชุดเชอร์ล็อก โฮล์มส์ (Sherlock Holmes) ของเซอร์ อาเธอร์ โคนัน ดอยล์ (Sir Arthur Conan Doyle) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1887 หรือกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นภายหลังเป็นเวลาถึง 46 ปี เหตุเนื่องมาจากรูปแบบวิธีการสืบสวนสอบสวน และโครงสร้างของเรื่องมีความแน่นอนมากขึ้น รูปแบบของนวนิยายที่ปรากฏในยุคนี้เรียกว่า “นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิก” (Classical Detective Story) หรือเรียกว่า “Whodunit” หรือ “Who-done-it” (Elliot Paul in Burack, ed., 1945: 169 อ้างถึงในอังคณา สุขวิเศษ, 2544: 9) ซึ่งลักษณะสำคัญของนวนิยายประเภทนี้คือ ตัวละครที่มักเป็นนักสืบสมัครเล่น หรือนักสืบกึ่งมืออาชีพ (semi-professional detective) จะเก็บข้อมูลจากการเล่าเหตุการณ์อาชญากรรมที่เกิดขึ้นของพยาน ซึ่งแสดงมุมมองที่แตกต่างกันไปต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยที่นักสืบจะได้เรียนรู้ และคลี่คลายปมปัญหาไปที่ละน้อย คิดใคร่ครวญพิจารณาเหตุการณ์ อันเป็นกระบวนการสืบสวนสอบสวนจนสามารถได้ข้อสรุปในท้ายที่สุด ลักษณะเด่นของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิก จึงประกอบด้วยเรื่องราวสองเรื่อง เรื่องแรกที่เป็นอาชญากรรมจะไม่ปรากฏให้เห็นในตัวบทเพราะได้เกิดขึ้นและจบลงแล้ว และเรื่องที่สองเป็นเรื่องของการสืบสวนสอบสวนจะปรากฏอย่างชัดเจนในตัวบท นอกจากนี้ ตัวละครเพื่อนนักสืบมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ติดตามตัวนักสืบไปในระหว่างการสืบสวน คลี่คลายคดีของนักสืบ และนำรายละเอียดทั้งหมดมาถ่ายทอดในรูปของบันทึกความทรงจำหรือเรื่องเล่าย้อนหลัง เพื่อนักสืบหรือคู่หนักสืบทำหน้าที่เป็นผู้เล่าหลัก (Narrator) ของเรื่องและมักเป็นชายหนุ่มเช่นเดียวกับตัวนักสืบ ซึ่งลักษณะดังกล่าวพบได้ในนวนิยายชุดเชอร์ล็อก โฮล์มส์ ตัวละคร ดร. วัตสัน (Dr. Watson) ซึ่งเป็นแพทย์ มีหน้าที่ทั้งเล่าเรื่อง ทั้งบันทึกเหตุการณ์และทำหน้าที่โต้ตอบกับตัวเอกนักสืบ บทสนทนาระหว่างโฮล์มส์และดร. วัตสัน มีลักษณะเป็นแบบโสเครติค (Socratic) คือ ครูจะต้องแนะลูกศิษย์ด้วยคำถามคำตอบไปจนพบจุดหมาย เมื่อดร. วัตสันทำงานคนเดียวมักจะเกิดข้อผิดพลาด ผู้อ่านจะทราบสิ่งที่ถูกต้องจากโฮล์มส์อยู่เสมอ (อังคณา สุขวิเศษ, 2544: 51)

จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ยุคแรกเริ่มของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน ลักษณะของการสืบสวน ล้วนข้องเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่างๆ ศีลธรรม สถาบัน อาชญากรรม การเมือง การศาล ทั้งการ ลงโทษ การตัดสิน รวมทั้งนำเสนอการคลี่คลายปมปัญหาด้วยการใช้เหตุผล พิเคราะห์ไตร่ตรอง ทำให้ตัวละครเอกที่เป็นนักสืบจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเฉพาะตัว เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการนำเสนอ เรื่อง กล่าวคือ นักสืบต้องมีความรู้ อย่างน้อยในทางวิทยาศาสตร์ หรือกฎหมาย รวมถึงยังต้องรู้จัก สังเกต รอบคอบ ดังนั้นตัวละครชายหนุ่มผิวขาวชนชั้นกลางจนถึงชนชั้นสูง ซึ่งได้รับการยอมรับว่า ร่างกายมีความแข็งแรง และได้รับโอกาสในการศึกษามากกว่าสตรี จึงถูกเลือกให้รับบทบาท นักสืบ เพื่อให้เกิดความสมจริง ขณะที่สตรีได้รับบทบาทที่เหลื่อมอยู่ในเรื่อง คือ เป็นเหยื่อ ดังจะเห็น ได้จากนวนิยายชุด *เชอร์ล็อก โฮล์มส์* ตัวละครเอกคือเชอร์ล็อก โฮล์มส์เป็นชาวอังกฤษ มีความรู้ รอบตัวในหลาย ๆ ด้านทั้ง เคมี ฟิสิกส์ ความรู้เกี่ยวกับพืชมีพิษตระกูลต่าง ๆ มีความรู้ด้านอาชญา วิทยา (**Forensic science**) ตรรกศาสตร์ ทั้งยังรู้กฎหมายอังกฤษอย่างดี ขณะที่ตัวละครสตรีใน เรื่องมักเป็นทั้งตัวแทนสำหรับการแก้แค้น และเป็นทั้งเหยื่อของความรุนแรงต่างๆ เช่น เป็นสิ่งที่ถูก จับขูดขูด ผู้แตงนิยมเสนอภาพความอ่อนแอและเน้นภาพเรือนร่างที่ไร้สมอง ไร้สติปัญญาของ เพศหญิง เช่นเดียวกับคนผิวสี ที่มักได้รับบทบาทเป็นอาชญากรมืออาชีพ ถูกเสนอภาพให้ก้าวร้าว ปาเถื่อน ไร้การศึกษาและศีลธรรม

ต่อมา เริ่มเกิดกระแสสตรีนิยม (**Feminism**) ขึ้น นักเขียนได้เลือกนำนวนิยายแนวสืบสวน สอบสวนมาเปลี่ยนให้ตัวละครเอกนักสืบเป็นหญิง เพื่อแสดงความเป็นอัจฉริยะของสตรี แสดงให้ เห็นว่าสตรีมีศักยภาพเต็มเปี่ยม จนมีโอกาสดำเนินไปในโลกการทำงานของบุรุษ เท่ากับเป็นการ ส่งเสริมการพัฒนาบทบาทความเท่าเทียมของสตรีกับบุรุษ และเป็นการโต้กลับมายาคติที่สังคมมี ต่อสตรี เพราะอาชีพนักสืบเป็นงานที่ยากและเสี่ยงต่อความรุนแรงอย่างมาก นวนิยายแนวสืบสวน สอบสวนของเหล่านักเขียนกลายเป็นตัวอย่างความสำเร็จของสตรี ทั้งยังให้อารมณ์เร้าใจ แสดง พลังของสตรีที่มีบทบาทเป็นผู้กระทำ (**active role**) และมีราคาถูกกว่าหนังสืออัตชีวประวัติของสตรี ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ทำให้กลุ่มผู้อ่านให้การตอบรับอย่างดี ดังจะเห็นได้ตั้งแต่ยุคทอง ของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน (**The Golden Age of Detective Fiction**) คือราวปีค.ศ. 1920 - ค.ศ. 1930 สตรีชาวอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเริ่มรวมกลุ่มชุมนุมกันเรียกร้องสิทธิทางการเมือง ลงคะแนนเสียง สิทธิเกี่ยวกับการแต่งงาน สิทธิภายในครอบครัวของพวกเธอ นักเขียนสตรีในยุค ทองดังกล่าวจึงใช้นวนิยายสืบสวนสอบสวนเป็นเครื่องมือเรียกร้อง หรือแสดงสิทธิความเท่าเทียม ของสตรี (เรื่องเดช จันทรศิริ บรรณาธิการ, 2547: 7-11) เช่น งานเขียนชุด *มิสแมร์เบิล* (**Miss**

Marple) ของ อกาธา คริสตี เจ้าของฉายาราชินีแห่งเรื่องราวการฆาตกรรม การสร้างตัวละครสตรีสูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่สังคมเห็นว่าจะต้องอ่อนแอ ต้องพึ่งพาผู้อื่นเสมอให้เป็นนักสืบที่มีสติปัญญาความสามารถอย่างสูง จึงทำให้นวนิยายชุดนี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมระหว่างบุรุษและสตรีในสังคมอังกฤษและสหรัฐอเมริกาในยุคนั้น

ในปี ค.ศ. 1960 จึงเกิดกระแสการเคลื่อนไหวของสตรี (women's movement) ครั้งที่สองที่มีความชัดเจนมากขึ้น ปี ค.ศ. 1970 คำว่า "สตรีนิยม" ถูกกล่าวถึงในสถานที่สาธารณะอย่างแพร่หลายมากขึ้น การเรียกร้องครั้งที่สองเน้นประเด็นสำคัญคือ ความเสมอภาคในทุกๆ ด้าน เช่น เพศสถานะ อาชีพ เกิดเป็นทฤษฎี และแนวความคิดเกี่ยวกับสตรีนิยมเพิ่มขึ้นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เรียกร้องส่วนใหญ่ยังคงเป็นสตรีผิวขาวชนชั้นกลางถึงชนชั้นสูง ทำให้การเคลื่อนไหวครั้งนี้ไม่สามารถครอบคลุมความแตกต่างทางชนชั้นและสีผิวได้เท่าที่ควร ราวปี ค.ศ. 1990 เมื่อแนวคิดสตรีนิยมแพร่หลายไปทั่วทุกมุมโลก จึงเกิดกระแสการเคลื่อนไหวของสตรีครั้งที่สาม สตรีผิวสี รวมถึงสตรีในโลกที่สามจำนวนมาก ซึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่ยากลำบาก ไม่อาจนับเป็นชนชั้นกลางได้ จึงมีบทบาทร่วมเรียกร้องสิทธิของพวกเธอให้มีความเท่าเทียม และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นักเขียนเชื้อสายแอฟริกัน-อเมริกัน เช่น วอลเตอร์ มอสเลย์ (Walter Mosley) บาร์บารา นีลี (Barbara Neely) เอเลนอร์ เทย์เลอร์ บลันด์ (Eleanor Taylor Bland) แอนโทนี การ์ เฮย์วูด (Anthony Gar Haywood) นิเชลล์ เทรมเบิล (Nichelle Tramble) และวาเลอรี วิลสัน เวสเลย์ (Valerie Wilson Wesley) จึงเลือกนำนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนมาใช้ได้กลับวาทกรรมความเกลียดชังชาติ มีศีลธรรมและอารยธรรมของคนผิวขาวที่มีเหนือคนผิวสี โดยเสนอภาพตัวละครนักสืบผิวสีและสังคมเศรษฐกิจของพวกเขานอกชุมชนแอฟริกัน วิถีเอาชีวิตรอดจากสภาพสังคมเศรษฐกิจและการเมืองในชาติพันธุ์กระแสหลัก ภาษา อารมณ์ขัน ดนตรี และอาหารของคนผิวสี บางครั้งรวมถึงบทบาทของการเป็นทาสของคนผิวขาว ผู้แต่งจะตั้งคำถามสำคัญกับผู้อ่านเกี่ยวกับสีผิวซึ่งสัมพันธ์กับคุณค่าของการเป็นมนุษย์ บทบาททางเพศ และชนชั้นทางสังคม (Reddy, 2002: 54-59, 127, 185)

นอกจากนั้น เมื่อสังคมสมัยใหม่พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงวัยได้มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สร้างขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้สูงวัย เช่น ชุดหูฟังสำหรับช่วยคนหูตึง หรือโทรศัพท์มือถือที่มีปุ่มและหน้าจอขนาดใหญ่ต่อการใช้งาน เป็นต้น อีกทั้งวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์ที่ก้าว

ไกล ก็ทำให้มนุษย์สามารถมีชีวิตยืนยาวมากขึ้น สามารถคงศักยภาพทางความคิด สถิติปัญญา กำลังกายได้นานขึ้น ก็ทำให้ผู้สูงวัยยังคงมีสมรรถภาพที่พร้อมสำหรับการทำงานต่างๆ ผู้แตงนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนในปัจจุบัน จึงนิยมสร้างให้ตัวละครนักสืบที่มีลักษณะเด่นคือการใช้ชีวิตอย่างเสี่ยงอันตราย จำเป็นต้องใช้สติปัญญาไหวพริบในการคลี่คลายคดีเป็นผู้สูงวัยมากขึ้น เพื่อแสดงความสามารถที่ยังคงอยู่ของผู้สูงอายุ การแสดงความสามารถของผู้สูงวัยนี้แตกต่างจากในยุคแรกเริ่มของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่นักสืบเป็นผู้สูงวัยยังมีจำนวนน้อย เช่น ออกซี่ บารอนเนส (Orczy Baroness) สร้างนักสืบชายสูงอายุขึ้นเป็นครั้งแรกคือ พอลลี เบอร์ตัน (Polly Burton) โดยมีลักษณะเป็นชายชราที่นั่งอยู่มุมห้องของร้านน้ำชา และแทบไม่ลุกจากเก้าอี้ เขาสืบคดีจากการคิดต่อยอดเท่านั้น (Gregory Klein, 1999: 167) เรียกได้ว่าเป็นการสะท้อนสภาพสังคมและได้กลับวาทกรรมทางสังคมในสมัยนั้นที่ผู้สูงวัยถูกละเลย ทั้งยังถูกเห็นว่าไร้สมรรถภาพ จนแทบจะไม่มีบทบาทในสังคมได้เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า นวนิยายสืบสวนสอบสวนสมัยใหม่มีแนวโน้มว่าจะมีประเด็นเรื่องอายุ เสี่ยงของสตรี สีผิว เชื้อชาติ รวมทั้งชนชั้นมากและซับซ้อนขึ้น ผู้แต่งที่เป็นสตรีและหรือเป็นคนผิวสีก็มีเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน เพราะพวกเขารับรู้ข่าวสาร ความคิดความเชื่อที่เป็นมายาคติของสังคมกระแสหลักซึ่งกำหนดขึ้นโดยชายผิวขาว การที่ผู้เขียนสร้างตัวละครเอกนักสืบเป็นคนชรา สตรี หรือคนผิวสี รวมทั้งแสดงทัศนคติของตนเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้ จึงนับเป็นการโต้กลับวาทกรรมของสังคมกระแสหลักในด้านความสามารถของผู้สูงวัย สตรี คนผิวสี และชนชั้น ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นอิทธิพลที่ส่งถึงกันระหว่างนวนิยาย มนุษย์ และสังคมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมตะวันตก

ส่วนนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของไทยในยุคแรกเริ่ม ได้รับอิทธิพลจากนวนิยายแนวเดียวกันนี้ของตะวันตก เนื่องจากวรรณกรรมประเภทนวนิยาย เข้ามาสู่ประเทศไทยพร้อมกับอารยธรรมตะวันตกในสมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การประพันธ์นวนิยายสมัยแรกๆ มักได้รับอิทธิพลจากนวนิยายและเรื่องสั้นของตะวันตก โดยเฉพาะเรื่องที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย นวนิยายแปลในสมัยนั้น จำแนกและจัดลำดับตามความนิยมของผู้แปลได้ 5 ประเภท คือ นวนิยายชีวิต นวนิยายผจญภัย อาชญากรรม หัสนิยาย และนวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ (สุพรรณี วราทร, 2519: 83) ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 อาชญากรรมได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะประกอบด้วยเรื่องอาชญากรรม การสืบสวนสอบสวนหาตัวอาชญากร รวมทั้งวิธีการสืบสวน

หาแรงจูงใจในการก่ออาชญากรรม ที่ต้องมีการพิสูจน์และหาหลักฐานประกอบการใช้ความสังเกต และไหวพริบ สร้างความตื่นเต้นแก่ผู้อ่านด้วยการต่อสู้ การเสี่ยงชีวิต และความลึกลับต่างๆ (สุพรรณณี วราทร, 2519: 115) โดยเฉพาะเรื่องชุดเซอร์ลอค โฮล์มส์ได้รับความนิยมมากที่สุด ในวารสารต่างๆ ข้างต้น ได้พิมพ์อาชญากรรมจากเรื่องชุดเซอร์ลอค โฮล์มส์ออกมาเป็นจำนวนมาก แต่ละตอนมีชื่อเฉพาะ เช่น *แวนตาทอง จารบุรุษเยอรมัน ปัจฉิมกิจแห่งเซอร์ลอคโฮล์มส์ บ้านร้าง บริษัทผมแดง และวงแดง เป็นต้น* (สุพรรณณี วราทร, 2519: 93) เรื่องชุด*นักสืบเซอร์ลอค โฮล์มส์*นี้ได้รับความนิยมและมีอิทธิพลต่ออาชญากรรมนิยายไทยในยุคแรกที่ใช้เนื้อเรื่องคล้ายคลึงต้นฉบับ แต่ปรับเปลี่ยนฉาก ตัวละคร สำนวนภาษา และเนื้อเรื่องให้มีความเป็นไทย อาทิ เรื่องชุด*นิทานทองอิน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว* ซึ่งมีเหตุการณ์หลายตอนที่คล้ายคลึงกับเรื่องชุด*นักสืบเซอร์ลอค โฮล์มส์* เช่น การที่นักสืบหายตัวไปในขณะต่อสู้กับคนร้ายจนทำให้เป็นที่เข้าใจว่าเสียชีวิต หรือการที่นักสืบมีชื่อคู่หูนักสืบคล้ายคลึงกัน (อังคณา สุขวิเศษ, 2544: 54-55, 87)

ดังนั้น จะเห็นได้จากการสำรวจว่า นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของไทยในยุคแรกเริ่มได้รับอิทธิพลด้านโครงเรื่อง จากนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิกของตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนวนิยายชุด*เซอร์ลอค โฮล์มส์* และเนื่องจากนวนิยายชุด*เซอร์ลอค โฮล์มส์* รวมทั้งนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิกของตะวันตกในยุคแรก ที่ผู้แต่งชาวไทยรับอิทธิพลมา ยังไม่ให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องอายุ เสี่ยงของสตรี สีมิว เชื้อชาติ รวมทั้งชนชั้นมากและซับซ้อนนัก ประเด็นเหล่านี้จึงไม่ปรากฏในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของไทยในยุคแรกเริ่ม แต่ในปัจจุบันนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของไทยเริ่มให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องอายุ เพศสถานะ สีมิว เชื้อชาติ รวมทั้งชนชั้นมากขึ้น เพราะข่าวสารข้อมูล และวิทยาการที่เจริญก้าวหน้าในประเทศไทยอย่างรวดเร็ว รวมทั้งคนไทยได้รับการศึกษาจากตะวันตกมากขึ้น นักเขียนชาวไทยจึงได้รับอิทธิพลทางความคิด และสนใจสะท้อนประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับบทบาทฐานะของผู้สูงวัย สตรี คนผิวสี และชนชั้นจากมายาคติของสังคมเช่นเดียวกัน การวิจัยครั้งนี้จึงจะศึกษานวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของตะวันตก คือเรื่องชุด*นักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง (The No. 1 Ladies' Detective Agency)* ของอเล็กซานเดอร์ แมคคอลล์ สมิธ (Alexander McCall Smith) โดยศึกษาเปรียบเทียบกับนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่มีตัวละครเอกเป็นนักสืบหญิงสูงวัย ในยุคปัจจุบันของไทย คือเรื่องชุด*คุณป้ามาตุร*ของ “แก้วแก้ว” และเรื่องชุด*สโมสรรัก*ของ “นายา” เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบประเด็นเรื่องอายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์ในงานทั้งสามชุด

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์อายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์ในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน ซึ่งมีตัวละครเอกเป็นนักสืบหญิงสูงวัยทั้งสามชุด

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของไทยกับของตะวันตกที่ศึกษา

1.3 แนวเหตุผล สมมติฐาน

นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนมีตัวละครเอกที่มีลักษณะเฉพาะ และค่อนข้างจะตายตัว กล่าวคือ ตัวละครเอกที่เป็นนักสืบมักเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางกฎหมาย เป็นผู้ฉลาดหลักแหลม มองการณ์ไกล มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และมีความสามารถด้านการใช้เหตุผล ด้วยเหตุนี้ นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนจำนวนมากจึงสร้างตัวละครเอกที่เป็นชายชนชั้นกลางหรือสูงขึ้นมารองรับลักษณะพิเศษของนักสืบที่กล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่านวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนบางชุดสร้างตัวละครเอกที่เป็นนักสืบให้เป็นหญิงสูงวัย ที่ทำหน้าที่นักสืบเป็นอาชีพบ้าง หรือเป็นงานอดิเรกบ้าง ซึ่งการสร้างตัวละครในรูปแบบดังกล่าวย่อมมีผลทำให้เกิดประเด็นเรื่องอายุ เพศสถานะและชนชั้นขึ้น และในกรณีที่นักสืบเป็นหญิงสูงวัยที่เป็นคนผิวสีด้วยแล้ว ประเด็นเรื่องชาติพันธุ์ก็ย่อมจะเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยสันนิษฐานว่า นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนทั้งสามชุดนำเสนอนักสืบหญิงสูงวัย เพื่อเป็นการตอกย้ำและได้กลับมาทบทวนของสังคม เรื่องอายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์ โดยลักษณะของสังคมที่ต่างกันส่งผลต่อกลวิธีการตอกย้ำและได้กลับมาทบทวนของสังคมที่ต่างกันด้วย

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง (*The No. 1 Ladies' Detective Agency*) ของอเล็กซานเดอร์ แมคคอลล สมิธ (Alexander McCall Smith) จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ *The No. 1 Ladies' Detective Agency* (1998) *Tears of the Giraffe* (2000) และ *Morality for Beautiful Girls* (2001) ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายชุดคุณป้ามาตุรของ "แก้วแก้ว" จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ *คุณป้ามาตุร ตอนคดีเจ้าสาวหาย* (1980) และ *คุณป้ามาตุร ตอน*

คดีศึกวังน้ำร้อน (1980) และศึกษาวิเคราะห์นวนิยายชุดสโมสรมักสืบของ "นายา" จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ ดอกไม้กับหยดเลือด (2009) มายาพิศวาส (2009) ฟินิกส์คืนชีพ (2009) กาแฟลูกพีช (2009) สีเทาในสายรุ้ง (2009) ไก่ฟ้า-กาดำ (2009) หนูผิดร่าง (2009) และห่อหมกปริศนา (2009)

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า หนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบ นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน ของไทยกับของตะวันตก รวมทั้งประเด็นเรื่องเพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์ในงานนวนิยายแนวดังกล่าว มีดังนี้

1.5.1 หนังสือ

1.5.1.1 เรื่อง Diversity and Detective Fiction. โดย Kathleen Gregory Klein

หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นว่า นักเขียนจำนวนมากใช้ประเด็นเรื่องเสียงของสตรี สืบ ผิด เชื้อชาติ และชนชั้น ในโครงเรื่องหรือในตัวละคร เพื่อสะท้อนสภาพความหลากหลายของสังคมโลกในปัจจุบัน ที่มีประชากรหลากหลายเพศสถานะ หลากหลายเชื้อชาติ และชนชั้น อาศัยอยู่ร่วมกันในหนึ่งชุมชน โครงเรื่องและตัวละครในนวนิยายสืบสวนสอบสวน ที่มีความแตกต่างจากขนบของนวนิยายสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิก เช่น นักสืบเป็นคนที่ผิวดำที่ยากจนแต่มีไหวพริบดี จึงกลายเป็นตัวแทนของการเรียกร้องให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างของกลุ่มชนในสังคมจริง เพื่อให้เกิดความเท่าเทียม และสันติสุขในที่สุด

1.5.1.2 เรื่อง Hardboiled & High Heeled: The Woman Detective in Popular Culture. โดย Linda Mizejewski

หนังสือเล่มนี้ศึกษานวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน ละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน โดยเลือกเฉพาะงานที่มีนักสืบหญิงเป็นตัวละครหลัก กล่าวถึงพัฒนาการของนวนิยายที่มีนักสืบเป็นหญิงตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1980 จนถึงปัจจุบันโดยสรุปว่า แม้ว่านักสืบหญิงอาชีพจะได้แสดงออกถึงความรุนแรงกับเพศชาย เช่น การใช้กำลังจู่โจมเข้า

ควบคุมชายที่เป็นฆาตกร แต่ก็มักจะมีปัญหาในการทำงานร่วม หรือเผชิญหน้ากับนายตำรวจ ซึ่งนับเป็นตัวแทนอำนาจรัฐ ขณะที่บางเรื่องก็เสนอภาพนักสืบหญิงผิวสีผู้เก่งกาจฉลาดเฉลียวให้มีเรือนร่างดึงดูดเข้าตาจนใจบรรดาชายหนุ่มด้วย ทำให้เกิดความสงสัยเรื่องอุดมคติ อำนาจ และสิทธิเสรีภาพของหญิงในโลกของชายที่ยังคงมีไม่เท่าเทียมอยู่เสมอ

1.5.1.3 เรื่อง Trace, Codes, and Clues: Reading Race in Crime Fiction.

โดย Maureen T. Reddy

หนังสือเล่มนี้ศึกษางานของนักเขียนผิวสีหญิงสี่คนคือ Eleanor Taylor Bland, Barbara Neely, Valerie Wilson Wesley และ Nikki Baker ซึ่งแตงนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่มีหญิงผิวสีเป็นนักสืบ เนื้อเรื่องแสดงถึงมิตรภาพความสมัครสมานสามัคคีของชุมชนผิวสี รวมถึงบทบาทความเป็นแม่ที่ยิ่งใหญ่ของสตรีผิวสีด้วย นักเขียนทั้งสี่คนวิจารณ์ความขาวว่าเป็นสัญลักษณ์ของความลับสน หวาดกลัว การป่วยไข้และความตาย เรดดีจึงสรุปโดยให้แนวโน้มว่านักเขียนทั้งผิวขาวและผิวสีจะนำประเด็นเรื่องสีผิวมาใช้ในงานนวนิยายแนวดังกล่าวมากขึ้น เพราะสังคมปัจจุบันกำลังรณรงค์ให้วัฒนธรรมการเหยียดผิวลดลง และเรียกร้องความเสมอภาคระหว่างชาติพันธุ์เพิ่มมากขึ้น นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนจึงถูกใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการรณรงค์เรียกร้องนั่นเอง

1.5.2 วิทยานิพนธ์

1.5.2.1 วิทยานิพนธ์เรื่อง นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน : อิทธิพลของชุดเซอร์ลอคโฮล์มส์ ที่มีต่อชุดปัวโรต์และนิทานทองอิน (อังคณา สุขวิเศษ : 2544)

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาลักษณะของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิก โดยวิเคราะห์จากนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนชุดเซอร์ลอค โฮล์มส์ นวนิยายชุดปัวโรต์ และนวนิยายชุดนิทานทองอิน โดยเน้นศึกษาอิทธิพลของนวนิยายชุดเซอร์ลอค โฮล์มส์ ที่มีต่อนวนิยายชุดปัวโรต์ และนวนิยายชุดนิทานทองอิน รวมทั้งศึกษาลักษณะเฉพาะของนวนิยายชุดปัวโรต์ และนวนิยายชุดนิทาน

ทองอิน ผลการวิจัยเปรียบเทียบนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนทั้งสามชุดพบว่า นวนิยายชุด*ป๊อโรต์* และนวนิยายชุด*นิทานทองอิน* ได้รับอิทธิพลมาจากนวนิยายชุด*เชอร์ล็อก โฮล์มส์* โดยออกธา คริสตี นำลักษณะโครงเรื่อง ตัวละคร และกลวิธีในการเล่าเรื่อง จากนวนิยายชุด*เชอร์ล็อก โฮล์มส์* มาเป็นแนวทาง ในการประพันธ์นวนิยายชุด*ป๊อโรต์* ส่วนพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงรับอิทธิพลทั้งด้านโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และกลวิธีการเล่าเรื่อง ในการพระราชนิพนธ์นวนิยายชุด*นิทานทองอิน* แต่อย่างไรก็ตาม นวนิยายชุด*ป๊อโรต์*และนวนิยายชุด*นิทานทองอิน* ก็เป็นนวนิยายที่มีลักษณะเฉพาะสูง เพราะ ออกธา คริสตี และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นำอิทธิพลที่ได้รับมาผสมผสานเข้ากับประสบการณ์ รวมทั้งความรู้ในด้านต่างๆ และภูมิหลังทางสังคม และวัฒนธรรมในยุคของตนเข้าไปได้อย่างเหมาะสม

1.5.2.2 วิทยานิพนธ์เรื่อง Chester Himes' rewriting of race, class and gender in his Harlem detective series. (Norlisha Francine Crawford : 2002)

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร Doctor of Philosophy, Department of Philosophy, University of Maryland มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาตัวละครผิวสี บทบาททางเพศ และชนชั้นสังคมในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของ Chester Himes ผลการศึกษาพบว่า ตัวละครผิวสีในสังคมชุมชนชาวแอฟริกัน อเมริกัน จะแสดงเอกลักษณ์เฉพาะที่น่าสนใจ คือภาษา อารมณ์ขัน ดนตรี และอาหารซึ่งมีประวัติศาสตร์สืบทอดต่อกันมายาวนาน ทั้งยังแสดงบทบาทในการเอาชีวิตรอดจากสภาพสังคมเศรษฐกิจและการเมือง ในชาติพันธุ์กระแสหลักคือกลุ่มคนผิวขาว ด้วยการช่วยเหลือกันภายในสังคมของพวกเขาเอง เกิดเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ทำให้คนผิวขาวกลายเป็นทาสของพวกเขา ขณะที่ตัวละครหญิงผิวสีซึ่งเป็นนักสืบ ถูกวางบทบาทให้ตัดสินใจอย่างเฉียบขาดจนประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน ทำให้เห็นทั้งศักยภาพของสตรี และกลุ่มคนผิวสีว่ามีความสามารถในการทำงานที่ต้องใช้สติปัญญาและพลังกำลังเท่าเทียมกับบุรุษ และกลุ่มคนผิวขาว

1.5.3 บทความ

1.5.3.1 บทความเรื่อง The Modern in the Postmodern: Walter Mosley, Barbara Neely, and the Politics of Contemporary African-American Detective Fiction. โดย Daylanne K. English (หน้า 772-796)

บทความนี้ศึกษางานนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของผู้แต่งที่เป็นคนแอฟริกัน-อเมริกัน กล่าวคือ ศึกษางานของ **Walter Mosley, Barbara Neely, Eleanor Taylor Bland, Anthony Gar Haywood, Nichelle Tramble** และ **Valerie Wilson Wesley** พบว่าการให้นักสืบเป็นคนผิวสีและหรือเป็นสตรีด้วย เป็นการโต้กลับวาทกรรมที่ปรากฏในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิก ที่ว่าคนผิวสีเป็นอาชญากรผู้ป่าเถื่อน ทุจริต ไร้อารยธรรม งานเหล่านี้จึงมีส่วนช่วยทำลายพรมแดนระหว่างชาติพันธุ์และเพศสถานะ

1.5.3.2 บทความเรื่อง The Simple Art of Detection: The Female Detective in Victorian and Contemporary Mystery Novels. โดย Suzanne Young (หน้า 448-457)

บทความนี้ศึกษาวิเคราะห์หนังสือเรื่อง *The Web of Iniquity: Early Detective Fiction by American Women*. ของ **Catherine Ross Nickerson** โดยแสดงประวัติศาสตร์ของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่มีนักสืบเป็นหญิง ตั้งแต่การเกิดขึ้นพร้อมกับกระแสเคลื่อนไหวของผู้หญิง (women's movement) ครั้งที่สองในปี 1970 พบว่าผู้แต่งนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่มีนักสืบเป็นหญิงในสมัยศตวรรษที่ 19 เป็นชนชั้นสูง ที่ให้ความสนใจประเด็นเรื่องชนชั้นอย่างมาก ตัวละครเอกนักสืบในงานสืบสวนสอบสวนสมัยนั้นจึงเป็นสตรีชนชั้นสูง ซึ่งเริ่มต่อสู้กับตำรวจที่มาสืบเรื่องราวครอบครัวหรือเพื่อนของพวกเขา ด้วยการสืบสวนสอบสวนเองอย่างฉลาดสามารถและมีจิตใจเข้มแข็ง ดังนั้น นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่มีนักสืบเป็นหญิงในสมัยศตวรรษที่ 19 จึงเป็นการสะท้อนบทบาทของสตรีในอดีตที่มีเฉพาะต่อพื้นที่ภายในครอบครัวเท่านั้น แต่ผู้แต่งนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่มีนักสืบหญิงในปัจจุบันเป็นชนชั้นกลาง นักสืบหญิงที่ถูกผู้แต่งชนชั้นกลางสร้างขึ้นจึงสามารถผ่านคลายความเคร่งครัดในหน้าที่ได้มากกว่าสตรีชั้นสูง ทั้งยังเป็นบุุคคลที่อ่อนแอ พลัดพลังได้ และสามารถขยายการสืบสวนสอบสวนออกไปเกินพื้นที่ของครอบครัวและเพื่อนสนิท ไปสู่สังคมโลกอีกด้วย

นอกจากนั้น นิคเคอร์สัน ยังศึกษาวิเคราะห์หนังสือเรื่อง *Detective Agency: Woman Rewriting the Hard-Boiled Tradition*. ของ Prissilla L. Walton และ Manina Jones พบว่านวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่มีนักสืบเป็นสตรีในปัจจุบัน เป็นวัตตุดิบที่ดีสำหรับการอภิปรายถึงความหลากหลายของความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งเรื่องชาติพันธุ์ สีผิว อัตลักษณ์ เพศสถานะ ในโลกนวนิยายถือว่่านักสืบหญิงประสบความสำเร็จอย่างมากในการเรียกร้องความเท่าเทียมด้านต่างๆ กับชาย ในโลกจริงก็เช่นเดียวกัน ผู้หญิงได้รับความนับถือมากขึ้นทั้งในด้านการตลาดและในวงวิชาการ พิสูจน์ได้จากจำนวนนักเขียนสตรี และสตรีที่ประกอบอาชีพนักสืบในรอบ 15 ปีมานี้

1.5.3.3 บทความเรื่อง *Murder they wrote; Once a fixture of old-fashioned crime novels, the amateur detective now faces a new challenge*. โดย Louise Welsh (หน้า 13-27)

บทความนี้ วิเคราะห์นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของ Sophie Hannah เปรียบเทียบกับนวนิยายชุด *Miss Marple* ของ Agatha Christie ว่ามิสมาร์เปิดถูกวางบทบาทให้เป็นสตรีชราที่ยังคงแข็งแรงและเปี่ยมความสามารถในการสืบสวนหาฆาตกรราวกับนักสืบมืออาชีพ โดยมิสมาร์เปิดจะไม่มีบทบาททางงานบ้านให้ผู้อ่านจดจำได้ อีกทั้งความชราก็ไม่เป็นอุปสรรคในการสืบสวนของเธอ แต่ในนวนิยายของฮันนา ศาสตราจารย์นักสืบหญิง Sally Thorning แต่งงานและมีลูกเมื่ออายุ 38 ปี ภายนอกแซลลี่ดำเนินชีวิตตามแบบสตรีในสังคมกระแสหลักปัจจุบันที่ไม่ยอมให้ตนเองดูชราในสายตาของคนภายนอก เช่น ไปสปาอาทิติยละครึ่งรักษา รูปร่างให้หอมเพริ้ว เพื่อสามารถใส่เสื้อผ้าตามสมัยนิยมได้เสมอ แต่ในความเป็นจริงแซลลี่ถูกจำกัดขีดความสามารถในการทำงานสืบสวนสอบสวนด้วยภาระงานบ้าน จนทำให้เธอไม่สามารถปลีกตัวไปสืบสวนหาฆาตกรได้ ทั้งยังเป็นหน้าที่ที่เปิดเผยวัยที่แท้จริงของเธอ กล่าวคือ เมื่อแซลลี่ทำงานบ้าน เธอจะอยู่ในชุดลำสมัยและเหนื่อยง่ายกว่าขณะที่เธอสืบสวนสอบสวน สุดท้ายแซลลี่จึงเลือกหย่าขาดจากสามีเพื่อให้ตนเองทำงานสืบสวนได้เต็มเวลา และเพื่อให้ตนเองแลดูอ่อนเยาว์กว่าความเป็นจริงเสมอ เวลท์สรุปว่าผู้แต่งนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนในปัจจุบัน สร้างนักสืบหญิงสูงวัยให้สามารถต่อสู้กับทั้งฆาตกรและอายุที่เพิ่มมากขึ้น

1.5.3.4 บทความเรื่อง A ladies' detective man. A new woman in the life of Precious Ramotswe's Creator. [ออนไลน์]

บทความนี้ กล่าวถึงลักษณะนิสัยแบบสตรีที่นักสืบสตรีสูงวัย Precious Ramotswe จากนวนิยายสืบสวนสอบสวนชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่งของ Alexander McCall Smith ได้รับถ่ายทอดมาจาก Miss Marple นักสืบสตรีสูงวัยจากนวนิยายสืบสวนสอบสวนของ Agatha Christie คือ ความชอบดื่มชา ชอบตั้งวงสนทนาและสัญชาตญาณในการแกะรอย แต่รามอตสเวเป็นสตรีสูงวัยที่เปี่ยมคุณธรรมจริยธรรมในการมองโลก รวมทั้งการสืบสวนสอบสวนมากกว่ามิสมาร์เปิล ซึ่งเป็นการเน้นให้เห็นความดีงามของคนแอฟริกันอย่างชัดเจนอีกทางหนึ่งด้วย

จะเห็นได้ว่า แม้จะมีหนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของไทยกับของตะวันตก คือ วิทยานิพนธ์เรื่อง นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน : อิทธิพลของชุดเซอร์ลอคโฮล์มส์ ที่มีต่อชุดบัวโรต์และนิทานทองอิน แต่ก็เป็นการศึกษาเฉพาะรูปแบบการเขียนและสภาพสังคมในนวนิยายยุคคลาสสิก โดยไม่ได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องอายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์ และแม้ว่าจะพบหนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องอายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์ในนวนิยายแนวดังกล่าว แต่ก็ยังไม่พบการเปรียบเทียบระหว่างงานแนวดังกล่าวของไทยกับของตะวันตก การวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นเรื่องอายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์ในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของไทยและของตะวันตกในปัจจุบัน

1.6 วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้า ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและหนังสือ (Documentary Research) เป็นส่วนใหญ่ ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1.6.1 รวบรวมและศึกษานวนิยายทั้งสามชุด

1.6.2 ศึกษาเปรียบเทียบวิเคราะห์อายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์ในนวนิยายทั้งสาม

ชุด

1.6.3 ศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของไทยกับของตะวันตก

1.6.4 เรียบเรียงข้อมูล สรุปผล และรายงานผลการวิจัยโดยการเขียนวิทยานิพนธ์

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวนของไทยกับของตะวันตก

บทที่ 2

อายุ

2.1 ภาวะและมาयाคติความสูงวัย

ก่องกาญจน์ สวัสดิสาสิให้ความคิดเห็นไว้ในรายงานวิจัยเรื่อง "ทัศนคติของคนชราที่มีต่อครอบครัว" ว่า เกณฑ์ที่สังคมกำหนดให้บุคคลเป็นบุคคลสูงวัย หรือชราภาพนั้นแตกต่างกันไปตามสภาพของสังคม กล่าวคือ สังคมดั้งเดิม (Traditional society) กำหนดให้ใช้บทบาทของบุคคลในสังคมเป็นเกณฑ์กำหนดให้บุคคลนั้นเป็น "ผู้ชรา" บทบาทต่างๆ เหล่านี้มักจะเป็นบทบาทที่แสดงถึงความเป็นผู้นำและมีความรับผิดชอบสูง ซึ่งเกณฑ์เหล่านี้ก็แตกต่างกันไป เช่น ในเผ่า Bantu ในทวีปแอฟริกา เมื่อผู้ปกครองซึ่งมักจะหมายถึงบิดา หรือในบางครอบครัวหมายถึงพี่ชายคนโตเสียชีวิตลง ผู้เป็นลูกหรือน้องคนรองลงมาจึงจะได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ชรา ส่วนชนเผ่า Samoa คนชราหมายถึงหัวหน้าครอบครัวแบบขยาย กล่าวได้ว่า คนชราในสังคมดั้งเดิมถูกยกย่องให้เป็นผู้มีสถานภาพทางสังคมในระดับสูง เป็นเหมือนสมองของชุมชนหรือครอบครัว เป็นผู้ที่เก็บความทรงจำ และเป็นบันทึกที่มีชีวิตของเหตุการณ์ต่างๆ จะเห็นได้ว่า คนชราในสังคมดั้งเดิมที่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 45-55 ปีขึ้นไป ไม่ได้หมายถึงผู้ที่ไม่มียุทธศาสตร์ทางสังคมหรือทางเศรษฐกิจดังเช่นในสังคมสมัยใหม่ (ก่องกาญจน์ สวัสดิสาสิ, 2532: 5) เมื่อสังคมดั้งเดิมให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับบทบาทหน้าที่การเป็นผู้นำกลุ่ม การเป็นศูนย์รวมองค์ความรู้ของชุมชน บุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ดังกล่าว จะถูกเรียกว่าเป็นผู้ชรา และได้รับการยอมรับนับถือให้มีสถานภาพทางสังคมสูง แสดงให้เห็นว่า สังคมมนุษย์ในอดีตมีค่านิยมในการยกย่องบุคคลตามระดับการสะสมเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทางสติปัญญา คนชราซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีช่วงระยะเวลาสะสมความรู้ความสามารถมากที่สุดในการชุมชน จึงได้รับการยกย่องนับถืออย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากสังคมดั้งเดิมยังไม่มีเครื่องมือและวิธีการอันทันสมัยในการจัดการ พัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ให้เป็นระบบ สติปัญญาและความสามารถของบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด

ในทางตรงกันข้าม มาร์ศรี นุชแสงพลีให้ความคิดเห็นไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ: ศึกษากรณีผู้สูงอายุในชุมชนบ่อนไก่ กรุงเทพมหานคร" ว่าสังคมสมัยใหม่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เต็มไปด้วยเครื่องมือและวิธีการที่จะจัดการพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ให้เจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว สติปัญญา

ความสามารถของมนุษย์จึงถูกจัดการด้วยเครื่องมือเหล่านั้น ทำให้บทบาทหน้าที่การเป็นศูนย์รวมองค์ความรู้ของชุมชนของผู้ชราหายไป ค่านิยมในการยกย่องและนิยามบุคคลให้เป็นผู้ชราตามบทบาทการเป็นผู้นำ ตามระดับการสะสมเพิ่มพูนความรู้ความสามารถจึงเลื่อนหายไปด้วย จากการประมวลผลจากหลายแหล่งข้อมูลพบว่า สังคมสมัยใหม่จะนิยามว่าบุคคลเป็นผู้สูงอายุบนพื้นฐานของเกณฑ์การวัดอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ เกณฑ์แรก กำหนดตามประเพณี (Tradition) คือกำหนดให้บุคคลที่มีอายุ 65 ปีเป็นผู้สูงอายุ จะต้องถูกเกษียณอายุการทำงานเมื่ออายุ 65 ปีดังในประเทศสหรัฐอเมริกา หรือเกณฑ์ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดว่า ผู้สูงอายุ คือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จะเห็นได้ว่า เกณฑ์เกี่ยวกับอายุตามปฏิทินที่ใช้ตัดสินว่าผู้ใดเป็นผู้สูงอายุนี้ เป็นเกณฑ์ที่แคบและจำกัดมากเกินไป จากข้อสันนิษฐานว่าทุกคนจะมีแนวปฏิบัติเมื่อเป็นผู้สูงอายุแบบเดียวกันทั้งหมด (มารศรี นุชแสงพลี, 2532: 7)

เกณฑ์ที่สอง คริสทีน อาร์ วิคเตอร์ (Christine R. Victor) กล่าวไว้ในหนังสือ *Old Age in Modern Society : A Textbook of Social Gerontology* ว่า กำหนดตามการทำหน้าที่ของร่างกาย (Body Functioning) กล่าวคือเห็นว่า “ความสูงอายุ” เป็นกระบวนการทางชีวภาพของมนุษย์ ความสูงอายุเป็นกระบวนการที่ค่อยๆ เริ่มขึ้นในตอนต้นของวัยผู้ใหญ่ และดำเนินไปที่ละน้อยตลอดช่วงสามในสี่ของชีวิต ภาวะสูงวัยในมนุษย์แสดงให้เห็นได้จากความเปลี่ยนแปลงในทางกายภาพ และชีวภาพหลายด้าน อาทิ ความหนาแน่นของกระดูกจะลดลงหลังอายุ 45 ปี ซึ่งมีผลต่อขนาดและความแข็งแรงของกระดูก ผู้หญิงจะสูญเสียความหนาแน่นของกระดูกในอัตราส่วนที่เร็วกว่าผู้ชาย เมื่อกระดูกลดความหนาแน่นลงจะเปราะและอ่อนแอ เสี่ยงต่อการหักและพื้นตัวได้ซ้ำ อีกทั้งกล้ามเนื้อจะลดความแข็งแรงและความสามารถลง ผิวหนังจะเหี่ยวย่น ชิดและบางลง มีจุดขาว และริ้วรอยเกิดขึ้น มีขนน้อยลง ถูกทำลายได้ง่าย พื้นตัวได้ซ้ำ และแห้งลง สูญเสียความยืดหยุ่น รวมทั้งความสามารถในการปรับอุณหภูมิของร่างกาย สังเกตเห็นข้อ เส้นเลือด และเส้นเอ็นได้ชัดเจนในบางบริเวณจากการสูญเสียเนื้อเยื่อไขมันใต้ผิวหนัง นอกจากนั้นการมองเห็น การได้ยิน การรับรส และการรับสัมผัสจะลดความสามารถลงทั้งหมด และการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือขนาดและน้ำหนักของสมองจะลดลง เนื่องจากสูญเสียเซลล์สมอง รวมทั้งเส้นประสาท ทำให้ผู้สูงอายุใช้เวลาตอบสนองต่อสิ่งที่มากระตุ้นนานขึ้น จากการเดินทางของข่าวสารที่ช้าลง เป็นต้น (มารศรี นุชแสงพลี, 2532: 7-13)

เกณฑ์ที่สาม กำหนดตามการหน้าที่ของสมอง (Mental Functioning) หมายถึง ความสามารถในการสร้างสรรค์ คิด จำ และเรียนรู้ แม้จะมีการสันนิษฐานว่า ความสามารถของ สมองจะลดลงตามอายุ แต่การศึกษาในปัจจุบันได้แสดงให้เห็นว่าข้อสันนิษฐานดังกล่าวไม่ถูกต้อง ความสามารถของสมองของคนส่วนใหญ่จะยังคงอยู่เหมือนเดิมตลอดช่วงชีวิต มีการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่ใช้สมองอยู่เป็นประจำจะช่วยให้สมองตื่นตัวอยู่ตลอดไป อย่างไรก็ตาม พบว่า ผู้สูงอายุมักขาดแรงกระตุ้น หรือแรงจูงใจที่จะกระทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จดังเช่นคน วัยหนุ่มสาว แต่ผู้สูงอายุบางส่วนก็ยังคงพยายามสร้างและหาแหล่งที่มาของแรงจูงใจ เพื่อกระตุ้น การทำงานของสมองของตนเอง เกณฑ์นี้จึงไม่เหมาะสมที่จะประทับตราผู้ที่มีอายุมาก แต่มีหัวใจ และสมองอันกระฉับกระเฉงดังคนหนุ่มสาวว่าเป็นผู้สูงอายุ (มารศรี นุชแสงพลี, 2532: 7-8)

เกณฑ์ที่สี่ กำหนดตามความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) แนวคิดเกี่ยวกับตนเองมี หลายมิติ และมีผลต่อสภาพทางจิตใจของปัจเจกบุคคลซึ่งรวมถึงความรู้สึกถึงเอกลักษณ์ (sense of identity) ภาพพจน์เกี่ยวกับร่างกาย (body image) และความนับถือตนเอง (self-esteem) ทั้งหมดนี้มีบทบาทมากต่อกระบวนการสูงอายุ กล่าวคือ ผู้ที่ยอมรับนับถือตนเองว่าเป็นผู้สูงอายุ ผู้ นั้นย่อมเป็นผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ปัจเจกบุคคลอาจยังเป็นหนุ่มสาวได้นานเท่าที่เขาคิดว่าเขาเป็น เพราะฉะนั้น แนวคิดเกี่ยวกับตนเองอาจเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจว่าผู้ใดเป็นผู้สูงอายุ (มารศรี นุชแสงพลี, 2532: 8)

เกณฑ์ที่ห้า แนวคิดทางด้านอาชีพ (Occupation) การที่จะนับว่าผู้ใดเป็นผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับประเภทและลักษณะของงานที่เขาทำ จากการศึกษาคนใช้แรงงานพบว่า คนกลุ่มนี้จะสูญเสีย ความสามารถในการทำงานในช่วงอายุน้อยกว่าผู้ที่ไม่ต้องใช้ใช้แรงงาน เพราะงานของคนกลุ่มนี้ ต้องการทักษะและความแข็งแรงทางร่างกาย ซึ่งจะค่อยๆ หมดสมรรถภาพลงตามกระบวนการ เสื่อมลงทางชีวภาพ และกายภาพของมนุษย์ ตามเกณฑ์การทำหน้าที่ของร่างกายที่ได้กล่าวไว้ใน ตอนต้น ดังข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาคนงานชายว่า พวกเขาอยู่ในจุดเริ่มต้นความแข็งแรงของชีวิต เมื่ออายุ 20 ตอนปลาย และมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้สูงอายุเมื่ออายุประมาณ 50 ปี ในทางตรงกันข้าม การศึกษานี้ยังแสดงให้เห็นแนวโน้มอีกด้านหนึ่งของกลุ่มคนที่ใช้ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ประกอบอาชีพ เช่น ผู้ที่มีอาชีพเป็นผู้บริหารจะมองตนเองว่ามีวุฒิภาวะ (mature) อย่างช้าๆ มี เพิ่มขึ้นตามอายุที่มากขึ้นและเชื่อว่าวัยสูงอายุของตนจะคงอยู่ในช่วงเวลาสั้นๆ (มารศรี นุชแสงพลี, 2532: 8)

เกณฑ์สุดท้าย กำหนดจากการต่อสู้กับความเครียดและความเจ็บป่วย (Coping with Stress and Illness) กล่าวได้ว่า นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและชีวภาพแล้ว ภาวะสูงวัยสามารถแสดงให้เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการงาน เช่น ถูกกำหนดให้เกษียณอายุเมื่อถึงเกณฑ์ บุคคลจึงสูญเสียบทบาทในการเป็นผู้นำครอบครัว จากบทบาทที่เคยเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว กลายเป็นผู้พึ่งพิงอาศัย เป็นผู้รับมากกว่าผู้ให้ ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกสูญเสียอำนาจที่เคยมี และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ตามมาจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพชีวภาพ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น รวมทั้งสุขภาพที่เสื่อมลง รายได้ที่ลดลง การตายจากไปของเพื่อนหรือญาติ และการที่บุตรเติบโตแยกครอบครัวออกไป เป็นสิ่งสำคัญที่อาจทำให้ผู้สูงอายุเกิดความวิตกกังวลและความเครียด ดังนั้นตามคำจำกัดความนี้ คนที่อายุยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว ก็อาจถูกเรียกว่าเป็นผู้สูงอายุได้ หากพวกเขาแสดงออกถึงลักษณะทางร่างกายหรือจิตใจของผู้สูงอายุ เช่น ความเครียด ความกระวนกระวายใจ ความซึมเศร้า (มารศรี นุชแสงพลี, 2532: 8-9)

จากเกณฑ์ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าภาวะสูงวัยของมนุษย์ไม่สามารถนิยามได้ด้วยเพียงเกณฑ์เดียว แต่ควรนำมาคัดเลือก ผสมผสาน และปรับใช้ตามสภาพความเป็นจริงของแต่ละบุคคล ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเกณฑ์ที่สองจนถึงเกณฑ์ที่หกเหมาะสมที่จะนำมาประมวล ตัดสินและวิเคราะห์ภาวะสูงวัยในตัวละครเอกนักสืบจากนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนทั้งสามเรื่อง ดังจะได้กล่าวต่อไปอย่างไรก็ตาม จากเกณฑ์ทั้งหมดข้างต้น เกณฑ์ที่สองและสาม ที่กำหนดภาวะสูงวัยตามการทำหน้าที่ของร่างกายและกำหนดตามการทำหน้าที่ของสมอง เป็นเกณฑ์สำคัญที่นำมาซึ่งมายาคติและชุดวาทกรรมเกี่ยวกับความสูงวัย เนื่องจากเกณฑ์ทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและชีวภาพตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างกับช่วงวัยอื่นอย่างชัดเจน

"มายาคติ" (Myth, Mythology) เป็นศัพท์ทางสังคมวิทยา-มานุษยวิทยาซึ่งโรล็อง บาร์ธ (Roland Barthes) ชาวฝรั่งเศสนำคำจากภาษากรีกว่า *mythos* หมายถึง นิทาน ตำนาน ผสมกับคำว่า *logos* ซึ่งหมายถึง ความรู้ เมื่อรวมทั้งสองคำเข้าด้วยกันจึงเกิดเป็นความหมายว่า เรื่องที่สรรค์สร้างขึ้นอยู่เหนือการพิสูจน์หรือความเป็นมายา คติความเชื่อหรือทัศนคติที่เป็นมายา หรือความเชื่อที่ไม่เป็นความจริง บาร์ธเชื่อว่า สิ่งที่มนุษย์ยอมรับในฐานะที่เป็น "ธรรมชาติ" ตามข้อเท็จจริง คือความจริงที่เป็นมายาที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อที่จะใส่หน้ากากหรืออำพรางโครงสร้าง

เป็นจริงเกี่ยวกับอำนาจซึ่งแพร่หลายอยู่ในสังคม (สมเกียรติ ตั้งนโม, 2545: ออนไลน์) ขณะที่มิคาเอล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ซึ่งเป็นทั้งนักคิด นักเขียน และนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ได้กล่าวไว้ว่า “วาทกรรม” (Discourse) หมายถึงระบบ และกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (Constitute) เอกลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะ เป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้ วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง (Valorize)” (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2542: 19-20) จนกลายเป็นวาทกรรมหลัก (Dominant Discourse) ขึ้นมาในสังคม และยังมองว่าวาทกรรมคือระบบที่ทำให้การพูด/การเขียนถึง (รวมทั้งการปฏิบัติ) ในเรื่องต่าง ๆ ในสังคมหนึ่งๆ เป็นไปได้ เพราะวาทกรรมจะเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ เงื่อนไข และกลไกต่างๆ ในการพูด การเขียน (รวมทั้งการปฏิบัติ) ในเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ ด้วย จากที่กล่าวมาในข้างต้นทำให้เห็นว่า วาทกรรมเป็นมากกว่าเรื่องภาษา คำพูด หรือถ้อยแถลงอย่างที่มีคนนิยมเข้าใจกัน แต่วาทกรรมนั้นมีสิ่งที่เรียกว่าเป็นภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม (Discursive Practices) ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งรวมถึงจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่า และสถาบันต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ด้วย ในหนังสือ *Politics and the study of discourse* ฟูโกต์กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า วาทกรรมถูกสร้างขึ้นจากความแตกต่างระหว่างสิ่งที่สามารถพูดได้อย่างถูกต้องในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (ภายใต้กฎเกณฑ์และตรรกะชุดหนึ่ง) กับสิ่งที่ถูกพูดอย่างแท้จริง สนามของวาทกรรมในขณะใดขณะหนึ่งก็คือกฎเกณฑ์ว่าด้วยความแตกต่างนี้ ฉะนั้น วาทกรรมจึงสร้างสรรพสิ่งต่างๆ ขึ้น ภายใต้กฎเกณฑ์ชุดหนึ่ง กฎเกณฑ์นี้จะเป็นตัวกำหนดการดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลงหรือการเลื่อนหายของสรรพสิ่ง นั่นคือควบคู่ไปกับสิ่งต่างๆ ที่สังคมสร้างขึ้น ยังมีการสร้างและการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ถูกพูดถึงโดยวาทกรรมอีกด้วย ดังนั้น

เอกลักษณ์และความหมายในความเห็นของฟูโก จึงเป็นเรื่องของการใช้อำนาจและความรุนแรงเข้าไปบังคับยึดเยียดให้เป็นของวาทกรรมชุดหนึ่ง ขณะเดียวกันวาทกรรมชุดดังกล่าว ก็จะเก็บกอด บดบัง ปิดกั้น ขจัด หรือทำลายมิให้สิ่งที่แตกต่างไปจากเอกลักษณ์และความหมายของสิ่งที่วาทกรรมนั้นสร้างขึ้นมาปรากฏตัวขึ้น มากกว่าเป็นเรื่องของการผูกติดกันอย่างเหนียวแน่นของคุณสมบัติเฉพาะ (Attributes) บางอย่างในตัวของสิ่งเหล่านั้นเอง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2542: 24)

จะเห็นได้ว่า วาทกรรมเป็นการสร้าง ผลิต นิยามและสืบทอดความรู้บางอย่างขึ้นเพื่อให้มีอำนาจในการกำหนดความจริง มีลักษณะของการครอบงำความคิด รวมถึงการปฏิบัติตนของคนในสังคม และยังมีกระบวนการช่วงชิงความหมายในการกำหนดนิยามให้เรื่องต่างๆ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ทุกสิ่งในสังคมจึงมีชุดวาทกรรมหลายชุดเกี่ยวข้อง วาทกรรมแต่ละชุดก็จะมีลักษณะขัดแย้ง หรือปฏิเสธความจริงของวาทกรรมอีกชุดหนึ่ง

ดังนั้น เมื่อธรรมชาติกำหนดให้การสูญเสียและเสื่อมสมรรถภาพของร่างกายเป็นลักษณะเฉพาะของผู้สูงวัย ลักษณะดังกล่าวจึงกลายเป็นชุดความรู้ของสังคมที่เป็นมายาคติว่า ความเสื่อมสมรรถภาพทางกายของผู้สูงวัยหมายถึงการสิ้นสุดโอกาสในการปฏิบัติงาน สิ้นสุดบทบาทที่เคยมีในสังคม และลักษณะทางธรรมชาตินี้ยังทำให้เกิดชุดวาทกรรมเพื่อใช้เฉพาะกับผู้สูงวัย กล่าวคือ แก่ เที้ยว เฒ่า หย่อน ยาน คล้อย เป็นชุดวาทกรรมที่เกิดจากการสังเกตเห็นผิวหนังซึ่งสูญเสียความยืดหยุ่นของผู้สูงวัย สายตาฝ้าฟาง หูตึง ผมหงอก ผมขาว หลังโก่ง หลังค่อม เชื่องช้า เหนุงหงอย วาทกรรมเหล่านี้ล้วนเกิดจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของร่างกายภายนอกทั้งสิ้น โดยภาพรวม เมื่อส่วนต่างๆ ของร่างกายทำหน้าที่ไม่เต็มประสิทธิภาพ ย่อมทำให้ผู้สูงวัยไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในทุกเรื่อง จำต้องพึ่งพามุคคนอื่น กลายเป็นภาระของผู้อื่น และชุดวาทกรรมเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของสมองที่ลดลง ทำให้จดจำแต่ข้อมูลข่าวสารเก่า ไม่สามารถบรรจุข้อมูลใหม่ ได้แก่ สมองช้า โบราณ คร่ำครึ เลอะเทอะ หลงลืม ย้ำคิดย้ำทำ จู้จี้ ขี้บ่น (ชุดศักดิ์เวชแพศย์, 2532: 540; บุญยมาศ ลินรุประมา, 2539: 5-7, 14) ชุดวาทกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ประชากรวัยอื่นได้สร้างกระบวนการช่วงชิงอำนาจในสังคม โดยการลดอำนาจ และกีดกันบทบาทหน้าที่ของผู้สูงวัยออกจากสังคมด้วยการกำหนดชุดวาทกรรมที่สะท้อนถึงความไร้สมรรถภาพดังกล่าว

แม้ว่าสังคมจะมีชุดวาทกรรมความสูงวัยที่แสดงถึงความเสื่อม และการสูญเสียสมรรถภาพของพวกเขาสืบทอดมาเป็นระยะเวลาช้านาน แต่ในปัจจุบันทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงวัยมากขึ้น William Farr นักประชากรและแพทย์ชาวอังกฤษกล่าวว่า วัยชราคือช่วงอายุ 60-80 ปีเป็นวัยแห่งความน่าชื่นชมและประดับไว้ด้วยความสำเร็จในชีวิต เป็นวัยแห่งความมีเกียรติและสมหวังในชีวิต กล่าวถึงเฉพาะในประเทศไทย วันผู้สูงอายุเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัย จอมพลป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีมีคุณภาพ และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

โดยได้มอบให้กรมประชาสงเคราะห์จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราขึ้นในปีพ.ศ. 2496 เพื่อให้การสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่เด็กร้อนมีความทุกข์ยาก ประสบปัญหาและไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง เมื่อมาถึงสมัยรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ก็สานต่อความสำคัญของผู้สูงอายุ โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2525 อนุมัติให้วันที่ 13 เมษายนของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุ และได้เลือกดอกคำءวน เป็นสัญลักษณ์ของผู้สูงอายุ เนื่องจากคำءวนเป็นพืชยืนต้นที่มีอยู่มากในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี เป็นต้นไม้ที่ให้ความร่มเย็น ลำต้นมีอายุยืน มีใบเขียวตลอดปี ให้ร่มเงาดีและดอกมีสีนวล กลิ่นหอม กลีบแข็งไม่ร่วงง่าย เปรียบได้กับผู้ทรงวัยวุฒิที่คงคุณธรรมความดีงามไว้เป็นแบบอย่างแก่ลูกหลานตลอดไป (คลังปัญญาไทย, 2555: ออนไลน์) แสดงให้เห็นถึงชุดวาทกรรมเกี่ยวกับภาวะสูงวัยที่เปลี่ยนไปจากเดิม มีแนวโน้มไปในทางบวกมากขึ้น โดยปัจจุบัน ผู้สูงอายุเป็นแบบอย่างอันดีงาม เป็นเสาหลักของครอบครัว อีกทั้งผู้สูงอายุบางกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถ ยังถูกยกย่องให้เป็นคลังสมองของประเทศชาติอีกด้วย

กล่าวได้ว่า สังคมปัจจุบันให้ความสนใจศึกษาภาวะสูงวัยอย่างจริงจังด้วยการคิดค้นแนวคิดจำนวนมากเพื่อนำมาใช้ศึกษาวิเคราะห์ภาวะสูงวัย อีกทั้งการเกิดชุดวาทกรรมเกี่ยวกับภาวะสูงวัยที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของมายาคติของสังคมเกี่ยวกับภาวะสูงวัย ที่สะท้อนจากการกำหนดความหมายบทบาทและคุณค่าของคนชราให้มีอำนาจในการต่อรองกับประชากรวัยอื่นในสังคมมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามเพื่อแสดงให้เห็นทัศนคติของสังคมเกี่ยวกับภาวะสูงวัยชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงเลือกนำวรรณกรรมคือนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน ซึ่งนับว่าเป็นผลผลิต เป็นผลึกความนึกคิดของคนในสังคม และมีลักษณะเด่นเฉพาะตัว มาศึกษาวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับอายุโดยเฉพาะภาวะสูงวัยดังจะได้กล่าวต่อไป

2.2 ภาวะสูงวัยของตัวละครนักสืบในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน

ชเวทาน โตโดรอฟ (Tzvetan Todorov) แบ่งประเภทของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน ออกเป็นสามประเภทใหญ่ คือ นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิก (Classical Detective Story) นวนิยายมืด (Thriller) และนวนิยายระทึกขวัญ (Suspense Novel) ที่สามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทย่อย คือ นวนิยายนักสืบเสี้ยมภัย (Hard-boiled Detective Story) และนวนิยายจำเลยนักสืบ (Suspect-as-Detective) อย่างไรก็ตาม บทความเรื่อง *"The Typology of Detective*

Fiction” ของเขาในหนังสือ *The Poetics of Prose* กล่าวถึงลักษณะของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิกว่า ประกอบด้วยเนื้อเรื่องสองเรื่อง คือ เรื่องแรกเป็นเรื่องอาชญากรรม มักเป็นการฆาตกรรม ซึ่งนักสืบจะเป็นผู้เปิดเผยความลึกลับซ่อนเงื่อนส่วนนี้ในตอนท้าย ส่วนเรื่องที่สองเป็นการสืบสวนสอบสวนหาผู้กระทำผิด ซึ่งเริ่มต้นขึ้นเมื่อเรื่องแรกเกิดขึ้น นักสืบจำเป็นต้องสังเกต และพิจารณาข้อมูลต่างๆ ประกอบกันเพื่อคลี่คลายปมปัญหาของเหตุการณ์ที่ซับซ้อน ในการนี้ นักสืบจะได้รับคำตอบโดยไม่ต้องออกเดินทางไปหาตัวผู้กระทำผิดด้วยตนเอง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิต นักสืบจึงเป็นผู้ที่ปลอดภัยเสมอ เช่นเดียวกับเพื่อนนักสืบที่ทำหน้าที่จัดบันทึกเรื่องราวทั้งหมดและรับบทบาทเป็นผู้เล่าเรื่องหลัก (Narrator) ในนวนิยาย (อังคณา สุวิเศษ, 2544: 6-7) นอกเหนือจากนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิก ซึ่งตัวละครเอกนักสืบจะปลอดภัยเสมอแล้ว นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนประเภทอื่น ทั้ง นวนิยายมืด ที่จะทำให้เกิดคดีอาชญากรรมไปพร้อมกับเหตุการณ์ในเรื่อง อาศัยกลวิธีการเล่าเรื่องที่แสดงถึงความรุนแรง โหดร้าย ทารุณ พรรณนาการก่ออาชญากรรมอย่างสยดสยองผ่านมุมมองของตัวละครนักสืบเอง และนวนิยายระทึกขวัญ ที่เป็นการผสมผสานลักษณะสำคัญของแบบคลาสสิกและนวนิยายมืด คือการผจญภัยเพื่อสืบสวนหาข้อมูลเผยปมปริศนาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว และกำลังจะเกิดขึ้นต่อไป ล้วนแล้วแต่เป็นนวนิยายที่นักสืบจะต้องเสี่ยงภัยเพื่อคลี่คลายคดีทั้งสิ้น

จะเห็นได้ว่า นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน ซึ่งมีลักษณะเด่นอยู่ที่เรื่องของ การสืบสวน ที่ล้วนข้องเกี่ยวอยู่กับกฎเกณฑ์ต่างๆ ศีลธรรม สถาบัน อาชญากรรม การเมือง การศาล ทั้งการลงโทษ การตัดสิน รวมทั้งนำเสนอการคลี่คลายปมปัญหาด้วยความสามารถการใช้เหตุผล พิจารณาได้ตรงต่อ และความกล้าหาญที่จะเสี่ยงภัยของตัวละครเอกนักสืบ ทำให้ตัวละครนักสืบจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเฉพาะตัว เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการนำเสนอเรื่อง กล่าวคือ นักสืบต้องมีความรู้ อย่างน้อยในทางวิทยาศาสตร์ หรือกฎหมาย รวมถึงยังต้องรู้จักสังเกต รอบคอบ มีร่างกายที่แข็งแรง และหรือมีความชำนาญในการใช้อาวุธบางประเภท ดังนั้น ลักษณะโดยทั่วไปของตัวละครนักสืบ ที่พบในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จึงมักเป็นชายหนุ่มที่เฉลียวฉลาด มีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ หรือเป็นนักสืบเอกชน สามารถทำงานได้อย่างอิสระ เพื่อให้เกิดความสมจริงในการนำเสนอเรื่อง (อังคณา สุวิเศษ, 2544: 19)

อย่างไรก็ดี งานเขียนชุด *มิสแมร์เปิล (Miss Marple)* ของอากาธา คริสตี ซึ่งมีตัวละครเอกนักสืบเป็นสตรีวัยประมาณ 70 ปี ชื่อเจน มาร์เปิล (Jane Marple) ผู้ปรากฏตัวครั้งแรกในเรื่อง

ฆาตกรรมสยของขวัญ (*The Murder at the Vicarage*) เมื่อปีค.ศ.1930 ได้สร้างภาพตัวละครเอก นักสืบแบบใหม่ ให้แตกต่างจากขนบความนิยมของผู้อ่าน เกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของนักสืบในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน ผู้อ่านจะพบว่ามิสมาร์เปิดผู้สามารถคลี่คลายคดีถึง 12 คดีในนวนิยายเรื่องยาว และอีก 8 คดีในเรื่องสั้น เป็นหญิงชราที่น่ารัก ชอบทำสวน ถักนิตติ้ง เธอสามารถเดินทางไปสืบสวนหาหลักฐานด้วยตนเองได้แม้บางครั้งจะเคลื่อนไหวได้ช้า มีอาการปวดหลังบ้างตามแบบผู้สูงอายุทั่วไป แต่จิตใจของเธอมีความเข้มแข็ง ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ประกอบกับมีไหวพริบ การสังเกตที่ยอดเยี่ยม จนสามารถคลี่คลายคดีที่มีความซับซ้อน สามารถอธิบายเหตุผล แรงจูงใจของฆาตกรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องถิ่นฟังได้อย่างกระจ่างชัด

งานเขียนชุด*มิสมาร์เปิด*เป็นนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิก ซึ่งตัวละครเอก นักสืบไม่ต้องออกเสียงภัย และปลอดภัยเสมอ ดังนั้นการสร้างนักสืบให้เป็นสตรีสูงวัยจึงยังสามารถรองรับกลวิธีการนำเสนอเรื่องได้อย่างสมจริง ยิ่งกว่านั้น แม้ว่าภาวะสูงวัยของมิสมาร์เปิดจะแสดงออกผ่านความอ่อนแอทางกายภาพ แต่ประสบการณ์ชีวิตของเธอซึ่งเพิ่มพูนขึ้นตามอายุทำให้มิสมาร์เปิดสามารถวิเคราะห์ และคาดเดาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างแม่นยำ เพราะมีตัวอย่างมาแล้วในอดีต นับได้ว่ามีประโยชน์ต่อการสืบสวนคลี่คลายคดีอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่า ภาวะสูงวัยได้บ่มเพาะความช่างสังเกต รอบคอบ รวมทั้งความชัดเจนในการวิเคราะห์ปมปัญหาต่างๆ ให้กับเธอจนสามารถคลี่คลายคดีได้อย่างง่ายดาย

งานเขียนชุด*มิสมาร์เปิด*มีอิทธิพล และเป็นต้นแบบให้เกิดตัวละครนักสืบหญิงชราอีกต่อมาจำนวนมาก อาทิ **Beatrice Adela Lestrangle Bradley** นักสืบและนักจิตวิเคราะห์ ผลงานของ **Gladys Mitchell, Miss Seeton** ครูศิลปะวัยเกษียณ ผลงานของ **Hamilton Crane** และ **Heron Carvic** และ **Mrs. Pollifax** เจ้าหน้าที่อาวุโสของซีไอเอ (CIA) ผลงานของ **Dorothy Gilman** (TV Tropes, 2011: online) ภาวะสูงวัยยอมนำมาซึ่งอคติอันเกิดจากมายาคติความสูงวัยของสังคมที่มีสืบต่อกันมายาวนาน ผู้สูงวัยไม่อาจหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับมายาคติ และวาทกรรมของคนหนุ่มสาวในสังคมกระแสหลักได้ นวนิยายที่มีตัวละครเอกเป็นผู้สูงวัยจึงมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอายุ การตอบโต้และตอกย้ำวาทกรรมของสังคมเรื่องภาวะสูงวัยอยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ตัวละครนักสืบหญิงชายยังคงเกิดขึ้นต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ตัวละครเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากตัวละครมิสแมร์เปิดอย่างมาก โดยเฉพาะการเน้นย้ำความสามารถทางสติปัญญา และการนำเสนอธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของคนชรา ที่ไม่มีผลกระทบกับการทำงานสืบสวน สะท้อนให้เห็นความพยายามของผู้เขียนผู้สร้างชุดวาทกรรมเกี่ยวกับภาวะสูงวัย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของมายาคติที่สังคมมีต่อผู้สูงวัย ตัวละครเหล่านี้มีส่วนช่วยสืบทอดกระบวนการล้มล้างการครอบงำทางความคิดของวาทกรรมกระแสหลักของสังคมที่ว่าผู้ชรามีระดับสติปัญญาด้อยลง ด้วยกลวิธีการสวมบทบาทนักสืบผู้ชาญฉลาด และเมื่อนวนิยายเหล่านี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างดีสะท้อนให้เห็นว่าสังคมกำลังเริ่มยอมรับความหมายรวมทั้งชุดวาทกรรมเกี่ยวกับผู้สูงวัยอย่างใหม่ นั่นคือความเป็นผู้เปี่ยมสติปัญญา และประสบการณ์ สามารถเป็นที่ยอมรับได้ในโลกของการทำงานของคนหนุ่มสาว

2.2.1 มายาคติด้านกายภาพของผู้สูงวัย

เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และชีวภาพตามธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงวัย เป็นลักษณะเฉพาะของผู้สูงวัย และเป็นข้อแตกต่างกับช่วงวัยอื่นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะความเสื่อมสมรรถภาพทางร่างกาย จนไม่สามารถคงบทบาทในการทำงาน และไม่สามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้ กลายเป็นชุดความรู้อันเป็นมายาคติของบุคคลในสังคม และกลายเป็นชุดวาทกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อใช้เฉพาะกับผู้สูงวัยดังกล่าวข้างต้น จากการกำหนด นิยามของคนหนุ่มสาว เพื่อช่วงชิงอำนาจ บทบาทและพื้นที่ในสังคม ดังจะเห็นได้จากการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับคนชราที่มักเป็นเรื่องของการถูกทอดทิ้งหรือคอยความช่วยเหลือ หรือการเสียชีวิตจากโรคภัยต่างๆ โดยไม่สามารถช่วยเหลือได้ทันเวลาที่ เช่นนางสีดา ชุนณรงค์ อายุ 100 ปี แม่เฒ่าจากจังหวัดพิษณุโลกที่ถูกทอดทิ้ง พักอยู่ในเพิงคอกสี่เหลี่ยม ใช้เศษไม้และผ้ายาง เสื้อเก่าๆปิดบังแดดฝนด้านข้าง มีรายได้จากการรับเงินผู้สูงอายุเดือนละ 500 บาทเพียงอย่างเดียวเท่านั้น (คมชัดลึก, 2554: ออนไลน์) และนางสมผล แต่งเลี่ยน อายุ 77 ปีที่เดินไปตักน้ำจากบ่อแล้วเกิดเป็นลมหน้ามืดตกลงไปในบ่อโดยไม่มีผู้ใดทราบ จึงทำให้เสียชีวิต (มติชน, 2544: ออนไลน์) หรือตัวอย่างข้อเสนอแนะในการสรุปผลการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนางานผู้สูงอายุตามยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติของนายธีระวุฒิ อรุณเวช ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการพัฒนาสังคมว่า ควรดำเนิน “โครงการปรับเปลี่ยนเจตคติของประชาชนในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการรณรงค์อย่างต่อเนื่องให้เกิดการประชาสัมพันธ์ในภาพกว้างของสังคม ให้ประชาชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของผู้สูงอายุ

รวมทั้งส่งเสริมค่านิยมที่ดีในสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุและจัดทัศนคติที่ว่าผู้สูงอายุเป็นภาระของสังคม เป็นผู้ไร้ประโยชน์” และดำเนิน “โครงการถ่ายทอดความดีและภูมิปัญญาผู้สูงอายุ เน้นให้มีการจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติให้กำลังใจแก่ผู้สูงอายุ และการใช้คุณค่าของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน” โดยอาศัย “ความร่วมมือระหว่างมีระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และบุคคล เพื่อเป็นเครือข่ายที่จะโอบอุ้มดูแลผู้สูงอายุในฐานะทรัพยากรที่มีคุณภาพการต่อสังคม” (ธีระวุฒิ อรุณเวช, 2550: ออนไลน์) หมายความว่าของสังคมกระแสหลักที่สะท้อนออกจากข้อเสนอแนะนี้คือ คนชรายังคงเป็นผู้ไร้สมรรถภาพที่สังคมต้องช่วยเหลือดูแลควบคุม ให้ทำตนให้มีประโยชน์มีคุณค่าที่สุด เพื่อจะได้ไม่เป็นภาระของสังคม อย่างไรก็ตาม วาทกรรมอันเกิดจากมายาคติเหล่านี้ ถูกตอกย้ำและโต้กลับด้วยวาทกรรมอีกชุดหนึ่งที่แสดงความขัดแย้ง หรือปฏิเสธวาทกรรมกระแสหลักเกี่ยวกับภาวะสูงวัย ดังจะเห็นได้ในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนสองเรื่อง ดังนี้

2.2.1.1 นวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง (*The No. 1 Ladies' Detective Agency*)

นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง เป็นผลงานของศาสตราจารย์ด้านกฎหมายของมหาวิทยาลัยเอดินบะระชาวสกอตแลนด์ อเล็กซานเดอร์ แมกคอลล์ สมิธ (Alexander McCall Smith) เนื้อหาหลักของนวนิยายชุดนี้กล่าวถึงกิจการสำนักงานนักสืบของตัวละครเอกนักสืบที่เป็นนักสืบเอกชนชื่อ “เพรเซียส รามอตสเว” (Precious Ramotswe) จากประวัติของผู้เขียนอาจจะกล่าวได้ว่า แรงบันดาลใจที่ทำให้เกิดนวนิยายชุดนี้ของผู้เขียนเกิดจากสถานที่เกิดของเขาคือประเทศซิมบับเว และเหตุการณ์ในชีวิตที่เขามีโอกาสช่วยก่อตั้งโรงเรียนกฎหมายแห่งใหม่ที่มหาวิทยาลัยบอตสวานา (เจนจิรา เสรีโยธิน, 2551: 193) ตั้งแต่ต้นเรื่องผู้เขียนแสดงลักษณะท่าทางและลักษณะนิสัยของตัวละครเอกเพรเซียส รามอตสเวว่า เธอเป็นสตรีผิวดำชาวบอตสวานา รูปร่างอ้วน อายุประมาณสามสิบสี่ถึงสามสิบห้าปี ฉลาด เป็นมิตร มีน้ำใจ ชอบดื่มชา ชื่อของ อ่านนิตยสารและทำสวน ลักษณะนิสัยของเธอที่นิยมดื่มชาและจัดตกแต่งสวนให้สวยงามอยู่เสมอนั้น เป็นลักษณะนิสัยและงานอดิเรกที่โดดเด่นของตัวละครเอกนักสืบอย่างมีสมาธิเปิด นอกจากนั้น ยังพบว่ามีความพยายามเชื่อมโยงและการสืบทอดลักษณะการแสดงความคิดเห็น ที่สะท้อนถึงความพยายามธำรงคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามของสังคม ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการพร่ำบ่น และการมองการณ์ไกลด้วยประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต อย่างละเอียดรอบคอบ

แม้ว่าตามเนื้อเรื่องเพอร์เซียส รามอตสเวจะยังอายุไม่มากพอที่จะนับเข้าเป็น “ผู้สูงวัย” ได้ ดังเกณฑ์ที่กำหนดตามประเพณีที่องค์การสหประชาชาติกำหนดว่าผู้สูงอายุ คือบุคคลที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป แต่ก็พบการจัดกลุ่มให้เธอเป็นนักสืบสูงวัยดังที่ปรากฏในบทความเรื่อง *“Little Old Lady Investigates”* (TV Tropes, 2011: online) และจากการใช้คำที่เธอมักเรียก หรือเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น และเหตุการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในเรื่องแสดงให้เห็นว่าเธอจัดให้ตนเอง อยู่ในกลุ่มผู้สูงวัย เช่น การอธิบายถึงสภาพร่างกายของเธอเอง ดังตัวอย่าง *“She held up a picture, printed across two pages. Mma Ramotswe squinted to make it out. Her eyes were not what they once were, she had noticed.”* (McCall Smith, 2003: 9) ซึ่งแสดงถึง สภาพสายตาที่ไม่ดีเหมือนในอดีตของเพอร์เซียส รามอตสเว ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเหตุการณ์ สำคัญในชีวิตของตัวละครที่ทำให้สามารถเรียกเพอร์เซียส รามอตสเวว่าเป็น “ผู้สูงวัย” ได้ คือ ประสบการณ์เกี่ยวกับความรักและชีวิตครอบครัวที่ผิดหวัง จากเรื่องจะพบว่า ตอนช่วงอายุยี่สิบปี เพอร์เซียส รามอตสเวหลงใหลผู้ชายชื่อโนต โมโคติจนไม่ฟังคำทักท้วงด้วยความปรารถนาดีของพ่อ ของเธอ คือโอเบด รามอตสเว และตัดสินใจแต่งงานกับโนต หลังจากนั้นนิสัยแท้จริงของโนตก็ ปรากฏ เขาเป็นคนเจ้าชู้ ชอบใช้ความรุนแรงกับเธอ ทำให้เธอคลอดลูกสาวคนแรกก่อนกำหนด เด็ก มีอายุเพียงห้าวันก็เสียชีวิต เพอร์เซียส รามอตสเวเสียใจกับเหตุการณ์ดังกล่าวมาก โดยเฉพาะเรื่อง ที่เธอไม่ฟังคำทักท้วงของพ่อเธอและเรื่องการเสียชีวิตของลูกสาว ซึ่งเธอได้ระลึกและกล่าวถึงทั้งสอง คนต่อมาอย่างสม่ำเสมอ ประสบการณ์ดังกล่าวนำมาสู่ทัศนคติ แนวทางการดำเนินชีวิต วิธีวินิจฉัย ปัญหาเพื่อคลี่คลายคดีต่างๆ ทำให้ความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองของเพอร์เซียส รามอตสเว เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ เธอเห็นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เธอมีวุฒิภาวะ และมีประสบการณ์ มากจนกระทั่งเธอสามารถจัดประเภทตนเองให้ “สูงวัย” กว่าคนรุ่นเดียวกันได้ดังจะเห็นจากคำ บรรยายความคิดของเธอว่า

If she had listened to her father, if she had listened to the cousin's husband, she would never have married Note and the years of unhappiness would never have occurred. But they did, because she was headstrong, as everybody is at the age of twenty, and when we simply cannot see, however much we may think we can. The

world is full of twenty-year-olds, she thought, all of them
blind. (McCall Smith, 2002a: 135)

จะเห็นได้ว่า เธอวิพากษ์ตนเองเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นเพราะ “เธอยังเด็กเกินไป” “เธอหัวรั้นดังเช่นคนอายุสี่สิบทุกคน ตอนนั้นเราจะเหมือนหนูหนวกตาบอด แม้จะคิดว่าเห็นได้ชัดเจนก็ตาม” ความคิดดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของช่วงอายุที่มีผลอย่างมาก ต่อการตัดสินใจจัดการกับเหตุการณ์ต่างๆ ของชีวิตมนุษย์ เพอร์เซียส รามอตสเวเห็นว่าช่วงอายุสี่สิบปี เป็นวัยหนุ่มสาว มนุษย์มักจะตัดสินใจผิดพลาดจนนำไปสู่ปัญหา เธอผ่านช่วงเวลาที่ผิดพลาด เต็มไปด้วยปัญหาดังกล่าวมาแล้วเช่นกัน จึงสามารถย้อนกลับไปมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างทะลุปรุโปร่ง นำมาสู่การมองเห็นปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับคนหนุ่มสาวในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน ในแง่นี้จึงทำให้เพอร์เซียส รามอตสเว เป็นผู้สูงวัยได้ นอกจากนั้น การที่เพอร์เซียส รามอตสเวชอบมองย้อนกลับไปคิดถึงความหลัง (reminiscence) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่โดดเด่นของผู้สูงวัย ตามแนวคิดจิตวิเคราะห์ที่ว่าผู้สูงวัยซึ่งโดยมากมีอายุเกินสี่สิบปีจะชอบมองย้อนอดีตเพื่อตรวจสอบ ตัดสินว่าชีวิตที่ผ่านมาทั้งหมดของเธอได้รับความสมหวังอย่างไรบ้าง เธอทำให้ชีวิตตนเองมีค่าเพียงใด เมื่อเธอพบว่าชีวิตตนเองคุ้มค่า และเปี่ยมประสบการณ์ที่น่าจดจำ ก็ทำให้เธอรู้เท่าทันโลกและชีวิต ดังนั้น ในกรณีนี้ อายุจึงไม่ได้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม แต่พฤติกรรมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ชีวิตส่วนตัว อันนำมาสู่กรอบในการมองและตีความเหตุการณ์ของเพอร์เซียส รามอตสเว และทำให้เธอนับว่าเป็นผู้สูงวัยได้ตามแนวคิดดังกล่าว

จากการที่ผู้วิจัยจัดให้เพอร์เซียส รามอตสเวเป็นผู้สูงวัย ทำให้พบว่าเนื้อเรื่องได้แสดงให้เห็นเหตุการณ์ที่เธอต้องเผชิญหน้ากับมายาคติของสังคม เกี่ยวกับผู้สูงวัยในด้านกายภาพ ซึ่งเธอก็แสดงให้เห็นกลวิธีการต่อรองกับมายาคติเหล่านั้นไปพร้อมกันด้วย ดังตัวอย่างที่ตัวละครอื่นแสดงความคิดเห็นว่าสภาพร่างกายของเธอทำให้เธอถูกจัดว่าเป็นผู้สูงวัย แต่เพอร์เซียส รามอตสเวกล่าวว่า **“We are not old these days until we are seventy-may be more. It has all changed.”** (McCall Smith, 2002b: 169) ซึ่งแสดงให้เห็นการตอบโต้ชุดวาทกรรมเกี่ยวกับการนิยามคนชรา ตามเกณฑ์ประเพณีที่ว่าบุคคลอายุ 60 ปี จึงจะถูกนับว่าเป็นคนชรา แต่เธอแย้งว่าเธอและคนอายุ 60 ปีคนอื่นยังคงมีสมรรถภาพที่ดี

อย่างไรก็ดี เพอร์เซียส รามอตสเวได้แสดงออกถึงความกระฉับกระเฉง กระตือรือร้นในการทำงานสืบสวนสอบสวนของเธอ รวมทั้งความแข็งแกร่งในการขับรถเพียงลำพังกว่าหนึ่งวัน ซ้ำมพรหมแดนระยะทางไกลในเส้นทางทुरกันดาร์เพื่อไปสืบคดีต่างๆ เช่น จากกาโบโรเนไปมาฮาล์ปเย หรือไปมาฟิเกิง การออกล่าจะระเข้ตอนดึกคนเดียวเพื่อหาหลักฐานในห้องของมัน (McCall Smith, 2002a: 54) นอกจากนี้ เธอยังทำให้เจมสัน โมโพตเสวน ทนทายความหนุ่มตลกตะลึงเมื่อเธอสามารถฆ่างูเห่าตัวใหญ่ได้ด้วยการฟันงูขาดเป็นสองท่อนอย่างง่ายดายอีกด้วย (McCall Smith, 2002a: 108) อีกตัวอย่างหนึ่งกล่าวว่า “Mind you, remember that I am not quite forty. I am not all that old.” (McCall Smith, 2002b: 177) ซึ่งเป็นการกล่าวว่าเธอยังอายุไม่ถึงสี่สิบปี จึงยังไม่ควรถูกนับว่าชราามาก

ดังนั้นจากตัวอย่างจะพบว่า แม้ว่าตัวละคร เพอร์เซียส รามอตสเว จะมีประสบการณ์ชีวิตจรรู้เท่าทันโลกและสามารถนำมาใช้เป็นกรอบความคิด มุมมองในการวิเคราะห์คดีคลี่คลายคดีได้ แต่ในบางกรณีเธอกลับนิยามว่าตนเองยังไม่สามารถจัดอยู่ในภาวะชราภาพได้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับอาชีพการเป็นนักสืบของเธอ สะท้อนให้เห็นความเคลือบแคลงของการยอมรับตัวละครเอกนักสืบที่เป็นสตรีสูงวัย เพราะเมื่อนวนิยายแนวดังกล่าวมีกลวิธีการนำเสนอเรื่องที่ว่าตัวละครเอกนักสืบไม่ต้องออกเสี้ยงภัย และปลอดภัยเสมอแล้ว ตัวละครนักสืบสตรีสูงวัยก็น่าจะสามารถดำเนินเรื่องได้อย่างเหมาะสมและสมจริง แต่ตัวอย่างของเพอร์เซียส รามอตสเวแสดงให้เห็นว่า เธอยังไม่สามารถนิยามตนเองว่าเป็นผู้สูงวัยได้เต็มที่ และบางครั้งเธอก็ต้องเอนเอียงไปนิยามตนเองให้เข้ากับขนบของตัวละครที่พบในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมักเป็นคุณหนุ่มสาวนั่นเอง

ตัวละครสูงวัยตัวอื่นก็ได้สะท้อนให้เห็นกลวิธีการโต้กลับมายาคติของสังคม ที่ว่าด้วยผู้สูงวัยโดยผู้เขียนเช่นเดียวกัน ด้วยการแสดงออกถึงความแข็งแรงกระฉับกระเฉงของร่างกาย เช่น มาพอตเซน หญิงชราผู้ที่หูตาฝ้าฟาง มองเห็นไม่ชัดนัก แต่ยังคงสามารถเก็บกวาดสนามหญ้าขนาดใหญ่อย่างดี ทั้งยังทาสีบ้านด้วยตนเองในรูปแบบดั้งเดิมของบอตสวานา เป็นสีแดงน้ำตาลฉลุลายเป็นรูปเพชรสีขาว แสดงถึงทักษะเก่าแก่ที่ตกทอดมาสู่เธออย่างเห็นได้ชัด (McCall Smith, 2002b: 96) มา ชันควอนา หญิงชราผู้รักอิสระ และเป็นคนขับรถอาวุโสที่สุดในเมืองกาโบโรเน ลูกชายของเธอมีร้านค้าในบรอดเวย์สท์มอลล์ เขาพยายามชักจูงให้แม่จ้างคนขับรถหรือเลิกขับรถ จากกรณีนี้เธอทำกระปุกเกียร์รถคันใหม่ของลูกชายเสีย ขณะพยายามหักเหลี่ยมที่ความเร็วสามสิบลีต่อ

ซัวโมง (McCall Smith, 2002b: 87) และลุงของมา มาคุดซี ผู้เกษียณจากการเป็นคนขับรถบรรทุก หลวงแล้ว ได้ช่วยขับรถให้มา มาคุดซีในการสืบคดีอย่างกระตือรือร้น เขาถึงกับสวมแว่นตาดำเพื่อ งานนี้โดยเฉพาะ และจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างละเอียด (McCall Smith, 2002b : 102) แต่มา มาคุดซีมีความเห็นต่อการกระทำของเขาว่า “ลุงคงเป็นนักสืบที่ดีได้แน่ะคะ น่าเสียดายที่ลุงอายุมาก เกินไปแล้ว” พวกเขาออกไปอีกสี่ชั่วโมง และมา มาคุดซีซึกจะเริ่มหงุดหงิดกับการจดบันทึกไม่หยุด ของลุง (McCall Smith, 2002b: 123)

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า การแสดงออกถึงความแข็งแรงทางร่างกายและสติปัญญา ของผู้สูงวัย ที่นับเป็นความพยายามนำเสนอชุดวาทกรรมเกี่ยวกับผู้สูงวัยอย่างใหม่ ว่าพวกเขา สามารถพึ่งพาตนเองและยังเปี่ยมความรู้ความคิด ยังคงถูกปฏิเสธจากชุดวาทกรรมของสังคม กระแสหลัก กล่าวคือ ในกรณีของมา พอตเซน ความสามารถในการทำงานบ้านอย่างเรียบร้อยนั้น เป็นหน้าที่ที่ยังคงไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมอยู่เช่นเดิม การที่ลูกชายของมา ชันเควนาพยายาม ชักจูงให้เธอเลิกขับรถ ก็แสดงออกอย่างชัดเจนถึงความไม่พอใจในการแสดงบทบาทของคนหนุ่มสาวของเธอ และความหงุดหงิดของมา มาคุดซีก็เน้นย้ำให้เห็นการไม่ยอมรับในความพยายามช่วง ชิงการกำหนดความหมาย การนิยามวาทกรรม “ผู้สูงวัย” แบบใหม่ของลุงของเธอ อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่าการปฏิเสธวาทกรรมใหม่เกี่ยวกับคนชราที่มีความพยายามนำเสนอในเรื่อง เกิดจาก ความผิดพลาดอย่างชัดเจนที่เกิดขึ้นพร้อมกันด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่มา ชันเควนาทำกระปุก เกียร์เสียหาย และลุงของมา มาคุดซีจดบันทึกมากเกินไปจนความจำเป็นนั่นเอง

2.2.1.2 นวนิยายชุดสโมสรมักสืบ

นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนชุดนี้มีตัวละครเอกนักสืบเป็นสตรีสูงวัยถึงสามคน ผู้ร่วมกันก่อตั้งสโมสรมักสืบขึ้น กล่าวคือ “ยานิส” พญ. นิศากร วลัยชญา บุคลิกคล่องแคล่ว กระปรี้กระเปร่า ฉับไว เรือนผมสั้นตัดเป็นแนวตรงซึ่งดูดำอยู่เสมอเพราะการข้อม ล้อมรอบกรอบ หน้าที่มีผิวค่อนข้างคล้ำ แต่ผ่องนวลด้วยครีมกันแดดกับครีมรองพื้นพร้อมด้วยลิปสติกสีอ่อนแต่มีริมฝีปากเป็นประจำ รูปร่างผอมบางสูงตรง แขนงายตากกรอบดำ เสริมความสง่าให้ดูเหมือนคนคง แก่เรียน “ยานันท์” พญ. นันทกานต์ กุรุพันธ์ เส้นผมสีขาวยโพลนในเรือนร่างป้อมๆ ผู้มีอารมณ์ ครื้นเครงอยู่เสมอ เป็นผู้เฝ้าให้ชื่อว่า นักทัศนาศรัปุ่น เพราะเป็นคนชอบถ่ายรูปร่าง และ “ยาโรส” พญ. โรสแมรี่ เวสต์ เป็นชาวอเมริกันเชื้อสายไอริช รูปร่างสูงใหญ่ค่อนข้างท้วม ดวงตาสี

น้ำตาล ดวงหน้ากลมแป้นทรวดทรงสูงตระหง่าน ทรงผมเป็นลอนย่อมด้วยน้ำกลั่นจากบลูเบอร์รี่ สีน้ำเงินปนเทาเป็นเงาวับ รับหน้าที่เป็นเหรียญกษาปณ์ของคณะ เป็นคนกินเก่งมากจึงตั้งตัวเป็นก๊กของคณะนักสืบอีกตำแหน่งหนึ่ง เธอไม่เคยมีลูก แต่ได้เห็นมาทุ่มเทความรักให้หลานสาวของเพื่อนจนเกือบหมด ยานันท์และยาโรสต่างก็เป็นแม่ย่าจ๋าวยเหมือนยานิส ซึ่งสนิทกันมาแต่ครั้งเรียนแพทย์ด้วยกันที่คอร์เนล แล้วตกลงปลงใจหลังจากสามีสิ้นชีวิต ย้ายที่อยู่จากรัฐต่างๆ มาอยู่ใกล้กันที่ลองบีช

จากข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของยานักสืบทั้งสามคน ลักษณะเด่นประการแรกที่พบคือความแข็งแรงของร่างกายซึ่งไม่ทรุดโทรมลงตามวัยดังตัวอย่าง

สามย่าเคยเดินทางด้วยกันครั้งยังเป็นสาวน้อย คราวนี้ที่เวลาล่วงไปกว่าสี่สิบปี เธอทั้งสามก็ยังมีรูปร่างกระฉับกระเฉงเหมือนเก้ารุ่งขึ้น สามเธอก็พากันเดินดิ่งคานกระเป๋าด้วยท่าทางกระฉับกระเฉง เป็นความมุ่งมั่นของเธอทั้งสามที่จะเดิน เดิน เดิน แทนการนั่งแท็กซี่ เหล่าย่าทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ เหลียวดูภูมิภาพซ้ายขวาอย่างคึกคักสนใจไปกับคำบรรยาย พลังก็หัวเราะกันครึกครื้นตามประสาผู้หญิงสูงวัยที่ยังไม่ยอมให้ความชราเข้ามาเยือน (นายา, 2553: 49)

จะเห็นได้ว่าคำอธิบายกริยาท่าทางของยานักสืบทั้งสามคนคือ “กระฉับกระเฉง” และยังพบคำอื่นอีกจำนวนมากในเรื่อง ได้แก่ “คล่องแคล่ว” “กระปรี้กระเปร่า” “ฉับไว” นอกจากนั้น การแต่งหน้าย่อมผมของยานิสและยาโรส “เรือนผมสั้นตัดเป็นแนวตรงของย่าซึ่งดูดีอยู่เสมอเพราะการย่อม” “ผ่องนวลด้วยครีมกันแดดกับครีมรองพื้นพร้อมด้วยลิปสติกสีอ่อนแต่มีริมฝีปากเป็นประจำ” “ผมเป็นลอนย่อมด้วยน้ำกลั่นจากบลูเบอร์รี่สีน้ำเงินปนเทาเป็นเงาวับ” ยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นวิถีชะลอความชราของสตรีสูงวัยด้วย เนื่องจากความสูงอายุเป็นกระบวนการทางชีวะอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้เกิดการสูญเสียเซลล์ที่ผลิตเมดิซีน ทำให้ผมและขนเป็นสีขาว ซึ่งจะเป็นสัญลักษณ์อันชัดเจนอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลอื่นรับรู้ว่าคุณคนนั้นเป็นผู้สูงวัย การย่อมผมเป็นการปกปิดความจริงดังกล่าว ทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น แสดงให้เห็นความ “ไม่อยากแก่” ของย่าทั้งสอง โดยเฉพาะยานิส ซึ่งอาศัยการแต่งหน้า การแต่งกายและการรักษารูปร่างผอมบางไว้ได้ จนทำให้ “แลดูเหมือนคนสาวอายุ

ประมาณสี่สิบ" (นายา, 2553: 5) ความไม่ต้องการสูงวัยที่สะท้อนผ่านการกระทำกับร่างกายของตัวละครเอกทั้งสาม แตกต่างอย่างยิ่งกับตัวละครเอกต้นฉบับคือมิสมาร์เปิล แสดงให้เห็นถึงวิทยาการความก้าวหน้า การรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของสตรีสูงวัยในยุคปัจจุบัน

วิธีการชะลอความชราทางกายภาพของยานักสืบทั้งสามคน แสดงให้เห็นความพยายามในการนำเสนอ นิยามวาทกรรมเกี่ยวกับคนชราใหม่ที่คนชราเป็นผู้ที่ทันสมัยและยังคงมีความสวยงามไม่ต่างจากคนหนุ่มสาว แต่เนมิน หลานชายของยานิศมีความคิดเห็นที่ลึกลับว่า "เขายังคงเป็นผู้ชายแบบโบราณ อยากให้ย่าเป็นย่าแก่ๆ อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ทำคุกกี้ให้ลูกหลานรับประทานมากกว่า" (นายา, 2553: 20) นอกจากนั้น เขายังเห็นยานิศเป็น "สิ่งที่น่าสนเท่ห์แกมฆ่าชั้นสำหรับเขา" (นายา, 2553: 22) แต่ในที่สุดเขาก็กลับเห็นว่า "เมื่อก่อนผมอยากให้ย่าทำตัวแก่สมวัย แต่เดี๋ยวนี้ ผมชอบให้ย่าเป็นอย่างที่ย่าเป็น ย่าอยากทำอะไรย่าก็ทำได้ วัยไม่ใช่ขอบเขตจำกัด โลกยังเต็มไปด้วยแสงสีสำหรับคนอายุ 66 บวก" (นายา, 2553: 89) ซึ่งตัวอย่างความพยายามชะลอความชราของย่าทั้งสามคนข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับจากสังคมที่มีต่อคนชรา ว่าสังคมก็ยังคงไม่ยอมรับคนชราที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นคนชราอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคนชราผู้นั้นมีอาชีพเป็นนักสืบ สังคมยอมรับเฉพาะคนชราที่ยังคงสภาพร่างกายเหมือนคนรุ่นสาว ผู้เขียนจึงต้องสร้างตัวละครเอกนักสืบให้มีลักษณะเป็นคนสาว ด้วยวิธีการปรุงแต่งร่างกายต่างๆ ข้างต้นเพื่อปกปิดภาวะสูงวัยซึ่งเห็นได้เด่นชัดจากทางกายภาพนั่นเอง และความคิดเห็นของเนมินก็สะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าผู้เขียนจะพยายามเรียกร้อง และแสดงให้เห็นสังคมตระหนัก ยอมรับในคุณค่า ความสามารถของผู้สูงวัย ด้วยการสร้างตัวละครเอกนักสืบที่เป็นสตรีสูงวัย แต่ผู้เขียนกลับเห็นว่าลักษณะท่าทางของตัวละครที่เธอสร้างขึ้นนั้น ขัดแย้งกับวาทกรรมเกี่ยวกับคนชราในความคิดของเธอเอง ที่ต้อง *เชื่องช้า เหนงหงอย* ตัวอย่างนี้จึงแสดงให้เห็นความย้อนแย้งที่เกิดขึ้นในกลวิธีการสร้างตัวละครเอกนักสืบสูงวัยได้เป็นอย่างดี

จากนวนิยายทั้งสองชุด สะท้อนให้เห็นว่าสังคมซึ่งรวมทั้งผู้เขียนยังคงยึดติดกับมายาคติ และมีความลึกลับกับลักษณะทางกายภาพของคนชราอยู่มาก กล่าวคือ คนชรายังคงถูกนิยามว่า จะต้องมีร่างกายเสื่อมโทรมตามกระบวนการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นสาเหตุของการไร้สมรรถภาพที่เหมาะสมกับบทบาทการทำงาน แต่เมื่อคนชราผู้นั้นพยายามปรับปรุงร่างกายตนเองให้เป็นหนุ่มสาวมากขึ้น เพื่อนำเสนอชุดวาทกรรมเกี่ยวกับความชราอย่างใหม่ที่ขัดแย้งและปฏิเสธชุดวาทกรรมที่มีอยู่เดิมแก่สังคมกระแสหลัก ก็จะถูกเห็นว่าเป็นเรื่องแปลกประหลาด แกมฆ่าชั้น

ดังเช่นความคิดเห็นของเนมิน และไม่ได้รับการยอมรับอยู่เช่นเดิม แม้แต่ในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิก ที่ตัวละครเอกไม่จำเป็นต้องเสี่ยงภัย ไม่จำเป็นต้องอาศัยความแข็งแกร่งของร่างกายเพื่อคลี่คลายคดี ก็ยังคงเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นกับตัวละครนักสืบที่เป็นผู้สูงวัยด้วยอย่างไม่มีข้อยกเว้น ดังที่พบในเรื่อง*สโมสร์นักสืบ* และเรื่อง*นักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง*

2.2.2 มายาคติด้านสติปัญญาและการทำงานของสมองของผู้สูงวัย

การสูญเสียและเสื่อมสมรรถภาพของระบบประสาท เป็นลักษณะเฉพาะของผู้สูงวัย เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และกลายเป็นชุดวาทกรรมที่สังคมกระแสหลักกำหนดให้แก่ผู้สูงวัย เพื่อสื่อถึงประสิทธิภาพการทำงานของสมองที่ลดลง ทำให้จดจำแต่ข้อมูลข่าวสารเก่า ไม่สามารถบรรจุข้อมูลใหม่ ได้แก่ *สมองช้า โบราณ คร่ำครึ เลอะเทอะ หลงลืม ย้ำคิดย้ำทำ* เป็นต้น เมื่อมีเหตุการณ์ที่คนชราแสดงถึงความสติปัญญา สังคมก็จะให้ความสนใจและเห็นว่าเป็นเรื่องแปลกประหลาด ดังเช่นช่าวนางสาวพอ พาคลี่ แม่เฒ่าชาวปกาเกอะญอ วัย 66 ปี ผู้ใช้เวลารวบรวมเงินกว่า 43 ปี จึงนำเงินค่าผ่าตัดมดลูกอีกเลข 3,000 บาทมาจ่ายคืนให้กับทางโรงพยาบาลมหาสารนครเชียงใหม่ (คมชัดลึก, 2553ข: ออนไลน์) วาทกรรมอันเกิดจากมายาคติเหล่านี้ มีผลทำให้คนชราสูญเสียบทบาทในการทำงาน แต่ก็พบว่ามีความพยายามนำเสนอชุดวาทกรรมใหม่ เพื่อเปลี่ยนแปลงมายาคติของสังคมเกี่ยวกับสติปัญญาของผู้สูงวัย เพื่อนำเสนอภาพผู้สูงวัยที่เป็นคลังสมอง เปี่ยมปัญญาและความรู้ รอบคอบ ดังจะเห็นได้ในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนทั้งสามเรื่อง ดังนี้

2.2.2.1 นวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง

การที่ตัวละครอื่นเห็นว่าเพรเซียส รามอตสเวเป็นผู้สูงวัย ทำให้เธอต้องพยายามแสดงออกว่าตนเองยังไม่ชรา เพื่อให้เกิดการยอมรับจากสังคมตามบทบาทหน้าที่การเป็นนักสืบ แต่จากเรื่องจะพบว่าหลายครั้งที่เธอแสดงออกตรงกับชุดวาทกรรมของสังคม ที่กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของคนชรา เช่นเมื่อเธอได้รับการปฏิสัมพันธ์อันไม่สมควรจากตัวละครวัยรุ่น

Mma Ramotswe looked at the nurse. What age was she?
Nineteen, twenty? In her father's day, a girl of nineteen

would not have spoken to a woman of thirty-five like that-spoken to her as if she was a child making an irritating request. But things were different now. Upstarts showed no respect for people who were older, and bigger too, than they were. (McCall Smith, 2002a: 176)

เพชรเชียส รามอตสเววิกวิพากษ์วัยรุ่นว่าไร้มารยาทในการสนทนาที่ไม่แสดงถึงความเคารพระบบอาวุโสเหมือนสมัยเธอเป็นวัยรุ่น ตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นถึงการเปรียบเทียบระหว่างคนรุ่นเธอและเด็กวัยรุ่น แสดงให้เห็นลักษณะนิสัย *หัวโบราณ* ของคนชราเช่นเดียวกับอีกตัวอย่างหนึ่งที่เธอวิพากษ์เด็กฝึกงานสองคน ว่าเป็นตัวแทนที่ทำให้เห็นว่าวัยรุ่นชายในปัจจุบันขาดความกระตือรือร้น ความรอบคอบ รวมทั้งมารยาทในการทำงาน ความสนใจกระตือรือร้นเพียงอย่างเดียวคือการเกี้ยวพาราสี โดยต้นเหตุของปัญหาเกิดจากอายุและประสบการณ์ “The problem, of course, was that they were barely nineteen. At this age, all young men are immortal and imagine that they will live forever. They’ll find out.” (McCall Smith, 2002b: 38) ซึ่งวิธีแก้ปัญหาคือการวางเฉยเพื่อรอให้พวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ในส่วนนี้แสดงให้เห็นความยากลำบากที่จะวางเฉยของผู้สูงวัย ความยากลำบากในการยอมรับวิถีคิดสมัยใหม่ สอดคล้องกับปัญหาที่พบได้ในกลุ่มผู้สูงวัยคือยึดติดกับขนบความคิด ประเพณีดั้งเดิม ไม่สามารถปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ เป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงลักษณะของคนชราที่ตรงกับมายาคติของสังคมกระแสหลักอย่างชัดเจน

นอกจากเพชรเชียส รามอตสเวแล้ว ตัวละครอื่นก็แสดงให้เห็นลักษณะของคนชรา ที่มีความยากลำบากในการยอมรับวิถีคิดสมัยใหม่ ยึดติดกับขนบความคิด ประเพณีดั้งเดิม เช่นเดียวกันนั้นคือคุณเพเทล เศรษฐีชาวอินเดียผู้บังคับลูกสาวคนเล็กคือนันทิรา วัยสิบหกปีไม่ให้มีเพื่อนชาย

But children must be watched! If parents don't watch their children, then what happens? You answer that! Modern nonsense. My father beat me when I was twenty-two! Yes, he beat me for making a mistake in the shop. And I deserved it. None of this modern nonsense. (McCall Smith, 2002a: 103)

ความคิดเห็นของคุณเพเทลแสดงให้เห็นความระแวงด้วยความคิดแบบโบราณ ที่ห้ามลูกสาวคบเพื่อนชาย เขาเห็นว่าความทันสมัยที่ปล่อยให้ลูกมีชีวิตอิสระเป็นเรื่องไร้สาระ แสดงให้เห็นการเน้นย้ำว่าคนชราไม่ยอมปรับตัวรับแนวคิดแบบใหม่

นวนิยายชุดนี้ได้พยายามนำเสนอความหมายของคนชราอย่างใหม่ ซึ่งนับเป็นการได้กลับมาภาคภูมิใจที่สังคมมีต่อคนชรา ความหมายใหม่นั้นคือการเป็น *คลังสมองของชุมชน* ดังตัวอย่างของหญิงชราผู้เป็นยายของแพทริเซีย สาวงามผู้เข้าร่วมการประกวดนางงามจริยธรรมของบอตสวานา

Mma Ramotswe was mildly surprised, but not astonished, that she should know this. There were people who made it their business to remember the affairs of the community, and this was obviously one. Today they called them oral historians, she believed; whereas in reality, they were old women who liked to remember things that interested them most: marriages, deaths, children. (McCall Smith, 2003: 146)

จากข้อความจะพบว่า หญิงชราเป็นนักเล่าประวัติศาสตร์ของชุมชน โดยจะจดจำเรื่องการแต่งงาน ความตายและลูกหลานของคนในชุมชน กลายเป็นบุคคลสำคัญที่เป็นผู้บันทึกประวัติศาสตร์ ประสบการณ์ชีวิต และนำเรื่องราวต่างๆ มาช่วยเหลือให้ข้อมูลกับคนรุ่นหลังได้อย่างดี โดยเฉพาะในการคลี่คลายคดีของเพชรเซียส รามอตสเว ตัวละครนี้จึงได้โต้กลับวาทกรรมของสังคมกระแสหลักเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของสมองที่ลดลงของผู้สูงวัยได้อย่างชัดเจน

2.2.2.2 นวนิยายชุดคุณป้ามาตุรี

นวนิยายชุดนี้เป็นนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนเรื่องแรกของไทย ที่มีตัวละครเอก นักสืบเป็นสตรีสูงวัย และมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในบริบทของสังคมไทย ในแง่นี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า นวนิยายชุดนี้ได้รับอิทธิพลจากนวนิยายชุด *มิสมาร์เปิล* เช่นเดียวกับนวนิยายชุด *นักสืบหญิงหมายเลข*

หนึ่ง ผู้แต่งคือแก้วแก้ว ต้องการทดลองสร้างงานแนวดังกล่าวโดยนำต้นแบบคือมิสมาร์เปิล มาปรับเปลี่ยนกลายเป็นป้ามาตุร นวนิยายชุดนี้มีเพียงสองตอนเท่านั้น แต่ผู้เขียนก็พยายามให้ความหมายใหม่กับคนชราไทย ด้วยการแสดงความสามารถ สติปัญญาของตัวละครเอกคือป้ามาตุร ผู้เขียนจึงใช้กลวิธีสร้างตัวละคร "ปาณิก" ตัวเอกฝ่ายชายของเรื่องที่มีอาชีพเป็นทนายความ ให้แสดงความไม่เชื่อถือนในความสามารถของคุณป้ามาตุรอยู่ตลอดเรื่อง ดังข้อความตัวอย่าง

คุณป้าของหมอนะหรือครับ นักสืบสำนักงานไหน ที่ไม่เชื่อเพราะผมไม่เห็นเค้าเลยว่า คนแก่ท่าทางใจดีอย่างนั้น จะมาเล่นกับเรื่องอาชญากรรมได้ยังไง คุณป้านะเต็มหรือเปล่าก็ไม่รู้ หรือขาดๆ เกินๆ ตามประสาคนอายุมากที่ถอยหลังกลับไปสู่ความเป็นเด็กอีกครั้งหนึ่ง ผมค่อนข้างแน่ใจว่าเป็นประเด็นนี้มากกว่า (แก้วแก้ว, 2546ก: 42)

ในกรณีนี้แสดงให้เห็นว่า ปาณิกเป็นตัวแทนวาทกรรมของสังคมเกี่ยวกับผู้สูงวัย ดังจะเห็นได้จากการใช้คำที่ยกมาข้างต้นของเขา ซึ่งล้วนตอกย้ำให้เห็นความคาดหวังของสังคมที่มีต่อการทำหน้าที่ของสมองของคนชรา ว่าจะต้องลดบทบาทลงจนทำให้ผู้สูงวัยหลงลืม เลอะเทอะ คาคาเดา เหตุการณ์โดยไร้การวิเคราะห์ ซึ่งนับเป็นเกณฑ์หนึ่งที่สังคมใช้เป็นตัวกำหนดภาวะสูงวัย และเมื่อคุณป้ามาตุรแสดงความสามารถทางความคิดวิเคราะห์อย่างชาญฉลาด เช่นเมื่อมีเหตุการณ์เจ้าสาวหายในงานเลี้ยงแต่งงาน เธอสามารถเดาได้ล่วงหน้าว่างานเลี้ยงต้องมีเหตุขัดข้องก่อนที่ปาณิกจะเล่าให้ฟัง อากาที่ปาณิกแสดงออกคือความตกใจ คาคไม่ถึง เขายังคงแสดงน้ำเสียงก็ยังเปี่ยมด้วยความไม่ไว้วางใจ ไร้ความเชื่อถือนอยู่เช่นเดิม "ผมไม่เชื่อคำพูดป้ามาตุรมากนัก เพราะผมไม่ใช่คนที่พลอยไม่เต็มเต็งไปด้วย" (แก้วแก้ว, 2546ก: 85) จนกระทั่งคุณป้ามาตุรสามารถคลี่คลายคดีได้ในตอนท้ายเรื่องแรก เขาจึงแสดงความเชื่อถือนในตัวเธอและแนะนำให้ลูกความของเขามาขอความช่วยเหลือจากเธอ "ปรึกษาคุณป้าสิครับ" ผมตอบ ก็ผมจะตอบอะไรได้อีกเล่า นอกจากประโยคนี้ ผมกับหมอดอกเข็มมองตากัน แล้วย้ายไปมองคุณป้ามาตุรด้วยความเลื่อมใส ผมเพิ่งจะรู้สึกเช่นนั้นเป็นครั้งแรก" (แก้วแก้ว, 2546ก: 139)

อย่างไรก็ดี แม้ว่าปาณิกจะเป็นตัวแทนมายาคติของสังคมที่สะท้อนความคิดเห็นที่สังคมมีต่อผู้สูงวัย แต่การสร้างตัวละครเอกนักสืบคือคุณป้ามาตุร ก็เป็นการโต้กลับมายาคติดังกล่าวโดย

ผู้เขียน ดังจะเห็นได้จากการสร้าง และกำหนดลักษณะของตัวละครคุณป้ามาธูรให้เป็นสตรีวัยประมาณหกสิบปี ผิวขาว รูปร่างสันทัด ท่าทางกระฉับกระเฉง ฉลาด ใจดี มีคุณสมบัติแบบกุลสตรีไทยอย่างครบถ้วน ทั้งอัธยาศัยไมตรีอันดีงาม ความสามารถด้านการทำอาหาร และงานฝีมือ ความสามารถในการเป็นนักสืบของคุณป้ามาธูร เกิดจากสามีของเธอเคยเป็นตำรวจมาก่อน เธอจึงได้รับถ่ายทอดหรือซึมซับวิธีการอนุมาน วิธีการสืบสวนสอบสวนมาจากสามีจนกลายเป็นนักสืบสมัครเล่น

คุณป้ามาธูรนับงานสืบสวนเป็นงานอดิเรกอย่างหนึ่ง เนื่องจากเป็นงานที่อาศัยสติปัญญาช่วยเหลือผู้อื่น กลายเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เธอรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองที่ยังคงมีให้กับสังคม นอกจากนั้น การออกความคิดเห็นวิเคราะห์เรื่องราวต่างๆ ที่เรียกว่าเป็น "การลับสมอง" (แก้วแก้ว, 2546ก: 70) ยังช่วยทำให้เธอไม่หลงลืมเหมือนผู้สูงวัยอื่น เพราะสมองยังคงได้ทำงานไม่เสื่อมลงไปตามอายุ และการที่คุณป้า "อยากทำประโยชน์ให้คนอื่น" (แก้วแก้ว, 2546ก: 70) แสดงให้เห็นการเห็นคุณค่าของชีวิต เมื่อชีวิตที่ผ่านมาของเธอเต็มไปด้วยความหมายและคุณค่า จึงทำให้เธอเป็นผู้สูงวัยที่มีสุขภาพจิตดี และยังคงสามารถทำประโยชน์ให้สังคมได้ การที่ผู้เขียนสร้างตัวละครป้ามาธูรให้มีความกระฉับกระเฉง ไม่ทำตนเป็นภาระของผู้อื่น และยังสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้อีกด้วย นับเป็นการได้กลับวาทกรรมของสังคมที่เห็นว่าคนชราตามเกณฑ์ประเพณีคือมีอายุ 60 ปีขึ้นไปจะต้องเชื่องช้า และเป็นภาระของผู้อื่น

นอกจากนั้น กล่าวได้ว่า การปรากฏตัวของคุณป้ามาธูรในบทบาทตัวละครเอกนักสืบ แสดงถึงความพยายามของผู้เขียนในการให้ความหมาย คำนิยามใหม่แก่คำว่า "ยายแก่" รวมทั้ง "คนชรา" ดังตัวอย่าง

ป้าต่างหากตัดสินใจ ป้าเห็นว่าไม่เสียหายอะไรตรงไหน คนอย่าง ป้าคงไม่พลาดพลั้งให้เขาจับได้หรอกน่า หนูไม่ต้องกลัว ถ้าเห็นไม่ชอบมาพากล หรือไม่มีเรื่องอะไรจะสืบได้ ป้าก็ลาออกเสียทั้งหมดเรื่อง ป้าไม่ใช่คุณหญิงคุณนายประเภทสาวสังคมสักหน่อย ก็แค่ยายแก่คนหนึ่งนี่เอง แต่งตัวให้มันปอนๆ หน่อยก็หมดเรื่อง ใครเขาจะมาสงสัย ไม่เป็นไรหรอกน่า ป้าแก่จนป่านนี้แล้ว ทำไมจะรักษาตัวเองไม่ได้เทียวหรือ (แก้วแก้ว, 2546ข: 52)

จากข้อความที่ยกมาจะเห็นว่า คุณป้ามาตุรมองตนเองเป็นยายแก่ที่สามารถดูแลรับผิดชอบความปลอดภัยของตนเองได้ โดยบุคคลอื่นจะเห็นว่าเธอไม่มีพิษมีภัย รวมทั้งไม่ตั้งใจสงสัยว่าเธอปลอมตัวไปสืบคดี หรือถึงจะรู้ความจริงก็ไม่ทำร้ายเธอ เพราะเห็นว่าเธอไม่สามารถต่อสู้เอาชนะด้วยความแข็งแกร่งของร่างกายได้ กล่าวได้ว่า คุณป้ามาตุรเป็นตัวแทนคนชราที่มีแนวคิดเกี่ยวกับตนเองว่าชราตามเกณฑ์ประเพณีของสังคมไทย ที่นับการเกษียณอายุเมื่ออายุ 60 ปีเป็นเกณฑ์ตัดสินภาวะสูงวัยของประชากร เนื่องจากนวนิยายไม่ได้บรรยายสภาพร่างกายที่เสื่อมโทรมลงของคุณป้ามาตุร ไม่กล่าวถึงการพึ่งพาบุตรหลาน แต่กลับแสดงให้เห็นความกระฉับกระเฉงความสามารถทางสติปัญญาอันอ่อนเยาว์กว่าวัยของเธอ รวมทั้งการเป็นที่พึ่งของบุตรหลานอย่างชัดเจน และเมื่องานอดิเรกของคุณป้าคือการเป็นนักสืบ จึงเป็นส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นความพยายามแสดงบทบาทหน้าที่ แสดงความสามารถของคนชราให้สังคมไทยยอมรับ เพื่อให้เกิดการทบทวนแก้ไขกฎเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินภาวะสูงวัยของประชากรซึ่งเคร่งครัดมากจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น การให้ความหมาย คำนิยามใหม่แก่คำว่า “ยายแก่” รวมทั้ง “คนชรา” จึงเป็นการเรียกร้องให้สังคมเห็นคุณค่าความสามารถทางสติปัญญาที่ยังคงอยู่ของคนชรา ด้วยการนำเสนอว่ายายแก่หรือคนชรา คือผู้มีความรู้ ไหวพริบ ผู้สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ อันจะนำมาซึ่งการยกย่องเชิดชู ให้ความสำคัญ และสร้างมาयाคติ วาทกรรมใหม่กับกลุ่มคนชราในสังคมไทยในช่วงปีค.ศ. 1980 ซึ่งเป็นปีที่ตีพิมพ์นวนิยายเรื่องนี้

อย่างไรก็ตาม การที่ปาณิกซึ่งเป็นตัวแทนวาทกรรมทางสังคมเกี่ยวกับผู้สูงวัยแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตัวคุณป้ามาตุร สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงวัยจะได้รับการยอมรับว่ายังคงมีบทบาทในสังคม ก็ต่อเมื่อได้แสดงความสามารถที่เท่าเทียมกับคนหนุ่มสาว ไม่ว่าจะทางร่างกาย หรือทางสติปัญญาซึ่งนับเป็นสิ่งที่เหนือความคาดหมายของสังคม โดยเฉพาะในสังคมไทย เมื่อนวนิยายเรื่องนี้เกิดขึ้นในบริบทของสังคมไทย ปาณิกจึงนับเป็นตัวแทนวาทกรรมทางสังคมเกี่ยวกับผู้สูงวัยด้วย ปาณิกเห็นว่าความสามารถของคุณป้ามาตุรในการสืบสวนสอบสวนคดีเป็น “อะไรพิลึกอยู่ไม่น้อย” (แก้วแก้ว, 2546ก: 44) ทำให้เห็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ในความเลื่อมใสคือความเคลือบแคลงสงสัยและหรือสังคมอาจจะตั้งคำถามเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่นักสืบของสตรีสูงวัย ว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่ กล่าวได้ว่าสังคมไทยยังคงกระอักกระอ่วนกับการลุกขึ้นแสดงบทบาทหน้าที่อันกล้าหาญชาญฉลาดราวกับชายชาติตรีของหญิงชรา เพราะเป็นการได้กลับวาทกรรมของสังคมเกี่ยวกับความสูงวัยอย่างชัดเจน ด้วยบทบาทตัวละครเอกนักสืบของคุณป้ามาตุรนั่นเอง

นอกจากการไม่ยอมรับของสังคมไทยที่แสดงออกผ่านตัวละครปาณิกแล้ว ตัวอย่างความคิดเห็นของป้ามาธูรเอง ก็แสดงให้เห็นความย้อนแย้งที่เกิดขึ้นกับความพยายามโต้กลับมายาคติของสังคมเกี่ยวกับคนชราเช่นเดียวกัน จากตัวอย่างในตอนศึกวังน้ำร้อน ปาณิกได้ขอความช่วยเหลือจากป้ามาธูรให้ช่วยสืบคดีในบ้านวังน้ำ เธอแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทยว่า “อ้อ บ้านนั้นนะรี ป้าพอจะจำได้ สมัยก่อนมีบ้านอย่างนี้เยอะ สวยกว่าเดี๋ยวนี้หลายเท่า เดี่ยวนี้มันละเทะไปหมด จะทำให้เหมือนเมืองนอกก็ไม่เหมือน กลายเป็นอะไรก็ไม่ทราบ” คุณป้าสายหน้าไปมาซำๆ เหมือนกับจะแสดงอาการเสียดายหรือปลงตกอะไรสักอย่างหนึ่ง” (แก้วแก้ว, 2546: 36) และกล่าวถึงเจ้าของบ้านว่า “เป็นดอกเตอร์ทางประวัติศาสตร์” คุณป้าพิมพ์ผำ ผงกศีรษะซำๆ “น่าเสียดาย มีความรู้ดี น่าจะกลับมาทำประโยชน์ให้บ้านเมืองบ้าง” ... “อ้อ ป้าก็พอจะรู้หรือกว่า คนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่ามักจะมีอะไรไม่ลงรอยกัน” (แก้วแก้ว, 2546: 36) จากตัวอย่างจะพบว่าคุณป้ามาธูรแสดงความเสียดายต่อรูปแบบสถาปัตยกรรม และรูปแบบความคิดของคนสมัยเดียวกับเธอ ซึ่งกลายเป็นอดีตตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เธอเห็นว่าสถาปัตยกรรมในปัจจุบัน “ละเทะไปหมด” ขณะที่คนหนุ่มสาวก็คิดถึงแต่ตัวเอง ไม่ใส่ใจส่วนรวม ไม่คิดเสียสละพัฒนาบ้านเมือง เกิดเป็นความขัดแย้งจากความเห็นที่ไม่ลงรอยกันของคนแก่และคนหนุ่มสาว เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างก็ยึดถือวิถีปฏิบัติของตนเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้สูงวัยซึ่งไม่สามารถยอมรับวิธีการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน ไปปรับเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของตนเองได้ ในแง่นี้แม้ว่าผู้เขียนจะได้พยายามนำเสนอความหมายใหม่ของคนชราไทยไปแล้วดังกล่าวข้างต้น ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ สามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้บุคคลอื่นได้ แต่ด้วยการบรรยายความคิดของตัวละครจึงยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นวาทกรรมความหัวโบราณ *คร่ำครึ* ของผู้สูงวัย กลายเป็นความย้อนแย้งที่เกิดขึ้นกับตัวละคร และสะท้อนให้เห็นการยึดติดกับมายาคติของสังคมกระแสหลักของผู้เขียนว่าคนชรา ก็ยังไม่สามารถข้ามพ้นชุดวาทกรรมข้างต้นไปได้

จากนวนิยายทั้งสองชุด จะพบว่า มีความพยายามนำเสนอวาทกรรมใหม่ให้ผู้สูงวัยข้ามพ้นจากมายาคติของสังคมกระแสหลัก เกี่ยวกับความรู้สมรรถภาพทางสมองของคนชรา โดยกลวิธีการให้ตัวละครแสดงออกถึงความสามารถทางสติปัญญา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น โดยเฉพาะตัวละครเอกนักสืบ แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนทั้งสอง คือสมิตและแก้วแก้วได้แสดงให้เห็นความย้อนแย้งในประเด็นดังกล่าว จากการทำให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับมายาคติของสังคมกระแสหลัก โดยเฉพาะความหัวโบราณ ซึ่งทำให้ตัวละครเหล่านั้นไม่สามารถหลุดพ้นจากมายาคติของ

สังคม และกลายเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่ามายาคติของสังคม เกี่ยวกับสติปัญญาของผู้สูงวัยเป็น "ความจริง" ชัดเจนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

2.2.3 มายาคติด้านความต้องการทางเพศของผู้สูงวัย

โดยทั่วไปเมื่อพูดถึงความต้องการทางเพศก็มักจะหมายถึงคนหนุ่มสาวมากกว่าผู้สูงวัย สังคมคาดหวังว่าผู้สูงวัยไม่ควรมีความต้องการทางเพศ ไม่ควรมีความรู้สึกในเรื่องนี้อีกต่อไป มายาคติของสังคมที่เห็นว่า ทำให้เกิดการสร้าง ผลิต หรือนิยามความรู้เพื่อให้มีอำนาจในการ กำหนดความจริงว่าความต้องการทางเพศที่ประเจิดประเจ้อในวัยสูงอายุเป็นพฤติกรรมที่ไม่ เหมาะสมกับวัย ทำให้คนชรางดเว้นความต้องการด้านดังกล่าว เมื่อมีเหตุการณ์ที่คนชราแสดงออก ถึงการปฏิเสธต่อมายาคติดังกล่าว เช่นการแต่งงานใหม่ในวัยชรา คนชรานั้นก็จะได้รับความสนใจ ได้ลงหนังสือพิมพ์ ถูกเผยแพร่ข่าวอยู่บ่อยครั้ง เช่นข่าวงานมงคลสมรสของปู่เข้ม หรือนายเข้ม ด้วง มั่ง วัย 80 ปี กับนางถวิล นาคศิริ วัย 48 ปี ว่าที่เจ้าสาว เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 (ข่าว สด, 2554: ออนไลน์) และโดยเฉพาะในสังคมไทย คนชราที่มีความสัมพันธ์หรือแต่งงานกับคนอายุน้อยกว่ามาก จะถูกเรียกด้วยถ้อยคำสำนวนที่มีความหมายในเชิงลบ อาทิ "ไก่แก่แม่ปลาช่อน" (หญิงสูงวัยกับชายอายุน้อยกว่า) "โคแก่กินหญ้าอ่อน" (ชายสูงวัยกับหญิงอายุน้อยกว่า) หรือใน ตัวอย่างข่าวที่ยกมาข้างต้น มีหัวข้อข่าวว่า "คุณปู่วัย80เตรียมวิวาห์สาวรุ่นหลาน" (ข่าวสด, 2554: ออนไลน์) ความสนใจที่คนในสังคมมีต่อการปฏิเสธมายาคติเกี่ยวกับความต้องการทางเพศของผู้สูงวัยมาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสร้างถ้อยคำสำนวนมาใช้นิยามคนชราเหล่านั้น สะท้อนให้เห็น ความพยายามครอบงำความคิด ชั่งชั่งอำนาจ บทบาท และกดทับอัตลักษณ์ของคนชรา รวมถึง คนวัยอื่นในสังคม อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงแล้ว ผู้สูงวัยที่ยังมีสุขภาพดี มีคู่ครองที่พอใจ ก็ ยังคงหาความสุขจากความต้องการทางเพศได้ แต่อาจลดความถี่ลง (ชูศักดิ์ เวชแพศย์, 2532: 568) ความเป็นจริงนี้จึงมีผลให้เกิดความพยายามสร้าง และนำเสนอวาทกรรมเกี่ยวกับความต้องการทางเพศของผู้สูงวัยแบบใหม่ขึ้น เพื่อโต้แย้งและปฏิเสธวาทกรรมเดิม ดังจะเห็นได้จาก ตัวอย่างในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนสองเรื่อง ดังนี้

2.2.3.1 นวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง

ตัวละครในนวนิยายเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า ทั้งชายและหญิงชรายังคงมีความต้องการทางเพศ ต้องการความรัก และคู่ครอง ดังตัวอย่างในเรื่องที่มีการวิพากษ์ถึงรูปแบบความสัมพันธ์ทางเพศของคนชราว่ามีความซับซ้อนและแตกต่างกันตามเพศสถานะ กล่าวคือหญิงชราบางส่วนแม้จะสูงวัยแต่กลับมีเสน่ห์ดึงดูดเพศชาย ที่ในเรื่องไม่ระบุว่าอยู่ในวัยหนุ่มหรือวัยชรา จึงมีความเป็นไปได้ทั้งสองช่วงวัย โดยจากข้อความจะพบเงื่อนไขข้อสังเกตคือ หญิงชรากลุ่มนี้มักไม่สวยจึงไม่ถูกขอแต่งงานในวัยสาว กลายเป็นสาวโสด แต่เมื่อวัยของพวกเธอเพิ่มขึ้น คุณสมบัติอื่นอันเป็นเสน่ห์ดึงดูดเพศชายก็เพิ่มขึ้นตามวัย ขณะที่หญิงชราอีกกลุ่มหนึ่งในวัยสาวรูปร่างหน้าตาสวยงามจึงได้แต่งงาน แต่เมื่อเวลาผ่านไปพวกเธอจะหมดเสน่ห์อยู่เป็นแม่บ้าน หรืออยู่ตามบ้านพักคนชรา ถูกสามีและสังคมทอดทิ้ง “ต้องทนทุกข์ทรมานและไม่มีปัญญาหาผู้ชายคนใหม่ได้” (McCall Smith, 2003: 96) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความแตกต่างกับเพศชายทุกช่วงวัยตั้งแต่เด็กหนุ่มไปจนถึงชายชรา ที่มีอิสระในการสร้างความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม ไม่ว่าจะกับเด็กสาวหรือหญิงสูงวัยแต่ทรงเสน่ห์ “ยังไงพวกหล่อนก็จะออกไปเที่ยวกับป้า ไปเดินระบำจำปะกันโนบาร์” (McCall Smith, 2003: 96) ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นความต้องการทางเพศที่ *ประเจิดประเจ้อ* ของผู้สูงวัย ที่สังคมไม่ยอมรับและนำมาซึ่งการวิพากษ์ผู้สูงวัยเหล่านี้ ดังเช่นที่ตัวละครทำนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม นวนิยายเรื่องนี้ก็นำเสนอว่าผู้สูงวัยต้องการครอบครัวที่ดี มากกว่าความต้องการทางเพศ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างคือชีวิตครอบครัวที่เคยผิดพลาด เป็นประสบการณ์ชีวิตที่สำคัญของเพอร์เซียส รามอตสเว ทำให้เธอมีแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวและชีวิตคู่เปลี่ยนแปลงไป ดังตัวอย่าง

She did not want to lose his friendship. He was her best friend in town, in a way, and life without his comforting presence would be distinctly the poorer. Why did love and sex complicate life so much? It would be far simpler for us not to have to worry about them. Sex played no part in her life now. (McCall Smith, 2002a: 147)

ในข้อความนี้เพอร์เซียส รามอตสเวกล่าวถึงเหตุการณ์ที่คุณ จ.ล.บ. มาเตโคเน่ ซึ่งเป็นเพื่อนของเธอขอเธอแต่งงาน แต่ในขณะนั้นเธอยังไม่ตอบตกลง ด้วยเหตุผลข้างต้นคือไม่ต้องการสูญเสียมิตรภาพแบบเพื่อน แต่สิ่งที่สำคัญคือเธอกำลังประเด็นเรื่องวัยกับความต้องการทางเพศ เธอเห็นว่าผู้ที่มีอายุเกือบสี่สิบปีอย่างเธอ ไม่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางเพศมากเท่าคนวัยหนุ่มสาว ซึ่งทำให้ชีวิตเรียบง่าย แม้ต่อมาภายหลังเธอจะตัดสินใจแต่งงานกับคุณ จ.ล.บ. มาเตโคเน่ แต่ก็เป็นการแต่งงานที่ยังคงรูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะเพื่อนที่มีความปรารถนาดีต่อกัน ตั้งใจจะระดับประคองดูแลอีกฝ่ายหนึ่งในยามชราภาพ มากกว่าจะเป็นการแต่งงานที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศดังข้อความที่แสดงถึงความคิดเห็นของเธอ “คุณ จ.ล.บ. เมเตโคเน่ เขาเป็นคนสบายๆ เธอสงสัยจริงๆว่าทำไมเขาถึงไม่แต่งงานใหม่ เขาไม่ได้รูปหล่อแต่หน้าตาดูเรียบง่าย ทำให้อุ่นใจ เขาคงจะเป็นสามีที่ผู้หญิงทุกคนอยากมีไว้ในบ้าน เขาจะคอยซอมโน่นซอมนี่ อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนตอนกลางคืน และบางที่อาจช่วยทำงานบ้านนิดๆ หน่อยๆ อีกต่างหาก ซึ่งเป็นเรื่องที่คุณชายน้อยคนคิดฝันว่าจะทำ” (McCall Smith, 2002a: 149) ทางด้านจ.ล.บ. เมเตโคเน่ก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับเพอร์เซียส รามอตสเว เขาขอเธอแต่งงานเพราะต้องการให้เธอเป็นคู่คิดเป็นเพื่อนมากกว่าเพื่อความสัมพันธ์ทางเพศ ดังตัวอย่าง “คราวนี้พอคิดถึงเด็กๆ คุณจ.ล.บ. มาเตโคเน่ก็สงสัยว่าตัวเองจะมีพลังงานพอจะรับมือเด็กได้หรือเปล่า เขาย่างเข้าสู่ช่วงชีวิตที่ต้องการเวลาสงบเงียบและเป็นระเบียบแล้ว เขาอยากจะซอมเครื่องดนตรีในตู้ของเขาตอนกลางวัน และใช้เวลาตอนเย็นกับมา รามอตสเว มันคงเป็นชีวิตที่มีความสุขที่สุด” (McCall Smith, 2002b: 112) ตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าผู้เขียนพยายามให้เพอร์เซียส รามอตสเวปฏิบัติตามมายาคติของสังคม คือเมื่อเธอมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศที่เลวร้ายในวัยสาว เมื่ออายุมากขึ้นเธอก็จะเว้นความต้องการด้านนี้ รวมทั้งได้นำเสนอมุมมองใหม่เกี่ยวกับการแต่งงานของคนชรา ที่เป็นการปฏิเสธมายาคติของสังคมกระแสหลักกว่า เป็นการแต่งงานเพื่อสร้างมิตรภาพ การอุปถัมภ์ค้ำชู มิใช่จะเป็นการแต่งงานเพื่อความต้องการทางเพศ ดังนั้น นอกจากนวนิยายชุดนี้จะนำเสนอ มุมมองใหม่ เพื่อโต้กลับมายาคติของสังคมกระแสหลักเรื่องการแต่งงานในวัยชรา คือการแต่งงานเพื่อมิตรภาพจากกรณีของเพอร์เซียส รามอตสเวแล้ว การที่ตัวละครอื่นวิพากษ์ผู้สูงวัยในประเด็นความต้องการทางเพศที่ประเจิดประเจ้อ ก็เป็นการเน้นย้ำมายาคติของสังคมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมกับวัยของคนชราด้วย

2.2.3.2 นวนิยายชุดสโมสรมักสืบ

นวนิยายชุดนี้แสดงให้เห็นมายาคติของสังคมที่มีต่อความต้องการทางเพศของผู้สูงวัยเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างคดีหนูผีครึ่ง “ยายมินดีแกอายุหกสิบกว่าแล้วกระมัง แต่เห็นแกแต่งตัวมัยแล้ว แพรวพราวยังกะเด็กกรุ่น แก่แล้วแต่ก็ยังไม่อยากชิมเล็กชิมน้อย ส่วนนายฤทธิ์เนี่ยก็คงเป็นผู้ชายที่ชอบไป เลยต้องหาแฟนสวยๆ แก่ๆ ก็ไม่เป็นไร” (นายา, 2553: 137) ข้อความนี้กล่าวโดยยาโรส การใช้คำว่า “อยากชิมเล็กชิมน้อย” แสดงน้ำเสียงด้านลบ สะท้อนให้เห็นมุมมองของสังคมที่มีต่อคู่รักต่างวัยระหว่างหญิงชรา กับชายหนุ่ม ว่าฝ่ายหญิงทำตัวไม่เหมาะสม เต็มไปด้วยตัณหาราคะ เป็นการเน้นย้ำให้เห็นมายาคติของสังคมที่ไม่ยอมรับความต้องการทางเพศอันประเจิดประเจ้อของผู้สูงวัย ทั้งยังสะท้อนว่ามายาคติของสังคมสำหรับหญิงชรา มีมาก และเคร่งครัดเข้มงวดกว่าชายชรา โดยเฉพาะด้านความต้องการทางเพศ กล่าวคือ สังคมตัดสินไม่ให้หญิงชรา มีความต้องการทางเพศ เมื่อพวกเขาแสดงให้เห็นความต้องการดังกล่าว สังคมก็จะมีบทลงทัณฑ์ คือพวกเขาจะถูกประณามโดยคนในสังคมนั้นเอง ยาโรสหนึ่งในตัวละครเอกนักสืบผู้วิพากษ์ และตอกย้ำมายาคติดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นความพยายามที่จะเป็นคนชราที่ดี คือแสดงความเห็นด้วยกับมายาคติด้านความต้องการทางเพศของผู้สูงวัย เพื่อให้สอดคล้องกับอาชีพนักสืบที่เธอจำเป็นต้องประพฤติตนให้เหมาะสมกับหน้าที่การรักษาขนบประเพณีศีลธรรมอันดีงามของสังคม

จะเห็นได้ว่า นวนิยายทั้งสองชุดแสดงให้เห็นความพยายามโต้กลับมายาคติของสังคมโดยผู้สูงวัย ด้วยการแสดงออกอย่างชัดเจนว่าผู้สูงวัยยังคงมีความต้องการทางเพศอยู่เช่นเดียวกับคนหนุ่มสาว แต่ความพยายามดังกล่าวถูกปฏิเสธ ไม่ได้รับการยอมรับ ตัวละครนักสืบก็ไม่สามารถแสดงออกในด้านดังกล่าวได้ เนื่องจากจะเป็นการขัดแย้งกับมายาคติอันกลายเป็นค่านิยมขนบประเพณีของสังคมที่นักสืบมีหน้าที่เป็นผู้ดำรงรักษา นอกจากนี้ การนำเสนอวาทกรรมใหม่คือการแต่งงานเพื่อมิตรภาพในวัยชรา ก็กลายเป็นการเน้นย้ำมายาคติของสังคมว่าผู้สูงวัยหมดความต้องการทางเพศแล้วอีกด้วย ดังนั้นจึงพบว่า มายาคติของสังคมเกี่ยวกับความต้องการทางเพศของผู้สูงวัย ยังคงเป็นกรอบที่ครอบงำ และกำหนดพฤติกรรมของผู้สูงวัยอยู่อย่างมั่นคง

2.3 สรุป

วรรณกรรมเป็นผลผลิต เป็นผลึกความนึกคิดของคนในสังคม จึงสามารถเป็นตัวแทนสะท้อนทัศนคติของสังคมในแต่ละสังคม แต่ละช่วงเวลาได้ นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนทั้งสามชุด แสดงให้เห็นความพยายามสร้างและนิยามความหมายชุดวาทกรรมใหม่ให้แก่คนชรา ที่แตกต่างขัดแย้งกับชุดวาทกรรมของสังคมกระแสหลักอย่างชัดเจน ดังนี้ ในด้านกายภาพตัวละครเอกนักสืบเพชรเชียส รามอตสเว และยานักสืบทั้งสามคนจากเรื่อง*สไมสธร์นักสืบ* เป็นผู้สูงวัยที่พยายามแสดงออก นิยามตนเอง หรือปรุงแต่งลักษณะทางกายภาพของตนเองให้แตกต่างไปจากสภาพตามธรรมชาติของคนชรา ให้กลายเป็นคนสาว เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับการเป็นนักสืบ ซึ่งสังคมเชื่อว่าเป็นบทบาทของคนหนุ่มสาว การปรุงแต่งตนเองและนำเสนอตัวตนที่ขัดแย้งกับมายาคติของสังคมกระแสหลัก ทำให้พวกเขาถูกสังคมมองว่าแปลกประหลาด ถูกปฏิเสธจากชุดวาทกรรมของสังคมกระแสหลัก จึงชวนให้สงสัยในภาวะสูงวัยที่สังคมต้องการให้คนชราเป็น ผู้สูงวัยที่แม้จะเป็นนักสืบ อาชีพที่แสดงออกถึงสติปัญญา และมีคุณค่าที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น แต่นักสืบนั้นมีลักษณะทางกายภาพเป็นคนชราตามธรรมชาติ จะยังคงได้รับการยอมรับจากสังคมอย่างแท้จริงหรือไม่เมื่อตัวละครยังไม่สามารถยอมรับสภาพความชราตามธรรมชาติของตนเองได้ และเมื่อพวกเขาเปลี่ยนแปลงตนเองให้กระฉับกระเฉงทันสมัย ก็ยังคงไม่ได้รับการยอมรับอยู่นั่นเอง การแสดงออกถึงตัวตนของคนชราจึงมีลักษณะเป็นการ “เลือกไม่ได้และไปไม่ถึง” เพราะสังคมไม่เปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้โต้กลับมายาคติทางกายภาพ

นอกจากนั้น ความพยายามนำเสนอการโต้กลับมายาคติทางสติปัญญา ความรู้ความคิดก็เช่นเดียวกัน ผู้สูงวัยที่แม้จะเป็นนักสืบ ได้แสดงออกถึงสติปัญญา ความรอบคอบที่มีเหนือผู้อื่น แต่เมื่อนักสืบนั้นยังคงแสดงการย่ำคิดย่ำทำ แสดงความหัวโบราณเหมือนคนชราทั่วไป สังคมจะยังคงยอมรับชุดวาทกรรมใหม่ที่ถูกนำเสนอว่าคนชราเป็นคนลึกลับสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้หรือไม่ การที่ผู้เขียนแสดงถึงความข้อนแย้งในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าในกรณีนี้เป็นการเน้นย้ำให้เห็นความเสื่อมสมรรถภาพของผู้สูงวัย ซึ่งแสดงให้เห็นความไม่ยอมรับในความสามารถของคนชราของสังคมไปพร้อมกันด้วย อย่างไรก็ตาม นวนิยายสองชุดได้แสดงถึงความพยายามนำเสนอวาทกรรมเกี่ยวกับผู้สูงวัย กล่าวคือนิยามความหมายของคำว่าหญิงชรา ในเรื่อง*นักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง* ว่าเป็นนักเล่าประวัติศาสตร์ ผู้บันทึกประวัติศาสตร์ และประสบการณ์ชีวิต และคำว่า “ยายแก่” ในเรื่อง*คุณป้ามาตุร* ว่าเป็นผู้มีความรู้ ไหวพริบ ผู้สามารถช่วยเหลือผู้อื่น ถือเป็นความ

พยายามที่สำคัญในการนำเสนอวาทกรรมใหม่ ให้แก่คนชราในชนเผ่าของทวีปแอฟริกา และแก่คนชราในสังคมไทยในช่วงปีค.ศ. 1980 ตามลำดับ ขณะที่ความพยายามได้กลับมายาคติของสังคมด้านความต้องการทางเพศของผู้สูงวัย นวนิยายทั้งสองชุดคือเรื่อง*นักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง* และเรื่อง*สโมสรนักสืบ* ได้นำเสนอวาทกรรมใหม่คือการแต่งงานเพื่อมิตรภาพในวัยชรา และนำเสนอด้วยการกระทำของตัวละครอย่างชัดเจนว่าผู้สูงวัยยังคงมีความต้องการทางเพศอยู่ เช่นเดียวกับคนหนุ่มสาว แต่ความพยายามดังกล่าวถูกปฏิเสธ ไม่ได้รับการยอมรับ สังคมยังคงต้องการคนชราที่เก็บกดความรู้สึกในด้านดังกล่าว ไม่แสดงออกอย่างประเจิดประเจ้อ ทั้งหมดนี้ชวนให้สงสัยว่าคนชราจะสามารถมีตัวตนอยู่ในสังคมได้อย่างไร เพราะไม่ว่าพวกเขาจะเลือกแสดงตัวตนแบบใด สังคมก็ดูจะไม่ยอมรับ ไม่เห็นคุณค่า ตัวละครนักสืบก็ไม่สามารถแสดงออกในด้านดังกล่าวได้ เนื่องจากจะเป็นการขัดแย้งกับมายาคติอันกลายเป็นค่านิยมชนบประเพณีของสังคมที่นักสืบมีหน้าที่เป็นผู้ดำรงรักษา ทั้งหมดนี้ทำให้กล่าวได้ว่าความพยายามนำเสนอวาทกรรมใหม่ของผู้สูงวัยที่สะท้อนผ่านนวนิยาย ยังคงถูกปฏิเสธจากมายาคติเกี่ยวกับผู้สูงวัยของสังคมกระแสหลัก ดังนั้น นักสืบสูงวัยจึงยังคงไม่ได้รับการยอมรับยกย่องเท่ากับตัวละครชายหนุ่มนักสืบตามชนบ ยิ่งไปกว่านั้น การเป็นนักสืบสตรีก็ทำให้พวกเขาต้องเผชิญหน้ากับมายาคติของสังคมเช่นเดียวกัน ดังจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

บทที่ 3

เพศสถานะ

3.1 แนวคิดและมายาคติเกี่ยวกับเพศสถานะ

พรพิไล ถมังรักษ์สัตว์ กล่าวไว้ในหนังสือปรัชญาผู้หญิงว่า การถือระบบชายเป็นใหญ่ หรือระบบปิตาธิปไตย คือการที่กฎหมายยอมรับให้ผู้ชายส่งต่อทรัพย์สินสมบัติของเขาให้แก่ลูกชาย และนับให้พ่อไม่ใช่แม่เป็นพื้นฐานของการนับญาติ เอเดรียน ริช (Adrienne Rich) กล่าวว่า

ระบบถือชายเป็นใหญ่ เป็นอำนาจของชายในทางครอบครัว สังคม อุดมการณ์ ระบบการเมืองซึ่งผู้ชาย โดยการใช้อำนาจกดดันโดยตรง หรือพิธีกรรม ประเพณี กฎหมาย ภาษา ขนบธรรมเนียม สำนวนโวหาร การศึกษา การแบ่งงานกันทำ ได้มีส่วนกำหนดบทบาทที่สตรีควรทำหรือไม่ควรทำ ในลักษณะที่สตรีตกอยู่ใต้อำนาจของชาย ภายใต้ระบบถือชายเป็นใหญ่ ไม่ว่าจะสตรีจะมีฐานะ ฐานะทางเศรษฐกิจ การเลือกเพศเป็นอย่างไร แต่สตรีก็จะตกอยู่ใต้อำนาจของบิดา โดยมีสิทธิและอำนาจเท่าที่ระบบชายเป็นใหญ่อนุญาต และเท่าที่พวกเธอจะยอมทนให้กับการยอมรับของเพศชาย (Rich, 1976: 57-58 อ้างถึงในพรพิไล ถมังรักษ์สัตว์, 2539: 34)

ผลของการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมดังกล่าวข้างต้น คือ กฎหมายทรัพย์สิน ซึ่งเดิมชายหญิงเป็นเจ้าของร่วมกัน และส่งต่อจากแม่ไปสู่ลูกสาว เพื่อประโยชน์ของทั้งพี่น้องชายหญิง กลายเป็นทรัพย์สินส่งต่อผ่านลูกชาย ลูกสาวจะได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา จนแต่งงานและสามีดูแลต่อไป อำนาจของชายที่เหนือกว่าหญิงจึงมาจากเหตุผลทางสังคมเศรษฐกิจ คือ การเป็นเจ้าของที่ดินและส่งต่อทางเพศชาย ซึ่งนำมาสู่การตกต่ำของสตรี ที่ถูกจำกัดอยู่แต่ในบ้าน ให้เป็นคนรับใช้ สูญเสียอิสรภาพทางเศรษฐกิจ จากการทำขายคุมการผลิตทั้งหมดโดยใช้งานทาสและสัตว์ ทั้งยังสูญเสียอิสรภาพทางเพศ จากความต้องการให้หญิงมีสามีเดียว (monogamous marriage) เพื่อชายจะ

ได้รับลูกชายที่จะสืบทอดตระกูลและสมบัติได้อย่างถูกต้อง ขณะที่ชายมีภรรยาได้หลายคน ทำให้สตรีตกเป็นทาสในบ้าน (domestic slave) มาจนบัดนี้

จะเห็นได้ว่า ระบบนี้มีผลต่อระบบความคิดและการพัฒนาสตรี เป็นระบบความคิดที่สตรีก็เชื่อว่าตนเองต้องยอมรับ เนื่องจากได้รับการปลูกฝังถ่ายทอดจากทั้งครอบครัวและศาสนามกล่าวคือศาสนาคริสต์ในสมัยเริ่มแรกมีคำสอนว่า "หัวหน้าของหญิงคือชาย เพราะชายเป็นพระฉายาและพระรังสีของพระเจ้า หญิงไม่ควรสอนหรือใช้อำนาจเหนือชาย แต่ควรอยู่อย่างเรียบร้อย" อีกประมาณร้อยปีต่อมาก็มีคำสอนว่า "หญิงไม่ใช่พระฉายาของพระเจ้า ชายเท่านั้นที่เป็นพระฉายาของพระเจ้า" ในศตวรรษที่ 13 มีคำสอนว่า "โดยคุณธรรมชาติของสตรี จะเห็นได้ว่า สตรีบกพร่องและกำเนิดมาไม่ดี เพราะพลังสร้างสรรค์ในเชื้อของชาย จะพยายามสร้างเพศชายให้สมบูรณ์ แต่สร้างพลังบกพร่องในหญิง" (พรพิไล ถ่มังรักษ์สัตว์, 2539: 34) นอกจากนี้ ในพระคัมภีร์เยเนซิส ยังกล่าวว่าความบกพร่องของสตรีเป็นต้นตอของความชั่วร้ายด้วย หรือในคัมภีร์ไบเบิลก็มีข้อความว่า "เขาผู้ซึ่งถือกำเนิดจากสตรีจะเป็นผู้บริสุทธิ์ได้อย่างไร" (พรพิไล ถ่มังรักษ์สัตว์, 2539: 35) จะเห็นได้ว่า ความคิดความเชื่อให้ชายเป็นใหญ่ในศาสนา มีอิทธิพลมากต่อมนุษย์จนเกิดความคิดเห็นว่า เป็นธรรมชาติที่จะต้องเลี้ยงดูหญิงให้ต่ำต้อยเช่นนั้น ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นของรุสโซที่ว่า

ผู้ชายและผู้หญิงถูกสร้างมาเพื่อกันและกัน แต่ความสัมพันธ์
พึ่งพากันนั้นไม่เท่าเทียมกัน ผู้ชายอยู่รอดได้ดีกว่าโดยปราศจาก
ผู้หญิง เพราะฉะนั้น การศึกษาของผู้หญิงจึงควรถูกวางแผนตาม
ความสัมพันธ์กับผู้ชาย นั่นคือเพื่อเอาใจชาย เพื่อเป็นประโยชน์
แก่ชาย ทำให้ชายรักและเคารพ เพื่อเลี้ยงดูผู้ชายยามเด็ก ยาม
โต และปลดปล่อยเขา ทำให้ชีวิตเขาหวานชื่นและราบรื่น นี่เป็น
หน้าที่ของผู้หญิงในทุกวัย และเป็นสิ่งที่ควรสอนให้เรียนรู้แต่เด็ก
(พรพิไล ถ่มังรักษ์สัตว์, 2539: 35-36)

ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า สตรีถูกสอนให้อยู่ใต้อำนาจชายมาเป็นระยะเวลายาวนานในกระแสวัฒนธรรมตะวันตก

อย่างไรก็ตาม ในกระแสวัฒนธรรมตะวันตกก็พบการหล่อหลอมความเชื่อเรื่องชายเป็นใหญ่ โดยจะเห็นได้จากศาสนา กฎหมายและวรรณคดีของไทย โดยเฉพาะทางวรรณคดีที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีอินเดีย ซึ่งกล่าวถึงบทบาทสตรีไว้มาก เช่นเรื่องมหาภารตะ ซึ่งประกอบด้วยเรื่องแทรกจำนวนมาก ทั้ง เรื่องพระนล ศกุนตลา ภควทศิตา เรื่องพระราม เป็นต้น เรื่องเหล่านี้กล่าวถึงบทบาทของสตรีในฐานะต่างๆ ในฐานะลูกที่ต้องกตัญญูต่อพ่อแม่ ในฐานะภรรยาที่ต้องซื่อสัตย์รักเดียวใจเดียว เช่น นางทมยันตี ในเรื่องพระนล ซึ่งกล่าวว่า

ภรรยาเป็นทรัพย์มีค่ายิ่งของสามี ภรรยาเป็นยารักษาโรคที่ดีที่สุดที่สามีจะต้องมีในยามไข้และยามทุกข์ ไม่มีมิตรคนใดดุจภรรยา ไม่มีที่พึงใดดีไปกว่าภรรยา ภรรยาเป็นรากฐานแห่งศาสนา และเป็นรากฐานของการช่วยเหลือวิญญูณให้พ้นจากอบายมุข ภรรยาที่พูดด้วยเสียงอ่อนหวานเป็นมิตรที่ก่อให้เกิดความสุข ภรรยาอุจูปิดาในทางศาสนา และเป็นมารดาเมื่อยามเจ็บป่วยและยามทุกข์ (พรพิไล ถมั่งรักษัสัตว์, 2539: 42-43)

หรือเรื่องมหาภารตะตอนนางเทวapati กล่าวว่าภรรยาต้องยกย่องสามี เพื่อให้สามีรักใคร่เอ็นดู

ไม่มีเทพดาองค์ใดที่จะเสมอด้วยสามีแล้ว ดูกรนางสัตยภามาเมื่อเป็นที่ชอบใจในตัวท่านแล้ว ท่านสามารถที่จะได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ท่านปรารถนาจากสามี แต่ถ้าสามีโกรธ สิ่งที่จะได้นั้นก็เป็นอันสูญ ภรรยาจะมีบุตรได้ก็ได้จากสามี ทั้งของต่างๆ ซึ่งให้เป็นที่พึงใจก็ได้จากสามี จะได้ที่นอน ที่นั่ง เครื่องนุ่งห่ม พวงมาลัยเครื่องหอมและชื่อเสียงอันดี ทั้งสวรรค์ในเบื้องหน้าก็ย่อมได้ด้วยสามี (พรพิไล ถมั่งรักษัสัตว์, 2539: 43)

ในสุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่ ก็กล่าวถึงขั้นตอนต่างๆ ในหนึ่งวันที่ภรรยาควรปรนนิบัติสามีไว้ อย่างละเอียด ให้ตื่นก่อน นอนทีหลัง รับประทานอาหารหลังสามี กราบเท้าสามีก่อนนอน หรือในกฤษณาสอนน้องคำฉันท์ ก็มีคำยกย่องสามีว่าเป็น "ธงชัย" "ฉัตรแก้วกันเกรา" ของภรรยา กล่าวได้

ว่าคำสอนของสังคมไทย เน้นความเป็นใหญ่ของสามีมาก เนื่องจากสังคมไทยโบราณไม่นิยมให้สตรีทำงานนอกบ้าน หญิงไทยจึงมีบทบาทเสริมส่งาราศีให้ชาย (พรพิไล ถ่มงรักษ์สัตว์, 2539: 64)

นอกจากนั้นศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ และมีอิทธิพลต่อความคิดของคนไทยมากที่สุด ยังมีคัมภีร์หรือคำสอนภาษาบาลี ซึ่งพบบางตอนที่ตำหนิสตรีว่า “เป็นมลทินของพรหมจรรย์” “หมกมุ่นแต่ทางโลก” “เลวทราม” “มีความกำหนัดไม่เลือก” มีการกล่าวว่าสตรีเป็นทรัพย์สินสมบัติอย่างหนึ่ง เป็นสินค้ำก็ได้ อย่างไรก็ตาม ด้านสติปัญญาของสตรี พุทธศาสนา กำหนดให้สตรีเสมอบุรุษได้ด้วยคุณธรรมปัญญา สามารถเป็นบัณฑิต เข้าสู่นิพพานได้เช่นเดียวกับชาย จะเห็นได้จากการมีภิกษุณีเป็นหนึ่งในบริษัทสี่ฝ่าย และภิกษุณีบางรูปก็มีชื่อเสียงเป็นที่ยกย่อง อย่างไรก็ตาม สตรีก็มีข้อจำกัดบางอย่างในทางบารมี เช่น ไม่สามารถเป็นจักรพรรดิ พระพุทธเจ้า และพญามารได้ ฐานะของสตรีที่พุทธศาสนายกย่องคือ การเป็นมารดาผู้กระทำกิจอันทำได้ยาก (พรพิไล ถ่มงรักษ์สัตว์, 2539: 58-59)

นอกจากศาสนา กฎหมายโบราณของไทยคือกฎหมายตราสามดวงก็แสดงให้เห็นลักษณะชายเหนือกว่าหญิงไว้ด้วย เช่น อนุญาตให้ชายมีภรรยาได้หลายคน กล่าวคือ เมียกลางเมืองเป็นภรรยาที่แม่แต่งงานให้ เมียกลางนอกคือสตรีที่มาขอเป็นอนุภรรยา และเมียกลางภาชี คือภรรยาที่ไถ่มาได้ รวมทั้งเมียพระราชทานซึ่งจะเป็นใหญ่กว่าภรรยาทั้งปวง แต่สตรีที่คบชายอื่น หรือเรียกว่ามีชู้ จะถูกประจานสามวันตามกฎ นอกจากนี้ ชายยังสามารถโบยตีลงโทษหญิงที่เป็นภรรยาได้ หากภรรยาทำผิด อีกทั้งภรรยาจะต้องนำข้าวตอกดอกไม้ขอขมาต่อสามีในความผิดนั้นด้วยตามมาตรา 60 แสดงให้เห็นระบบถือชายเป็นใหญ่ในสังคมไทยโบราณอย่างเด่นชัด (พรพิไล ถ่มงรักษ์สัตว์, 2539: 62-63)

แนวคิดและมายาคติเกี่ยวกับเพศสถานะของสังคมตะวันตกและตะวันออกนี้ มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการแบ่งแยกความสามารถของชายหญิง และการกำหนดบทบาทในสังคมตามเพศ (sex) หมายถึงลักษณะทางชีวภาพและสรีรวิทยาที่กำหนดชายและหญิง ทำให้เกิดหมวดหมู่ของเพศ จากความแตกต่างทางชีวภาพของโครโมโซมโปรไฟล์ของฮอร์โมนภายในและอวัยวะเพศภายนอก แต่เพศสภาวะ หรือเพศสถานะ (gender) คือ ภาวะที่แตกต่างกันระหว่างชายหญิงโดยมีสังคมหรือมนุษย์เป็นตัวกำหนด สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางวัฒนธรรมและเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ เพศสภาวะไม่ได้สะท้อนหรือทำงานภายใต้เงื่อนไขของเพศทางชีววิทยาที่ตายตัว

แต่เป็นความรู้บางอย่างหนึ่งที่สร้างความหมายที่แตกต่างให้กับร่างกายของมนุษย์ (สุซาดา ทวีสิทธิ์, 2547: 6)

จะเห็นได้ว่า การสถาปนาระบบอำนาจแบบชายเป็นใหญ่ โดยการวิเคราะห์อ้างอิงจากระบบธรรมชาติ ความแตกต่างด้านชีววิทยาระหว่างหญิงกับชาย หรือแนวคิดในการเลือกสรรโดยธรรมชาติที่เชื่อว่าชายแข็งแรง มีอำนาจควบคุม จะอยู่รอดตามกฎของธรรมชาติและได้ทำหน้าที่สืบพันธุ์ เป็นการจัดระเบียบทางเครือญาติและการสืบสายโลหิตของสังคมมนุษย์ ความเป็นชายหญิง ถูกมองคู่ขนานไปกับความแตกต่างทางธรรมชาติระหว่างสองเพศ เนื่องจากเพศหญิงมีสรีระแตกต่างจากชายมาก จิตใจจึงแตกต่างและเหมาะสมกับบทบาทที่ต่างกัน ความแตกต่างนั้นเริ่มตั้งแต่โครโมโซมและฮอร์โมนเพศ เนื่องจากฮอร์โมนเพศเข้าสู่สมองของชายหญิงต่างกัน พฤติกรรมทางเพศก็ย่อมแตกต่างกันด้วย มักมีคำอธิบายว่าผู้ชายเป็นเพศที่แข็งแรง เป็นอิสระ ไม่ใช้อารมณ์ ไม่มีอคติ มีอำนาจเหนือหญิง ไม่ถูกครอบงำง่าย มีเหตุผล แข็งแกร่ง ตัดสินใจฉับไว และมีความเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนผู้หญิงมักถูกมองว่า นุ่มนวล ไม่เป็นอิสระ อารมณ์อ่อนไหว ไร้เหตุผล อ่อนแอ รู้สึกเจ็บปวดง่าย ตัดสินใจลำบาก ขาดความมั่นใจในตนเอง ต้องขึ้นอยู่กับผู้อื่นเสมอ (พรพิไล ถมังรักษ์ สัตว์, 2539: 3-4) ทั้งหมดนี้ทำให้เกิดการตกลึกของความเชื่อเรื่องความไม่เท่าเทียมกันระหว่างสองเพศ ทำให้สตรีกลายเป็นชนชั้นสองไปโดยปริยาย อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ที่ฝังรากลึกอยู่ในทุกอณูของสังคมเป็นเหตุที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติขึ้น โดยที่การกำหนดได้รับการถ่ายทอดสั่งสมมาโดยปราศจากการต่อต้านจากสมาชิกในสังคม ทั้งยังเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และแทรกซึมอยู่ในกิจกรรมทางสังคมแทบทุกประเภท

ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า สตรีถูกประกอบสร้างผ่านการปะทะสังสรรค์อันซับซ้อนระหว่างชนชั้น วัฒนธรรม ศาสนา และกรอบคิดอุดมการณ์ของสถาบันอื่นๆ และเนื่องจากการประกอบสร้างดังกล่าวนี้ตั้งอยู่บนแนวคิดเรื่องความแตกต่างตามเพศ (sex) รวมทั้งระบบปิตาธิปไตยก็เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมที่ใช้กดทับตัวตนของสตรี นักสตรีนิยมจึงเสนอแนวคิดเรื่องเพศสถานะหรือเพศภาวะ เพื่อเสนอแนวคิดใหม่ที่อธิบายถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และใช้ในการกำหนด และแบ่งแยกความเป็นชาย ความเป็นหญิง โดยนักสตรีนิยมในประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร นำคำว่า gender มาใช้อย่างจริงจังระหว่างช่วงปลายปีค.ศ. 1960 ถึงต้นค.ศ. 1970 นักสตรีนิยมกลุ่มนี้ผลิตงานวิชาการเกี่ยวกับเพศภาวะศึกษา โดยใช้คำนี้เพื่อเป้าหมายทางการเมือง คือเพื่อพลิกเงื่อนไข รื้อถอน สร้าง

ระบบสังคมใหม่ไม่ให้สตรีตกอยู่ในสถานภาพที่เป็นรองบุรุษ จากแนวโน้มของการจัดลำดับความสำคัญของชายหญิงที่ไม่เท่าเทียม นักสตรีนิยมกำหนดความหมายของคำว่า **gender** ว่าหมายถึงประเภทของพฤติกรรม (**types of behavior**) ซึ่งมีอยู่สองขั้ว คือ พฤติกรรมประเภทที่ผู้หญิงมีและประเภทที่ผู้ชายมี แต่พฤติกรรมที่แตกต่างกันเกิดจากการกำหนดของมนุษย์ เหมือนการสร้างเพศภาวะให้กับคำศัพท์ในภาษานั้นเอง (สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2547: 4)

กล่าวได้ว่า การเสนอแนวคิดเรื่องเพศสถานะ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวของนักสิทธิสตรีแนวสตรีนิยมในประเทศต่างๆ การตระหนักในสิทธิของตนเองและสิทธิมนุษยชน การได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นของสตรี และการรับรู้ข่าวสารทางสังคมเพิ่มมากขึ้นจากสื่อต่างๆ รวมถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบช่วยเหลือสตรี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำสนใจหลายประการ เช่น การค้าขายอย่างอิสระของสตรี การที่สตรีสามารถสืบทอดธุรกิจของครอบครัว สัดส่วนของสตรีในระดับอุดมศึกษา การแยกบ้านของคู่สมรสทำให้อำนาจของพ่อแม่สามีต่อสะใภ้ลดลง การประณามชายที่มีภรรยามากกว่าหนึ่ง การเห็นคุณค่าและนับถือสตรีมากขึ้น เป็นต้น ในส่วนของประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่าขบวนการเคลื่อนไหวของสตรีไทยได้มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงบทบาท และสถานภาพตั้งแต่ระบบการเมืองการปกครอง เริ่มจากระบบการปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งเริ่มปรากฏเด่นชัดในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่ากฎหมายตราสามดวงบางมาตราไม่มีความเป็นธรรมกับสตรีนัก เช่น การซื้อขายภรรยา หรือการบังคับให้ลูกสาวแต่งงานตามใจพ่อแม่ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกกฎหมายนั้น (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 184) นับได้ว่าสตรีไทยไม่มีความยากลำบากในการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคมากนัก แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าสตรีไทยส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนา ได้รับโอกาสทางกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติยังมีการกีดกันและการปิดกั้นโอกาสผู้หญิงมากกว่าผู้ชายอยู่นั่นเอง

3.2 เพศสถานะกับตัวละครนักสืบและเหยื่อในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า การเคลื่อนไหวของนักสตรีนิยมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านกับสตรี การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง คือการสร้างชุดของความรู้และวิธีการแสวงหาความรู้อีกครั้งหนึ่ง ที่ขาดหายไปจากประวัติศาสตร์แห่งความรู้ของมนุษยชาติ ซึ่งคือความรู้ที่ก่อตัวมาจากประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิง สตรีได้สร้างสรรค์ชุดของความรู้ และวิธีการแสวงหาความรู้ที่มาจากประสบการณ์ของตนขึ้น เพื่อตอบโต้วาทกรรม และเติมเต็มชุดความรู้เดิมของสังคมที่ชาย

เป็นผู้สร้างขึ้น วรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวนที่มีตัวละครเอกนักสืบเป็นสตรี นับเป็นส่วนหนึ่งของบทันท์ที่ชุดความรู้ในกลุ่มนี้ด้วยเช่นเดียวกัน เป็นการโต้กลับวรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิก กล่าวคือ เนื่องจากลักษณะของการสืบสวนลึวนซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ต่างๆ ศีลธรรม สถาบัน อาชญากรรม การเมือง การศาล ทั้งการลงโทษ การตัดสิน รวมทั้งนำเสนอการคลี่คลายปมปัญหาด้วยการใช้เหตุผล พิเคราะห์ไตร่ตรอง ทำให้ตัวละครเอกที่เป็นนักสืบจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเฉพาะตัว เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการนำเสนอเรื่อง คือ นักสืบต้องมีความรู้ อย่างน้อยในทางวิทยาศาสตร์ หรือกฎหมาย รวมถึงยังต้องรู้จักสังเกต รอบคอบ ดังนั้น จึงเป็นชนบของการแตงนวนิยายแนวดังกล่าว ตั้งแต่สมัยแรกเริ่มว่าตัวละครชายหนุ่มผิวขาวชนชั้นกลางจนถึงชนชั้นสูง ซึ่งได้รับการยอมรับตามวาทกรรมและชุดความรู้ ความเชื่อของสังคมว่าร่างกายมีความแข็งแกร่ง และได้รับโอกาสในการการศึกษามากกว่าสตรี ถูกเลือกให้รับบทบาทนักสืบ เพื่อให้เกิดความสมจริง

ชนบดังกล่าวจะเห็นได้ในนวนิยายสืบสวนสอบสวนแบบคลาสสิก ที่มักนำเสนอตัวละครสตรีในเรื่องเป็นเหยื่อของความรุนแรงต่างๆ เช่น เป็นตัวละครที่ถูกจับขังขัง เป็นเหยื่อที่ถูกฆาตกรรม ผู้แตงนียมเสนอภาพความอ่อนแอและเน้นภาพเรือนร่างที่ไร้สมอง ไร้สติปัญญาของเพศหญิง เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเห็นอกเห็นใจ และคล้อยตามไปกับเรื่องได้อย่างสมจริง หรือมีเช่นนั้นตัวละครสตรีก็มักจะได้รับบทบาทเป็นคนรักของตัวละครเอกที่กำลังตกอยู่ในอันตราย เพื่อให้ นักสืบชายแสดงความสามารถเข้าช่วยเหลือ บทบาทของตัวละครสตรีในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนข้างต้น สอดคล้องกับลักษณะและบทบาทของสตรีจากความเชื่อของสังคมที่ว่าสตรีเป็นเพศที่อ่อนแอ ใจรวนเร ไม่มีเหตุผล ไม่สามารถรับความเป็นอิสระ ต้องถูกควบคุม ไร้การศึกษา หัวเก่า เป็นแม่บ้านแม่เรือน ผูกติดกับครอบครัว ไร้อำนาจ การถูกข่มเหง ถูกฉวยฉวยทางเพศ มีสถานะเป็นเหยื่อของการควบคุม ของความรุนแรงโดยชาย เป็นกลุ่มคนที่ถูกกดขี่ทางเพศ ดังนั้น บทบาทการเป็นเหยื่อจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสม สอดคล้องกับธรรมชาติของสตรี สามารถทำให้อ่านเกิดความรู้สึกสมจริงได้มากกว่า

นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่มีตัวละครเอกนักสืบเป็นสตรี จึงเป็นการแสดงออกรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นการโต้กลับมายาคติของสังคมชายเป็นใหญ่ แสดงให้เห็นประสพการณ์ ชุดความรู้ความคิด รวมทั้งสัญชาตญาณโดยธรรมชาติของสตรีว่าเท่าเทียม และหรือเก่งกาจสามารถกว่าบุรุษ แสดงให้เห็นทักษะความสามารถในด้านการทำงานนอกร้านของสตรี สตรีสามารถ

ทำงานในบริบท “สาธารณะ” ได้ดีไม่แพ้บริบทใน “บ้าน” สตรีสามารถประสบความสำเร็จจากการทำงานอื่นนอกเหนือจากการเย็บปักถักร้อย ทำอาหาร ทำสวน ปรนนิบัติสามีและลูกได้ สตรีสามารถรับแรงกดดันจากการทำงานหนักทั้งสองทางได้อย่างดียิ่ง การทำงานเป็นนักสืบนี้สร้างรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิตของสตรี จนไม่ต้องเป็นฝ่าย “พึ่งพา” บุรุษในด้านค่าใช้จ่ายในครัวเรือนอีกต่อไป ทำให้สตรีมีอำนาจต่อรองกับชนชั้นนายทุนผู้กำหนดทิศทางการบริโภคของสังคมได้ด้วย เป็นการนำเสนอความคิดความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทของสตรีตามการแบ่งงานกันทำตามเพศในอีกด้านหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม มายาคติของสังคมที่มีสืบต่อมายาวนาน ก็ยังคงตอกย้ำให้เห็นถึงประเด็นปัญหาที่เกิดจากบทบาทการทำงานของสตรีในโลกของบุรุษอยู่นั่นเอง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในนวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง ชุดคุณป้ามาตุร และชุดสโมสรมักสืบ

3.2.1 มายาคติด้านสมรรถภาพของสตรี

สมรรถภาพ หมายถึง หมายถึง ความสามารถในการทำหน้าที่ของระบบอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย รวมทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ อุปนิสัย หรือบุคลิกภาพของบุคคลที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (จิรประภา อัครบวร, 2555: ออนไลน์) จากนิยามนี้จึงสามารถแบ่งออกได้เป็นสมรรถภาพทางกาย ทางสติปัญญา และทางอารมณ์ สังคมมีมายาคติว่าสมรรถภาพของชายและหญิงแตกต่างกัน โดยเชื่อว่าสตรีด้อยสมรรถภาพกว่าบุรุษในทุกด้าน กล่าวคือ ทางกาย สังคมเห็นว่ากล้ามเนื้อของเพศหญิงจะมีความแข็งแรงประมาณ 2 ใน 3 ของเพศชาย จากความแตกต่างในด้านโครงสร้างของร่างกายนี้ สตรีจึงได้รับโอกาสให้ทำงานที่ต้องอาศัยความแข็งแรงทางกาย เช่น ทหาร ตำรวจ น้อยกว่าบุรุษ ทางสติปัญญาและอารมณ์ สังคมเชื่อถึงผลการวิจัยของนักวิทยาศาสตร์ด้านสมอง (neuroscientist) ว่าโครงสร้างทางสมองของเพศหญิงแตกต่างจากสมองของเพศชาย กล่าวคือ ชายมีสมองส่วน Corpus Callosum ซึ่งเป็นส่วนที่เส้นประสาทสมองมีการเชื่อมต่อกันเพื่อให้เห็นพัฒนาการทางด้านความฉลาดใหญ่กว่าหญิง ขณะที่หญิงมีสมองส่วน Prefrontal Cortex ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์แปรปรวน ความหวาดกลัว ความลังเลใจมากกว่าชาย และเด็กชายมีการพัฒนา Cerebellum หรือสมองส่วนท้ายที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางการเรียนรู้ เช่น คณิตศาสตร์ ดนตรี มากกว่าเด็กหญิง (กรมสุขภาพจิต, 2549: ออนไลน์) ผลการวิจัยนี้ทำให้เกิดมายาคติและข้อจำกัดต่อสตรี โดยเฉพาะในการเลือกประกอบอาชีพ สตรีมักจะได้ทำงานที่ไม่ต้องอาศัยสติปัญญา และการตัดสินใจมากนัก แต่จากประวัติศาสตร์และข่าวสารที่ผ่านมาจากอดีตจนถึง

ปัจจุบัน จะพบเหตุการณ์และและบุคคลที่ได้กลับมาอาศัยเกี่ยวกับสตรีข้างต้นเป็นจำนวนมาก ทั้งบทบาทการทำงาน การประกอบอาชีพ เช่น การเป็นทหาร เป็นตำรวจ เป็นประธานาธิบดีที่ได้รับการยอมรับ ได้รับการยกย่อง หรือการตัดสินใจต่างๆ รวมทั้งการเป็นผู้นำทางความคิด จิตวิญญาณ เช่น นางอองซานซูจี แมซีเทเรซา เป็นต้น ในงานวรรณกรรมก็เช่นเดียวกัน นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง และชุดคุณป้ามาธูร ได้แสดงให้เห็นการตอกย้ำและได้กลับมาทบทวนอันเกิดจากมายาคติด้านความอ่อนแอตามธรรมชาติของสตรี ดังนี้

3.2.1.1 นวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง (The No. 1 Ladies' Detective Agency)

นวนิยายเรื่องนี้มีตัวละครสตรี ที่สะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันในสังคมตามความเหมาะสมของเพศ เช่น ลูกสาวทั้งสามของคุณเพเทล ถูกบังคับให้ใช้ชีวิตตามที่คุณเพเทลวางแผนไว้ ทั้งเรื่องการศึกษา และการเลือกคู่ครอง โดยเฉพาะนันทิราลูกสาวคนเล็ก ซึ่งพยายามจะหลีกเลี่ยงจากอำนาจของพ่อ และระบบปิตาธิปไตย โดยการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง แม้ว่าเพเรเซียส รามอตสเวจะช่วยเหลือยกกลุ่มคุณเพเทลแต่ก็ไร้ผล เพราะสุดท้ายเขายังคงคาดหวังจะให้ลูกสาวมีชีวิตแบบที่เขากำหนดไว้ ดังข้อความ “Do you let me have a bit more freedom? Do you let me live my life for a little without having to tell you how I spend every single minute, huh? Well, Papa. I have agreed to do as you have asked me.” (McCall Smith, 2002a: 101) เนื้อเรื่องแสดงให้เห็นในเวลาต่อมาว่านันทิราดำเนินชีวิตไปตามที่คุณเพเทลกำหนดให้ แสดงให้เห็นการตอกย้ำมายาคติว่าสตรียังคงต้องถูกปกป้องคุ้มครองจากบุรุษ นอกจากนี้ ยังพบข้อความที่กล่าวถึงวิธีการที่สตรีปฏิบัติต่อลูกชายซึ่งสะท้อนให้เห็นการยอมรับมายาคติเรื่องชายเป็นใหญ่ได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากที่เพเรเซียสกล่าวว่า

That mother should not be doing that; she should be encouraging her son to buy his own watermelons and cut them up himself. It was exactly this sort of treatment which made him so immature in his treatment of women. They were playthings to him; hewers of watermelons; eternal substitute mothers. (McCall Smith, 2003: 205)

ข้อความนี้กล่าวว่าเมื่อชายหนุ่มเป็นฆาตกร มารดาก็ยอมเห็นว่าชายนั้นเป็นเพียงเด็กชายที่ไม่มีพิษภัยอยู่นั่นเอง เนื่องจากเมื่อเด็กชายได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างเป็นคนสำคัญของบ้าน ผู้หญิงจะคอยตามใจรับใช้เขา ระบบความคิด ความเคยชินดังกล่าวก็จะติดตัวเขาเมื่อเขาโตเป็นผู้ใหญ่ เทียบได้กับการหันและป้อนเตงโมให้ชายหนุ่ม เหมือนสมัยที่แม่ป้อนลูกน้อย การปฏิบัตินี้ทำให้ชายปฏิบัติกับสตรีแบบเด็กไม่รู้จักโต สตรีจะกลายเป็นของเล่นของพวกเขา คอยช่วยหันเตงโม และเป็นตัวแทนแม่ไปตลอดชีวิต มารดาที่ประพุดกับลูกชายเช่นนี้จึงเป็นการปลูกฝังระบบอำนาจของชายให้มั่นคง และฝังรากลึกมากยิ่งขึ้นจากรุ่นสู่รุ่น และเน้นย้ำให้เห็นมายาคติของสังคมเรื่องความอ่อนแอของสตรี และการมีอำนาจเหนือกว่าของบุรุษอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ดี นวนิยายชุดนี้มีตัวละครสตรีที่เป็นนักสืบคือเพอร์เซียส รามอตสเว และผู้ช่วยนักสืบคือมา มาคุตซี จากบทบาทหน้าที่ทำให้ทั้งสองต้องเผชิญกับวาทกรรมอันเกิดจากมายาคติด้านความอ่อนแอของสตรีอยู่บ่อยครั้ง ดังตัวอย่างเหตุการณ์ที่ลุงวัยเกษียณของมา มาคุตซี ต้องการเข้าไปพูดคุยกับแม่บ้านของลูกความเพื่อสืบคดี โดยอ้างว่าอาจจะเกิดอันตรายขึ้นได้ ดังนั้น มา มาคุตซีก็จะต้องการปกป้องคุ้มครองจากเขา

The uncle wanted to accompany her but she had difficulty persuading him that she could go alone. "It could be dangerous. You might need protection." He had no answer to that, but he nonetheless looked anxious when she left him in the car and made her way along the lane to the back gate. (McCall Smith, 2002b: 142)

ข้อความนี้ทำให้เห็นวาทกรรมที่เน้นย้ำว่าสตรีเป็นเพศที่อ่อนแอ ต้องถูกปกครอง ปกป้อง "You might need protection." จากมุมมองของเพศชาย สะท้อนให้เห็นการยึดติดกับมายาคติความเข้มแข็งของเพศชาย ที่ยังคงความพยายามแสดงบทบาทความกล้าหาญ เข้มแข็งแม้ว่าจะสูงวัย เขาก็ยังคงเห็นว่าเพศชายย่อมแข็งแรงกว่าสตรีอยู่เสมอ พลละกำลังขึ้นอยู่กับเพศมากกว่าวัย ในที่นี้มา มาคุตซีไม่ยินยอมให้ลุงของเธอตามไป และเขาก็ทำตามด้วยความกระวนกระวาย มา มาคุตซีจึงเป็นตัวแทนสตรีที่แสดงให้เห็นความพยายามโต้กลับมายาคติชายเป็นใหญ่ และสตรีต้องถูกปกป้องคุ้มครองจากชาย

นอกเหนือจากมา มาคุดซีแล้ว ตัวละครเอกนักสืบคือเพอร์เซียส รามอตสเวก็ได้สะท้อนถึง การตอกย้ำและได้กลับมาคาดติเรื่องความอ่อนแอตามธรรมชาติของสตรีเช่นเดียวกัน เช่น ในคดี ของดร. แรนตา ตัวละครตัวนี้ได้รับการศึกษาขั้นสูง เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย แต่เป็นคนเจ้าชู้ เพอร์เซียสต้องการสืบว่าเขาใช้อำนาจบังคับเด็กสาวแลกกับการบอกข้อสอบจริงหรือไม่ เมื่อเธอพบ เขาครั้งแรกก็พบว่าเขาเป็นชายที่ต้องการคำรับรองว่าตนเองประเสริฐอยู่เสมอ จึงต้องมีเด็กสาวไว้ เสริมบารมีจำนวนมาก “He expected her to look impressed, and she tried to oblige him with a look of admiration. This, she thought, is a man who needs constant reassurance-hence all the girls.” (McCall Smith, 2002b: 187) แต่เธอไม่ใช่ศิษย์ในอำนาจบังคับของเขา เธอ จึงไม่ต้องทำตามคำสั่งของเขาและกำหนดเวลานัดเองเมื่อเขานัดให้เธอไปพบที่บ้านเพื่อสอบถาม เกี่ยวกับคดีตอสนสามทุ่ม “I shall come at eight. Not every woman will do what you tell her to do, you know.” (McCall Smith, 2002b: 193) อย่างไรก็ตาม ก่อนที่เธอจะไปพบเขาตามนัด คุณ จ.ล.บ. เมตโคนี่แสดงความกลัวว่าจะเกิดอันตรายกับเพอร์เซียส รามอตสเว ว่าที่ภรรยาของเขาและ ห้ามปรามไม่ให้เธอเข้าพบดร. แรนตาเพียงลำพัง เธอจึงแย้งว่าอาชีพของเธอทำให้กลัวไม่ได้ และ เธอสามารถระมัดระวังตนเองได้ “You cannot go. I cannot have my future wife walking into danger like that.” “But I have my calling, which is that of a private detective. If I was going to be frightened, I should have done something else.” (McCall Smith, 2002b: 203) ในที่นี้จะเห็นความพยายามได้กลับมาคาดติเกี่ยวกับความอ่อนแอของสตรีของเพอร์เซียส รามอตสเวด้วย ต่อมาเมื่อพบกับดร. แรนตา เพอร์เซียสจึงหลอกเขาว่ามีพยานคนใหม่ยืนยันว่าเขา ทุกจริง สุดท้ายเพอร์เซียสก็เฉลยว่าเธอสร้างเรื่องพยานหลักฐานขึ้นเพื่อข่มขู่ และให้เขายอมรับ สาราภาพเอง

I think that you are a man who has lied to a lot of people, particularly, I think, to women. Now something has happened which you may not have had happen to you before. A woman has lied to you and you have fallen for it entirely. You will not like that, but maybe it will teach you what it is to be manipulated. There was no girl. (McCall Smith, 2002b: 212)

บทสนทนาที่เพอร์เซียสกล่าวว่า “เขาโกหกสตรีมามาก ตอนนี้เขาถูกเธอหลอกบ้างและมันสอนให้เขารู้แล้วว่า การถูกหลอกเป็นอย่างไร” ในแง่หนึ่ง ทำให้เห็นถึงสติปัญญาของตัวละครเอกที่เป็นสตรี เพราะเธอสามารถหาจุดอ่อนของตัวละครชายและคลี่คลายคดีได้โดยไม่ต้องเสียงอันตราย การสร้างเรื่องเล่าของเพอร์เซียส เพื่อสืบคดีของดร. แรนต์ตาเป็นกลวิธีหนึ่งที่ตัวละครสตรีใช้เพื่อต่อกรกับมายาคติของสังคมชายเป็นใหญ่ ดังจะเห็นได้จากอีกตัวอย่างหนึ่งในนวนิยายชุดนี้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่งูพันตัวเข้ากับใบพัดในเครื่องยนตร์รถของเธอ เพอร์เซียสหวาดกลัวและคาดหมายว่าถ้าเธอมีสามี สามีจะต้องมีหน้าที่กำจัดงูออกจากรถของเธอ

She stood up again and thought of Hector. This was what husbands were for. She would not be driving alone up to Mahalapye. She would have a man with her, and he would be getting under the van to poke the snake out of its place. (McCall Smith, 2002a: 167)

จากความคิดของเพอร์เซียส ทำให้เห็นว่า สตรียังคงต้องการให้บุรุษมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองพวกเธออยู่นั่นเอง **“This was what husbands were for.”** ความคิดเห็นของเธอที่ว่าสามีก็มีไว้เพื่อเหตุนี้ จึงเป็นการเน้นย้ำให้เห็นจริงตามมายาคติของสังคม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี หลังจากความคิดดังกล่าว ได้มีชายผ่านทางมาช่วยเหลือ ให้สัญญาเธอให้เหยียบคันเร่งเพื่อฆ่างูตัวนั้น แต่เพอร์เซียสเลือกเล่ากับทนายความว่าเธอเป็นผู้ฆ่างูเอง ซึ่งเป็นความจริงเพียงครั้งเดียว

“You see,” said Mma Ramotswe, casting a glance at the attentive attorney, “there are some people in this country, some men, who think that women are soft and can be twisted this way and that. Well I’m not. I can tell you, if you are interested that I killed a cobra, a big one, on my way here this afternoon. (McCall Smith, 2002a: 174)

จะเห็นได้ว่าวิธีการเล่าเรื่องของเพอร์เซียส ทำให้บุรุษเพศในวงสนทนาตื่นตะลึง และยอมรับในความกล้าหาญของสตรี นอกจากนั้นวิธีการเลือกเล่าของเธอ ยังเป็นการโต้กลับมายาคติของสังคมดังที่

เธอกล่าวว่า "ผู้ชายบางคนเห็นว่าผู้หญิงนุ่มนวลและสามารถปั้นหัวได้" เหตุการณ์ดังกล่าวจึงสอดรับซ้ำเน้นให้เห็นข้อเท็จจริงเรื่องความอ่อนแอของสตรี แต่ก็แสดงให้เห็นความฉลาดในการใช้กลวิธีของเธอ ในการเอาตัวรอดจากวาทกรรมดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน กล่าวได้ว่าการใช้เรื่องเล่าของตัวละครเอกที่เป็นสตรี ในด้านหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นความอ่อนแอของสตรีอย่างชัดเจน ดังที่เพอร์เซียสคาดหมายว่าสามีจะต้องเป็นผู้กำจัดงูให้เธอ สะท้อนความจริง (Fact) ว่าเพอร์เซียสยังคงต้องการการปกป้องคุ้มครองจากบุรุษ เธอจึงต้องใช้เรื่องเล่า (Fiction) สร้างความเท็จขึ้นเพื่อแสดงบทบาทอันแข็งแกร่งของสตรี ซึ่งจะเป็นการโต้กลับวาทกรรมหลักของสังคมที่สร้างขึ้นโดยเพศชาย ซึ่งให้ความสำคัญกับความจริง กลายเป็นการพลิกสถานการณ์ด้วยการสร้างเรื่องเล่า สะท้อนถึงการโต้กลับมายาคติของสังคมโดยเพอร์เซียส รามอตสเว ตัวละครเอกนักสืบสตรีในที่นี่จึงเป็นตัวแทนโต้กลับมายาคติของสังคม ผู้เขียนสร้างตัวละครตัวนี้ขึ้นเพื่อให้โดดเด่นและขัดแย้งกับภาพตัวละครสตรีอื่นในเรื่อง ที่ถูกจำกัดบทบาทให้อยู่ในกรอบมายาคติของสังคมเกี่ยวกับความด้อยสมรรถภาพสตรีดังกล่าว

3.2.1.2 นวนิยายชุดคุณป้ามาตุ

นวนิยายเรื่องนี้ผู้เขียนกำหนดให้ผู้เล่าเรื่องคือ ปาณิก ทนายความหนุ่มชาวไทย เนื้อเรื่องของนวนิยายก็อยู่ในบริบทสภาพสังคมไทย ประเด็นเรื่องเพศสถานะในนวนิยายเรื่องนี้ จึงถูกถ่ายทอดผ่านระบบความคิดแบบชายเป็นใหญ่ ตามสภาพความเป็นจริงในสังคมไทย และตามมุมมองของผู้เล่าเรื่อง ปาณิกเป็นตัวแทนชายไทยที่มีอำนาจตามระบบสังคมชายเป็นใหญ่ เขาจึงวิพากษ์วิจารณ์สตรีในด้านลบ เช่น การกล่าวดูหมิ่นแม่ประนอม สาวใช้ว่า "พุดมาก ไม่รู้จักรักษาความลับ ไม่มีสาระ" (แก้วแก้ว, 2546ก: 56) และกล่าวถึงตัวละครชื่อแป้มว่าใช้เล่ห์กลจับผู้ชาย มีแต่ความสวยงาม ไม่มีสติปัญญา

เท่าที่ดู เพียงแต่เห็นท่าทางก็น่าจะวาดภาพได้ว่าหล่อนคงเดินกระโปรงปลิวหรือเฉียดหัวพ่อแม่ผิวไปแน่ๆ ผมมองดูปากเคลือบสีสวยเป็นมันเงาตามแฟชั่นสมัยใหม่ที่จิบขึ้นลงอยู่ตรงหน้าด้วยความสังเวช ทั้งความคิดอ่านและสติปัญญาอันแสนจะแตกต่างเหมือนหน้ามือกับหลังตีนเมื่อเทียบกับรูปร่างหน้าตา ถ้าแต่งงานกันไปจะอยู่รอดตลอดฝั่งหรือไม่ นั่น มันอยู่ที่นิสัยใจคอมากกว่า

อย่างอื่น เรื่องสวยงามเป็นแค่เปลือกเท่านั้นแหละ พอเห็นจนชิน ก็แข็งระเบิดได้ทั้งนั้น ไม่งั้นนางงามจะหย่ากับผัวได้ยังไงตั้งไม่รู้ที่
 ราย (แก้วแก้ว, 2546ก: 127)

จะเห็นได้ว่า ตัวละครสตรีในเรื่องถูกเน้นย้ำให้มีลักษณะด้อยสมรรถภาพทางสติปัญญา ใจเขลา ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ “ทั้งความคิดอ่านและสติปัญญาอันแสนจะแตกต่างเหมือนหน้ามือกับหลังตีนเมื่อเทียบกับรูปร่างหน้าตา” สอดคล้องกับวาทกรรมของสังคมกระแสหลักที่ชายหรือคือตัวละครปาณิกในเรื่องเป็นผู้กำหนด และยิ่งกล่าวถึงการให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาวในครอบครัวไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลอีกทางหนึ่งจากคติทางพุทธศาสนาที่ว่า ชายสามารถบวชเรียนทดแทนบุญคุณพ่อแม่ ถวายโชนผลบุญให้พ่อแม่ขึ้นสวรรค์ หรือติดตัวไปยังโลกหน้าได้ด้วย พ่อแม่จึงมักตามใจบุรุษเพศ ตั้งแต่พวกเขายังเป็นเด็กชายและทำให้บุรุษมีนิสัยเอาแต่ใจตนเอง รวมทั้งตระหนักในอำนาจที่พวกเขามีเหนือสตรี “ก็ตาพ่อเขาตามใจกันจนเสียเด็ก โตขึ้นมันเลยเที่ยวเจ้าชู้ ประชูดิน หมูหมาเกี่ยวลั่นไม่เลือกหน้า” (แก้วแก้ว, 2546ก: 92) กล่าวได้ว่า การนำทวิภาคีสตรีใส่ลงในบทสนทนาและการเล่าเรื่องโดยตัวละครชายไทยคือปาณิก เป็นไปเพื่อความสมจริง สอดคล้องกับเพศของผู้เล่าเรื่อง และสอดคล้องกับฉากคือสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมปิตาธิปไตย

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนคือ “แก้วแก้ว” ซึ่งเป็นสตรี ที่ได้แสดงน้ำเสียงและความคิดเห็นของเธอเกี่ยวกับบทบาทสถานะทางเพศของสตรีไว้ในเรื่องด้วย ดังข้อความ

สมัยก่อนเรื่องความเป็นผัวเมียนี้ ชาวบ้านเขาจัดว่าเป็นเรื่องเล็ก เตะต่อยกันเดี๋ยวๆ ก็ลูกหัวปีทำยปีอีกแล้ว จึงไม่มีใครสนใจ ปล่อยให้อยู่กินกันไปโดยสวัสดิภาพบ้าง ถ้าหากเลือดตาแทบ กระเด็นบ้างจนตายจากกัน ผู้หญิงนั้นถูกสอนหนักหนาว่า “เป็นสตรีสุดดีอยู่ที่ผัว จะดีชั่วแต่ก็ยกกำลังสาว” คืออะไรๆ ก็ยกให้พ่อ เจ้าประคุณเป็นใหญ่ นั่นแหละ ไม่ค่อยทวงสิทธิเรียกร้องกัน สังคมเองก็ไม่เข้าข้างผู้หญิง ผู้หญิงจึงถูกบังคับโดยปริยายให้ออดกลั้น และอดทนไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่ ผู้ใหญ่จึงพูดกันมากกว่า สมัยฉันนะอยู่กันจนถือไม้เท้าอดทองกระบองยอดเพชร ไม่เห็นหย่ากันโครมๆ เหมือนสมัยนี้ ก็แน่ละซี กระบองฟาดหัวนมมามากี่

ที่แล้วละ กว่าจะรอดตายเปลี่ยนเป็นยอดเพชรได้ (แก้วแก้ว,
2546ก: 16)

จะเห็นได้ว่า ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่าสตรีไทยในระบบสังคมชายเป็นใหญ่ ต้องเผชิญหน้ากับระบบดังกล่าวด้วยความอดทนและยอมจำนน ผู้เขียนใช้น้ำเสียงเสียดสีเพื่อเปิดโปงมายาคติที่สังคมไทยมีต่อสตรี ผู้เขียนเห็นว่าสตรีถูกทำให้ยอมจำนนโดยสังคม แก้วแก้วจึงใช้นวนิยายเรื่องนี้เพื่อนำเสนอตัวละครสตรีที่มีความสามารถ เพื่อโต้กลับมายาคติของสังคมในประเด็นเกี่ยวกับสมรรถภาพของสตรี

นวนิยายเรื่องนี้มีตัวละครเอกคือคุณป้ามาธูร กล่าวได้ว่าบทบาทการเป็นนักสืบของเธอแสดงให้เห็นความกล้าหาญและสติปัญญาของสตรีอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการปลอมตัวเข้าไปสืบคดี “ป่าต่างหากตัดสินใจ ป้าเห็นว่าไม่เสียหายอะไรตรงไหน คนอย่างป้าคงไม่พลาดพลังให้เขาจับได้หรอกน่า หนูไม่ต้องกลัว ถ้าเห็นไม่ชอบมาพากล หรือไม่มีเรื่องอะไรจะสืบได้ ป้าก็ลาออกเสียทั้งหมดเรื่อง ป้าไม่ใช่คุณหญิงคุณนายประเภทสาวสังคมสักหน่อย แต่งตัวให้มันปอนๆ หน่อยก็หมดเรื่อง ใครเขาจะมาสงสัย” (แก้วแก้ว, 2546ข: 52) ข้อความนี้แสดงให้เห็นความแข็งแกร่งของสตรีที่แม้จะสูงวัยแล้วก็ยังมีความสามารถในการเอาตัวรอด มีความกล้าหาญที่จะเสี่ยงอันตรายมากกว่าหนุ่มสาวอย่างหมอดอกเข็ม หรือปาณิก แต่เมื่อต่อมา ปาณิกเข้าช่วยเหลือเมื่อเธอถูกจับได้ และร่วมกันใช้สติปัญญาเพื่อเอาตัวรอดจากสถานการณ์คับขัน ก็สะท้อนให้เห็นความอ่อนแอของสตรีด้วยในเวลาเดียวกัน

นอกจากนั้นถึงแม้จะดูเหมือนว่า ผู้เขียนนำเสนอตัวละครสตรีที่มีบทบาทโต้กลับมายาคติของสังคมเกี่ยวกับสมรรถภาพของสตรี แต่ภาพแทนที่เธอนำเสนอนั้นมีความอ่อนแออยู่ด้วย ดังจะเห็นได้จากเนื้อเรื่องที่กล่าวถึงประเด็นที่ครอบครัวไทยให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว ตามคติความคิดที่รับมาจากกระแสวัฒนธรรมจีน และอินเดีย เนื่องจากเห็นว่าลูกชายสามารถศึกษาเล่าเรียนได้สูง มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน นายศศิกดิ์มาให้วงศ์ตระกูลได้มากกว่าลูกสาว ขณะที่ลูกสาวได้แต่สร้างความเสื่อมเสียทางเพศให้เกิดขึ้น ดังตัวอย่างของตัวละครนางสาวสุชาติหรือเฟือก ตัวละครนี้เป็นหลานสาวคนเดียวที่อาศัยอยู่กับป้าทุเรียน ป้าทุเรียนจึงเลี้ยงเธอแบบเก่า คือ จำกัดพื้นที่ของเธอให้อยู่เฉพาะในบริเวณบ้าน และห้ามเธอมีปากมีเสียง ทั้งยังให้คนรับใช้คอยติดตามเมื่อเธอออกจากบ้าน ซึ่งเทียบได้กับการมีบรรยากาศ มีบริบทของบ้านตามแวดล้อม

เธอตลอดเวลานั้นเอง โอกาสเดียวที่เผือกจะได้พ้นจากการควบคุมของญาติผู้ใหญ่ คือการแต่งงาน เมื่อพ่อแม่ของนายธงชัยหรือนายทอกมาสู่ขอเธอ ป้าทุเรียนจึงโล่งใจเพราะเป็นหลักประกันว่า หลานสาวจะไม่สร้างเรื่องเสื่อมเสียให้วงศ์ตระกูล

เป็นสาวเป็นแล้ว ไปไหนอันตราย อยู่บ้านทั้งวันล่ะคะ แค่นี้ไปสระผมที่ร้านปากซอย คุณนายยังให้หนูตามไปด้วยเลย กลัวว่าคนมันจะฉุดเอาถ้าไปคนเดียว ข้าคุณเผือกก็ยังคงไม่ได้เรียนมาก คุณนายเขาไม่ค่อยสนใจ เลยลาออกมาอยู่บ้านเฉยๆ คุณนายเขาเลี้ยงแบบเก่าไม่ค่อยให้ไปไหน กลัวไปคบผู้ชายพวยเรือทำความยุ่งยากให้ แต่งงานเสียได้ คุณนายก็โล่งใจหมดห่วงเท่านั้น (แก้วแก้ว, 2546ก: 20)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยแบบเก่านิยมการแต่งงานแบบคลุมถุงชน หรือการแต่งงานที่พ่อแม่จัดหาคู่ครองให้ เพราะเหมาะสมกับบทบาทฐานะของสตรีที่อ่อนแอ “ใจรวนเร ไม่นั่นคง ต้องถูกปกครอง” ไม่รู้จักโลกภายนอกดีพอที่จะรู้ทันเล่ห์เหลี่ยมของสังคม การคัดกรองคู่ครองโดยพ่อแม่จึงรับประกันได้ระดับหนึ่งว่าชีวิตของสตรีจะประสบความสำเร็จ โดยมีชายเป็นผู้นำชีวิต

ในเวลาต่อมา ตัวละครนี้ได้เห็นการแต่งงานที่ป้าจัดให้และตามไปอยู่กับผู้ชายที่ตนเองรัก แสดงให้เห็นความพยายามในการโต้กลับมายาคติของสังคม แสดงออกถึงความกล้าหาญที่จะเลือกใช้ชีวิตของเธอเอง แต่หลังจากเรื่องราวเปิดเผย สุชาติก็ยังคงมีท่าทางเงินอวย ไม่กล้าพูดคุยกับป้าฉีกและตัวละครอื่นที่ตามมาหาเธอจนพบ “เธอแอบอยู่หลังสามี” (แก้วแก้ว, 2546ก: 80) และยังคงเก็บตัว โดยจะพูดคุยกับคนแปลกหน้าเมื่อมีสามีเป็นสื่อกลางให้เท่านั้น การกระทำของนางสาวสุชาติในแง่หนึ่งจึงทำให้เกิดความย้อนแย้งให้เห็นความอ่อนแอของสตรี สะท้อนว่าสตรียังคงต้องพึ่งพานุรุชอยู่นั่นเอง

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้นจะพบว่า นวนิยายทั้งสองชุดทำให้เห็นความพยายามในการนำเสนอวาทกรรมใหม่ ให้สตรีข้ามพ้นจากมายาคติของสังคมกระแสหลักเกี่ยวกับความอ่อนแอตามธรรมชาติ โดยให้ตัวละครสตรีทั้งคู่คุณป้ามาธูรและนางสาวสุชาติแสดงออกถึงความสามารถ

ทางสติปัญญา ความสามารถในการตัดสินใจ และการใช้เรื่องเล่าของเพอร์เซียส รามอตสเว อย่างไรก็ตาม ก็ดี เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อจากการแสดงออกถึงความพยายามดังกล่าว สะท้อนให้เห็นความอ่อนแอที่สตรียังคงมีอยู่ กลายเป็นความข้อนแย้งดักลัน ทำให้สตรีไทยไม่สามารถหลุดพ้นจากมายาคตินี้ได้ และยิ่งขับเน้นให้เห็นจริงในมายาคติดังกล่าวด้วย

3.2.2 มายาคติด้านพื้นที่และการเลือกอาชีพของสตรี

ชูลามิท ไฟร์สโตน (Shulamith Firestone) ได้เสนอแนวความคิดเรื่อง “ครอบครัวแบบชีวภาพ” (biological family) ว่าเป็น รูปแบบของหน่วยครอบครัวที่จัดลำดับชั้นเป็น ชาย หญิง เด็ก โดยนำหลักชีวภาพเป็นเกณฑ์ในการแบ่งงานกันทำ กล่าวคือ เนื่องจากข้อเท็จจริงว่าหญิงเป็นผู้ให้กำเนิดทารก จึงมีหน้าที่ดูแลทารก ต้องเป็นผู้รับผิดชอบหลัก อีกทั้งตัวอ่อนของมนุษย์ต้องพึ่งพาอยู่กับแม่เป็นเวลานาน ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรนั้นจึงมีอยู่เสมอมาในทุกสังคม และยังมีผลต่อสภาพทางจิตของสตรี มารดาและบุตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น สถานที่ของสตรีจึงคือ “บ้าน” เธอต้องรับผิดชอบทุกอย่างในบ้าน ขณะที่ชายรับผิดชอบทุกอย่างนอกบ้าน ทั้งการผลิต การเมือง หรือการสงคราม ดังนั้น การแบ่งงานครั้งแรกในสังคมจึงกระทำโดยใช้เพศเป็นหลัก และการแบ่งโดยใช้เกณฑ์ดังกล่าวยังกระทำต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อชายสามารถปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระจากพันธนาการทางธรรมชาติแล้วนั้น เขาก็เริ่มสร้างความเป็น “ทรวงาช” ด้วยการกดหญิงและเด็กให้อยู่ใต้อำนาจของเขา และเพื่อให้เกิดหลักประกันว่าอำนาจของชายจะมีความมั่นคง ครอบครัวแบบชีวภาพก็ได้กำเนิดขึ้นเพื่อแบ่งปันอำนาจอย่างไม่เท่าเทียม โดยเริ่มจากระดับครอบครัว จนขยายตัวต่อไปในระดับสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2535: 67-71) และอิริค อีริคสัน นักจิตวิทยาอธิบายว่า “สภาพธรรมชาติของสตรีคือเป็นแม่ของโลก พวกเขาไม่ได้ต่ำต้อยกว่าชาย แต่ก็มีความแตกต่าง” การมีช่องว่างภายในร่างกายสตรี เพื่อการมีบุตร (พรพิไล ถมั่งรักษ์ สัตว์, 2539: 11)

ชุดของความรู้ข้างต้นนำมาสู่มายาคติที่สังคมกำหนดให้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ มีความรับผิดชอบเฉพาะภายในบ้านและการอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดา มีบทบาทเฉพาะในการสืบทอดเผ่าพันธุ์ สตรีจึงได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้เหมาะแก่บทบาทที่สังคมเห็นว่าเหมาะสม หญิงจึงไม่ได้รับการศึกษา แต่เน้นการอบรมกิริยามารยาท การประกอบอาหาร การประดิษฐ์เครื่องใช้ต่างๆ เพื่อเมื่อแต่งงานจะได้ดูแลบ้าน ป้อนนิตินิยม เลี้ยงลูก สตรีใช้เวลาทำงานบ้านที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน

ถึง 36-45 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนใหญ่เป็นงานเลี้ยงลูก กินเวลาถึงร้อยละ 80-90 ของงานบ้านทั้งหมด (Bell, 1996: 89 อ้างถึงในสุชาดา ทวีสิทธิ์, 2547: 148) ความสำคัญของงานที่หญิงทำอีกด้านคือ กิจกรรมเพื่อยังชีพ เช่น การเย็บปักถักร้อย ทำอาหาร ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ เพื่อหารายได้เสริม ขณะที่การทำงานของหญิงในภาคเกษตร ถูกจัดประเภทเป็นแรงงานในครอบครัวที่ไม่ได้รับค่าจ้าง เมื่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัย ส่งผลให้เกิด การชู้ตริตเอาต์เอาเปรียบสตรีในระบบการจ้างงาน นายทุนที่เริ่มใช้เครื่องจักร จะแสวงหาแรงงานหญิงและเด็กมาใช้เป็นอันดับแรกเพื่อลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากนายทุนอาศัยมายาคติทางเพศที่มีอยู่ในสังคมมาก่อน ทำให้หญิงยอมรับค่าจ้างต่ำกว่าคนงานชาย จึงอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการสะสมทุนเบื้องต้นของชนชั้นนายทุนนั้น ประกอบด้วยมูลค่าส่วนเกินส่วนหนึ่งที่เกิดจากการชู้ตริตแรงงานหญิง โดยอาศัยกลไกต่างๆ เช่น การจ่ายค่าจ้างที่ต่ำกว่า การให้เงื่อนไขการทำงานและการเลื่อนขั้นตำแหน่งที่ต่ำกว่าแก่สตรี การปลดแรงงานหญิงออกหลังจากการมีบุตร เป็นต้น (พรพิไล ถมังรักษ์สัตว์, 2539: 80) ทำให้สตรีเป็นคนชายขอบ ถูกลดคุณค่า ไร้อำนาจ ไร้สถานภาพ ถูกมองข้าม จะเห็นได้ว่า ความเป็นสมัยใหม่ส่งผลให้เกิดการสร้างเพศสภาวะในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น

ต่อมาเมื่อวัฒนธรรมการบริโภคของชนชั้นกลางได้รับความนิยมและแพร่หลายมากขึ้น ทำให้จำนวนครอบครัวเดี่ยวเพิ่มสูงขึ้น จึงเกิดกระบวนการทำให้เป็นแม่บ้าน (housewivization) กลายเป็นการจัดประเภทสตรีแบบตายตัว (stereotype) กล่าวคือ สตรีจะต้องดูแลรักษาสิ่งของทุกอย่างภายในบ้านให้สะอาดเรียบร้อย เพื่อยืนยันถึงการเป็นสตรี เป็นแม่บ้านที่ดี ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อสตรีได้รับการศึกษามากขึ้นทำให้พวกเธอได้รับแนวคิดเรื่องความสวยงามแบบตะวันตก สตรีจึงออกกำลังกาย ควบคุมอาหาร ดูแลร่างกายของตนเองอย่างดีเพื่อที่จะได้มีพื้นที่ในการทำงานนอกบ้านร่วมกับบุรุษ สตรีจึงรู้สึกกดดันมากขึ้นที่จะต้องทำหน้าที่ทั้งสองด้านคือหน้าที่ในบ้าน และหน้าที่การงานนอกบ้านให้ดีเท่าเทียมกัน (สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2547: 149) สตรีที่มีครอบครัวและมีบทบาทในการประกอบอาชีพที่สังคม “เชื้อ” ว่าเป็นงานของบุรุษไปพร้อมกัน เช่น ทหาร ตำรวจ ผู้นำประเทศ ซึ่งเป็นงานที่ต้องอาศัยสติปัญญา ความแข็งแกร่งทางกาย และความเฉียบคมในการตัดสินใจ ซึ่งนับว่าเป็นการสวมบทบาทแบบบุรุษในโลกการทำงาน หรือโลกสาธารณะ สตรีที่ทำงานทั้งสองอย่างได้ดีจะได้รับการยกย่อง แต่หากงานด้านใดด้านหนึ่งบกพร่อง พวกเธอก็จะถูกโจมตี ถูกประณามจากสังคมที่ยึดติดกับมายาคติด้านพื้นที่บ้านของสตรี และส่งผลในความสามารถของสตรีอยู่เสมอมา

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวในประวัติศาสตร์และข่าวสารจำนวนมากแสดงให้เห็นบทบาทอันโดดเด่น และความสามารถในที่ "สาธารณะ" ของสตรีโดยเฉพาะในการประกอบอาชีพ ทำให้เห็นความพยายามโต้กลับมายาคติข้างต้นอย่างชัดเจน ตัวละครในนวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่งและชุดสโมสรมักสืบ ก็เป็นตัวอย่างหนึ่ง que แสดงให้เห็นการโต้กลับและตอกย้ำมายาคติดังกล่าว ดังนี้

3.2.2.1 นวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง (The No. 1 Ladies' Detective Agency)

นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนชุดนี้ มีฉากอยู่ที่ประเทศบอตสวานา ในทวีปแอฟริกา สังคมประเทศบอตสวานาประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ระบบความคิดความเชื่อจึงแตกต่างกันตามไปด้วย แต่ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำตามเพศ หรือการสืบทอดระบบชายเป็นใหญ่ เป็นระบบที่ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศบอตสวานามี ดังจะเห็นได้จากการกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ที่สตรีควรปฏิบัติ ซึ่งคืองานที่อยู่ในบริเวณ "บ้าน" งานที่เกี่ยวข้องกับ "ครอบครัว" เท่านั้น หน้าที่สำคัญที่สุดตามธรรมชาติของสตรี คือการมีบุตร สตรีที่ไม่สามารถมีบุตรได้จะถูกบังคับให้หย่าขาดจากสามี เพื่อที่เขาจะได้แต่งงานใหม่ สร้างโอกาสในการมีบุตร ดังตัวอย่างญาติของโอเบต รามอตสเวผู้เป็นหมั้น เธอต้องหย่ากับสามี กลับไปอยู่กับแม่และยายในบ้านที่มีผนังสามด้าน เธอพยายามทุกทางที่จะมีลูก ด้วยวิธีทางไสยศาสตร์

Several of the potions had made her ill, and one had almost killed her, which was not surprising, given its contents, but the barrenness remained and she knew that her husband was losing patience. Shortly after he left, he wrote to her from Lobatse and told her-proudly-that his new wife was pregnant. Then, a year and a half later, there came a short letter with a photograph of his child. No money was sent, and that was the last time she heard from him. (McCall Smith, 2002a: 32)

ข้อความที่ขมมากกล่าวถึงการใช้สมุนไพรซึ่งทำให้เธอป่วย เกือบเสียชีวิตแต่เธอก็ยังไม่มีลูก อดีตสามีส่งรูปลูกของเธอที่เกิดกับภรรยาใหม่มาเย้ยหยันเธอ แทนค่าเลี้ยงดู ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าสตรีในสังคมปีศาจไปโดย ถูกกดขี่จากบุรุษเพศด้วยกรอบความเชื่อเรื่องพื้นที่ตามเพศอย่างชัดเจน กล่าวคือบุรุษเชื่อว่าสตรีมีหน้าที่ให้กำเนิดลูก มีหน้าที่เลี้ยงดูลูกของเธอ เป็นบทบาทหน้าที่หลักที่สตรีทุกคนต้องทำได้ เมื่อญาติของโอบิดเป็นหมัน เธอจึงหมดบทบาทหน้าที่ และไร้ความสำคัญสำหรับเขา

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นมายาคติของสังคมเรื่องพื้นที่ตามเพศ คือ ภรรยาของคุณชาร์ลี กอดโซ ตัวละครชายผู้นี้มีเงินและอิทธิพล ทั้งยังมีการศึกษา มีวุฒิปริญญาพวงทำย ทำให้เขาหยิ่งผยอง ข้อความที่ขมมาระบุว่าเขาเป็นภรรยาอ้วนคนแรกที่เขาแต่งงานด้วย เพราะเธอขี้น้ำ จู้จี้ เรื่องที่เขามีความสัมพันธ์กับสตรีอื่น เขาเห็นว่าเธอโง่เขลา ไร้การศึกษาจึงไม่มีความคิด ต่างกับผู้หญิงฉลาดที่มีการศึกษา แต่เขาก็จำเป็นต้องยอมรับความจริงว่าภรรยาคนนี้ให้กำเนิดลูกแก่เขาถึงห้าคน เขาจึงยังคงต้องให้ความสำคัญกับเธอ

An intelligent woman, a woman with a BA, would have known better; but then, he reminded himself, this fat woman down in Lobatse had borne him five children already and one had to acknowledge that fact. If only she would not carp on about other women. (McCall Smith, 2002a: 188)

ตัวอย่างนี้เน้นย้ำให้เห็นว่า การมีลูกเป็นคุณสมบัติที่ทำให้สตรีมีคุณค่าต่อครอบครัว และโดยเฉพาะต่อเพศชาย

นอกจากนั้น การทำงานในบริบท "บ้าน" ให้ดีไม่ขาดตกบกพร่อง ก็เป็นอีกคุณสมบัติหนึ่งที่ทำให้สตรีมีคุณค่า ดังตัวอย่างจากตัวละครเอกนักสืบ เพอร์เซียส รามอตสเวเอง แม้ว่าเธอจะเป็นนักสืบที่กล้าหาญ ได้รับการยอมรับ มีบทบาทโดดเด่นใน "สาธารณะ" แต่ข้อความในเรื่องแสดงอย่างชัดเจนว่า ในสังคมประเทศบอตสวานา งานเก็บกวาดแต่งสวน แต่งบ้านเป็นหน้าที่ของสตรี และถ้าสตรีทำหน้าที่จัดสวนและบ้านได้ดี เธอจะได้รับการชื่นชมยกย่อง เพอร์เซียส รามอตสเวจึงทน

ไม่ได้ที่สวนในบ้านของเธอมีสภาพรกเรื้อรัง ดั่งข้อความ **“In traditional Botswana society, keeping the yard in good order was a woman’s responsibility, and she would certainly not wish to be associated with a yard like this.”** (McCall Smith, 2002b: 71) กล่าวได้ว่า แม้เนื้อเรื่องจะเน้นย้ำให้เห็นงานนักร้องของเพอร์เซียส มากกว่าการทำงานบ้าน แต่เมื่อกล่าวถึงงานบ้านก็จะแสดงให้เห็นว่าเธอทำงานบ้าน ทำสวนด้วยความเต็มใจ และเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบของสตรี คุณ จ.ล.บ. เมตโคนี่จึงมีหน้าที่เฉพาะที่คู่ของเขาก่อน

ตัวละครแฮปปี้ บาเพ็ตซีก็เช่นเดียวกัน เมื่อพ่อกำมะลอมาหลอกลวงให้เธอเลี้ยงดู เธอทำงานบ้านทุกอย่างให้เขา เตรียมอาหาร ทำความสะอาด ซับล้างผ้าให้ เขามีหน้าที่ออกคำสั่งให้เธอทำเท่านั้น และไม่เคยมั้แต่จะล้างหม้อซักใบหนึ่งให้เธอ ระยะเวลาที่เธอออกไปทำงานนอกบ้าน ดั่งข้อความ

I have been doing all the work for him. I make his breakfast, cook him some lunch, which I leave in the kitchen, and then make his supper at night. I buy him one bottle of beer a day and have also bought him some new clothes and a pair of good shoes. All he does is sit in his chair outside the front door and tell me what to do for him next. (McCall Smith, 2002a: 10)

จะเห็นได้ว่าแฮปปี้ บาเพ็ตซีเป็นตัวละครที่ติดอยู่กับกรอบมายาคติเรื่องพื้นที่และงานของสตรีในสังคมปิตาธิปไตย เพราะเมื่อชายที่ปลอมตัวมาเป็นพ่อของเธอถือโอกาสใช้มายาคติดังกล่าว กำหนดบังคับให้เธอทำงานบ้านทุกประเภทให้เขา เพื่อไม่ต้องทำงานใดๆ เธอก็ยินดีทำงานบ้านให้เขาด้วยความเต็มใจ ตัวอย่างจากเหตุการณ์นี้จึงสะท้อนให้เห็นการยอมรับในบทบาทของสตรีตามกรอบมายาคติดังกล่าว

จากการวิจัยพบว่า นวนิยายชุดนี้สะท้อนถึงบทบาทหน้าที่ที่สังคมกำหนดและคาดหวังเกี่ยวกับพื้นที่ของสตรี ตัวละครสตรีในเรื่องมีบทบาทและพื้นที่เฉพาะในบ้านอย่างชัดเจน เช่น ญาติผู้หญิงของโอบิต รามอตสเว ผู้ดูแลเพอร์เซียส รามอตสเวแทนมารดาของเธอที่เสียชีวิตไปตั้งแต่เธอ

ยังเด็ก ดังตัวอย่าง *"My cousin came to look after Precious. She made her clothes, took her to school and cooked our meals."* (McCall Smith, 2002a: 29) โอบิต รามอตสเว ไม่สามารถดูแลเพรเซียสได้ เพราะเขาต้องออกไปทำงานที่เหมืองต่างเมือง เขาจึงยกย่อง และเห็นคุณค่า ความสำคัญของญาติคนนี้อย่างมาก ซึ่งแสดงให้เห็นการแบ่งหน้าที่ของชายหญิง ในพื้นที่ "บ้าน" กับพื้นที่ "สาธารณะ" อย่างชัดเจน เมื่อชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวออกไปเป็นแรงงานนอกบ้าน เพื่อหาเงินมาเลี้ยงดูครอบครัว สตรีในครอบครัวจึงต้องทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในครอบครัว เมื่อภรรยาของโอบิตเสียชีวิตไป ญาติผู้หญิงของเขาแม้ว่าจะไม่ได้เป็นสมาชิกในครอบครัวเดี่ยวของโอบิต แต่เธอก็ต้องมาทำหน้าที่ดูแลลูกคือเพรเซียสแทนภรรยาของเขา ครอบครัวจึงขาดสตรีไม่ได้ สตรีมีความสำคัญต่อการอยู่รอดของทั้งครอบครัว อย่างไรก็ตามจากเรื่องจะพบว่า สตรีมีบทบาทช่วยงานในไร่นาได้เล็กน้อย เช่น ถอนหญ้าจากแปลงปลูกแตง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสตรีเป็นแรงงานในกระบวนการผลิตในครัวเรือน แต่บทบาทหน้าที่ดังกล่าวและบทบาทหน้าที่ในครัวเรือนของสตรีที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ไม่ได้ได้รับการยกย่อง ไม่นับว่าเป็น "งาน" ที่มีมูลค่า แม้ว่าจะเป็นงานที่มีความสำคัญ เกี่ยวข้องของกระบวนการผลิต และควบคุมคุณภาพความเป็นอยู่ของประชากรในสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นรากฐานของสังคม ดังนั้นตัวละครเอกคือเพรเซียส รามอตสเวจึงกล่าวแสดงความยกย่องสตรีทั้งหลาย ที่ยังคงยึดถือปฏิบัติบทบาทหน้าที่ในบริเวณ "บ้าน" อย่างเข้มแข็งว่าพวกเธอเป็น "วีรสตรี" ดังจะเห็นได้จากข้อความ *"She was a comfortable woman-the archetypical, hardworking Motswana woman, the sort of woman who supported a large family, whose life's labour, it seemed, would be devoted to endless, uncomplaining cleaning: cleaning the yard, cleaning the house, cleaning children. This was a picture of a heroine."* (McCall Smith, 2002b: 114) การยกย่องสตรีผู้ปฏิบัติงานบ้านด้วยดีนี้ว่า "วีรสตรี" แสดงให้เห็นการได้กลับมาขยายคติของสังคมปิตาธิปไตย ว่างานบ้านก็เป็นงานที่สำคัญ ยากลำบาก และมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมไม่น้อยกว่างานอื่น

นอกจากนั้น นวนิยายชุดนี้ยังได้เสนอความคิดเรื่องสตรีกับพื้นที่สาธารณะ ตัวละครคุณ จ.ล.บ. เมตโคนี เป็นตัวละครที่นำเสนอขยายคติของสังคมเกี่ยวกับการเลือกอาชีพของชายและหญิงได้ชัดเจน เมื่อเขาได้รับลูกบุญธรรมชายหญิงมา เขาก็แสดงความคาดหวังอนาคตของเด็กชายตามการหล่อหลอมความคิดความเชื่อจากสังคม ที่กำหนดบทบาทหน้าที่ตามเพศว่างานเกี่ยวกับเครื่องจักร ซึ่งซับซ้อนและต้องใช้ความรู้ความสามารถเป็นหน้าที่ หรือเป็นงานของชายผู้ที่ได้รับการศึกษา และมีสัญชาติญาณเกี่ยวข้องกับเครื่องยนตกลไกต่างๆ เมื่อเด็กชายไม่แสดงความสนใจ

กิจการอยู่ แต่กลับเป็นพี่สาวผู้พิการของเขาที่แสดงความสนใจเรื่องการซ่อมบำรุงเครื่องยนต์ รวมทั้งยอมรับว่าอยากเป็นช่างเครื่อง ก็ทำให้คุณจ.ล.บ. เมตโคนี้ต้องเปลี่ยนความคิด ดังในบทสนทนา

“She had the art. Mma Ramotswe had taught him that there is no reason why women should not do anything they wanted. She was undoubtedly right. People had assumed that private detectives would be men, but look at how well Mma Ramotswe had done.” (McCall Smith, 2002b: 197)

จะเห็นได้ว่า ตัวละครเพรเซียส รามอตสเวและเด็กหญิงผู้พิการเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าสตรีไม่จำเป็นต้องถูกกำหนดให้มีบทบาทเฉพาะกับพื้นที่บ้าน ตามมายาคติของสังคมชายเป็นใหญ่ ในที่นี้พวกเธอจึงกลายเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความสำเร็จของสตรีในพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะทางอาชีพการงานของบุรุษ อย่างไรก็ตามเพรเซียส รามอตสเว ตัวละครเอกนักสืบ เป็นตัวละครสตรีตัวสำคัญและเด่นชัดที่สุด ที่เป็นตัวแทนได้กลับมาขยายคติดังกล่าว เธอเป็นเจ้าของสำนักงานนักสืบเอกชนหญิงแห่งเดียวของประเทศบอตสวานา ได้รับการติดต่อสัมภาษณ์ลงหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับหน้าที่การงานของเธอ เพรเซียส รามอตสเวเป็นตัวแทนสตรีที่เลือกก้าวเข้าสู่โลกการทำงานของชาย อาชีพนักสืบทำให้เธอเป็นที่รู้จัก ได้รับการยอมรับจาก ผู้แทนกษัตริย์ของมาลาวี ที่เรียกเธอด้วยชื่อจริง ดังตัวอย่าง

How proud he would have been to have her now, the owner of the No. 1 Ladies' Detective Agency, known to everybody of note in town, even to permanent secretaries and Government ministers. And how important he would have felt had he seen her that very morning almost bumping into the Malawian High Commissioner as she left the President Hotel and the High Commissioner saying: “Good morning, Mma Ramotswe, you almost knocked me down there, but there's nobody I would rather be knocked down by than you, my goodness!” To be known to a High Commissioner! To be greeted by name by people like that! (McCall Smith, 2002a: 161)

จะเห็นว่า การที่ผู้แทนสตรีของมาลาวิ เรียกเธอด้วยชื่อจริง แสดงถึงการยืนยันการมีตัวตนในสังคมปีตาธิปไตยของสตรีจากการสวมบทบาทอาชีพแบบชายนั่นเอง ผู้อ่านจะทราบว่าความสามารถของเพรเซียส เป็นผลมาจากการอบรมบ่มเพาะของญาติผู้ใหญ่ของโอบิด รามอตสเว และจากความสามารถ ความขยันอดทน ความช่างสังเกต และความกล้าหาญของเธอเอง คุณสมบัติเหล่านี้ถูกกำหนดให้เป็นค่านิยมของบุรุษเพศ ในสังคมปีตาธิปไตยมาโดยตลอด การแสดงให้เห็นความสามารถของเพรเซียส รามอตสเวในการคลี่คลายคดีต่างๆ จึงเป็นการได้กลับมาภาคภูมิใจเกี่ยวกับพื้นที่และอาชีพของสตรีอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม นอกจากการได้กลับมาภาคภูมิใจแล้ว ยังพบความลึกลับที่เกิดขึ้นกับตัวละครสตรีด้วย กล่าวคือ เมื่อมา มาคุตซี เลขาธิการของเพรเซียส มีโอกาสรับหน้าที่รักษาการผู้จัดการอยู่ของคุณจ.ล.บ. เมตโคนี เธอก็ทำได้อย่างดีเยี่ยม จนทำให้เด็กฝึกงานหนุ่มทั้งสองคนยอมรับและยกย่องในความสามารถ ในกรณีนี้จะพบว่า เมื่อมา มาคุตซีได้รับบทบาทหน้าที่แบบชาย เธอสวมอัตลักษณ์ของเพศชายเพื่อประกอบอาชีพผู้จัดการอยู่ แทนอัตลักษณ์ความเป็นหญิง **"I am here as an acting manager, not as a woman."** ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้เธอได้รับการยกย่องจากบุรุษเพศ สะท้อนให้เห็นว่าสตรีที่จะหลุดจากกรอบบริเวณบ้าน และจะประสบความสำเร็จในโลกการทำงานหรือมีความสามารถ ได้แสดงศักยภาพในสังคมปีตาธิปไตยจะได้รับการยกย่อง ก็ต่อเมื่อเธอละทิ้งความเป็นสตรี จึงเป็นการตอกย้ำว่าสตรียังคงไม่สามารถข้ามพ้นจากมายาคติดังกล่าวไปได้อยู่นั่นเอง

จากตัวอย่างทั้งหมดข้างต้น แสดงให้เห็นว่านวนิยายชุดนี้มีความพยายามในการได้กลับมาภาคภูมิใจเกี่ยวกับพื้นที่ "บ้าน" ของสตรี ด้วยกลวิธีการยกย่อง ซึ่งชมงานบ้านว่าเป็นพื้นฐานของความสำเร็จของสังคม ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงการยกย่อง ความสำเร็จของสตรีเหล่านั้น นอกจากนั้น นวนิยายชุดนี้มีตัวละครเอกนักสืบที่อาศัยความสามารถในการประกอบอาชีพ เพื่อได้กลับมาภาคภูมิใจเกี่ยวกับการเลือกประกอบอาชีพของสตรีที่มีในสังคม อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่าการแสดงความสามารถของตัวละคร ทั้งทางสติปัญญา ทางร่างกาย เป็นการสวมบทบาทเป็นชายเพื่อทำงานของ "บุรุษ" ตัวละครอย่างมา มาคุตซีจึงต้องละทิ้งความเป็นสตรี เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากบุรุษ จึงเป็นการเน้นย้ำให้เห็นมายาคติที่สังคมยังคงมีต่อการเลือกอาชีพของสตรีอย่างไม่เสื่อมคลาย

3.2.2.2 นวนิยายชุดสโมสรมักสืบ

นวนิยายชุดสโมสรมักสืบมีนักสืบ และตัวละครเกี่ยวข้องกับเรื่องเป็นคนไทยที่ใช้ชีวิตอยู่ในสหรัฐอเมริกา ความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับระบบชายเป็นใหญ่จากสังคมไทย จึงฝังรากลึกอยู่ในวิถีชีวิตของตัวละครอย่างย่นาน ย่นักสืบชาวไทย และหลานชาย คือ เนมิน เมื่อย่าของเนมินก่อตั้งสโมสรมักสืบ เขาเห็นว่าตนเอง "เป็นผู้ชายแบบโบราณอยู่นั่นเอง คืออยากให้ย่าเป็นย่าแก่ๆ ที่ อยู่กับเห่าเฝ้ากับเรือน ชอบทำคุกกี้ให้ลูกหลานรับประทานมากกว่า" (นายา, 2553: 32) ผู้ชายแบบโบราณในที่นี้ คือ ชายที่ติดอยู่กับระบบอำนาจและมายาคติในสังคมปิตาธิปไตย ซึ่งกีดกันบทบาทในโลกการทำงานของสตรี จำกัดอาณาบริเวณ และกิจกรรมของสตรีให้อยู่ภายในบ้านเท่านั้น ดังจะเห็นได้จาก "การอยู่กับเห่าเฝ้ากับเรือน และการทำคุกกี้ให้ลูกหลานนั่นเอง" นอกจากนี้ ตัวละครสตรีอื่นยังต้องเผชิญกับการถูกจำกัดบทบาทและพื้นที่เฉพาะในบ้าน ในครอบครัวด้วยเช่นเดียวกัน เช่น ภรรยาของนายแซม จากคดีห่อหมกปริศนา ดังข้อความที่ว่า "เขาแสดงความเป็นหัวหน้าครอบครัวผู้มีอำนาจด้วยการแ่่งตอบคำถามแทนภริยาและมักจ้องหน้าเธอ เข้มงวดเธอพูดกับสามนักสืบ ประดุจเกรงว่าเธอจะหลุดสิ่งที่ไม่สมควรออกมา นางอดซ้ำเลื่องไปทางสามีเป็นระยะๆ มิได้ เช่นผู้ที่ตกอยู่ใต้อำนาจ" (นายา, 2553: 185) นายแซมเป็นชายไทยผู้แต่งงานใช้ชีวิตอยู่ที่สหรัฐอเมริกา เขาแสดงอำนาจต่อภรรยาชาวอเมริกัน ตามบทบาทสามีในระบบชายเป็นใหญ่ โดยที่ภรรยาของเขาอมรับในอำนาจนั้นอย่างไม่โต้แย้งต่อรอง แสดงให้เห็นว่าการแสดงอำนาจของชายเหนือหญิง การกีดกันสตรียังคงมีอยู่ในระดับสถาบันครอบครัวอย่างเข้มข้นมาก สตรียังถูกกำหนดให้เป็นเพียงแม่บ้าน ไม่ให้มีปากเสียงในเรื่องอื่น โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย หรือการศาล

ตัวอย่างจากคดีมายาพิศวาส ก็แสดงให้เห็นผลจากการที่แม่ของเควินต้องทำงานทั้งในและนอกบ้านเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว กลายเป็นปมในใจของเควินซึ่งทำให้เขากลายเป็นฆาตกรฆ่าภรรยาในเวลาต่อมา ดังข้อความ

แต่สำหรับเควิน พ่อของเขาหย่ากับแม่แล้วไปแต่งงานใหม่ แม่เขาต้องทำงานเลี้ยงลูก ชัดสนเรื่องเงินอยู่เสมอ อาจเป็นเหตุให้เควินมีความอ่อนแอบางประการอยู่ในส่วนลึก คือ เควินเกลียดกลัวความจนจนเกินปกติ จิตใต้สำนึกสร้างค้ำความโน้ม

เอียงให้เขาสรรเสริญนิยมและพยายามคบค้าแต่กับคนร่ำรวย มี
ยศมีตำแหน่ง หลีกเลียงเพื่อนฝูง คนรู้จักที่ยากจน เควินจึงเลือก
แต่งงานกับเลสส์ผู้ร่ำรวย แต่ไม่ใช่คนที่เขารัก (นาया, 2553: 70)

จะเห็นได้ว่า การที่แม่ของเควินทำงานบ้านและงานในพื้นที่สาธารณะได้ไม่ดีนัก ทำให้ครอบครัว
ของเธอมักมีปัญหาทางการเงิน และเป็นผลทำให้เควินกลายเป็นฆาตกร ตัวอย่างนี้จึงแสดงถึงการ
ประณามแม่ของเควินทางอ้อม ว่าเธอเป็นต้นเหตุในการสร้างฆาตกรให้แก่สังคม สะท้อนให้เห็น
การจับจ้องสงสัยในบทบาทของสตรีที่ต้องทำงานในและนอกบ้านได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างจากคดี
ห่อหมกปริศนาก็เช่นเดียวกัน แม่ของคุณดาเป็นหัวหน้าพนักงานไฮเต็ลภาคกลางคืน ทำให้ต้อง
ปล่อยลูกให้อยู่กับสามีใหม่ตามลำพัง และเป็นเหตุให้ลูกสาวถูกพ่อเลี้ยงข่มขืน กลายเป็นปมในใจ
ให้คุณดากลายเป็นฆาตกรเมื่อเป็นผู้ใหญ่ ดังตัวอย่าง “หนูดาแกมีพ่อเลี้ยงแต่ไซค์ร้ายที่ถูกพ่อเลี้ยง
ที่อายุอ่อนกว่าแม่ข่มขืนตั้งแต่แกไม่ถึงสิบขวบ แม่แกเป็นหัวหน้าพนักงานไฮเต็ลภาคกลางคืน
เพราะฉะนั้นตอนกลางคืนแกก็อยู่กับพ่อเลี้ยงตามลำพัง พอน้องหลับแล้วพ่อเลี้ยงเป็นเข้ามาชู้
บังคับแก ตบตีอย่างทารุณถ้าแกไม่ยอมตาม” (นาया, 2553: 123) จากตัวอย่างนี้จะพบว่า เนื้อ
เรื่องมีน้ำเสียงที่โน้มเอียงไปในทางที่แม่ของคุณดาจะต้องมีส่วนต้องรับผิดชอบในการเป็นฆาตกร
ของคุณดา เนื่องจากเธอให้ความสำคัญกับบทบาทการทำงานในพื้นที่สาธารณะจนละเลยบทบาท
หน้าที่ในการเลี้ยงดูสั่งสอนลูก ซึ่งเป็นหน้าที่หลักที่สังคมคาดหวังต่อสตรี

อย่างไรก็ตาม ตัวละครย่านักสืบทั้งสามและการก่อตั้งสโมสรนักสืบของย่านิส นับว่าเป็น
การโต้กลับวาทกรรมการกีดกันบทบาทในโลกการทำงานของสตรีดังกล่าว ด้วยการแสดงความรู้
ความสามารถของสตรี

คนเป็นหมอจะได้รู้จากการชันสูตรศพว่า ผู้ตายตายโดย
ธรรมชาติ หรือถูกฆ่าตาย ยาโรส ย่านันท์เคามีเพื่อนอยู่ที่กอง
นิติเวชของมณฑลลอส แอนเจลิสด้วยนะหนู ตัวยาเองนอกจาก
เป็นแพทย์แล้วยังมีดีกรีทางการสืบสวนสอบสวนกับนิติเวช
ศาสตร์-นิติวิทยาศาสตร์เพิ่มมาด้วย อ้อ อีกอย่าง การที่ย่านันท์
เคำชอบถ่ายรูปรูปร่าง ก็แผ่นหลังของคนสามารถบอกอะไรเราได้

หลายอย่าง ความแตกต่างระหว่างปุมกระดูกสะบัก ต้นคอ และ
 ไค้งไหล่ จะใช้เป็นหลักฐานได้ในคดีได้ (นายา, 2553: 38)

จะเห็นได้ว่า ความรู้จากการเป็นแพทย์ ความรู้ทางนิติเวชศาสตร์-นิติวิทยาศาสตร์ความสามารถ
 ด้านการสังเกต ความพยายาม กระตือรือร้นในการทำงาน และสัญชาตญาณแบบนักสืบ ที่มีใน
 สตรีทั้งสองคือยานิส และยานันท์ แสดงให้เห็นการได้กลับชุดวาทกรรมของสังคมปิตาธิปไตยที่ว่า
 สตรีไม่มีสติปัญญา และต้องการการปกครอง การพึ่งพาได้อย่างดี นอกจากนั้น การที่เนมินและ
 เพื่อนตำรวจของเขา แสดงการยอมรับ ให้การช่วยเหลืออย่างทั้งสามในการสืบคดี ก็แสดงให้เห็นการ
 ยอมรับบทบาทของสตรีในอาชีพนักสืบด้วย ดังเหตุการณ์ที่ยานิสนำหลักฐานไปแสดงให้เพื่อน
 ตำรวจของเนมินดูในคดีมายาพิศवास

ร้อยตำรวจเอกเจย์ จอห์นสัน ings ภายลงหน้าคอมพิวเตอร์พลง
 ถอนใจเบาๆ ความยินดีที่ได้เห็นหน้าสหายชาวไทยอีกครั้ง มี
 ความรำคาญปนอยู่ด้วยข้อที่มันมาถุ่นวายอะไรกันบ่อยๆ แต่
 แล้วความรำคาญก็สิ้นไปทันที เมื่อนึกขึ้นมาได้ว่า เพราะยา
 เหล่านี้เองที่ช่วยเราวางคดีสองคดีมาได้สำเร็จราบรื่นอย่างนี้
 ไม่ถึง นิ้วที่กดเมาส์คลิกหารายงานบันทึกจึงกระฉับกระเฉงขึ้น
 จับพลัน หนุ่มอเมริกันเคยมองสตรีสูงวัยชาวเอเชียรูปร่างป้อมๆ
 สีระเซียขาวเหมือนปูนุ่นด้วยความทึ่ง เขาประทับใจการสาธิต
 วันนั้นของคุณอย่างมาก จึงไปบอกอัยการ อัยการเลยจะขอศาลให้
 ประกาศความบริสุทธิ์ของคุณนารา (นายา, 2553: 79)

ข้อความนี้แสดงให้เห็นความสามารถของสตรีในการทำงานอันเกี่ยวข้องกับกฎหมาย และการใช้
 ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลได้เช่นเดียวกับบุรุษ เหล่ายา
 นักสืบจึงเป็นตัวแทนสตรี ที่สามารถได้กลับวาทกรรมเกี่ยวกับบทบาทพื้นที่การทำงานของสตรีได้
 อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ดี ข้อความจากเรื่องที่บรรยายท่าทางของเนมินก็ชวนให้สงสัยว่าเขายอมรับใน
 บทบาทในโลกการทำงานของสตรี คืออย่างทั้งสามจริงหรือไม่ ดังข้อความนี้ "รู้สึกเอ็นดูผู้อาวุโสและ

สาวน้อยเก๋จกานดาเป็นล้นพ้นในข้อที่เธอทั้งหลายช่างแสนจะรักการเป็นนักสืบ มองดูใบหน้าอันเต็มไปด้วยความตื่นเต้นกระหายแล้วอดหัวเราะมิได้” (นายา, 2553: 71) การหัวเราะของเนมินสะท้อนถึงความคิดของเขาว่าการเป็นนักสืบของย่าและเพื่อนของย่า เป็นงานอดิเรกชั่วครวของพวกเธอเท่านั้น เป็นงานที่ทำอย่างสนุกสนาน ไม่ยึดเป็นอาชีพที่จะสามารถนับได้ว่าสตรีมีบทบาททัดเทียมกับชาย ในคดีกาแฟลูกพีชก็เช่นเดียวกัน นายพณินว่าจ้างให้สโมสรมักสืบช่วยสืบหาสาเหตุการตายของลูกสาว แต่ย่านันท์พบว่าเขาได้แจ้งความในคดีดังกล่าวแล้ว “ถ้าคิดในแง่ตำรวจอเมริกัน นิสเห็นมัย ส่วนมากตำรวจเค้าจะสงสัยคนที่เสนอหน้ามาให้การกับเค้าเป็นคนแรกก่อนเพื่อน แล้วรายนี้คือตาพณินแกทำเข้าลือคทฤษฎีนี้เลย เห็นมัยแกไปแจ้งตำรวจ แล้วยังมาทำเป็นจ้างให้พวกเราช่วยสืบ แกอาจคิดก็ได้ว่าพวกผู้หญิงหัวหงอกอย่างพวกเราคงไม่มีความสามารถเป็นนักสืบ” (นายา, 2553: 30) จากตัวอย่างนี้จะพบว่า ลูกความคือ พณินมีความคลางแคลงสงสัยในบทบาทและความสามารถในการเป็นนักสืบของสตรี เขาจึงเลือกที่จะขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจไปพร้อมกันด้วย สะท้อนให้เห็นว่าสตรียังคงต้องเผชิญกับมายาคติของสังคมด้านบทบาทการอาชีพอยู่นั่นเอง

ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่าสตรีจำเป็นต้องใช้กลวิธีต่างๆ เพื่อขอความช่วยเหลือจากบุรุษ เพื่อให้การทำงานของพวกเขาประสบความสำเร็จ ดังตัวอย่างจากคดีไก่ฟ้า-กาดำ ย่านักสืบทั้งสามต้องการข้อมูลเกี่ยวกับนายคาร์ล ผู้ต้องสงสัย พวกเขาจึงเชิญเพื่อนสาววัตรของเนมินมาเลี้ยงอาหารเพื่อขอให้เขาช่วยสืบหาข้อมูลเป็นการตอบแทน

สาววัตรเจย์ จอห์นสันนั่งอยู่หัวโต๊ะอาหารอันเป็นที่ที่แพทย์หญิงผู้เกษียณแล้วทั้งสามจัดให้เขานั่งโดยมีเหล่าเธอล้อมรอบ ประหนึ่งเขาเป็นแขกที่มีความสำคัญสูงสุด รู้สึกทั้งรื่นรมย์ ทั้งขำขันในการปรนนิบัติอย่างเอาใจของบรรดาയാๆ ของสหาย เนื่องจากตัวเขามีเคยสัมผัสความอบอุ่นแห่งการมีปู่ย่า ตายาย คอยแวดล้อม อีกทั้งการแต่งงานเมื่อครั้งเป็นหนุ่มน้อยก็ล้มเหลวแบบที่ทำให้เข็ดหลาบกับมนุษย์สัมพันธ์ในเกือบทุกๆ ด้าน ใจหนึ่งจึงรู้สึกเคลิบเคลิ้มในการที่ยาโรสคอยรินเบียร์เติมให้ ขณะที่ย่านิส และย่านันท์ผลัดกันตักข้าว เนื่ออบ ปลาทอด กุ้งย่างขึ้นดี

เป็นพิเศษใส่ให้ในงาน พร้อมกับผลัดกันพูดจ้อเป็นที่เพลิดเพลิน
 แม้อีกใจหนึ่งจะซึ่งซาบดีว่าสตรีทั้งสามเชิญเขามารับประทานก็
 เพื่อตอบแทนที่เขาช่วยสืบสวนเรื่องบารอนจอมปลอมและกำลัง
 พยายามประจบให้เขาช่วยสืบต่อไป (นายา, 2553: 112)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า การที่ย่างทั้งสามปรนนิบัติ ดูแลเอาใจใส่ คัดสรรอาหารให้สาววัดเจย์ เป็น
 กลวิธีที่สตรีอาศัยบทบาทหน้าที่ตามที่สังคมกำหนด คือวิถีปฏิบัติในกรอบของบ้าน ทำให้บุรุษพึง
 พอใจ เป็นการประจบและพึงพานบุรุษเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การอาชีพของพวกเขา ดังนั้นในแง่
 จึงทำให้เกิดความย่นแย้งขึ้น เพราะแม้ว่าตัวละครนักสืบสตรีจะเป็นตัวแทนแสดงให้เห็น
 สติปัญญา ความสามารถของสตรีอันทัดเทียมบุรุษ แต่ในท้ายที่สุด พวกเขาก็ต้องอาศัยความ
 ช่วยเหลือของบุรุษ เพื่อที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานในพื้นที่สาธารณะอยู่นั่นเอง

จากตัวอย่างทั้งหมดจะพบว่านวนิยายชุดนี้ แสดงให้เห็นบทบาทความสำคัญของงานบ้าน
 ของสตรี กล่าวคือ สตรีถูกคาดหวังให้เลี้ยงดูลูก ปรนนิบัติสามี ดูแลครอบครัวอย่างดี เมื่อสมาชิกใน
 ครอบครัวก่อให้เกิดอันตรายแก่สังคม สตรีจึงต้องมีส่วนถูกประณาม ต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น
 ด้วย และแม้ว่าตัวละครเอกนักสืบสตรีทั้งสาม ได้พยายามแสดงบทบาทการทำงานในโลกของบุรุษ
 ซึ่งเป็นการได้กลับวาทกรรมของสังคมเกี่ยวกับพื้นที่และอาชีพของสตรีแล้ว แต่เนื้อเรื่องก็แสดงให้เห็น
 ความล้มเหลวของการได้กลับดังกล่าว ซึ่งเกิดจากความยึดมั่นในมายาคติของสังคมของเพศ
 ชายด้วย

3.3 สรุป

มายาคติเรื่องเพศสถานะ ที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนทั้งสามชุด แสดง
 ให้เห็นทั้งการตอบโต้ และตอกย้ำวาทกรรมของสังคมเกี่ยวกับสตรีในระบบสังคมปิตาธิปไตยที่
 แตกต่างกันตามสภาพสังคม กล่าวคือ สังคมประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศโลกที่สาม ที่กำลังพัฒนา
 ในสมัยประมาณสามสิบปีมาแล้ว ตามระยะเวลาที่นวนิยายเรื่อง *คุณป้ามาทูล* ตีพิมพ์
 เป็นสังคมที่มีระบบชายเป็นใหญ่ฝังรากลึกอยู่ในความคิดของสมาชิกในสังคมอย่างมั่นคง ดังจะ
 เห็นได้จากความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ดูหมิ่นตัวละครสตรี ผ่านตัวละครชายผู้เล่าเรื่อง แม้ว่า

ตัวละครสตรีจะได้พยายามแสดงบทบาทความสามารถเพื่อได้กลับมาทกรรมในสังคมชายเป็นใหญ่ แต่ขณะเดียวกันก็แสดงถึงความอ่อนแอ จำเป็นต้องถูกปกป้อง และต้องพึ่งพาบุรุษ กลายเป็นความอ่อนแอที่เกิดขึ้นกับสตรีเช่นเดียวกับในสังคมประเทศโลกที่สามอีกแห่งหนึ่งคือ สังคมประเทศบอตสวานา ที่ถูกนำเสนอในนวนิยายชุด *นักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง* สังคมประเทศนี้มีระบบชายเป็นใหญ่ฝังรากลึกอยู่ในความคิดของสมาชิกในสังคมอย่างมั่นคงเช่นเดียวกับสังคมไทย หากแต่แตกต่างกันที่ระยะเวลาผ่านมาเพียงประมาณสิบปี ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวทำให้สตรีผ่านประสบการณ์หลากหลาย ทั้งความขัดแย้ง การถูกกดขี่ทางเพศ การพยายามสร้างความเท่าเทียมระหว่างเพศ การพยายามแสดงให้เห็นความสามารถของสตรี ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการกระทำของตัวละครและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง กล่าวคือ มีการยกย่องให้งานบ้านเป็นงานของวีรสตรี และนำเสนอสตรีที่สามารถทำงานในพื้นที่สาธารณะของบุรุษได้ดี แต่ในขณะเดียวกันสตรีเหล่านั้นก็ต้องสวมบทบาทแบบชายในการทำงานนอกบ้าน และต้องอาศัยเรื่องเล่าเป็นกลวิธีที่ทำให้พวกเขาได้รับการยอมรับ กลายเป็นความลึกลับที่ทำให้กล่าวได้ว่า สตรียังคงไม่ได้รับการยอมรับยังคงติดอยู่ในมายาคติของสังคม นอกจากนั้น พบว่าระดับความสำเร็จของสตรีถูกกดให้ต่ำกว่าระดับความสำเร็จของชายเสมอ สตรีที่ประสบความสำเร็จจะถูกทดสอบ และต่อรองอำนาจโดยบุรุษอยู่บ่อยครั้ง

สังคมประเทศโลกที่หนึ่งที่พัฒนาแล้ว คือ สหรัฐอเมริกาในปัจจุบันถูกนำเสนอในนวนิยายเรื่อง *สโมสรมักสืบ* เนื้อเรื่องแสดงให้เห็นว่าสังคมอเมริกันเปิดกว้างทางความคิด เปิดโอกาสยอมรับและยกย่องสตรีที่มีความสามารถในการทำงาน อันเป็นการแสดงออกถึงความเลือนลางของกรอบมายาคติเกี่ยวกับเพศสถานะในการประกอบอาชีพ แต่เนื้อเรื่องก็แสดงให้เห็นว่าสตรียังคงถูกกำหนด ถูกคาดหวังให้มีบทบาทในพื้นที่บ้าน มากกว่าในพื้นที่ "สาธารณะ" และสตรีเองก็แสดงออกถึงความล้มเหลวในความพยายามได้กลับมาทกรรมของสังคมเกี่ยวกับพื้นที่ของสตรี ดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่า ความอ่อนแอที่เกิดขึ้นในนวนิยาย เกิดจากการที่ผู้เขียนพยายามนำเสนอวาทกรรมใหม่เกี่ยวกับสตรี โดยการสร้างตัวละครเอกนักสืบให้เป็นตัวแทนได้กลับมายึดมั่นสมรรถภาพและพื้นที่ อาชีพของสตรี ด้วยกลวิธีการสวมอัตลักษณ์เป็นชาย แต่จากการที่ผู้เขียนเองก็ยังคงยึดติดในมายาคติดังกล่าว ก็ทำให้การสร้างตัวละครสตรีอื่นในเรื่องสะท้อนถึงการไม่สามารถหลุดพ้นจากกรอบมายาคตินั้น จึงทำให้เกิดความอ่อนแอขึ้นกับการ

สร้างตัวตนของสตรี และทำให้สตรียังคงไม่ได้รับการยกย่องยอมรับในโลกการทำงานของบุรุษอยู่นั้นเอง

บทที่ 4

ชนชั้น

4.1 แนวคิดและมายาคติเกี่ยวกับชนชั้น

บุญสนอง บุญโยทยาน กล่าวถึงชั้นทางสังคมไว้ในหนังสือ *มนุษย์กับสังคม* ว่า

ในสังคมมนุษย์ ปรากฏการณ์ของการแบ่งกันในทางสังคม เป็นปรากฏการณ์ที่มีลักษณะสากล มนุษย์ในทุกสังคมมีการวัด (rate) และกำหนดขั้นหรือระดับ (rank) กันในทางสังคมว่าใครเป็นพวกเดียวกับตน ใครไม่ใช่ ใครด้อยกว่าดีกว่าตน ใครสูงกว่าต่ำกว่าตน การแบ่งทางสังคมในระหว่างมนุษย์ดังกล่าวนี้ ทำให้สังคมแต่ละสังคมมีระบบการจัดระดับทางสังคม (social stratification system) (บุญสนอง บุญโยทยาน, 2518: 100)

โดยมีวิธีการและกฎเกณฑ์แตกต่างกัน การจัดระดับชั้นทางสังคม (Social Stratification) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ครอบครัวในแต่ละสังคมแตกต่างกันในด้านอำนาจ สิทธิพิเศษ เกียรติยศ ในสังคมที่ซับซ้อนมีขนาดใหญ่ ครอบครัวหรือบุคคลในระดับเดียวกันจะเกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น และมีการแบ่งตัวออกเป็นชั้นต่างๆ ซึ่งชั้นทางสังคมอาจแบ่งออกเป็นกี่ระดับก็ได้ โดยอาศัยการพิจารณาความแตกต่าง (differentiation) จากความผูกพันในครอบครัว ความมั่งคั่ง อาชีพ การศึกษา ฯลฯ พิจารณาจากระดับหรือชั้นของสมาชิกที่ได้มาด้วยความสามารถ (achievement) และที่ติดตัวมา (ascription) และพิจารณาจากโอกาสของการเคลื่อนไหวหรือเลื่อนลำดับภายในชั้น หรือระหว่างชั้น ที่ก่อให้เกิดระบบวรรณะ (caste) ชนชั้น (class) และฐานันดรศักดิ์ (estate) (สุพัตรา สุภาพ, 2542: 107-108)

การแบ่งชนชั้น (social classes) หมายถึง การที่คนในสังคมหนึ่งถูกแบ่งออกเป็นระดับชั้น โดยมีเครื่องชี้บอกถึงความแตกต่างกัน เครื่องชี้บอกนั้นอาจเป็นจำนวนเงิน ทรัพย์สิน ตำแหน่งหน้าที่ อำนาจ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การแบ่งชนชั้นของคนในสังคม ยากที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ตายตัวว่าจะใช้เกณฑ์ใด การแบ่งชนชั้นมีที่มาจากระบบฐานันดรศักดิ์ (Estate system) ซึ่งเป็น

ระบบที่แพร่หลายในยุโรป ที่เรียกว่าระบบเจ้าขุนมูลนายหรือศักดินา (Feudal) ในยุโรปสมัยกลาง ที่ขุนนาง (lord) ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินมีอำนาจในการปกครอง และมีสิทธิพิเศษเหนือกว่าผู้อื่น โดยทำหน้าที่ปกครองบริวารและผู้ใช้แรงงานในที่ดิน (serf) ซึ่งเป็นชนชั้นที่ต่ำที่สุด ระบบนี้ทำให้บุคคลแต่ละชนชั้นจะมีบุคลิกภาพ กฎเกณฑ์ ประเพณี สิทธิของตนโดยเฉพาะ ชนชั้นปกครองได้รับสิทธิพิเศษ และผู้ใช้แรงงานได้แก่ประชาชนทั่วไปจะมีสิทธิต่ำกว่า อย่างไรก็ตาม ระบบนี้ทำให้คนธรรมดาสามัญสามารถเลื่อนชั้นได้ เช่น เป็นนักรบ ขุนนาง หรืออัศวิน เป็นต้น Max Weber อธิบายว่าในระบบฐานันดรศักดิ์ ฐานะทางสังคมประเมินกันด้วยเกียรติภูมิหรือศักดิ์ศรีทางสังคม (social prestige) ไม่ใช่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือตำแหน่งทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกียรติภูมิขึ้นอยู่กับฐานะของครอบครัว การศึกษาและวิถีดำเนินชีวิต เกียรติภูมิเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น และคงอยู่ได้โดยการที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลแยกตนเองออกจากคนอื่น โดยวิธีการที่วางอยู่บนบรรทัดฐานของกฎหรือข้อกำหนดที่ควบคุมสถาบันการสมรสของตน (endogamy) การสร้างสรรคทางสังคมในกลุ่มของตนและแยกจากกลุ่มอื่น (commensality) การผูกขาดอาชีพบางชนิด และปฏิเสธที่จะประกอบอาชีพบางอย่างในสังคม ระบบนี้ยุติไปในยุโรปเนื่องจากการเกิดระบบเศรษฐกิจแบบใช้เงินตรา ซึ่งชนชั้นกลางขยายตัวมากขึ้นทำให้การค้าขายขยายตัวเพิ่มขึ้น ประชากรมีโอกาสเลื่อนชั้นและสถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจมากขึ้น รวมทั้งการเกิดเมืองขนาดใหญ่ ทำให้ความมั่งคั่งแผ่ขยายไปสู่ชนชั้นกลาง (บุญสนอง บุญโยทยาน, 2518: 109)

เมื่อเกิดระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ การแบ่งชนชั้นจึงเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจมากกว่าเกณฑ์อื่น กล่าวคือ เงินสามารถแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ผู้มีเงินจึงมีโอกาสปรับตัวเลื่อนตำแหน่งทางสังคมให้สูงขึ้น และได้รับการยอมรับในฐานะชนชั้นสูงได้ การแบ่งชั้นของคนในสังคมด้วยเกณฑ์นี้ ทำให้แบ่งได้สามระดับคือ ชนชั้นสูงได้แก่ผู้ร่ำรวย ชนชั้นกลางได้แก่ผู้มีรายได้ระดับพอกินพอใช้ ชนชั้นต่ำได้แก่ผู้ยากจน นอกจากนี้ การแบ่งชนชั้นทางเศรษฐกิจยังเกี่ยวพันกับอาชีพและระดับการศึกษาด้วย เนื่องจากจะพบว่า อาชีพที่มีเกียรติ มักเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ผ่านการศึกษาในระดับสูง มักมีรายได้สูง และผู้ที่มีการศึกษาสูงจะเป็นที่ยอมรับของสังคม ได้รับเกียรติสูงกว่าบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่มีค่านิยมในปริญญาบัตร ผู้มีการศึกษาสูงมีโอกาสเลือกอาชีพ ซึ่งจะมีผลต่อรายได้ เป็นที่มาของตำแหน่งที่มีเกียรติในสังคมต่อไป จะเห็นได้ว่าทั้งการศึกษา อาชีพและความมั่งคั่งนั้นเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน คนรวยย่อมมีโอกาสได้รับการศึกษามากกว่า เลือกโรงเรียนที่มีคุณภาพได้มากกว่า เมื่อมีการศึกษาสูงก็สามารถ

หางานที่มีเกียรติ มีรายได้สูงได้มากกว่า และมีโอกาสเข้าถึงอยู่ในสังคมชั้นสูง (ณรงค์ เล็ง
ประชา, 2524: 124-125)

กล่าวได้ว่า การแบ่งชนชั้นตามเกณฑ์ด้านการศึกษา รายได้ และอาชีพนี้ ทำให้เกิดมายาคติและวาทกรรมของสังคมเกี่ยวกับชนชั้น กล่าวคือ ชนชั้นต่ำซึ่งไม่ได้รับการศึกษามากนัก ทั้งยังประกอบอาชีพที่ต้องใช้แรงงานแลกเงินรายได้จำนวนน้อย ไม่พอเพียงต่อการยังชีพ ถูกสังคมมองว่าเป็นคนด้อยปัญญา ถูกชักจูงง่าย เห็นแก่เงินมากกว่าศีลธรรม จริยธรรม ยึดติดกับทัศนคติค่านิยมเดิม นิยมใช้กำลังเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่นเพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมระหว่างชนชั้น ขณะที่ชนชั้นกลาง เป็นชนชั้นที่พยายามดิ้นรนเลื่อนชั้นทางสังคมเป็นชนชั้นสูง ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเลียนแบบวิถีชีวิต ค่านิยม ฯลฯ จากชนชั้นสูง การเลือกคู่แต่งงาน หรือการคบหาสมาคมกับชนชั้นสูง จึงมักถูกชนชั้นสูงเหยียดหยันเห็นว่าเป็นคนที่พยายามดีเสมอ การพยายามลอกเลียนวิถีชีวิตของชนชั้นสูงนี้ ทำให้ชนชั้นกลางเป็นกลุ่มคนที่รับถ่ายทอดแนวคิดค่านิยม วัฒนธรรมมาจากชนชั้นสูง แทบไม่มีโอกาสคิดค้นค่านิยม วัฒนธรรมขึ้นใช้เอง แต่ก็นับว่าชนชั้นกลางมีความสามารถในการปรับตัวรับค่านิยมวัฒนธรรมใหม่ได้ดีกว่าชนชั้นล่าง วิธีการหนึ่งที่ชนชั้นกลางใช้รักษาระดับชั้นทางสังคมของตนไม่ให้ตกต่ำลง คือ การเชิดชูระบบศีลธรรมจริยธรรม แสดงความเห็นอกเห็นใจชนชั้นต่ำ ให้ความช่วยเหลือเมื่อมีโอกาสอันสมควร แต่ก็เป็นการช่วยเหลือโดยแอบแฝงการดูถูกเหยียดหยามชนชั้นต่ำอยู่ด้วย และชนชั้นสูงซึ่งมีการศึกษาระดับสูง มีรายได้มาก และยังมีอาชีพที่เปี่ยมด้วยอำนาจ มักเป็นนายทุน จึงถูกมองว่าเป็น คนเห็นแก่ตัวน่ารังเกียจ ไร้เมตตา นิยมใช้อำนาจ โดยเฉพาะในมุมมองของคนชั้นต่ำ นอกจากนี้ ชนชั้นสูงยังมีโอกาสในการดำเนินชีวิตมากกว่าชนชั้นต่ำและชนชั้นกลาง ชนชั้นสูงจึงมักมีอายุยืนนานจากความสามารถเข้าถึงความรู้และเทคโนโลยี มีความทันสมัย สามารถเปิดรับหรือสร้างแนวคิด ค่านิยม วัฒนธรรมใหม่ได้ดี (สุพัตรา สุภาพ, 2542: 121)

จะเห็นได้ว่า การแบ่งช่วงชั้นทางสังคมปัจจุบัน เปิดโอกาสให้มีการสับเปลี่ยนไปมาเฉพาะในระหว่างช่วงชั้นกลาง กับช่วงชั้นสูงเท่านั้น คนในช่วงชั้นล่างไม่มีโอกาสดังกล่าว เพราะไม่มีปัจจัยเกื้อหนุน ทั้งรายได้ การศึกษา หรือภูมิหลังทางสังคม อย่างไรก็ตาม ในสังคมสมัยใหม่ที่ผู้คนไม่ผูกติดอยู่กับธรรมเนียมประเพณีเดิม เกิดการยอมรับความสามารถของแต่ละบุคคล และเมื่อระบบทุนนิยมทำให้มีอาชีพให้เลือกมากกว่าอดีตจึงมีการเคลื่อนไหวทางสังคมหรือการเปลี่ยนฐานะมากรวมทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง การเอาวัดเอาเปรียบระหว่างชนชั้นมากขึ้นด้วย

นอกจากนั้นยังพบว่า การคบหาสมาคมกับชนชั้นสูงเพื่อเลียนแบบวิถีชีวิต การอบรมปลูกฝังให้เกิดความมุ่งมั่นในชีวิต การเลือกคู่แต่งงานที่มีฐานะดี หรืออยู่ในชั้นสังคมที่สูงกว่า และการเปลี่ยนมาตรฐานการดำรงชีวิต เช่นการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อให้ผู้คนเห็นความสามารถของตน ทั้งหมดนี้ก็เป็นกลวิธียกระดับชั้นทางสังคมที่กำลังเกิดขึ้นทั้งสิ้น กล่าวได้ว่าการใช้กลวิธีต่างๆ เป็นไปเพื่อตอบโต้หลีกเลี่ยงจากมายาคติของสังคมที่มีต่อชนชั้นของตน (ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2524: 132-133) การใช้ผลงานเขียน เรื่องเล่า ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบนวนิยาย ก็ได้สะท้อนให้เห็นว่าผู้เขียนซึ่งดำรงตนอยู่ในชนชั้นหนึ่งของสังคมถ่ายทอดทัศนคติที่มีต่อสังคม และต่อชนชั้นอื่นผ่านตัวละครในนวนิยายของพวกเขา ดังจะได้กล่าวต่อไป

4.2 ชนชั้นของตัวละครในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน

นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน ประกอบด้วยเนื้อเรื่องสองเรื่อง คือ เรื่องแรกเป็นเรื่องอาชญากรรม มักเป็นการฆาตกรรม ซึ่งนักสืบจะเป็นผู้เปิดเผยความลึกลับซ่อนเงื่อนส่วนนี้ในตอนท้าย ส่วนเรื่องที่สองเป็นการสืบสวนสอบสวนหาผู้กระทำผิด ซึ่งเริ่มต้นขึ้นเมื่อเรื่องแรกเกิดขึ้น นักสืบจำเป็นต้องสังเกต และพิจารณาข้อมูลต่างๆ ประกอบกันเพื่อคลี่คลายปมปัญหาของเหตุการณ์ที่ซับซ้อน ลักษณะเด่นของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนจึงอยู่ที่เรื่องที่สอง คือ การสืบสวน ที่ล้วนข้องเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่างๆ ศีลธรรม สถาบัน อาชญากรรม การเมือง การศาล ทั้งการลงโทษ การตัดสิน รวมทั้งนำเสนอการคลี่คลายปมปัญหาด้วยความสามารถการใช้เหตุผล พิจารณาได้รัดตรง และความกล้าหาญที่จะเสี่ยงภัยของตัวละครเอกนักสืบ ทำให้ตัวละครนักสืบจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเฉพาะตัว เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการนำเสนอเรื่อง กล่าวคือ นักสืบต้องมีความรู้ อย่างน้อยในทางวิทยาศาสตร์ หรือกฎหมาย รวมถึงยังต้องรู้จักสังเกต รอบคอบ มีร่างกายที่แข็งแรง และหรือมีความชำนาญในการใช้อาวุธบางประเภท ดังนั้น จึงเป็นชนบของการแตงนวนิยายแนวดังกล่าว ตั้งแต่สมัยแรกเริ่มว่าตัวละครชายหนุ่มชนชั้นกลางจนถึงชนชั้นสูง ถูกเลือกให้รับบทบาทนักสืบ เพื่อให้เกิดความสมจริง เนื่องจากสอดคล้องกับวาทกรรมและชุดความรู้ ความเชื่อของสังคมว่าชายหนุ่มชนชั้นกลางและหรือชนชั้นสูง มีโอกาสได้รับการศึกษาบ่มเพาะจนมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีศีลธรรมจริยธรรมในการตัดสินปัญหา

ตั้งแต่ยุคแรกของนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน ตัวละครเอกกุสตาฟ ดูแปง (Le Chevalier C. Auguste Dupin) เป็นชายหนุ่มชาวฝรั่งเศสจากครอบครัวร่ำรวยที่โชคชะตาพลิกผัน ทำให้ฐานะของเขาและครอบครัวตกต่ำลง ดูแปงมีงานอดิเรกคือการศึกษาปริศนาและการถอดรหัส สนใจตรรกะและเหตุผล ทำให้เขาชอบการสืบสวนสอบสวน และกลายเป็นนักสืบสมัครเล่น ในเรื่อง *"The Murders in the Rue Morgue"* กล่าวว่าเขาทำการสืบสวนคดีเพื่อความบันเทิงส่วนตัวและเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ที่ถูกกล่าวหาเท่านั้น เขาไม่สนใจเงินรางวัลตอบแทนที่จะได้รับจากการคลี่คลายคดี เช่นเดียวกับตัวละครเออร์กูล ปัวโร (Hercule Poirot) นายตำรวจชาวเบลเยียมผู้เดินทางไปพำนักและสามารถซื้อห้องพักขนาดใหญ่หรูหราในประเทศอังกฤษ เขาใช้ความรู้ด้านจิตวิทยาเพื่อสืบสวนสอบสวนคดีต่างๆ เป็นงานอดิเรก โดยไม่ยอมรับเงินรางวัลตอบแทน เนื้อเรื่องกล่าวว่าปณิธานสูงสุดของเขาคือต้องการให้เกิดความยุติธรรมในสังคม

ต่อมาในสมัยนวนิยายสืบสวนสอบสวนแบบ **Hard-boiled** ฐานะของตัวละครเอกนักสืบจึงเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด นวนิยายแนวดังกล่าวเกิดขึ้นโดยนักเขียนชาวอเมริกันในช่วงปี ค.ศ. 1920 สภาพสังคมในสมัยนั้น คือการตื่นตัวทางเศรษฐกิจหลังจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ระบบเศรษฐกิจทำให้เกิดกลุ่มนักเลงอันธพาล เกิดนิตยสารราคาเยาอมเยา ทั้งสองอย่างนี้เป็นสาเหตุให้นักเขียนได้รับแรงบันดาลใจจากข่าวอาชญากรรมตามหน้าหนังสือพิมพ์ และมีพื้นที่พร้อมให้พวกเขาเผยแพร่จินตนาการ ความเก่งกาจของเหล่าวีรบุรุษในนวนิยายได้ ตัวละครเอกในนวนิยายแนว **Hard-boiled** นี้มีลักษณะค่อนข้างตายตัว คือเป็นชายอายุระหว่าง 35-45 ปี เป็นคนนอกที่มักปรากฏตัวอยู่ตามบาร์ สิ่งของคู่กายที่ขาดไม่ได้คือปืน บุหรี่ กาแฟดำ และสุรา เขาทำงานคนเดียว และเป็นคนยากจนเสมอ จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชนชั้นของตัวละครเอกนักสืบสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางชนชั้นที่เกิดขึ้นในสังคม กล่าวคือ ในช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงสังคมจากสังคมศักดินาเป็นสังคมอุตสาหกรรม ชนชั้นกลางยังไม่เกิดขึ้น ชนชั้นสูงที่มีโอกาสได้รับการศึกษา จึงมีความรู้เหมาะสมที่จะคลี่คลายคดีต่างๆ แต่พวกเขาก็ร่ำรวยเกินกว่าที่จะยึดการสืบสวนสอบสวนเป็นอาชีพ ดังที่ปัวโรแสดงปณิธานว่าการสืบสวนของเขาเพื่อช่วยให้เกิดความยุติธรรมในสังคมเท่านั้น ในแง่นี้ การเป็นนักสืบของเขาจึงเหมือนการโปรดสัตว์ ที่แฝงไว้ด้วยการแสดงอำนาจกดทับของชนชั้นสูง ที่มีต่อชนชั้นล่าง ต่อมาเมื่อเกิดการเลื่อนชั้นในสังคมด้วยการศึกษา ทำให้เกิดชนชั้นกลาง เกิดอาชีพใหม่จำนวนมาก งานสืบสวนสอบสวนจึงกลายเป็นอาชีพหลักที่สามารถสร้างรายได้ให้นักสืบผู้มีวิชาความรู้ ทั้งยังเป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องใน

ความสามารถอีกด้วย ตัวละครนักสืบจึงไม่จำเป็นต้องเป็นชนชั้นสูงเพื่อให้เกิดความสมจริงอีกต่อไป

นอกจากนั้น เพื่อให้เกิดความสมจริงกับเนื้อเรื่อง ในกรณีที่อาชญากรเป็นชนชั้นต่ำ กรรมกร หรือลูกจ้าง ผู้เก็บกดจากการใช้อำนาจของเจ้านาย นายทุน ชนชั้นสูงในสังคม สอดคล้องกับชุดวาทกรรมที่ว่าชนชั้นต่ำด้อยปัญญา มักใช้กำลัง และถูกชักจูงง่าย การก่ออาชญากรรมของพวกเขาจึงเป็นการแสดงออกในรูปแบบหนึ่งถึงการต่อสู้ระหว่างชนชั้น อย่างไรก็ตาม ในทางกลับกันที่อาชญากรเป็นชนชั้นกลาง หรือชนชั้นสูง ที่วางแผนฆาตกรรมอย่างซับซ้อน ก็สะท้อนให้เห็นความไร้เมตตา ชอบใช้อำนาจ ใช้สติปัญญาเพื่อเห็นแก่ตัว ของชนชั้นทั้งสองด้วย นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนจึงแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นทั้งสามจากบทบาทสถานะ และทัศนคติของตัวละครในเรื่อง

4.2.1 ตัวละครนักสืบกับการสะท้อนความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสังคมบอตสวานา

ประเทศบอตสวานา ตั้งอยู่ตอนใต้ของทวีปแอฟริกา เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล ทิศเหนือ และทิศตะวันตกติดกับสาธารณรัฐนามิเบีย ทิศใต้ และทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดกับสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดกับสาธารณรัฐซิมบับเว เมืองหลวงคือกรุงกาโบโรน (Gaborone) (ธนู แก้วโอภาส, 2548: 211) เดิมมีชื่อเรียกว่า เบชวานาแลนด์ (Bechuanaland) อยู่ภายใต้การปกครองของสหราชอาณาจักรมาตั้งแต่ปีค.ศ. 1886 ต่อมา เมื่อมีการจัดตั้งสหภาพแอฟริกาใต้ขึ้นในปีค.ศ. 1909 ได้มีความพยายามที่จะผนวกบอตสวานาเข้าไปรวมอยู่ด้วย แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ จนกระทั่งถึงเดือนมิถุนายน สหราชอาณาจักรจึงยินยอมให้บอตสวานาปกครองตนเองได้ และมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1965 ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย Seretse Khama ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก ต่อมาเมื่อวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 1966 บอตสวานาจึงได้รับเอกราชโดยสมบูรณ์จากสหราชอาณาจักร และได้มีการเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นบอตสวานา โดยมีนาย Seretse Khama เข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนแรก รายได้ส่วนใหญ่ในอดีตของบอตสวานามาจากการเลี้ยงสัตว์ ต่อมา ภายหลังจากที่ได้มีการค้นพบแร่ธาตุต่าง ๆ ตั้งแต่ปีค.ศ. 1964 เป็นต้นมา ชาวต่างประเทศได้เริ่มเข้าไปลงทุนในบอตสวานามากขึ้น เมืองเพชรซึ่งใหญ่เป็นอันดับสองของโลกได้เปิดดำเนินการขึ้นในเมืองโอราปา และได้มีการผลิตทองแดงและนิกเกิลที่เมืองเซเลโบมิคเว ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสูงขึ้น

มาก และเพชรได้กลายเป็นสินค้าออกที่ทำรายได้สูงกว่าเนื้อสัตว์ นอกจากนี้ อุตสาหกรรมด้านสิ่งทอของบอตสวานาขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยบอตสวานาได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมสิ่งทอที่สำคัญในแอฟริกาใต้ โดยส่งไปขายยังซิมบับเว มาลาวีและยุโรป ทั้งนี้ บอตสวานาพยายามที่จะดึงเอานักลงทุนชาวฮ่องกงมาทำการลงทุนด้านนี้ด้วย (กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา, 2552: ออนไลน์)

จะเห็นได้ว่า บอตสวานาเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง และมีฐานะทางการคลังมั่นคงที่สุดประเทศหนึ่งในแอฟริกา ระบบทุนนิยมกำลังเข้าไปขยายตัวในประเทศนี้ ชนชั้นกลาง และกลุ่มทุนจึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์พบว่า การอยู่ภายใต้การปกครองของสหราชอาณาจักรทำให้พวกเขาใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ แต่ก็ยังคงมีภาษาท้องถิ่นที่ชาวบ้านร้อยละ 78 ใช้คือภาษาเซตสวานา (Setswana) นอกจากนี้ ชาวบอตสวานายังคงนับถือความเชื่อดั้งเดิมถึงร้อยละ 50 (ธนู แก้วโอภาส, 2548: 211) การปะทะสังสรรค์ระหว่างระบบทุนนิยมกับระบบสังคมดั้งเดิมจึงเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผู้แตงนวนิยายสืบสวนสอบสวนชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง คือ Alexander McCall Smith ชายชาวอังกฤษผู้เกิดที่ประเทศซิมบับเว ในปีค.ศ. 1948 เขาใช้ชีวิตวัยเด็กที่ประเทศซิมบับเว ซึ่งเป็นประเทศที่มีทิศตะวันตกติดกับบอตสวานา และเป็นประเทศที่มีสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับประเทศบอตสวานา ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าความทรงจำในวัยเด็กของเขา น่าจะมีอิทธิพลต่อการนำเสนอทัศนคติที่มีเขามีต่อสภาพสังคม และโดยเฉพาะชนชั้นในสังคมผ่านทางตัวละครเอกนักสืบ คือเพอร์เซียส รามอตสเว

เพอร์เซียสมีฐานะเป็นชาวบอตสวานาชนชั้นกลาง อริสโตเติลกล่าวถึงความสำคัญของกลุ่มคนชั้นกลางไว้ว่า ชนชั้นกลางเป็นความหวังของการใช้อำนาจในฐานะที่อยู่ระหว่างชนชั้นสูงกับมหาชน และได้รับการยอมรับไว้กว้างใจจากทั้งสองฝ่าย ความสำคัญของชนชั้นกลางต่อสังคมจึงปรากฏขึ้น ชนชั้นกลางถูกคาดหวังว่าจะมีความเป็นอิสระ มีสำนึกต่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม ไม่ใช่เพื่อชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง เป็นกลุ่มคนที่มีส่วนร่วมกับสังคมในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ มีความรู้ มีพื้นฐานหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น เสียภาษี รักษากฎหมาย ฯลฯ การเป็นชนชั้นกลางจึงไม่ใช่แค่การมีรายได้ถึงเกณฑ์ตามที่นักเศรษฐศาสตร์กำหนด แต่ชนชั้นกลางจำเป็นจะต้องตระหนักและมีส่วนร่วมในทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (คมชัดลึก, 2553ก:

ออนไลน์) จากเกณฑ์การศึกษา รายได้ และอาชีพ กล่าวคือ แม้ว่าเธอจะไม่ได้ศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่มรดกจากบิดาของเธอ ทำให้เธอสามารถซื้อบ้านขนาดใหญ่ในเมือง และสามารถสร้างกิจการเป็นของตนเอง คือ ก่อตั้งสำนักงานนักสืบ อันเป็นอาชีพซึ่งทำรายได้ให้เธอในระดับที่พอยังชีพได้โดยไม่เดือดร้อน การเป็นนักสืบของเพอร์เซียส รามอตสเวนั้นเป็นการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาเลี้ยงชีพอย่างแท้จริง เหมือนนักสืบในยุค **Hard-boiled** ทั้งยังเป็นการแสดงออกถึงสติปัญญา ความสามารถของชนชั้นกลางในสังคมด้วย

การที่เพอร์เซียส รามอตสเว ตัวละครเอกนักสืบเป็นชนชั้นกลาง เธอจึงมีน้ำเสียงที่แสดงถึงชนชั้นต่างๆ แตกต่างกันดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่เธอกล่าวถึงความเลวร้ายของชนชั้นสูง เช่นในกรณีทีดร. แรนต์ตาผู้ร่ำรวยไม่จ้างคนสวนเนื่องจากความตระหนี่ของเขา เพอร์เซียส รามอตสเวกล่าวว่า ในประเทศบอตสวานามีชนชั้นล่างจำนวนมาก การที่ชนชั้นสูงไม่จ้างชนชั้นล่างเป็นคนสวน ก็เท่ากับตัดโอกาสทางอาชีพของพวกเขา แล้วพวกเขาจะมีชีวิตอยู่อย่างไร เธอจึงเห็นว่าดร. แรนต์ตาซึ่งเป็นตัวแทนของชนชั้นสูงเป็นคนเห็นแก่ตัว **“Dr. Ranta showed himself to be selfish.” (McCall Smith, 2002b: 206)** เช่นเดียวกับกรณีของคุณชาร์ลี กอตโซก็แสดงให้เห็นการใช้อำนาจอิทธิพลที่มีอยู่ในกลุ่มบุคคลผู้ร่ำรวยซึ่งนับว่าเป็นชนชั้นสูงกลุ่มหนึ่ง เขาเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างมากในประเทศบอตสวานา การที่ชาร์ลี กอตโซมีอิทธิพลมาก ทำให้ทุกคนต้องเชื่อฟังเขา ไม่สามารถปฏิเสธคำขอรับของของเขาได้ เพราะหากปฏิเสธชีวิตของคนคนนั้นก็จะมีแต่ความยากลำบาก **“If Charlie Gotso asked you to do something for him, you did it. If you did not, then you might find that life became more difficult later on.” (McCall Smith, 2002a: 151)** ข้อความนี้จึงแสดงให้เห็นการใช้อำนาจอิทธิพลของชนชั้นสูงเพื่อเบียดเบียนเอาเปรียบชนชั้นอื่น สะท้อนมายาคติของสังคมที่มีต่อชนชั้นสูงว่าเป็นกลุ่มคนที่บ้าอำนาจ และอิทธิพล

นอกจากนั้น ยังพบตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความมีน้ำใจซึ่งไม่มีความจริงใจของชนชั้นสูงด้วย จากเหตุการณ์ที่ทีมา โทโทเควน ครูใหญ่ของไรด์เด็กกำพร้าสนทนาทางโทรศัพท์กับเจ้าของโรงงานผลิตน้ำมันพืช เธอต้องการขอรับบริจาคน้ำมันพืชที่หมดอายุแล้วจากเขา แต่เขาไม่ยอมในขั้นต้น เขาต้องการให้เธอจ่ายเงินซื้อน้ำมันนั้นแม้ว่ามันจะหมดอายุแล้วและไม่สามารถนำไปขายในท้องตลาดได้ เมื่อเธอเสนอให้เขานำน้ำมันมาบริจาคโดยจะมีสื่อมวลชนมาทำข่าวเผยแพร่ เขาจึงยอมตกลง ดังข้อความ

It would be better to give it to the orphans than to pour it down the drain. I cannot give you money for it, and so I see no reason why you shouldn't give it to us. I can make sure that the Daily News comes to photograph you handing the oil over. Everybody will know that you are a generous man. It will be there in the papers. (McCall Smith, 2002b: 76)

โนแ่งนี้จึงเป็นการเน้นย้ำให้เห็นความเห็นแก่ตัวของชนชั้นสูง ว่าพวกเขาแสดงออกถึงศีลธรรม แสดงความเสียสละเพื่อให้ตนเองได้รับชื่อเสียงเกียรติยศจากสังคมเป็นสิ่งตอบแทน

คติของรัฐมนตรีที่ว่าจ้างให้เพรเซียส รามอตสเวสเห็นว่าน้องสะใภ้พยายามวางยาฆ่า น้องชายของเขาจริงหรือไม่ ก็เป็นการแสดงให้เห็นความลุ่มหลงในอำนาจที่รัฐมนตรีได้รับจาก ตำแหน่งหน้าที่ กิริยาท่าทางของเขาเปี่ยมด้วยความหยิ่งยโส สำนวนการสรุปคดีดังกล่าวของ เพรเซียส รามอตสเวสสะท้อนให้เห็นว่าอำนาจและชื่อเสียง ทำให้เกิดความหยิ่งยโสในตัวบุคคลได้ มาก **“But as he became more powerful and well-known, he became more and more arrogant.”** (McCall Smith, 2003: 217) เพรเซียสสรุปคดีว่ารัฐมนตรีโกรธและเกลียดชังน้องสะใภ้ เพราะกลัวว่าเธอจะแย่งน้องชาย และมรดกทั้งหมดไปจากเขา แต่เขาหยิ่ง เป็นคนใหญ่คนโต เป็นคนสำคัญเกินกว่าจะบอกความรู้สึกนี้กับผู้อื่น เขาจึงไม่คิดจะค้นหาความจริง และจ้างให้เพรเซียส รามอตสเวสพิสูจน์เรื่องที่เกิดขึ้น โดยคาดหวังว่าจะเป็นวิธีที่ช่วยกำจัดน้องสะใภ้ได้ จะเห็นได้ว่า อำนาจและชื่อเสียงเกียรติยศเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความหยิ่งยโส และบ่มเพาะนิสัยเอาเปรียบกดขี่ ผู้อื่นให้เกิดขึ้นในหมู่ชนชั้นสูงได้มาก นวนิยายได้นำเสนองานด้านลบของชนชั้นสูงทั้งความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ การใช้อำนาจ และความไม่จริงใจ เพื่อสร้างภาพขัดแย้ง แบ่งแยกความแตกต่าง ระหว่างความเลวร้ายของชนชั้นสูง กับความดีงามเปี่ยมศีลธรรมของชนชั้นกลาง ที่เพรเซียส รามอตสเวสและตัวละครชนชั้นกลางอื่นในเรื่องได้แสดงถึงคุณธรรม จริยธรรมอันยิ่งใหญ่ ดังตัวอย่าง จากทัศนคติของตัวละครเอกนักสืบ ที่ว่า

The problem, of course, was that people did not seem to understand the difference between right and wrong. They needed to be reminded about this, because if you left it to them to work out for themselves, they would never bother. They would just find out what was best for them, and then they would call that the right thing. That's how most people thought. It was curious how some people had a highly developed sense of guilt, she thought, while others had none. Some people would agonize over minor slips or mistakes on their part, while others would feel quite unmoved by their own gross acts of betrayal or dishonesty. (McCall Smith, 2002a: 125)

ข้อความนี้เพอร์เซียส รามอตสเว วิพากษ์ความมีจริยธรรม รู้ผิดชอบชั่วดีที่ทำให้แบ่งคนในสังคมออกได้เป็นสองประเภท คือคนที่รู้ผิดชอบชั่วดีกลุ่มหนึ่ง และคนที่ไม่รู้จักศีลธรรมจริยธรรมเลย คนในสังคมส่วนใหญ่ซึ่งหมายถึงชนทุกชั้น จะเรียกสิ่งใดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเมื่อสิ่งนั้น “ดีที่สุดสำหรับตนเอง” ซึ่งแสดงให้เห็นการไว้บรรทัดฐานกลางสำหรับตัดสิน และกำหนดระบบจริยธรรมของสังคม เธอล่าวว่า “พวกเขาจำเป็นต้องถูกตักเตือนเรื่องนี้” แสดงความหมายแฝงว่าตัวเธอในฐานะตัวแทนของชนชั้นกลาง จะเป็นผู้ตักเตือน ซึ่งบรรทัดฐานให้คนในทุกชนชั้นกลับเข้าสู่กรอบของบรรทัดฐานกลางที่มีอยู่เดิมในสังคม นอกจากนั้น เธอยังกล่าวถึงความมีเมตตา ความมีศีลธรรมของตัวเธอเองด้วย ดังข้อความ

She always felt embarrassed asking for payment when she was unable to help the client. Mma Ramotswe liked to help everybody, no matter what their station was in life. She had often been out of pocket on a case, simply because she could not refuse to help a person in need. (McCall Smith, 2003: 113-114)

จะเห็นว่าเธอกล่าวว่าตนเอง “ละอายใจเสมอเมื่อต้องเรียกเก็บเงินในคดีที่เธอไม่สามารถช่วยลูกค้าได้” ทั้งยัง “ชอบช่วยเหลือคนทุกคน ไม่ว่าพวกเขาจะมาจากชนชั้นไหนของสังคม” อีกด้วย เธอ “ต้องควักเนื้อจ่ายค่าทำคดีเองอยู่บ่อยครั้ง” เพราะไม่อาจปฏิเสธคนเดือดร้อนได้ การกล่าวยกย่องความมีศีลธรรมจรรยาของเพอร์เซียส รามอตสเวนี้ สะท้อนถึงการโหยหาระบบศีลธรรมเมตาธรรมที่ขาดหายไปจากสังคม กล่าวคือเมื่อระบบทุนนิยมเข้ามาในบอตสวานา คนก็เห็นเงินเป็นพระเจ้า มุ่งเอาไรต์เอาเปรียบกัน จนละเลยน้ำใจไมตรีที่เคยมีให้แก่กัน อีกตัวอย่างหนึ่งคือข้อความที่เพอร์เซียส รามอตสเวเล่าเรื่องราวในสัปดาห์ที่สำนักงานรถโดยสารให้พ่อของเธอฟัง โอบเบต รามอตสเวก็จะนำเรื่องราวเหล่านั้นมาเชื่อมโยงกัน จนได้เป็นนามพันธุศาสตร์ที่ซับซ้อน **“She would tell him about the week’s activity in the bus office and he would link into elaborate genealogies. Everybody was related in some way; there was nobody who could not be fitted into the far-flung corners of family.”** (McCall Smith, 2002a: 49) โอบเบต รามอตสเวผู้เคยเป็นคนงานเหมือง และเป็นเจ้าของปศุสัตว์ ได้ข้อสรุปว่ามนุษย์ทุกคนเป็นญาติกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ความหมายแฝงของการเป็นญาติกันคือการเอื้อเพื่อทำดีต่อกัน โดยไม่คำนึงถึงชนชั้นเงินตราหรือเกียรติยศทางสังคม ตัวอย่างนี้สะท้อนว่าความสัมพันธ์ทางชนชั้นที่เปลี่ยนแปลงไปจากที่ทุกคนเป็นญาติ มีฐานะเท่าเทียมกันทั้งหมด บุคคลก็ถูกแบ่งแยกด้วยจำนวนทรัพย์สิน และรายได้กลายเป็นชนชั้นต่างๆ จากการเกิดขึ้นของระบบทุนนิยม ทำให้เกิดการเอาไรต์เอาเปรียบชนชั้นที่ต่ำกว่า อนึ่ง การกล่าวอ้างถึงการเป็นญาติกันในที่นี้ มีนัยถึงการเป็นชาติพันธุ์เดียวกันดังจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

อย่างไรก็ดี กล่าวได้ว่าการเสนอภาพความเลวร้ายของชนชั้นสูง เป็นกลวิธีหนึ่งของชนชั้นกลางในการปะทะต่อรองกับอำนาจของชนชั้นสูง เพื่อคงสถานภาพของตนเอง เนื่องจากสถานภาพของบุคคลเน้นศักดิ์ศรี เกียรติยศ และความสำคัญเป็นสูงหรือต่ำ เมื่อเทียบกับสถานภาพของผู้อื่น สถานภาพจึงขึ้นอยู่กับการกำหนดของผู้อื่น หรือกลุ่มที่บุคคลผู้นั้นอยู่ร่วมเป็นสมาชิก มากกว่าตามความต้องการของเจ้าของสถานภาพนั้น ศักดิ์ศรี เกียรติยศจึงมีความหมายนานเท่าที่บุคคลยังอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ หรืออยู่ในสังคม สถานภาพและบทบาทของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับการกระทำของกลุ่มหรือหมู่คณะที่บุคคลนั้นร่วมอยู่ และต้องมีการกระทำเกี่ยวข้องด้วยเสมอ (พัทยา สายหู, 2544: 85-86) อีกทั้งการจัดระดับชั้นทางสังคมส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับการดำรงตำแหน่งหรืออำนาจ ชื่อเสียง เกียรติยศ และความมั่งคั่ง ชื่อเสียงเกียรติยศที่ได้จากการมีคุณธรรมจริยธรรม ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการเลื่อนชั้นทางสังคมของชนชั้นกลางได้

นอกเหนือจากกลวิธีการแสดงศีลธรรมเพื่อต่อรองกับอำนาจของชนชั้นที่เหนือกว่าแล้ว การแสดงถึงความสามารถทางสติปัญญา การศึกษาและการอาชีพของชนชั้นกลาง และชนชั้นล่าง ก็เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่สามารถใช้ต่อรองกับอำนาจของชนชั้นสูง ทั้งยังช่วยให้เกิดการเลื่อนชั้นทางสังคมได้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างความคิดเห็นของคุณจ.ล.บ. มาเตโคเน่ ที่กล่าวถึงความสำคัญ ของอาชีพช่างเครื่อง เขาเห็นว่าช่างเครื่องเป็นรากฐานของอาคาร จากนั้นอาชีพอื่นๆ ที่มีเกียรติภูมิ สูงกว่า เช่น แพทย์ พยาบาล ครู จึงมาต่อยอด หรือมาใช้สถานที่นั้นๆ **“Mechanics are the first stone in the building. Then there are other people on top. Doctors. Nurses. Teachers. But the whole thing is built on mechanics.”** (McCall Smith, 2003: 66) สร้างเกียรติภูมิให้ อาชีพของตน เขายังเปรียบเทียบว่าช่างเครื่องที่มีความสามารถเพียงแค่ฟังเสียงเดินของเครื่องยนต์ ก็สามารถวินิจฉัยปัญหาได้อย่างเขา ไม่ต่างจากหมอมามากประสบการณ์ที่สามารถวินิจฉัยโรคได้ จากการดูหน้าคนไข้ **“A good mechanic understood cars; he could diagnose a problem just by listening to an engine running, in much the same way as an experienced doctor may see what is wrong just by looking at the patient.”** (McCall Smith, 2003: 66) ความเห็น ของคุณจ.ล.บ. มาเตโคเน่ นับว่าเป็นกลวิธีการต่อรองกับอำนาจที่เกิดจากอาชีพเหล่านั้น และ สะท้อนให้เห็นน้ำเสียงยกย่องเชิดชูอาชีพที่ไม่ได้รับค่าแรงมากนักในสังคม เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ แสดงให้เห็นคุณธรรมของชนชั้นล่าง ตัวละครคุณซีโพลีเป็นเพียงผู้ช่วยเสมียนที่ถูกรัฐมนตรีคิดว่า เขาพยายามใช้ฐานะพ่อตา ที่เสมอกับรัฐมนตรี ขอบอดตัวและหวังอยากได้ตำแหน่งใหญ่ แต่ ตรงกันข้ามเมื่อความคิดของเขาแสดงความพอใจในฐานะ การศึกษา อาชีพ รายได้ มีความสุขกับ สิ่งที่ตนเองเป็นอยู่ ไม่ทะเยอทะยาน ดังข้อความ **“I am not at all important. I am a junior clerk. But I am lucky to be that. There are people with degrees being recruited into my level of job. I feel that I have done well enough. I am not an ambitious man. I am happy where I am, really I am.”** (McCall Smith, 2003: 122) ความประพฤติที่ดีงาม สมณะของตัวละครซึ่งเป็น ตัวแทนชนชั้นล่างนี้ จึงแสดงให้เห็นการใช้ศีลธรรมเพื่อต่อรองกับอำนาจของชนชั้นที่สูงกว่า

อย่างไรก็ตาม แม้จะพบว่านวนิยายชุดนี้มีประเด็นที่แสดงความโหยหาระบบศีลธรรมใน สังคมทุนนิยมอันเลวร้าย และแสดงความพยายามเรียกร้องความเท่าเทียมทางชนชั้น แต่เนื้อเรื่องก็ แสดงให้เห็นว่าตัวละครชนชั้นกลางยังต้องดิ้นรน หลีกหนีจากการตกเป็นชนชั้นล่าง แบ่งแยก ตนเองออกจากชนชั้นที่ต่ำกว่า ด้วยการแสดงความไร้ศีลธรรม ไร้ความสามารถของชนชั้นล่าง แสดงความพยายามแบ่งแยกตนเองออกจากผู้อื่นด้วยหลักศีลธรรมความถูกต้อง ดังตัวอย่างจาก

คดีที่เพอร์เซียส รามอตสเวร์บฟังคำคัดค้านของรัฐมนตรีเกี่ยวกับแผนร้ายของคุณซีโพลี ฟอตาของเขา เธอคุ่นคิดและเห็นด้วยว่า มีความเป็นไปได้ที่คุณซีโพลีจะให้การแต่งงานของลูกสาวเพื่อการเลื่อนขั้นทางสังคมของตนเอง หากเขาและลูกสาววางยาฆ่าน้องชายของรัฐมนตรีสำเร็จ เขาจะได้มรดกมหาศาล สามารถใช้ชีวิตอย่างร่ำรวย มีความสุขสบาย ดังข้อความ

He, who now had no cattle, would have cattle a plenty. He who now had to scrimp and save in order to afford a trip up to Francistown each year, would be able to eat meat every day and drink Lion Lager with his friends on Friday evenings, generously buying rounds for all. And all that stood between him and all this was one small, beating heart. If that heart could be silenced, then his entire life would be transformed. (McCall Smith, 2003: 115)

จะเห็นได้ว่า อาซีฟผู้ช่วยเสมียนและรายได้ของคุณซีโพลี ทำให้เพอร์เซียส รามอตสเวต์ตัดสินใจพฤติกรรมของเขาตามมายาคติของสังคม ที่ว่าชนชั้นล่างมักไร้ศีลธรรม และมีความชั่วร้าย ตัวอย่างนี้จึงสะท้อนให้เห็นการไม่ต้องการให้เกิดความเท่าเทียมทางชนชั้นอย่างแท้จริง ไม่ต้องการให้ชนชั้นล่างมีบทบาท อำนาจต่อรองในสังคมเท่ากับชนชั้นที่สูงกว่า ตัวอย่างนี้จึงแสดงให้เห็นความย้อนแย้งด้วย เช่นเดียวกับตัวอย่างที่เพอร์เซียส รามอตสเวต์เห็นว่าชนชั้นล่างบริโภคสิ่งที่แทบจะเรียกไม่ได้ว่าอาหาร เช่น รากไม้ ตัวอ่อนของแมลง ไช่เนก แต่พวกเขามีความสามารถในการล่าสัตว์อย่างดีเยี่ยมชนิดที่คนในเมือง ซึ่งเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่าไม่สามารถทำได้ เช่น ล่า นกกระจอกเทศหรือกวางไดเคอร์ ดังข้อความ

What would these children have eaten had they stayed with their people, she wondered? Those people survived on next to nothing; roots dug up from the ground, grubs, the eggs of birds; yet they could hunt as nobody else could, and there would have been ostrich meat and

duiker, which people in towns could rarely afford. (McCall Smith, 2003: 135)

และตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความสำคัญของชาวไร่ เพอร์เซียส รามอตสเวเห็นว่าถ้าชาวไร่เลิกทำไร่ กลับไปซื้ออาหารรับประทานแบบชาวเมือง จะทำให้เกิดความสูญเสียทั้งมิตรภาพความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความผูกพันต่อดิน ดังข้อความ

Mma Ramotswe saw the cart and the family retreating in the rear view mirror, as if they were going back into the past, getting smaller and smaller. One day people would no longer do this; they would buy their food in stores, as people did in town. But what a loss for the country that would be; what friendship, and solidarity, and feeling for the land would be sacrificed if that were to happen. (McCall Smith, 2003: 142)

ความคิดเห็นของเธอในที่นี้ จึงสะท้อนให้เห็นความคิดที่ต้องการเรียกร้องให้ชาวไร่ซึ่งเป็นชนชั้นล่างในสังคม ดำรงชีวิต ยึดถือปฏิบัติตนตามวิถีเดิม เป็นการหลีกเลี่ยงใช้ความภาคภูมิใจ เกียรติภูมิของอาชีพบังคับกดดันให้ชนชั้นล่างยอมรับในบทบาทสถานภาพของตน ไม่ต้องทะเยอทะยานเลื่อนชั้นทางสังคม กลายเป็นความข้อนแย้งให้เห็นการยึดติดอยู่กับการแบ่งแยกชนชั้น และมายาคติของสังคมว่าชนชั้นล่างควรจะอยู่กับธรรมชาติ กับวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ไม่ได้รับการพัฒนา

ยิ่งไปกว่านั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าตัวละครเอกนักสืบ เพอร์เซียส รามอตสเวเป็นตัวแทนชนชั้นกลางที่ใช้กลวิธีการเชิดชูคุณธรรม ศักดิ์ศรี สถิติปัญญาความสามารถ อาชีพและการศึกษาเพื่อต่อกรกับอำนาจของชนชั้นสูง แต่ในบางกรณีเธอก็ใช้เล่ห์เหลี่ยม สร้างเรื่องขึ้นเพื่อหลอกหลวงค้นหาความจริง อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ของเธอเอง ดังตัวอย่างที่เธอสร้างเรื่องเล่าขึ้นหลอกหลวงดร.แรนตา เธอสร้างเรื่องข่มขู่ดร. แรนตาว่ามีเด็กสาวสองคนให้การว่า เขาข่มขืนเธอ เธอสอบกับพวกเธอแลกกับการมีเพศสัมพันธ์ด้วย เพื่อให้ดร. แรนตายอมเปิดเผยข้อเท็จจริงของอีกคดีหนึ่ง ดังข้อความ "She had played Dr. Ranta at his own game, and had won, just as she

had used deception to defeat that cruel witch doctor in her earlier case. It was regrettable, but necessary in a world that was far from perfect.” (McCall Smith, 2002b: 213) จะเห็นได้ว่า การสร้างเรื่องหลอกลวงของเพอร์เซียส งามอตสเวเกิดขึ้นเนื่องจากการไม่สามารถเปลี่ยนแปลงและปะทะกับอำนาจในอาชีพโดยตรงได้ การใช้เล่ห์เหลี่ยมจึงเป็นวิธีปะทะต่อรองกับอำนาจของชนชั้นสูง ดังที่เธอเห็นว่า “เป็นสิ่งจำเป็นในโลกที่ยังห่างไกลจากความสมบูรณ์แบบอีกมาก” ความสมบูรณ์แบบของโลกในที่นี้คือความเท่าเทียมทางชนชั้น ซึ่งเล่ห์เหลี่ยมที่เกิดจากความลวงของเรื่องเล่าก็ได้สะท้อนถึงความเลวร้ายของชนชั้นกลาง ที่ยื้อแย่งกับมายาคติของชนชั้นกลางที่ถูกนำเสนอก่อนหน้านี้ ความยื้อแย่งนี้มีนัยยะที่แสดงถึงการไม่มีอยู่จริงของคุณธรรมของชนชั้นกลาง

ตัวอย่างทั้งหมดข้างต้น แสดงให้เห็นทัศนคติของชนชั้นกลางที่มีต่อชนชั้นต่างๆ ในสังคม โดยส่วนมากเป็นการถ่ายทอดผ่านความคิดเห็นของตัวละครเอกนักสืบ ในขั้นต้นแสดงถึงความเลวร้ายของระบบทุนนิยม ที่ทำให้คนเห็นแก่เงิน จนเห็นแก่ตัว เกิดชนชั้นที่สูงและต่ำแตกต่างกัน เอารัดเอาเปรียบกัน ในขณะที่เดียวกันก็แสดงให้เห็นน้ำเสียงโหยหาระบบสังคมดั้งเดิมของบอตสวานาที่ประชาชนทุกคนมีฐานะเท่าเทียม นับถือกันเป็นญาติพี่น้อง เรียกร้องความเท่าเทียมให้แก่ชนชั้นล่าง แต่อย่างไรก็ตาม จากตัวอย่างเรื่องจะพบว่า ตัวละครชนชั้นกลางไม่ยินยอมให้ชนชั้นล่างมีบทบาทฐานะเท่าเทียมกับตนเองได้อย่างแท้จริง ทำให้เกิดความยื้อแย่งให้เห็นความแตกต่างและช่องว่างระหว่างชนชั้นอย่างชัดเจน

4.2.2 ตัวละครนักสืบกับการสะท้อนความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสังคมไทย

โครงสร้างสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมศักดินาซึ่งแบ่งคนเป็น 2 ชั้น ได้แก่ ชนชั้นนายและชนชั้นไพร่ ชนชั้นนาย แบ่งเป็น เจ้านายและขุนนาง เจ้านาย ได้แก่ เชื้อพระวงศ์ เริ่มตั้งแต่ เจ้าฟ้า พระองค์เจ้า หม่อมเจ้า หม่อมราชวงศ์ หม่อมหลวง ซึ่งได้รับศักดิ์ตั้งแต่กำเนิดไม่สามารถเปลี่ยนได้ (Ascriptive Status สถานะที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เหมือนกับวรรณะ และเพศ และเป็นระบบปิดที่คนนอกไม่สามารถเข้าไปได้) ส่วนขุนนาง ได้แก่ คนธรรมดาที่ถวายตัวเข้ารับราชการสามารถเพิ่มศักดิ์ขึ้นไปได้ ตั้งแต่ ขุน หลวง พระ พระยา เจ้าพระยา และสมเด็จพระเจ้าพระยา คนที่ขึ้นมาอยู่ในระดับสูงจึงมีอำนาจมาก สามารถอุปถัมภ์ผู้น้อยได้ ชนชั้นไพร่ แบ่งเป็น ไพร่หลวงและไพร่สม ไพร่หลวง คือ คนทั่วไปที่ทำงานให้หลวง สังกัดกษัตริย์ ไม่สังกัดเจ้านาย ถูกเกณฑ์

แรงงานให้รับใช้หลวงโดยไม่มีค่าตอบแทน งานส่วนใหญ่คือ การถางป่า ซึ่งต้องเผชิญหน้ากับสัตว์ร้าย ไข้ป่า ฝี่สาบ จึงมีความเสี่ยงต่อชีวิต การหลุดพ้นจากฐานะดังกล่าวคือ บวชเป็นพระอย่างน้อยหนึ่งพรรษาต่อปี หรือหนีออกจากอำนาจรัฐโดยหนีเข้าป่า หรือไปเป็นไพร่สม (นิเทศ ดินณะกุล, 2544: 97-98) ไพร่หลวงจะเปลี่ยนเป็นไพร่สมได้ต่อเมื่อมีเจ้านายหรือขุนนางอุปถัมภ์ ซึ่งจะต้องมีพิธีการรับอุปถัมภ์ (พิธีถวายตัวรับอุปถัมภ์/พิธีมอบตัวรับอุปถัมภ์) อย่างเป็นทางการ ไพร่คนหนึ่งจึงมีนายได้แค่คนเดียว มีหน้าที่รับใช้นาย ไม่ต้องรับใช้หลวง แต่ไพร่ธรรมดาที่ยากจนไม่มีโอกาสได้ใกล้ชิดชนชั้นนายจึงไม่มีโอกาสได้เป็นไพร่สม ต้องเป็นไพร่ที่มีฐานะระดับหนึ่ง จึงจะขอรับการอุปถัมภ์ได้ เกิดเป็นความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Exchange Relationship) โดยสิ่งที่ผู้อุปถัมภ์ให้กับผู้รับอุปถัมภ์ ได้แก่ ยกเว้นเกณฑ์แรงงาน ปกป้องและคุ้มครองสวัสดิภาพ ช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆ และยังให้โอกาสเปลี่ยนสถานภาพทางสังคม โดยการพาไพร่ที่รักชอบไปถวายตัวรับราชการ สมัยนั้นงานราชการจะไม่รับคนจากการแข่งขันหรือรับสมัคร แต่เป็นการแนะนำจากเจ้านายที่จะพาไปถวายตัวเท่านั้น (ยกเว้นในช่วงสงคราม) ดังนั้นชนชั้นนายจึงเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม ไพร่สมจึงต้องพยายามแข่งขันกันเอาใจนาย จนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติหรือเป็นพันธุนาการจากอดีตของคนไทย (ฐิติกร พูลภักตร์ชวิน, 2553: ออนไลน์)

จะเห็นได้ว่า สังคมศักดินาทำให้อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ฝังรากลึกลงในสังคมไทย แสดงถึงระบบความสัมพันธ์ทางชนชั้นที่บุคคลสองฝ่ายที่มีสถานภาพทางสังคมไม่เท่าเทียมกัน แต่อยู่ร่วมกันได้เพราะมีลักษณะต่างตอบแทนกันและกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน สิ่งที่ผู้รับอุปถัมภ์ให้กับผู้อุปถัมภ์ ได้แก่ ความจงรักภักดี แรงงาน หรือทรัพยากรอื่นๆ นอกจากนี้ก็มีกำลังพล เพื่อเสริมสร้างเกียรติศักดิ์ศรีบารมีของนาย ระบบอุปถัมภ์นี้ทำให้เกิดการอุปถัมภ์กันตามจำนวนชนชั้นเจ้านาย ซึ่งแต่ละสายไม่มีความผูกพันกัน ทำให้เกิดความสับสนในการบริหารจัดการ ไม่มั่นคงถาวร เนื่องจากขึ้นอยู่กับนายสูงสุดคนเดียว หากปราศจากนายก็อาจเกิดปัญหาขัดแย้งเพื่อแย่งกันเป็นใหญ่ คนไทยจึงไม่ค่อยรวมกลุ่ม และไม่มีอำนาจต่อรองถ่วงดุลกับภาครัฐ อีกทั้งระบบอุปถัมภ์นี้ก็นำมาซึ่งความสัมพันธ์ส่วนตัว (Personalism) เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง โดยเฉพาะความจงรักภักดี ทำให้คนไทยไม่สามารถแบ่งแยกเรื่องส่วนตัวกับเรื่องส่วนรวมออกจากกัน ไม่สนใจผลประโยชน์ส่วนรวม (Public Interests) หรืออาจเรียกได้ว่า ขาดจิตสาธารณะ (Public Mind / Public Spirit) ขาดความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Public Responsibility) และไม่ยินดีให้ตรวจสอบความถูกต้อง (Public Accountability) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าระบบนี้ทำให้ชนชั้นเจ้านายมีอำนาจสูงสุดในสังคมไทย ชนชั้นไพร่จงรักภักดี และยินยอมอยู่ใต้อำนาจของชนชั้นเจ้านาย

เนื่องจากไม่มีความสามารถ เงินทุน และกำลังพลที่จะต่อรองกับอำนาจนั้นได้ ต่อมาเมื่อเกิดระบบทุนนิยมขึ้นในสังคมไทย อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์นี้ก็ยังคงอยู่ ทำให้กลุ่มนายทุนผู้ร่ำรวยกลายเป็นชนชั้นสูงในสังคม มีอำนาจกดขี่เอารัดเอาเปรียบชนชั้นที่ต่ำกว่า (ประจักษ์ น้อยเหนือ, 2552: ออนไลน์) นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนชุดคุณป้ามาตุรได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสังคมไทย ดังนี้

นวนิยายชุดนี้ได้นำเสนอลักษณะเฉพาะของสังคมไทยในประเด็นเรื่องชนชั้น คือ ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย ซึ่งเป็นระบบที่ทำให้ทุกชนชั้นยังคงอยู่ได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งระหว่างชนชั้นในสังคมไทยมากนัก โดยเฉพาะชนชั้นสูงและชนชั้นล่าง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่กล่าวถึงต้องญาติของธงชัย ที่ผู้บัญชาการชวนไปทำงานดูแลไร่

เจ้าต้องเพิ่งพ้นจากถูกเกณฑ์ทหารมาไม่กี่เดือน ตอนนี่เลยไปทำไร่อยู่ที่จันทบุรี เจ้าของไร่เป็นทหารยศผู้พัน เจ้าต้องเคยรับใช้อยู่พักหนึ่งสมัยเป็นทหาร เกิดความรักใคร่เอ็นดูกันขึ้นมา พอพลทหารต้องพ้นสภาพทหารกลับมาเป็นพลเรือนอย่างเก่า ผู้พันก็เลยส่งไปดูแลไร่เงาะของแกที่นั่น อนุญาตให้พาครอบครัวไปอยู่ด้วยตามสบาย (แก้วแก้ว, 2546ก: 93)

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อของชนชั้นสูงต่อชนชั้นล่าง ผู้พันรักใคร่เอ็นดูต้องด้วยการจ้างงานและ “อนุญาตให้พาครอบครัวไปอยู่ด้วยตามสบาย” ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเป็นลักษณะนิสัยของคนไทย ที่ทำให้ชนชั้นล่างยินดีรับความช่วยเหลืออุปถัมภ์จากชนชั้นสูง ขณะที่ชนชั้นสูงก็จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทน คือความสะดวกสบายจากการทำงานรับใช้โดยชนชั้นล่าง แสดงให้เห็นข้อดีของระบบอุปถัมภ์

อย่างไรก็ดี ตัวละครเอกนักสืบในนวนิยายชุดนี้มีอาชีพนักสืบสมัครเล่น ตัวละครคุณป้ามาตุรเป็นชนชั้นกลางที่มีความรู้ความสามารถ พอใจที่จะแสดงการคิดวิเคราะห์คลี่คลายคดีต่างๆ แม้จะไม่มีค่าตอบแทน ดังข้อความ

คุณป้าสนใจเรื่องลึกลับบางเรื่อง ที่เจ้าทุกข์ไม่อาจไปแจ้งความ หรือตำรวจไม่สนใจ พอดีกับคุณลุงเป็นตำรวจ คุณป้าก็เลยรู้เรื่องอะไรหลายอย่างพอเป็นแนวทางได้ ท่านบอกว่าลงมือสืบเองที่ไรไม่เคยมีใครสงสัยเลยว่าคุณป้าทำอะไรอยู่” ท่านมีวิธีสืบของท่านเองค่ะ คุณป้ามีงานอดิเรกแปลกๆ แบบนี้เอง ท่านบอกว่าไม่ชอบนั่งจับเจ้าอยู่บ้าน ไปวัดฟังเทศน์ หรือทำขนม ร้อยดอกไม้ สติปัญญาท่านยังดี ท่านอยากทำประโยชน์ให้คนอื่นบ้าง (แก้วแก้ว, 2546ก: 41)

จากตัวอย่างจึงกล่าวได้ว่า ตัวละครคุณป้ามาธูรเป็นนักสืบที่มีลักษณะคล้ายตัวละครนักสืบยุคคลาสสิก ที่สืบสวนสอบสวนเพื่อแสดงสติปัญญาความสามารถ แสดงความคิดเห็นที่มีต่อสังคม ไม่ได้ทำเพื่อหาเลี้ยงชีพ ดังจะเห็นได้จากนวนิยายที่กำหนดให้ตัวละครนักสืบและตัวละครผู้เล่าเรื่องคือ ปาณิกซึ่งเป็นทนายความผู้เป็นตัวแทนของชนชั้นกลางเช่นเดียวกัน ได้แสดงความคิดเห็นของชนชั้นกลางที่มีต่อชนชั้นอื่น ดังตัวอย่างที่ตัวละครปาณิกแสดงถึงมายาคติที่ชนชั้นกลางมีต่อชนชั้นล่าง ในรูปของการคาดคะเนลักษณะนิสัยเลวร้ายของชนชั้นล่าง กับตัวละครที่เป็นคนรับใช้คือ ประนอม เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่โจนคที่ดินของป้าทุเรียนหายไป ดังข้อความ

ผมเดาคำตอบได้ทันที ขโมยรายนี้แหละหลวมไม่ใช่มืออาชีพ และคงเป็นคนที่ไม่ฉลาด ไม่มีการศึกษามากนัก พิรุณหลายอย่างจึงถูกปล่อยทิ้งไว้ให้เห็น หล่อนคงนึกว่าตนเองฉลาดเต็มที นึกว่าจะตบตาตำรวจได้อย่างนั้นหรือ มีคนเดียวจะคว้า สาวใช้ของป้าทุเรียน ชื่อประนอม แม่ประนอมสาวใช้บ้านป้าทุเรียนเป็นคนช่างพูดสมกับที่ผมคาดไว้แต่แรก เพียงผมโอภาปราศรัยนิดเดียว เจ้าหล่อนก็พ่นเป็นน้ำไหลไฟดับ ท่าทางอยากจะขยายความเต็มแก่ ผมเกิดความรอบคอบขึ้นมาตามวิสัยนักกฎหมาย จึงถือวิสาสะดึงถูกระดาษใบใหญ่นั้นมาเปิดดูว่าประนอมโกหกหรือเปล่า บางที่มันอาจจะเป้งแวงค์ห้าร้อยของคุณนาย หรือไม่กี่ทองหยองที่บังเอิญเหลืออยู่บนตัวแกก็ได้ยัดใส่ไว้ ชาวหนังสือพิมพ์มิได้เห็นตำตาอยู่บ่อยๆ ใ้ประเภทสวมสร้อยทอง

คาดเข็มขัดทองเส้นเดียว เผลอเข้าสักรีด คนใช้เอาซากทูปหัว
แปะก็มี (แก้วแก้ว, 2546ก: 98)

จะเห็นได้ว่า ปาณิกกล่าวถึงประชนอมอย่างถูกต้องว่าเป็นผู้ที่เก็บความลับไม่ได้ “ไม่ฉลาด ไม่มี การศึกษามากนัก” ทั้งยังอ้างอิงถึงข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ว่าคนรับใช้มักใช้ความรุนแรงก่อคดีทำร้ายและชิงทรัพย์เจ้านาย เพื่อมาเปรียบเทียบเป็นข้ออ้างในการตรวจค้นสิ่งของในมือของเธอด้วย แสดงให้เห็นถึงความไม่เชื่อถือในความซื่อสัตย์ของประชนอมที่เป็นตัวแทนของชนชั้นล่าง สะท้อน และเน้นย้ำมายาคติที่ชนชั้นกลางมีต่อชนชั้นล่างอย่างชัดเจนว่า ชนชั้นล่างไม่มีสติปัญญา ไม่ซื่อสัตย์ นิยมใช้ความรุนแรงก่ออาชญากรรม อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นความคิดเห็นที่ปาณิกมีต่อต๋ามุ่ง คนรับใช้ในบ้านวังน้ำ เมื่อเกิดคดีฆาตกรรมเจ้าของบ้านขึ้น ดังข้อความ “คุณป้าจะไปเอานิยม นิยายอะไรกับตาแก่เฒ่าบ้าน ผมว่าแกคงเบื่อบ้านนี้เต็มที หรือไม่ก็เผลอชาบซึ้งกับความรักสมบัติเก่า ของคุณเพิ่มยศ เพราะไม่ใช่บ้านของแก อยู่อย่างคนเฒ่าประต๋ามุ่งจะมีความผูกพันอะไรนักหนา” (แก้วแก้ว, 2546ข: 49) ในกรณีนี้ปาณิกแสดงทัศนคติว่าต๋ามุ่งเป็นผู้ที่ไม่มีความรักความผูกพันกับ บ้านและเจ้านาย สะท้อนความคิดและมายาคติของชนชั้นกลางว่าชนชั้นต่ำมักทำงานเพื่อเงิน ค่าจ้างตอบแทน โดยไม่มีความรักความผูกพันกับงานอย่างแท้จริง ความคิดเห็นของเขาสอดคล้อง กับความคิดเห็นที่ทายาทเจ้าของบ้านคือดร. พอเกียรติมีต่อต๋ามุ่งเช่นเดียวกัน และทำให้เขาไม่สามารถพานุตรสาวย้ายออกจากบ้านของบิดาได้ ดังนี้ “เพราะบ้านนั้นมีเครื่องเรือนมีค่าหลาย อย่างที่พ่อไม่ไว้ใจให้คนใช้ของคุณป้าเฒ่า เขาอาจจะขโมยไปขายก็ได้” (แก้วแก้ว, 2546ข: 28) ความคิดเห็นนี้แสดงถึงความไม่ไว้ใจว่าคนรับใช้จะมีความซื่อสัตย์ ความคิดเห็นของชนชั้นสูงที่ สะท้อนถึงมายาคติที่มีต่อชนชั้นล่างของตัวละครตัวนี้ จึงสอดคล้องกับมายาคติที่ชนชั้นกลางมีต่อ ชนชั้นล่าง ความคิดเห็นของตัวละครในที่นี่ จึงสะท้อนให้เห็นการแบ่งแยกและยึดติดกับระบบ อุปถัมภ์ในสังคมไทย ที่มีมายาคติต่อชนชั้นล่างว่านิสัยไม่ดี ยากจน ไม่ได้รับการศึกษา และต้อง พึ่งพาชนชั้นที่สูงกว่า

นอกจากการแสดงถึงมายาคติที่มีต่อชนชั้นล่างแล้ว ในขณะเดียวกันผู้เขียนก็ได้แสดง นำเสียงยกย่องคุณธรรมความดีงามของชนชั้นกลาง ทั้งความสามารถและความซื่อสัตย์ ดัง ตัวอย่างชีวิตของสามีของคุณป้ามาตุร

ลุงเป็นนายตำรวจ เป็นมือปราบตัวจริง แกเป็นคนเอางาน ไม่มีเส้นไม่มีสายกับใครเขา ก็เลยเกษียณเป็นแค่พันตำรวจเอกไม่ถึงนายพล ลุงไม่ใช่คนก้าวร้าว แต่เป็นประเภทคนจริง ที่ใครๆ ย่อมเกรง คนอย่างนี้ไม่นำพากับการประจบประแจงบ่อยอ หรือการใช้อำนาจข่มขู่อย่างใดทั้งสิ้น ยศศักดิ์ย่อมไม่มีความหมายสำหรับลุงมากกว่าศักดิ์ศรีของตนเอง (แก้วแก้ว, 2546ก: 68)

จะเห็นได้ว่า ตัวละครชนชั้นกลางนี้มีลักษณะนิสัยดี เป็นคนจริงจังกับงาน มีศักดิ์ศรีในตนเอง และไม่ทุจริต ซึ่งสะท้อนถึงคุณธรรม ความดีงามของชนชั้นกลาง เป็นสิ่งที่แตกต่างจากชนชั้นอื่น ดังความเห็นของปาณิก “ผมรู้สึกว่าครอบครัวของคุณลุงคุณป้าแก่สองคนตายายนี้เป็นครอบครัวที่ราบรื่นไม่น้อย อาจเป็นเพราะความง่ายและความเรียบง่ายในการดำเนินชีวิต ทำให้ไม่มีข้อยุ่งยากซับซ้อน เต็มไปด้วยข้อผูกมัดทางสังคมอะไรต่อมิอะไร เข้ามาทำให้ครอบครัววอลเวงอย่างบางครอบครัวของคนใหญ่คนโตที่ผมเห็นมา” (แก้วแก้ว, 2546ก: 70) ปาณิกเห็นว่า “ความง่ายและความเรียบง่าย” ในการดำเนินชีวิตของชนชั้นกลางเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม ความคิดเห็นของปาณิกในกรณีนี้จึงสะท้อนถึงความพยายามยกย่องวิถีชีวิตอันสมถะของชนชั้นกลางว่าเป็นสิ่งดีงาม ทั้งยังแสดงให้เห็นความเลวร้ายของชนชั้นสูงที่ใช้การประจบสอพลอ ใช้อำนาจข่มขู่เพื่อสืบทอดอำนาจยศศักดิ์ด้วย

นอกจากนั้นอีกตัวอย่างหนึ่ง ตัวละครปาณิกได้สะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อชนชั้นสูง ด้วยการกล่าวถึงลักษณะนิสัยของคนรวย ซึ่งนับได้ว่าเป็นชนชั้นสูงในสังคมไทย ว่าเป็นชนชั้นที่มีอำนาจบารมีและเป็นผู้ที่มีความตระหนืออย่างยิ่ง ดังตัวอย่างการวิพากษ์ความตระหนือของป้าทุเรียน

“ป้าทุเรียนเป็นโรคเสียตายของ ทานไม่หมดไม่ยอมทิ้งให้เสียเปล่า ก็เลยรับประทานเข้าไป บังเอิญแกงบูด เลยลงท้องแทบแย ต้องพามารักษาถึงกรุงเทพฯ บ้านช่องแคะ กระบุงตะกร้าแกเก็บไว้หมด ไม่ยอมทิ้งอะไรแม้แต่ผ้าชีวี่” ผมไม่แปลกใจนัก เพราะรู้ว่าเศรษฐีบางคนมักเป็นโรคขี้เหนียวมหาวายร้าย เศรษฐีนั้นยิ่งรวยเท่าไร ก็ยิ่งเสียตายเงินสองสามร้อยบาท ที่หายหกลดหล่นไปมากเท่านั้น (แก้วแก้ว, 2546ก: 75)

การใช้คำว่า “โรคไข้เหนียวมหาวยร้าย” แสดงให้เห็นน้ำเสียงดูแคลนที่ปาณิกมีต่อคนรวย ในแง่นี้ ความตระหนี่ของคนรวยก็เปรียบเหมือนโรคร้ายที่น่ารังเกียจ เป็นภัยต่อสังคม เช่นเดียวกับตัวอย่างที่แสดงถึงการเปิดโปงการได้มาซึ่งฐานะของชนชั้นนายทุน ความร่ำรวยจากการคดโกงและและบิดเบือนประวัติศาสตร์ต้นตระกูลของตน จากคดีศึกวังน้ำร้อน เรื่องราวในคดีนี้กล่าวถึงดร. พอเกียรติ ผู้เชี่ยวชาญสาขาประวัติศาสตร์สืบค้นประวัติตระกูลของตนเองพบว่า หนังสือบันทึกงานศพของปู่ของเขาบิดเบือนความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ โดยการสร้างตัวละครเจ้าฟ้าสองพระองค์ขึ้นมาสวมรอยเป็นสมาชิกในราชวงศ์บ้านพลูหลวง อดอ้างว่าเป็นต้นตระกูลของคำชาย แต่ในความเป็นจริงต้นตระกูลของเขาเป็นโจรปล้นสะดม ทำให้มีฐานะร่ำรวยเลื่อนชั้นทางสังคมได้

ผมถึงได้รู้ความจริงภายหลังว่าในอยุธยาไม่มีพระนามเจ้าครอกทองคำกับเจ้าครอกฉาย ทรัพย์สินสมบัติของเรานั้นที่ได้มามากมาย เพราะปล้นสะดมเขา ปล้นจากพวกเจ้านายกับเศรษฐีอยุธยา แล้วฆ่าเจ้าทรัพย์ทิ้งอย่างทารุณ ได้ของเก่าแก่ค่าควรเมืองมามากมาย ผมบอกคุณพ่อแต่คุณพ่อก็ยังงมงายยึดถือประวัติที่โกหกกันมา ไม่งั้นจะแก้ตัวยังไงเรื่องมีเงินทองมากมายสร้างบ้านวังน้ำ คำชายก็ไม่ได้คำ ขุนนางก็ไม่ได้เป็น คุณพ่อไม่ยอมฟังผม ท่านบอกว่าท่านจะยึดถือของท่านยังงี้ เพราะครอบครัวเรามีเรื่องต่างพร้อยต้องชุกซ่อนกันอยู่ ต้องมีอะไรให้ท่านภูมิใจเป็นการชดเชย (แก้วแก้ว, 2546: 117)

การเปิดเผยความจริงที่แสดงถึงความเลวร้าย การทุจริตของชนชั้นสูงนี้ พบได้ในอีกตัวอย่างหนึ่งคือ เหตุการณ์ความล้มเหลวของแต่งงานระหว่างรัชชัชและนางสาวสุชาติหรือเผือก ดังข้อความ “คุณนายแกรวยนะคะสมบัติเลยตกมาเป็นของคุณเผือกอีกเป็นสองสามเท่า คนอื่นละก็อยากจะขอลูกคุณเผือกกันหลายรายแล้วหวังสมบัติ คุณนายรู้ทันเลยไม่ยอมยกให้สักราย จนถึงรายนี้เห็นเขาว่าร่ำรวย คุณรัชชัชเองก็เรียนจบสูงๆ ทำงานเป็นใหญ่เป็นโต สมน้ำสมเนื้อกันนะคะเลยยกให้” (แก้วแก้ว, 2546: 58) แต่ต่อมาเมื่อคุณเผือกผู้เป็นเจ้าสาวหนีการแต่งงาน ป่าทุเรียนจึงใช้เล่ห์เหลี่ยมแจ้งความเท็จว่าทรัพย์สินทั้งหมดในบ้านถูกขโมยไป เพื่อจะได้ไม่ต้องแบ่งสินสมรสในส่วนของหลานสาวผู้หายไปให้กับรัชชัช เธอคาดหมายว่าจะเก็บทรัพย์สินส่วนของหลานสาวไว้เอง สุดท้ายเมื่อพบว่าคุณเผือกหนีไปแต่งงานกับเพื่อนชายอีกคนหนึ่ง ป่าทุเรียนจึงไม่สามารถ “ฉก

ฉวยผลประโยชน์ทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ จากเด็กสาวคนหนึ่งที่ไม่มีความสติปัญญาพอจะสู้รบด้วยได้” (แก้วแก้ว, 2546ก: 140) จะเห็นได้ว่าตัวอย่างนี้แสดงถึงความเลวร้ายที่เกิดจากเล่ห์เหลี่ยมของป่าทุเรียนซึ่งเป็นตัวแทนชนชั้นสูงของสังคม ความล้มเหลวดังกล่าวจึงทำให้ปาณิก ตัวละครตัวแทนชนชั้นกลางแสดงความคิดเห็นว่า “เหมือนปลาใหญ่กินปลาเล็ก วันดีคืนดีปลาเล็กหนีไปได้ ปลาใหญ่จับผิดเจอแต่น้ำเหลว ผมจะเสียใจกับปลาใหญ่ด้วยหรือ” (แก้วแก้ว, 2546ก: 140) ตัวอย่างนี้จึงแสดงให้เห็นว่าชนชั้นนายทุนมักจะเอาเปรียบผู้อื่น เมื่อเกิดความผิดพลาดขึ้น ชนชั้นนายทุนซึ่งถูกนับว่าเป็นชนชั้นสูงในสังคมไทยจึงไม่ได้รับความเห็นอกเห็นใจจากชนชั้นที่ต่ำกว่า ตัวอย่างนี้จึงกลายเป็นภาพขัดแย้งกับตัวอย่างความมีน้ำใจของผู้บังคับบัญชาของต๋องในตัวอย่างข้างต้น สะท้อนถึงความเลวร้ายของระบบทุนนิยม ที่ทำให้คนมีเงินกลายเป็นคนชั้นสูงที่เอาเปรียบเห็นแก่ตัว แตกต่างจากระบบอุปถัมภ์เดิมในสังคมไทยที่ชนชั้นสูง คือเจ้านายให้ความเมตตาเอาใจใส่ต่อชนชั้นล่างตามสมควร

อย่างไรก็ตาม ตัวละครอีกตัวหนึ่งคือธงชัย เพื่อนของปาณิกก็เป็นตัวแทนข้าราชการระดับล่างวิพากษ์ถึงระบบอำนาจที่แฝงอยู่ในระบบการทำงานในหน่วยงานต่างๆ ทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่าง “เฮ้ย กูจะกลับไปทำงานไกลไม่ได้เลย กูยังไม่ถึงขั้นเป็นนายเขา ไว้เป็นผู้อำนวยความสะดวกเมื่อไรถึงจะแช่เย็นอยู่ตามคอฟฟี่ช็อปได้” (แก้วแก้ว, 2546ก: 15) คำว่า “แช่เย็น” แสดงให้เห็นการใช้อำนาจหน้าที่ในทางเกี้ยวพาราสีของ “ผู้อำนวยความสะดวก” ซึ่งเป็นข้าราชการระดับสูง ตัวอย่างนี้จึงสะท้อนให้เห็นความเลวร้ายของระบบอุปถัมภ์ของสังคมไทย ที่ให้อำนาจกับชนชั้นสูงจนกลายเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐของไทย สอดคล้องกับผลการศึกษาของนิเทศ ดินณะกุล ที่ศึกษาการวัดเกียรติภูมิของอาชีพในสังคมไทย เมื่อปีพ.ศ. 2544 พบว่าสังคมไทยให้เหตุผลสำคัญที่สุดเกี่ยวกับเกียรติภูมิของอาชีพ คือความมีเกียรติ ความโก้หรู มีหน้ามีตาและความมีอำนาจ เหตุผลรอง คือ ความสามารถในการเป็นที่พึ่ง รายได้ ความท้าทาย และความเป็นตัวของตัวเองในการประกอบอาชีพนั้น จะเห็นได้ว่า สถานภาพของอาชีพถูกเชื่อมโยงกับความมีอำนาจ ในเรื่องวิชาการชั้นสูงก็ยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ เพราะเป็นผู้ที่รู้ในสิ่งที่ผู้อื่นไม่รู้ หรือรู้น้อยแต่เป็นที่ต้องการ ความสามารถในการเป็นที่พึ่งเชื่อมโยงไปถึงอำนาจและการเป็นผู้อุปถัมภ์ ก็นับเป็นลักษณะพื้นฐานของความสัมพันธ์ทางสังคมของไทยแต่เดิม รายได้ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งของอำนาจ เหตุผลสองประการนี้เป็นเหตุผลในกระแสนิยมเก่า ความท้าทายและความเป็นตัวของตัวเอง เป็นเหตุผลที่สะท้อนค่านิยมใหม่เกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งมีอยู่น้อยในสังคมไทยแต่เดิม อย่างไรก็ตาม ค่านิยมความเป็นตัวของตัวเองก็มีความ

เกี่ยวข้องกับลักษณะปัจเจกนิยมของคนไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้น ในทัศนะของคนไทย อาชีพที่ใช้แรงงานเป็นอาชีพที่ไร้เกียรติ เพราะไม่ได้อาศัยวิชาความรู้ ค่านิยมนี้ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงจากอดีต ว่าผู้ใช้แรงงานเป็นชนชั้นล่างในสังคมแบบไพร่ทาส อย่างไรก็ตาม รายได้ไม่ใช่เงื่อนไขหลักของการยกย่องหรือไม่ยกย่องอาชีพ การยอมรับจากบุคคลอื่นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เหตุผลนี้เน้นความสำคัญของผู้อื่นหรือสังคมที่มีอิทธิพลต่อบุคคล นอกจากนั้นคนไทยยังไม่เชื่อว่าการทำงานเป็นความดีในตัวเอง การทำงานและการหาความสนุกเป็นกิจกรรมที่ควรทำร่วมกันได้ คนไทยชอบงานที่ไม่ต้องใช้ความพยายามสม่าเสมอ ไม่ต้องรับผิดชอบ ไม่ต้องเสี่ยง และเป็นอิสระ สะท้อนถึงนิสัยรักความสบายหลีกเลี่ยงงานหนักในการประกอบอาชีพของคนไทยได้เป็นอย่างดี (นิเทศ ดินณะกุล, 2544: 92) ตัวอย่างนี้จึงแสดงให้เห็นความเลวร้ายของระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย ซึ่งชนชั้นเจ้านายสามารถใช้อำนาจได้ตามใจ และในที่นี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าระบบอุปถัมภ์ของสังคมไทยก็มีข้อเสียไม่ต่างจากระบบทุนนิยม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ลักษณะเด่นของนวนิยายชุดนี้ในประเด็นที่เกี่ยวกับชนชั้นคือ การแสดงลักษณะเฉพาะของสังคมไทย คือระบบอุปถัมภ์ที่มีข้อดีคือทำให้ชนชั้นล่างได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากชนชั้นสูง แต่ระบบอุปถัมภ์ก็มีข้อเสียคือทำให้ชนชั้นสูงใช้อำนาจของตนอย่างไม่ถูกต้อง เช่นเดียวกับระบบทุนนิยมที่เข้ามาในสังคมไทย ทำให้เกิดการเอาเปรียบเอาเปรียบกดขี่ชนชั้นล่าง นวนิยายจึงมีน้ำเสียงตำหนิชนชั้นสูงและระบบทั้งสองในสังคมไทยในท้ายที่สุด

4.2.3 ตัวละครนักสืบกับการสะท้อนความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งเสรีภาพ เนื่องจากระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 ได้มีการส่งเสริมให้ชาวอังกฤษย้ายไปตั้งถิ่นฐานในอาณานิคมของอังกฤษในสหรัฐอเมริกา ด้วยคำขวัญว่าอเมริกามีทุกอย่าง อเมริกาเป็นดินแดนแห่งโอกาส เป็นดินแดนแห่งพรหมลิขิต ซึ่งทำให้เกิดคตินิยมเรื่อง*ความฝันอเมริกัน*ในเวลาต่อมา ซึ่งอาจนิยามได้ว่าเป็นความเท่าเทียมทางโอกาสและเสรีภาพ ที่เชื้อให้พลเมืองบรรลุถึงเป้าหมายในชีวิตด้วยการทำงานหนักและด้วยความมุ่งมั่น ความมั่งคั่งของบุคคลขึ้นอยู่กับขีดความสามารถและการทำงานหนัก มิได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างระดับชั้นที่ตายตัวของสังคม ซึ่งความหมายนี้ไปเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาของประวัติศาสตร์ สำหรับบางคนอาจหมายถึงโอกาสที่จะบรรลุความมั่งคั่งได้มากกว่าที่เคยได้ในประเทศเดิมที่ตนย้ายถิ่นฐานมา บางคนอาจหมายถึงโอกาสที่บุตรหลานจะเจริญเติบโตในสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น

รวมทั้งโอกาสการไต่ถามที่ดี และสำหรับบางคนอาจเป็นการได้โอกาสที่จะเป็นปัจเจกชนที่ปราศจากการกีดกันด้วยชนชั้นทางสังคมหรือชาติพันธุ์ แม้บางคนอาจเชื่อว่าความฝันอเมริกันยังมีความไม่เท่าเทียมอยู่ในสังคม และชาติพันธุ์ เพศ เพราะระดับชั้นของสังคมและพื้นฐานของสังคมยังคงมีผลอย่างสำคัญต่อโอกาสในชีวิตอยู่บ้างก็ตาม แต่ชาวอเมริกันส่วนใหญ่ยังคงมีความเชื่อมั่นในความฝันอเมริกันอยู่มาก บุคคลที่อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกาเองก็เชื่อมั่นและได้รับอิทธิพลจากคติดังกล่าวเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในนวนิยายชุด*สโมสรมักสืบ*

ตัวละครเอกในนวนิยายชุด*สโมสรมักสืบ* คือ กลุ่มสังคมของแพทย์หญิงวัยเกษียณผู้ร่ำรวยที่พำนักอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และรวมตัวกันก่อตั้ง*สโมสรมักสืบ*ขึ้นเป็นงานอดิเรก ตัวละครกลุ่มนี้เป็นตัวแทนถ่ายทอดความคิดเห็นเรื่องความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสังคมไทย และมีลักษณะเหมือนตัวละครนักสืบยุคคลาสสิก ที่สืบสวนสอบสวนโดยไม่คำนึงถึงรายได้ จะเห็นได้ว่า ยานักสืบทั้งสามมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ใช้สติปัญญา เวลา และทรัพย์สินส่วนตัวมากกว่างานอดิเรกประเภทอื่น นั่นคือการเป็นนักสืบ การศึกษาและรายได้ของยาทั้งสามทำให้พวกเขาสามารถ “อยู่ประเทศไหนก็อยู่ได้” หาวิชาเรียนเป็นข้ออ้างเรื่อยๆ ไป เรียนเทอมละครสองคอร์สก็อยู่ไปได้นานกว่าจะจบ” (นายา, 2553: 19) สมาชิกใน*สโมสรมักสืบ*ล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีการศึกษา มีอาชีพที่มีรายได้ดี “มีสมาชิกประกอบด้วยแพทย์ชั้นหนึ่ง นักมานุษยวิทยานิติเวชศาสตร์ เกษัชกร และตำรวจชั้นสารวัตร” (นายา, 2553: 16) นอกจากนั้น จากคิเรื่องความฝันอเมริกันที่กลายเป็นการให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมของบุคคลในสังคมสหรัฐอเมริกา ก็มีผลให้ตัวละครเอกนักสืบสะท้อนภาพลักษณ์อันเกิดจากวาทกรรมทางสังคมของคนทุกชนชั้น โดยเสนอความคิดเห็นว่าบุคคลทุกระดับชั้นสามารถดีและเลวได้เท่าเทียมกัน จากปัจจัยต่างๆ ในชีวิตของบุคคลนั้นๆ โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดู หรือประสบการณ์ในชีวิตที่นำมาซึ่งปมปัญหาในจิตใจ โดยในขั้นต้นการที่ตัวละครเอกนักสืบเป็นคนไทยที่ใช้ชีวิตในสหรัฐอเมริกา นวนิยายชุดนี้จึงนำเสนอเรื่องระบบอุปถัมภ์ที่สืบทอดอยู่ในสังคมไทย และกลายเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของคนไทย ดังที่พบในคดีดอกลำไยกับหยดเลือด แสดงให้เห็นความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อของศศินาราที่มีต่อหลานชายของแม่נם ดังข้อความ

ผู้ชายคนอื่นที่เค้าปรักปรำนาราคือหลานชายแม่נםของนาราเอง
เค้าอ่อนกว่านาราตั้งห้าปี นาราสงเสียดให้เค้ามาเรียนวิชา

เลขานุการที่นี้ ให้แม่นมมาเยี่ยมหลานเป็นครั้งคราว ฝรั่งเค้าไม่เคยเข้าใจถึงความรู้สึกถึงญาติพี่น้องถึงลูกจ้างที่คนไทยมีต่อแม่นมหรือพี่เลี้ยง แต่คุณย่าสองท่าน คุณตำรวจ และคุณเก็จคงเข้าใจ (นายา, 2553: 55)

กล่าวได้ว่าระบบอุปถัมภ์ที่ชนชั้นสูงกว่ามีต่อชนชั้นล่างนี้ เป็น "ความรู้สึกถึงญาติพี่น้องถึงลูกจ้างที่คนไทยมีต่อแม่นมหรือพี่เลี้ยง" อันเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมไทย ที่สืบทอดมาจากระบบศักดินาดังที่ได้กล่าวไปแล้ว และเป็นกลวิธีที่ก่อผลให้ชนชั้นต่างๆ ในสังคมอยู่ร่วมกันได้ โดยเกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด นวนิยายชุดนี้แสดงให้เห็นที่มาและเบื้องหลังความสัมพันธ์ของชนชั้นต่างๆ ในสังคม นำเสนอการโต้แย้งถึงที่มาของความร่ำรวย นำเสนอปัญหาในจิตใจที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกับบุคคลหรือชนชั้นอื่น โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดู ตามใจเด็กของพ่อแม่ที่มีฐานะดี รวมทั้งยังเสนอให้เห็นระบบอุปถัมภ์แบบไทยที่ติดตัวคนไทยไปยังต่างสังคมวัฒนธรรมอีกด้วย

ย่านันท์ได้แสดงความคิดเห็นถึงที่มาของความร่ำรวย อันเป็นการให้เหตุผลแสดงความชอบธรรมของชนชั้นสูงในสังคมด้วยข้อมูลความ

โดยทั่วไป ความยุติธรรมไม่มีอยู่ในโลก แต่บางกรณีเราต้องมองดูระยะไกลอย่างที่บางคนที่ได้มีกินตอนนี้ เค้าก็เคยไม่มีกินมาก่อน แต่เพราะเค้าทำงานหนัก ช่วยตัวเองหามรุ่งหามค่ำ ถึงได้มีเงินในตอนหลัง และก็ไม่ใช่ถ้าเราอดข้าวจนแทบตายแล้วจะทำให้คนครึ่งโลกเค้ามีกิน ย่านิศเค้าพูดถูก พวกยาๆ ทำงานอย่างเหน็ดเหนื่อยมาตลอดชีวิต ไม่ใช่เวลาที่เรามีกินกันอยู่เนี่ย เราได้มาเปล่าๆ โดยไม่ลำบาก หรือว่าเราไปเบียดเบียนเอาของคนอื่นเค้ามา (นายา, 2553: 54)

ตัวอย่างนี้ ย่านันท์แสดงให้เห็นกลวิธีการเลื่อนชั้นทางสังคมของชนชั้นสูง ว่าเกิดขึ้นจากความขยันอดทนในการทำงาน พวกเขาเป็นคนรวยที่ไม่ได้เลวร้าย ชูตรี๊ดหรือเอาเปรียบชนชั้นอื่น แต่พวกเขาทำงานอย่างหนักมาตลอดชีวิต ดังนั้น ความคิดเห็นนี้จึงเป็นการโต้แย้งมายาคติและวาทกรรมของสังคมเกี่ยวกับชนชั้นสูง โดยคนชั้นสูงเองว่าพวกเขาไม่ได้มีฐานะจากการเอาเปรียบชูตรี๊ดชนชั้นล่าง

แต่เกิดจากความมานะอดทนของตน ตัวอย่างนี้จึงเป็นการนำเสนอภาพมายาคติใหม่ เพื่ออ้างความชอบธรรมให้ชนชั้นสูงด้วย

อย่างไรก็ดี นวนิยายยังได้เสนอประเด็นเกี่ยวกับชนชั้นสูงผู้ร่ำรวย คือเรื่องการตามใจลูกของชนชั้นสูง ทำให้เด็กเสียนิสัยกลายเป็นคนเอาแต่ใจ และเป็นสาเหตุของการเกิดคดีฆาตกรรมในเวลาต่อมาดังจะเห็นได้จากคดีห่อหมกปริศนา ที่ตัวละครชนชั้นสูงถูกตามใจจนเป็นคนเห็นแก่ตัว และถูกฆาตกรรมจากความเห็นแก่ตัวนั้น ดังตัวอย่าง

พอกับแม่กับพี่มิตร พี่มันดูแลแอร์มากเกินไป เอาใจแอร์จนล้นฟ้า ทำให้แม่ไม่เติบโตในอารมณ์ถึงได้เกิดเรื่องขึ้นอย่างนี้ แอร์ถูกตามใจจนกลายเป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่นึกถึงความทุกข์ยากของคนอื่น ทุกอย่างสำหรับแอร์คือ ฉันทัน ฉันทัน ฉันทัน แบบคนที่รักตัวหลงตัวจนมองไม่เห็นหัวใคร ผมรักน้องแต่ผมก็ต้องยอมรับความจริง ความจริงที่ว่าน้องเราทำไม่ดี มีเพื่อนที่ทนแอร์ได้อยู่สองคนเท่านั้น ตอนไหนแอร์ต้องการเพื่อนก็ไปประจบเรื้อน ให้อาหาร ให้เงิน ให้ของ แต่แม่แต่เรื้อนก็เริ่มระอาความเอาแต่ใจตัว ความเห็นแก่ตัวของแอร์ ผมเคยเห็นเค้าทะเลาะกันอยู่ครั้งหนึ่ง (นายา, 2553: 125)

จะเห็นได้ว่า ความเห็นแก่ตัวจากการถูกตามใจของแอร์ ทำให้เธอแทบไม่มีเพื่อน เมื่อเธอขับรถชนน้องสาวของวิษุวัตเสียชีวิต เธอก็รีบขับหนีไปโดยไม่ได้รับการลงโทษ วิษุวัตรักน้องสาวมากจึงเกิดความแค้น เขาวางแผนเข้ามาตีสนิทและขอเธอแต่งงานในเวลาต่อมา ในวันแต่งงานเขาผสมถั่วลงในห่อหมก ทำให้เธอเกิดอาการแพ้และเสียชีวิต การตายของเธอจึงเหมือนเป็นบทลงโทษที่เหมาะสมกับลักษณะนิสัยของชนชั้นสูง นอกจากตัวละครจะถูกฆาตกรรมจากความเห็นแก่ตัวแล้ว นวนิยายยังนำเสนอว่าความเห็นแก่ตัวของชนชั้นสูงเป็นสาเหตุที่ทำให้พวกเขาเป็นฆาตกรได้ ดังตัวอย่างจากคดีมายาพิศवास

เลสลี่เป็นลูกสาวคนเดียว ได้ทุกอย่างไม่ว่าจะต้องการอะไร ตั้งแต่เล็กๆ มาแล้วเลสลี่มีอาการเจ็บป่วยอยู่เสมอ เวลาไม่ได้

ตั้งใจจะหน้าแดงกำขี้ขึ้นมาทันที เป็นลมล้มทั้งยืน หรือไม่ก็ปวดท้องอาเจียนไม่ยอมกินข้าวปลาไปนานเป็นวันๆ จนกระทั่งเธอได้ทุกอย่างสมใจแล้ว อาการเหล่านั้นถึงจะหายไปเหมือนภูมมนต์เป่า โรค **hypochondria** คือโรคอุปาทานกลัวว่าจะเป็นโรคโน่นโรคนี้อยู่เสมอ เลสลีย์ต้องไปหาจิตแพทย์อาทิตย์ละครั้งเพื่อรักษาดิฉันต้องตามใจเลสลีย์ เป็นลูกไล่เหมือนคนอื่นๆ โรคของเลสลีย์คือโรคของคนที่รักตัวเองจนลืมนึกถึงคนอื่น เป็นโรคที่ใช้ความเจ็บไข้เป็นอาวุธที่จะได้ทุกอย่างที่ตัวต้องการ (นายา, 2553: 70-71)

จะเห็นได้ว่า การที่เลสลีย์ถูกตามใจจากการเป็นลูกสาวคนเดียวของครอบครัวที่ร่ำรวย ทำให้เธอได้ทุกอย่างที่ต้องการ แต่เมื่อไม่ได้สิ่งนั้นเธอก็จะอาศัยอาการเจ็บป่วยเพื่อเรียกร้องให้ได้สิ่งที่ต้องการ เธอกลายเป็นผู้ป่วยด้วยโรคทางจิต และก่อคดีฆาตกรรมสามีในที่สุด ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นความเห็นแก่ตัวของคนรวย จากการตามใจลูกจนเสียนิสัย สอดคล้องกับวาทกรรมของสังคมที่กล่าวถึงวิธีการเลี้ยงลูกของผู้มีฐานะ ว่าพวกเขาจะปรนเปรอ ตามใจเด็กอย่างมาก ทำให้เด็กนั้นรู้สึกถึงอำนาจในตนเองที่มีต่อผู้อื่นตั้งแต่ในระดับครอบครัว เมื่อโตขึ้นพวกเขาก็จะแสดงและบังคับใช้อำนาจนั้นกับบุคคลอื่น ด้วยความเคยชินตามปกตินิสัย อำนาจนั้นกลายเป็นสิ่งที่บีบกด และสร้างปมปัญหาในจิตใจของบุคคลที่เป็นฝ่ายยอมรับอำนาจ เมื่อถูกบีบกดและสะสมมากขึ้น ก็ทำให้ปัญหานั้นระเบิดขับออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น การใช้ความรุนแรง หรือการก่ออาชญากรรมได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่านวนิยายชุดนี้มุ่งเน้นการนำเสนอความคิด จิตใจพื้นฐานที่มาจากคนในชนชั้นต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาตามความเป็นจริง ตัวละครเอกนักสืบแม้ว่าจะมาจากประเทศไทย ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมแต่ก็มีโอกาสฝังคั่งได้จากการทำงานหนัก ความมุ่งมั่น ในทางกลับกัน คนรวยก็หมดสิ้นทุกอย่างรวมถึงชีวิตหรืออิสรภาพได้ เมื่อพวกเขาใช้โอกาสจากฐานะที่ติดตัวมาแต่กำเนิดอย่างไม่เหมาะสม นวนิยายชุดนี้จึงสะท้อนให้เห็นจริงในคตินิยมเรื่องความเท่าเทียมทางโอกาสและเสรีภาพของความฝันอเมริกัน

4.3 สรุป

ความสัมพันธ์และมายาคติของสังคมเกี่ยวกับชนชั้น ถูกสะท้อนออกมาจากนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนทั้งสามชุด ผ่านทางตัวละครเอกนักสืบ และตัวละครอื่นในเรื่อง และมีความ

แตกต่างกันตามสภาพสังคม กล่าวคือ ในสังคมประเทศบอตสวานา ตัวละครเอกนักสืบชนชั้นกลาง เพอร์เซียส รามอตสเว แสดงถึงความเลวร้ายของระบบทุนนิยมที่เข้ามาสู่บอตสวานา ทำให้คนเห็นแก่เงิน เกิดชนชั้นที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นภาพขัดแย้งกับระบบสังคมดั้งเดิมของบอตสวานาที่ประชาชนทุกคนมีฐานะเท่าเทียมกันดุจญาติพี่น้อง แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่านวนิยายจะมีน้ำเสียงโหยหาความเท่าเทียมทางชนชั้นดังในสังคมบอตสวานาดั้งเดิม แต่จากตัวอย่างในเรื่องจะพบการไม่ยินยอมให้ชนชั้นล่างมีโอกาสเลื่อนบทบาทฐานะให้เท่าเทียมกับชนชั้นกลางได้อย่างแท้จริง ทำให้เกิดความย้อนแย้งให้เห็นความแตกต่างและช่องว่างระหว่างชนชั้นอย่างชัดเจน

ในขณะที่นวนิยายชุด*คุณป้ามาทูล* ตัวละครเอกคุณป้ามาทูล และตัวละครผู้เล่าเรื่องคือ ปาณิก ได้แสดงลักษณะเฉพาะของสังคมไทยคือระบบอุปถัมภ์ เนื้อเรื่องแสดงการยกย่องระบบอุปถัมภ์ที่ทำให้ชนชั้นล่างได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากชนชั้นสูง เป็นผลให้ไม่เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมไทยมากนัก แต่ต่อมาเนื้อเรื่องแสดงให้เห็นว่าระบบอุปถัมภ์มีข้อเสีย คือทำให้ชนชั้นสูงหลงใหลในอำนาจของตน กลายเป็นการแสดงให้เห็นความแตกต่างเหลื่อมล้ำทางชนชั้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ นวนิยายก็ได้นำเสนอว่าระบบทุนนิยมที่เข้ามาแทนที่ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย เป็นการสืบทอดระบบอำนาจจากระบบอุปถัมภ์ ทำให้เกิดการเอาเปรียบกดขี่ชนชั้นล่าง ชนชั้นล่างในสังคมไทยจึงถูกกดบังคับอยู่ใต้อำนาจของชนชั้นอื่นตลอดมา

ภาพสะท้อนโครงสร้างทางสังคมชนชั้นของสังคมไทย ถูกนำเสนอในบริบทที่แตกต่างออกไปและถูกนำเสนอไปพร้อมกับสภาพความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสหรัฐอเมริกาในนวนิยายชุด*สไมล์นักร้อง* โดยนวนิยายพยายามแสดงให้เห็นความเท่าเทียมทางชนชั้น ซึ่งเป็นกรอบความคิดอันเกิดจากคติเรื่องความฝันอเมริกัน ด้วยการแสดงถึงความชอบธรรมของชนชั้นสูงที่ร่ำรวยด้วยความมานะอดทนของตนเอง และแสดงถึงปัญหาในจิตใจของอาชญากรซึ่งอาจเป็นชนชั้นใดก็ได้ ในขณะที่เดียวกันพบว่า นวนิยายแสดงให้เห็นระบบอุปถัมภ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ที่ผูกติดกับวิถีชีวิตตัวละครเอก และตัวละครชาวไทยไปยังสังคมสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยพบว่านวนิยายไม่ได้แสดงน้ำเสียงชื่นชมหรือตำหนิระบบดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า ระบบอุปถัมภ์นี้จะกลายเป็นลักษณะเฉพาะ ที่ช่วยทำให้คนไทยสามารถดำรงอัตลักษณ์ของตนในต่างสังคมวัฒนธรรมได้ ดังจะได้กล่าวในบทต่อไป

บทที่ 5

ชาติพันธุ์

5.1 ภาวะและมายาคติทางชาติพันธุ์

การอ้างความสูงส่งกว่าในทางอารยธรรมของชนผิวขาว ได้สร้างความชอบธรรมให้กับการล่าอาณานิคมตะวันตก และได้ทำให้คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นช่วงเวลาแห่งการล่าอาณานิคมของตะวันตกโดยแท้ การกล่าวอ้างเช่นนี้ฝังรากลึกมานับตั้งแต่การค้นพบ “โลกใหม่” ของคริสโตเฟอร์ โคลัมบัส (Christopher Columbus) (ทวิศกดิ์ เผือกสม, 2544: ออนไลน์) และการสร้างจินตภาพของมนุษย์ในโลกใหม่ที่ถูก “ค้นพบ” โดยชาวยุโรป การค้นพบ “โลกใหม่” ใน ค.ศ. 1492 ของโคลัมบัสได้เปิดฉากประวัติศาสตร์โลกยุคใหม่ขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ ในสเปนก็ได้เกิดการถกเถียงกันขึ้นอย่างรุนแรงว่าจะวินิจฉัยว่าสิ่งมีชีวิตที่ถูพบใน “โลกใหม่” นั้นเป็น “มนุษย์” ได้หรือไม่ในเมื่อพวกเขาไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์ และกลายเป็นทฤษฎีเรื่องความเหนือกว่าโดยธรรมชาติ คือร่างกายจะต้องขึ้นต่อจิตวิญญาณ วัตถุต้องขึ้นต่อแบบ เด็กต้องขึ้นกับพ่อแม่ หญิงต่อชาย และทาสต้องขึ้นกับนาย ทำให้เกิดความคิดว่า “ในทางภูมิปัญญา ทักษะ คุณธรรมความสามารถ และมนุษยธรรมแล้ว คนในโลกใหม่เหล่านี้ดีน้อยกว่าคนผิวขาวเหมือนเด็กด้อยกว่าผู้ใหญ่ และหญิงด้อยกว่าชาย นี่คือการแตกต่างที่ยิ่งใหญ่ระหว่างความป่าเถื่อนกับชนิตธรรม จนกล่าวได้ว่า แทบจะเหมือนกับความแตกต่างระหว่างคนกับลิง” (Sepulvade, Democrates Alter, p. 30; อ้างใน Todorov, 1984: 153 อ้างถึงในทวิศกดิ์ เผือกสม, 2544: ออนไลน์) ความคิดดังกล่าวทำให้เกิดความชอบธรรมของประเทศตะวันตกที่จะยึดครอง “โลกใหม่” และสามารถนำเอาผู้คนใน “โลกใหม่” ไปเป็นทาส โดยมีความชอบธรรมนั้นเกิดจากพื้นฐานของเหตุผลกับความศรัทธา (Reason and Faith) เสมือนการทำสงครามกับพวกนอกรีตในคริสต์ศาสนา หรือคือการทำสงครามระหว่างผู้ศรัทธากับผู้ไม่ศรัทธาในพระเจ้า และระหว่างชาวคริสต์กับไม่ใช่ชาวคริสต์ แต่ในความเป็นจริงแล้วทุกคนสามารถเปลี่ยนมาเป็นชาวคริสต์ได้ เพราะศรัทธาเกิดขึ้นได้เสมอ ซึ่งย่อมแตกต่างกันกับคู่ตรงข้ามโดยธรรมชาติระหว่างนายกับทาสของอริสโตเติล ที่เห็นว่าทาสด้อยกว่านายทาสเพราะขาดการใช้เหตุผล ซึ่งถือเป็นตัวกำหนดนิยามความเป็นมนุษย์ และความแตกต่างโดยธรรมชาติย่อมไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ (ทวิศกดิ์ เผือกสม, 2544: ออนไลน์)

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีการโต้เถียงกันเรื่องการลากเส้นแบ่งความเป็นมนุษย์ ว่าสามารถวัดได้จากการเป็นคริสต์ศาสนิกชนเพียงอย่างเดียวได้หรือไม่ แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในความเป็นจริง ผู้คนใน “โลกใหม่” ก็ยังคงถูกมองว่าด้อยกว่า และล้าหลังกว่าผู้คนในโลกตะวันตก การปลดปล่อยผู้คนในโลกใหม่ให้พ้นจากภาวะแห่งความมืดมนและความล้าหลังป่าเถื่อน ก็กลายเป็นสิ่งที่เรียกกันภายหลังว่า “ภารกิจของคนขาว” (ทวิตต์ ดี เฟือกสม, 2544: ออนไลน์) การแบ่งโลกออกเป็นโลกของมนุษย์ชาวคริสต์ กับโลกของคนป่าเถื่อนไร้อารยธรรม จึงส่งผลกระทบต่อประวัติศาสตร์มนุษย์ที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ ประการแรก ผู้คนนอกอารยธรรมตะวันตกไม่ถูกนับเป็นมนุษย์ ดังนั้นจึงจำเป็นที่คริสต์ศาสนาจะต้องออกไปเผยแพร่ศาสนาที่แท้เพื่อเปิดทางให้พวกเขาได้ค้นพบแสงสว่าง และได้มีโอกาสกลับเข้ามาเดินอยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง เพื่อจะได้กลับคืนสู่สรวงสวรรค์ไปหาพระเจ้า และประการที่สอง การส่งคัมภีร์ไบเบิลออกไปเผยแพร่แก่ผู้คนนอกศาสนาและป่าเถื่อนนั้น รัฐมหาอำนาจทางทะเลในยุโรปก็ได้ส่งเรือปืนออกไปคอยกำกับการรบ และคอยช่วยให้ “สิ่งมีชีวิต” ในโลกใหม่ได้มีโอกาสเป็นชาวคริสเตียนเพื่อให้บรรลุถึงความ เป็นมนุษย์ที่เข้าถึงความจริงได้ไปพร้อมกันด้วย

จะเห็นได้ว่า การที่ชนชาวตะวันตกตัดสิน “คนอื่น” ว่าป่าเถื่อนกว่าตนเอง ทำให้พวกเขาก็คือ เป็นภารกิจที่จะต้องออกไปช่วยเหลือปลดปล่อยทาสผิวสีให้ได้มีโอกาสกลับมาเป็นมนุษย์ และสามารถขึ้นสวรรค์ได้นั้น เป็นเพียงแค่วาทกรรมชุดหนึ่งของการแสวงหาและล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก ในยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรม เพื่อให้ดินแดนของคนเถื่อนเหล่านั้นเป็นตลาดสำหรับกระจายสินค้า และเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรมในตะวันตกไปพร้อมๆ กันด้วย ระบบอาณานิคมจึงเป็นระบบที่มุ่งจะสถาปนาอำนาจซึ่งจะเอื้อต่อผลประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองให้แก่ชาติตะวันตกนั่นเอง (ทวิตต์ ดี เฟือกสม, 2544: ออนไลน์)

จากเหตุการณ์ที่ชาวตะวันตกเดินทางไปสำรวจดินแดนต่างๆ เพื่อขยายอาณานิคม และแบ่งคนออกเป็นกลุ่ม ตามความแตกต่างของมนุษย์ โดยเน้นลักษณะทางกายภาพ เช่น สีผิว สีขน สีฟัน และขนาดร่างกาย การแบ่งมนุษย์ตามแนวคิดดังกล่าว มีผลอย่างมากในการนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์ ที่ปรากฏอย่างเด่นชัด คือ การที่ชาวตะวันตกผิวขาว เข้าไปเป็นเจ้าของอาณานิคมในภูมิภาคต่างๆ โดยชาวผิวขาวจะเป็นผู้นำและเจ้านาย ส่วนชนพื้นเมืองหรือเจ้าของดินแดนเดิมนั้นจะเป็นลูกจ้างและทาส ทำให้เกิดลักษณะทางสังคมที่ถูกแบ่งเป็นชนชั้น จากมา

คติที่ว่าคนผิวขาวฉลาดกว่าคนผิวสี คนผิวสีเป็นเสมือนสัตว์หรือวัตถุที่ไม่มีมันสมองในการเรียนรู้ การอ่านออกเขียนได้เป็นความคิดของคนขาว ที่จะช่วยให้คนผิวสีเป็นมนุษย์ขึ้นมาอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นในสมัยแรกเริ่มของยุคอาณานิคม นายทาสผิวขาวรวมทั้งกฎหมายจึงไม่อนุญาตให้ทาส เรียนรู้หนังสือ เพราะหากทาสมีความรู้ก็เท่ากับเป็นการทำลายระบบความคิดของคนขาวที่มีต่อ ทาส ว่าไม่มีความเป็นคน เมื่อทาสรู้หนังสือ อ่านออกเขียนได้ ก็จะมีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกับ คนผิวขาว เป็นการยกระดับจากสัตว์หรือสิ่งของที่ไร้สมองให้เป็นมนุษย์ อีกทั้งคนขาวยังเกรงว่าการ รู้หนังสือจะนำมาซึ่งช่องทางต่างๆ ที่ทำให้ทาสสามารถรับรู้ข่าวสารต่างๆ และหลบหนีไปได้ในที่สุด (มนฤดี เย็นบุตร, 2548: 49) อย่างไรก็ตาม ในสมัยต่อมาเมื่อเกิดปัญหาในการปกครองควบคุม ทาสผิวสี คนผิวขาวจึงจำเป็นต้องให้การศึกษาทาสเหล่านั้น นำมาสู่ "กระบวนการฟอกขาว" คือ การถ่ายทอดความรู้ความคิดความเชื่อ วัฒนธรรมแบบคนผิวขาวให้คนผิวสี เพื่อล้างสมอง ลบ เลือนตัวตนของคนผิวสี กลายเป็นการกลืนกินทางชาติพันธุ์ เพื่อให้วัฒนธรรมของคนผิวขาว หลงเหลืออยู่เพียงหนึ่งเดียวในโลก แนวคิดนี้ยังนำไปสู่นโยบายการรักษาความบริสุทธิ์ทางเชื้อชาติ อีกด้วย โดยในศตวรรษที่ 19 ชาวผิวขาวจะแต่งงานกับชาวผิวขาวด้วยกันเท่านั้น เช่น ในประเทศ เยอรมนี นาซีได้มีการออกกฎหมายห้ามการแต่งงานข้ามเชื้อชาติโดยเด็ดขาด เพื่อรักษาความ บริสุทธิ์ทางเชื้อชาติของตน (ภัทรมน กาเหיים, 2550: ออนไลน์) ก่อให้เกิดการเหยียดสีผิวขึ้นมา โดยปริยาย "เชื้อชาติ" จึงมีความหมายสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ "สีผิวและลักษณะทางกายภาพ" ส่วน "ชาติพันธุ์" (race) เป็นคำที่นักมานุษยวิทยาตะวันตกใช้กันอย่างแพร่หลาย เกิดขึ้นในช่วง สงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นยุคปลดปล่อยอาณานิคม ส่งผลให้เกิดประเทศหรือรัฐชาติใหม่จำนวนมาก แต่ละรัฐชาติได้รวมเอากลุ่มคนที่มีความหลากหลายเข้าด้วยกัน และต่างก็ต้องการความเป็น เชื้อชาติเดียวกันเพื่อความเป็นปึกแผ่นของรัฐชาตินั้นๆ อย่างไรก็ตาม ความเป็นเชื้อชาติมีการแบ่ง ชนชั้นที่ไม่เท่าเทียมกัน และยังเน้นถึงเรื่องความสัมพันธ์ทางสายเลือด แนวคิดเรื่องเชื้อชาติจึง เปลี่ยนมาเป็นแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์เพราะไม่มีการแบ่งชนชั้น และยึดเอาความสัมพันธ์กับดินแดน มากกว่าสายเลือด ดังนั้น นักมานุษยวิทยาจึงนำคำว่าชาติพันธุ์ เข้ามาใช้แทนที่คำว่าเชื้อชาติ เพื่อ ใช้ในการศึกษากลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมความเป็นมาร่วมกัน และมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน (ภัทร มน กาเหיים, 2550: ออนไลน์) ชาติพันธุ์จึงเป็นหน่วยทางสังคมเช่น ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีและการสืบเชื้อสายตามระบบเครือญาติ โดยกลุ่มที่มีความเชื่อของรากเหง้าดั้งเดิม เป็น กลุ่มที่เชื่อว่ากลุ่มตนสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และสามารถ ดำรงอัตลักษณ์ดั้งเดิมไว้โดยไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมด้วย

เวลาต่อมาในขณะที่ชาติตะวันตกกำลังจัดสรรปันส่วนดินแดนอาณานิคมกันอยู่ นายทาสผิวขาวชาวตะวันตกปกครองชาวอาณานิคมผิวสี ด้วยการกดบังคับ ต่อต้านขัดขวางอย่างรุนแรงไม่ให้พวกเขาได้รับอิสรภาพ จนทำให้เกิดคลื่นของกระบวนกรชาตินิยม การเรียกร้องอิสรภาพแพร่หลายตลอดทั่วโลกของอาณานิคม กลายเป็นปัญหาต่อการปกครองอาณานิคมของมหาอำนาจ และในที่สุดนำไปสู่การล่มสลายของจักรวรรดินิยมตะวันตก ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้ดินแดนอาณานิคมได้รับเอกราชและกลายเป็นประเทศเกิดใหม่จำนวนมาก (ทวิศักดิ์ เผือกสม, 2544: ออนไลน์) จะเห็นได้ว่า การถูกกดขี่ ถูกแบ่งแยกทางสีผิวและเชื้อชาติ จากการปกครองของจักรวรรดินิยมตะวันตกอยู่ช้านาน ทำให้ลัทธิชาตินิยมได้รับความนิยม และประสบผลสำเร็จทางรูปธรรมในดินแดนอาณานิคมอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จและความเจ็บปวดในสภาพของชนผิวสีที่ถูกจำกัดสิทธิอันพึงมีพึงได้ และการต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องการเหยียดผิวจนกระทั่งทำให้เกิดความแปลกแยกทั้งทางกายและทางความรู้สึกระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวสี ได้ก่อให้เกิดความโกรธแค้นอย่างฝังรากลึกที่คนผิวสีมีต่อคนผิวขาวอย่างมาก และสะท้อนออกมาในหลายรูปแบบ ดังเช่นศิลปะแขนงหนึ่งที่นับว่าใช้เหยี่ยวยารักษา บรรเทาความโกรธแค้นในจิตใจของคนผิวดำคือดนตรีบลูแจซ (Blue Jazz) ที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของคนผิวดำ เนื้อหาในบทเพลงของดนตรีชนิดนี้ บอกเล่าถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับพวกเขา ทั้งประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษ ตำนาน วิถีชีวิต การกดขี่เอาเปรียบของคนผิวขาว (ปริศนา แผลงรัศมี, 2543: 13) ให้คนผิวสีอื่นและคนผิวดำรุ่นลูกหลานได้รับรู้กระบวนการแบ่งแยก และความไม่เท่าเทียมทางชาติพันธุ์

5.2 นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนกับการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

นอกเหนือจากดนตรีแล้ว นวนิยายเป็นรูปแบบศิลปะอีกประเภทหนึ่ง ที่กลายเป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยเฉพาะคนผิวสีต่างๆ ในการบอกเล่าถ่ายทอดเรื่องราวการแบ่งแยกและความไม่เท่าเทียมทางชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นกับพวกเขา ให้สังคมโลกรับรู้ ด้วยเหตุผลที่ว่าหากกลุ่มชาติพันธุ์ในปัจจุบัน ไม่มีสำนักแห่งการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตน ไม่มีความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ในวิถีชีวิต ในบรรพบุรุษของตนและในตัวตนของตนแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์นั้นก็ค่อยๆ ถูกกลืนกินอัตลักษณ์หายไปภายใต้วัฒนธรรมของคนผิวขาว จากการดูซ้ำวัฒนธรรมของคนผิวขาวมาเป็นแบบอย่าง บรรดาผู้แต่งนวนิยายจึงพยายามเปลี่ยนแนวคิด ปลุกฝังค่านิยมของคนในชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ภูมิใจในตนเอง เชื่อว่าตนเองก็มีคุณค่าความดีงามไม่ด้อยไปกว่าคนขาวชาวตะวันตก การสอดแทรกตำนานของกลุ่มชาติพันธุ์ตนไว้ในเรื่อง ทำให้ทราบ

ที่มาของบรรพบุรุษ อันถือเป็นรากเหง้า เป็นบ่อเกิดทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันน่าภาคภูมิใจ การพูดถึงชีวิตและสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนในแง่มุมต่างๆ ซึ่ให้เห็นวิถีทางของกลุ่มคนเหล่านั้น ที่ควรจะมี ควรจะเป็นท่ามกลางความเจริญแห่งกระแสวัตตุนิยม โดยเน้นการให้คุณค่าความดีงามทางด้านจิตใจ เพื่อให้ชาติพันธุ์ของตนสามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างสง่างามในสังคมทุกแบบ

ตัวอย่างนวนิยายที่ได้นำเสนอแนวคิดดังกล่าว คือนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง นวนิยายชุดนี้มีผู้แต่งคือ **Alexander McCall Smith** ชายชาวอังกฤษผู้เกิดที่ประเทศซิมบับเว ในปีค.ศ. 1948 เขาใช้ชีวิตวัยเด็กที่ประเทศซิมบับเว ก่อนจะเดินทางไปศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ประเทศสกอตแลนด์ ต่อมาเมื่อเขาดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ด้านกฎหมายแล้ว เขาจึงเดินทางกลับแอฟริกาอีกครั้ง เพื่อช่วยก่อตั้งโรงเรียนกฎหมายแห่งใหม่ที่มหาวิทยาลัยบอตสวานา นอกจากงานในมหาวิทยาลัย แมกคอลลล์ สมิทยังเคยเป็นรองประธานคณะกรรมการพันธกรรมมนุษย์ของสหราชอาณาจักร ประธานคณะกรรมการด้านจริยศาสตร์ของวารสารการแพทย์แห่งอังกฤษ และกรรมการจริยศาสตร์ชีวภาพนานาชาติของยูเนสโกอีกด้วย (เจนจิรา เสรีโยธิน, 2551: 206) แมกคอลลล์ สมิท เกิดและเติบโตในดินแดน และในช่วงระยะเวลาที่มีความขัดแย้งทางชาติพันธุ์สีผิว คือประเทศซิมบับเว ซึ่งเคยเป็นเมืองอาณานิคมของอังกฤษมาเป็นเวลาถึงสี่สิบปี ในระหว่างนั้น มีชาวอังกฤษเข้าไปตั้งรกรากอยู่ประมาณสามแสนคน เมื่ออังกฤษยกฐานะซิมบับเวขึ้นเป็นประเทศเอกราช ให้มีรัฐบาลเป็นของตนเองและมีสิทธิ์ปกครองตนเอง อังกฤษกลับให้สิทธิ์ทางการเมืองเฉพาะกับชาวอังกฤษผิวขาวเท่านั้น ชาวผิวดำจำนวนมากยังคงอยู่ในฐานะพลเมืองของประเทศอาณานิคมต่อไป กลายเป็นประเทศเอกราชที่ยังคงใช้ระบอบแยกผิวกันปกครอง นอกจากนั้น ในช่วงเวลาของการเป็นอาณานิคม คนผิวขาวไม่พยายามให้การศึกษแก่ชาวพื้นเมืองเพื่อให้มีความชำนาญทางการเมืองพอที่จะปกครองตนเองได้ ดังนั้น เมื่อต่อมารัฐบาลของคนผิวขาวให้สิทธิ์ทางการเมืองแก่คนผิวดำในการเลือกตั้ง ชาวผิวดำที่มีจำนวนมากกว่าชนะการเลือกตั้ง แต่ไม่มีความชำนาญและความรู้ที่จะปกครองประเทศ ทำให้เกิดปัญหาการเมืองและเศรษฐกิจ เกิดเหตุการณ์รุนแรงจากความไม่พอใจในนโยบายแบ่งแยกผิวที่มีมายาวนาน ทำให้คนผิวขาวถูกทำร้ายและฆาตกรรม กลายเป็นจลาจลในที่สุด (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2549: 40-55)

เหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองของประเทศซิมบับเวดังกล่าว ส่งผลโดยตรงต่อความคิดและการดำเนินชีวิตของแมกคอลลี สมิท ดังจะเห็นได้จากการที่เขาเลือกศึกษาสาขาวิชากฎหมาย การแพทย์ ยิ่งกว่านั้นยังส่งผลต่อการสร้างตัวละครเอกนักสืบผิวสีในนวนิยายชุดนี้ให้เป็นนักสืบผิวสี เนื่องจากตัวละครเอกในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน มักจะเป็นชายหนุ่มผิวขาวชนชั้นกลางจนถึงชนชั้นสูง ซึ่งได้รับการยอมรับว่าร่างกายมีความแข็งแกร่ง และได้รับโอกาสในการการศึกษาอย่างน้อยในทางวิทยาศาสตร์ หรือกฎหมาย รวมถึงยังรู้จักสังเกต รอบคอบ สามารถใช้เหตุผลพิจารณาไตร่ตรองคลี่คลายคดีได้ เพื่อให้เกิดความสมจริงกับเนื้อเรื่อง ขณะที่คนผิวสีมักได้รับบทบาทเป็นอาชญากรมืออาชีพ ถูกเสนอภาพให้ก้าวร้าว ปาเถื่อน ไร้การศึกษาและศีลธรรม ทำให้นักเขียนผิวสีเช่น วอลเตอร์ มอสเลย์ (Walter Mosley) บาร์บารา นีลี (Barbara Neely) เอเลนอร์ เทย์เลอร์ บลานด์ (Eleanor Taylor Bland) แอนโทนี การ์ เฮย์วูด (Anthony Gar Haywood) นิเชล เทรมเบิล (Nichelle Tramble) และวาเลอรี วิลสัน เวสเลย์ (Valerie Wilson Wesley) เลื่อนนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนมาใช้ได้กลับวาทกรรมความเฉลียวฉลาด มีศีลธรรมและอารยธรรมของคนผิวขาวที่มีเหนือคนผิวสี โดยเสนอภาพตัวละครนักสืบผิวสีและสังคมเศรษฐกิจของพวกเขาในฉากชุมชนแอฟริกัน วิธีเอาชีวิตรอดจากสภาพสังคมเศรษฐกิจและการเมืองในชาติพันธุ์กระแสหลัก ภาษา อารมณ์ขัน ดนตรี และอาหารของคนผิวสี บางครั้งรวมถึงบทบาทของการเป็นทาสของคนผิวขาว ผู้แต่งจะตั้งคำถามสำคัญกับผู้อ่านเกี่ยวกับสีผิวซึ่งสัมพันธ์กับคุณค่าของการเป็นมนุษย์ บทบาททางเพศ และชนชั้นทางสังคม (Reddy: 2002: 54-59, 127, 185) นวนิยายของสมิทก็เป็นตัวอย่างหนึ่ง ที่เน้นย้ำให้เห็นแนวความคิดของเขาต่อประเด็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ ผ่านการนำเสนอด้วยกลวิธีต่างๆ เช่นเดียวกับนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนของแก้วแก้วและนายา

5.2.1 ความแปลกแยกที่เกิดจากมายาคติของคนผิวขาว และการใช้เรื่องเล่าเพื่อโต้กลับมายาคติดังกล่าว

ลัทธิรังเกียจผิว (Racism) หรือ Racialism มีวิวัฒนาการและกฎเกณฑ์จากการที่คนผิวขาวกำหนดไว้สำหรับคนผิวดำ ตั้งแต่สมัยที่คนผิวดำมีฐานะเป็นทาส ถูกจับมาขายทอดตลาดไปยังยุโรปและสหรัฐอเมริกา จนกระทั่งได้เลื่อนฐานะเป็นคนงาน คนรับใช้ ไม่มีฐานะเท่าเทียมกับคนผิวขาวทั้งด้านสิทธิ กฎหมาย และความเป็นมนุษย์ ลัทธิรังเกียจผิวเชื่อว่ามนุษย์ทั้งหลายมีความแตกต่างกันทางชีววิทยาอยู่เดิม และยังมีความสามารถ ศักยภาพทางธรรมชาติต่างกันด้วย ทำให้เชื่อได้ว่าคนผิวสีเป็นเชื้อชาติที่มีพันธุกรรมต่ำต้อยกว่า (Inferior Breeds) เพราะไร้ความสามารถ

ในการปกครองตนเอง ไม่รู้จักจัดการองค์กร ไม่สามารถนำพาตนเองไปสู่ความเจริญได้ ต่อมาแนวคิดดังกล่าวผสมผสานกับแนวคิดเทวนิยม (Theology) ที่เชื่อว่าคนชาวเท่านั้นที่จะต้องรับภาระหน้าที่ควบคุมตำแหน่งผู้นำ คอยชี้้นำคนดำอยู่เสมอ คนดำถูกสร้างมาให้เกิดมาต่ำต่อยกว่า เพื่อจะได้เป็นผู้รับใช้สำหรับชนผิวขาวเท่านั้น (ไพทูลีย์ ดัสเซ่, 2530: 5) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าทุกวันนี้ประชาชนคนผิวดำในอเมริกาจะได้รับสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคทัดเทียมกับคนผิวขาวแล้ว แต่ก็ยังเป็นเพียงเสรีภาพที่ได้รับการบัญญัติเป็นกฎหมายเท่านั้น ไม่ได้เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน สงครามความรุนแรงระหว่างคนผิวขาวและผิวดำยังคงปรากฏอยู่ในสังคมเรื่อยมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ เพราะเป็นอคติในเรื่องการเหยียดผิวที่ฝังลึกมาเป็นเวลาร้อยๆ ปี

มายาคติเรื่องการเหยียดผิว ความหลากหลายและแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องของเชื้อชาติ วัฒนธรรม วิถีแห่งการดำเนินชีวิต ทักษะและสิ่งต่างๆ ที่มีความหลากหลายประกอบกันนั้นได้ก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ลงรอยกันระหว่างคนสองเชื้อชาติ หรือระหว่างบุคคลภายในเชื้อชาติเดียวกัน กลายเป็นความแปลกแยก และความรุนแรงที่แสดงออกทางความคิดและการกระทำ มีผลต่อสภาวะความเป็นอยู่ของคนกลุ่มหนึ่งให้ต้องเผชิญกับความรู้สึกแปลกแยก ความแปลกแยกที่เกิดขึ้นนี้ ไม่ว่าจะมาจากสาเหตุใด หรือมีลักษณะใดก็ตามล้วนมีผลในการทำลายความเป็นชีวิตที่สมควรจะต้องดำรงอยู่อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างเป็นปกติสุข ทางออกหนึ่งที่สามารถจะเยียวยารักษาการสูญหายไปของเกียรติ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อันเกิดจากความแปลกแยกนั้นก็คือ การดำรงไว้ซึ่งตัวตนของตน ความสามารถในการดำรงชีวิตให้กลมกลืนไปกับสังคมที่เต็มไปด้วยความแตกต่างนี้ โดยไม่สูญเสียความเป็นส่วนตัว ความเป็นตัวของตัวเอง จากการวิจัยพบว่า นวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง ได้นำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกในความเป็นมนุษย์ที่ไม่เท่าเทียมกัน และความไม่เท่าเทียมกันนี้เป็นเสมือนหนึ่งมาตรฐานการวัดความเป็นคน เป็นกติกาของคนผิวขาวเป็นผู้ตั้งขึ้น กล่าวคือ ความเชื่อในความเหนือกว่าของความเป็นคนขาวต่อคนผิวดำ เช่น ศักยภาพทางความคิด และคุณธรรมจริยธรรมที่คนผิวขาวมีมากกว่าคนผิวสี นวนิยายได้สอดแทรกความคิดความเชื่อของคนผิวสีไว้ในเรื่อง ทำให้ทราบที่มาของบรรพบุรุษ อันถือเป็นรากเหง้าที่สำคัญ เป็นบ่อเกิดทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันนำภาคภูมิใจของคนผิวสี เป็นส่วนสำคัญในการลบเลือนความรู้สึกแปลกแยกกับชาติพันธุ์ของคนผิวสี และนำเสนอเรื่องเล่าเกี่ยวกับพื้นที่ วิถีชีวิตและความทรงจำของคนผิวสีเพื่อได้กลับมายาคติของคนผิวขาว ดังนี้

5.2.1.1 ความแปลกแยกที่เกิดจากมายาคติของคนผิวขาว

ค่านิยมเรื่องความงามที่ให้คุณค่าความงามแบบคนผิวขาว ทำให้คนผิวดำเกิดความรู้สึกแปลกแยกกับสีผิวของตนเอง มีผลในการทำลายตัวตนและความภาคภูมิใจในความเป็นคนผิวดำลงไป คุณค่าแห่งความงามซึ่งเป็นมาตรฐานของคนผิวขาว ซึ่งคือชาวยุโรปและอเมริกัน อันเป็นกลุ่มชนที่มีความโดดเด่น จึงเป็นมาตรฐานที่คนทั่วไปยอมรับ สตรีผิวขาวมักได้รับการยอมรับจากสังคม ว่ามาตรฐานแห่งความงามนั้นได้แก่ ผมยาวเป็นเส้นไม่หยิกติดหนังศีรษะ มีสีบลอนด์ทอง จมูกโด่งแหลม ริมฝีปากบาง ดวงตาสีฟ้า มีผิวขาว (ปริศนา แห่ล่งรัศมี, 2543: 37) มาตรฐานดังกล่าวนำไปสู่ภาวะของความรู้สึกแปลกแยกของผู้หญิงผิวดำ เนื่องจากเป็นมาตรฐานที่คนผิวดำไม่มี เมื่อไม่พอใจในตนเอง ไม่ยอมรับ ไม่เห็นคุณค่าความดีงามของตน นั่นคือเขากำลังรังเกียจตนเอง ปฏิเสธตนเอง อยากรับอย่างคนผิวขาว เพื่อให้สังคมยอมรับ แสดงให้เห็นว่าความภาคภูมิใจในตนเองของคนผิวดำกำลังสูญหายไป ประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมในเรื่องความงามตามมาตรฐานของคนผิวขาว ได้ทำลายตัวตนและความเป็นตัวของตัวเองของคนผิวดำ ความปรารถนาจะเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นอย่างคนผิวขาว เป็นนัยยะของการเกลียดเชื้อชาติและสีผิวของตนเอง แสดงให้เห็นความแปลกแยกกับตัวเองของคนคนนั้น ตัวละครที่มีลักษณะแปลกแยกดังกล่าวนี้ ได้แก่ มา มาคุตซี ดังข้อความ

That evening she looked in the mirror. She had tried to do something about her hair, but had failed. She had applied hair-straightener and had pulled and tugged at it, but it had remained completely uncooperative. And her skin, too, had resisted the creams that she had applied to it, with the result that her complexion was far darker than that of almost every other girl at the college. She felt a flush of resentment at her fate. It was hopeless. (McCall Smith, 2002b: 110)

ตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นความพยายามเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ของตนเอง ของมา มาคุตซี เธอใช้ทั้งน้ำยายืดผม ดึงทิ้ง แต่ผมของเธอก็ยังคงหยิกขมวด ผิวของเธอก็ต่อต้านครีมทุกชนิด ผิวของเธอ

เธอจึงตำกว่าผู้หญิงเกือบทุกคนในวิทยาลัย เธอคับแค้นใจต่อโชคชะตาและร้องไห้ออกมา เธอคิดว่าด้วยรูปลักษณะอย่างเธอจะไม่สามารถหาความสุขในชีวิต งานดีๆ สามีร่ำรวยได้เหมือนผู้หญิงผิวขาวปากแดง

กล่าวได้ว่า ค่านิยมในเรื่องความงามตามแบบฉบับของคนผิวขาวนี้ได้แพร่สะพัด และได้รับการยอมรับมากในช่วงทศวรรษที่ 60 คนผิวดำจำเป็นต้องออกมาเรียกร้องความยุติธรรมว่าเหตุใดความงามแบบคนผิวดำจึงไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมของเธอ การที่สังคมยอมรับมาตรฐานความงามแบบคนผิวขาวจนกลายเป็นค่านิยมที่ฝังรากลึกลงกลายเป็นสิ่งที่ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า ค่านิยมที่ผิดนั้นเป็นความชั่วร้ายของชนชาติหนึ่งที่ได้ฝังรากลึกลงเรื่องค่านิยมความดี ความงามของคนผิวขาวและความน่าเกลียดของคนผิวดำ ให้กลุ่มคนที่อ่อนไหวง่ายที่สุดในสังคม คือ สตรี จะเห็นได้จากตัวอย่างทำให้เราเห็นถึงค่านิยมเรื่องความงามแบบคนขาวอันเป็นมาตรฐานที่คนในสังคมส่วนใหญ่ยอมรับ และมอบความน่าเกลียดกว่า เลวกว่าให้กับคนผิวดำ การมีรูปลักษณะแบบคนผิวดำเป็นสิ่งที่คนผิวดำบางคนปฏิเสธ เท่ากับเป็นการปฏิเสธตัวตนของตนด้วย อย่างไรก็ตาม การที่มาจากคหุติเลือกใช้ผลการเรียน ซึ่งสอบได้คะแนนเป็นอันดับหนึ่งของวิทยาลัย และการทำงานเป็นผู้ช่วยนักสืบและผู้จัดการอยู่หอรถอย่างหนักเพื่อพิสูจน์คุณค่าในตัวเอง เพื่อลบปมด้อยเรื่องรูปลักษณะ จึงแสดงให้เห็นว่าเธอเป็นตัวแทนของการเรียกร้องตัวตนของมนุษย์ ในที่นี้เธอต้องการให้คนในสังคมซึ่งเป็นคนผิวดำตั้งตัวตนของแต่ละคนออกมา ไม่ประพฤติตนแบบเดียวกันทั้งหมด ไม่ต้องทำตามกระแสสังคมส่วนใหญ่ หรือสิ่งที่เป็นธรรมเนียมนิยม จารีตประเพณี การทำในสิ่งที่มาจากความคิดของตนเองจึงจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในตนเอง เพราะเป็นการรู้จักคุณค่าในตนเอง หรือสร้างคุณค่าให้ตนเองนั่นเอง สิ่งนี้ทำให้เธอสามารถดำรงศักดิ์ศรีแห่งการเป็นมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ เป็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องการบอกกับประชาชนคนดำให้รู้จักคุณค่าของการเป็นคนดำของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสตรีผิวดำที่จะได้รู้จักคุณค่าของตนเอง ว่านิยามความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนอาจจะแตกต่างกัน แต่ตัวตนของแต่ละคนจะต้องไม่สูญหายไป

นอกเหนือจากความแปลกแยกในรูปร่างลักษณะภายนอกแล้ว นวนิยายชุดนี้ยังแสดงถึงความแปลกแยกจากงานของคนผิวดำด้วย คาร์ล มาร์กซชี้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความแปลกแยกจากงานว่า ในระบบการทำงานซึ่งงานเป็นสิ่งนอกตัวของคนงาน งานไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติของเขา และไม่ได้ยืนยันตัวเขา แต่งานเป็นสิ่งที่ปฏิเสธตัวเขา เขาจึงรู้สึกเป็นทุกข์ ไม่ได้พัฒนาร่างกายและจิตใจอย่างเสรี งานทำให้จิตใจของเขาเสื่อมลง เขาจึงรู้สึกสบายใจเมื่อไม่ได้ทำงาน

เพราะงานเป็นสิ่งบังคับ เขาจึงมักเลี่ยงงาน จากการที่งานไม่ได้ตอบสนองความต้องการของเขา แต่ตอบสนองความต้องการด้านอื่น จากการที่งานมีลักษณะอยู่ภายนอกตัวคนงานนั้น คนงานจึงรู้สึกว่างานนั้นทำเพื่อผู้อื่น เขาจึงไม่เป็นตัวของตัวเอง และอยู่ภายใต้ผู้อื่น (ปริศนา แหล่งรัศมี, 2543: 197) นอกจากนี้การที่บุคคลไม่สามารถคาดหมายการกระทำของตนเองได้ มองไม่เห็นเป้าหมายที่แท้จริงของกิจกรรม เพราะขาดความเข้าใจในกิจกรรม และกิจกรรมนั้นไม่ได้นำมาซึ่งความสุข ความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจ ทำให้เขาไม่สามารถพัฒนาความสามารถของตนเองได้ แต่ทำเพื่อความอยู่รอดเท่านั้น จึงทำให้บุคคลมีความแปลกแยกจากงาน ตัวละครที่แสดงให้เห็นความแปลกแยกกับงานในนวนิยายชุดนี้ คือ โอบิต รามอตสเว ดังข้อความ

In that place I had felt every day that I might die. Danger and sorrow hung over Johannesburg like a cloud, and I could never be happy there. In Botswana it was different. There were no policeman with dogs; there were no totsis with knives, waiting to rob you; you did not wake up every morning to a wailing siren calling you down into the hot earth. There were not the same great crowds of men, all from some distant place, all sickening for home, all wanting to be somewhere else. I had left a prison-a great, groaning prison, under the sunlight. (McCall Smith, 2002a: 27)

ตัวอย่างที่ยกมา แสดงความคิดเห็นของเขาที่มีต่องานเหมืองว่า เป็นงานที่ทำให้เขาคิดถึงความตายตลอดเวลา มีทั้งอันตรายและความโศกเศร้า เขาไม่มีความสุขจากการทำงานเลย มีทั้งตำรวจสุนัข คนรอปด้น กิจวัตรที่ซ้ำเดิมทุกวันคือการทำงานตามเสียงหวอ เขาเปรียบว่าสถานที่ทำงานของเขาเป็นดังคุกใหญ่ ที่กักขังอิสรภาพของเขา ความคิดเห็นต่องานของโอบิตสะท้อนให้เห็นว่าการที่คนดำต้องเป็นทาส ทำงานรับใช้คนผิวขาว เนื่องจากพันธะผูกพันที่ติดมากับเชื้อชาติและสีผิว ที่คนขาวกุมชะตาชีวิตคนดำไว้ให้มาเป็นทาสทำงานในไร่ตั้งแต่สมัยเริ่มก่อตั้งประเทศ ด้วยภาวะที่คนดำจำต้องยอมเผชิญ และตกเป็นเบี้ยล่างนี้เอง ทำให้พวกเขาไม่มีความสุขในการทำงาน เพราะการใช้งานของคนขาวที่กระทำต่อคนดำนั้นได้มองข้ามความเป็นมนุษย์ของทาสไป ใช้งาน

พวกเขาเยี่ยงสัตว์ที่มีความทรหดอดทน ซื่อซายแลกเปลี่ยนตัวกันได้โดยไม่มีคำนึงถึงสิทธิในตัวตน อันชอบธรรมของปัจเจกบุคคล ด้วยภาระในการทำงานที่หนักหน่วงที่คนขาวได้มอบให้พวกเขามา ทั้งชีวิตนี้เอง ทำให้ทาสรู้สึกท้อทรมาน พวกเขาเป็นทุกข์จากงาน นอกจากพวกเขาจะเป็นทาสของคนขาว แล้วยังเป็นทาสของงานอีกทอดหนึ่งด้วย เพราะพวกเขาไม่มีสิทธิเลือกงาน จำเป็นต้องทำตามคำสั่งของนายจ้างผิวขาว เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกเย็บยนต์ ทำร้ายร่างกาย พวกเขาจึงรู้สึกขาดความเป็นมนุษย์จากการขาดอิสรภาพในการดำเนินชีวิต จิตวิญญาณของพวกเขาตายไป เมื่องานเป็นสิ่งที่ไม่แปลกแยกจากทาส การหลีกเลี่ยงการทำงานด้วยการหลบหนีของทาส และการตามจับกุมครั้งแล้วครั้งเล่าจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุด

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า การใช้แรงงานคนผิวสีเยี่ยงทาส และการสร้างมาตรฐานความงามของคนผิวขาว ทำให้คนพื้นเมืองหรือคนผิวสีเกิดความแปลกแยกกับงานและกับตนเอง ตามลำดับ ความแปลกแยกนี้จึงสะท้อนให้เห็นมายาคติของคนผิวขาวที่มีต่อคนผิวสี แสดงความสัมพันธ์ทางอำนาจ คือความสัมพันธ์ระหว่างความเหนือกว่ากับความด้อยกว่าอย่างชัดเจน และกลายเป็น “กระบวนการสร้างความศิวิไลซ์” (Civilizing Projects) คือการใช้อัตลักษณ์ของคนผิวขาว เป็นศูนย์กลางสร้างอัตลักษณ์ร่วม ผลักดันและลบอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น การสร้างอัตลักษณ์ร่วมทำให้ง่ายต่อการควบคุมพลเมือง และเป็นหนึ่งในกระบวนการในการสร้างความเป็นชาติ แต่อัตลักษณ์ภายในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นเป็นอัตลักษณ์ที่ฝังลึก และเปลี่ยนแปลงได้ยาก ทั้งในเรื่องของเชื้อชาติ วัฒนธรรม วิถีแห่งการดำเนินชีวิต ทักษะคติและสิ่งต่างๆที่มีความหลากหลายประกอบกันขึ้น ความแตกต่างนั้นได้ก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ลงรอยกันระหว่างคนสองเชื้อชาติ หรือระหว่างบุคคลภายในเชื้อชาติเดียวกัน กลายเป็นความรุนแรงที่แสดงออกทางความคิดและการกระทำ มีผลต่อสภาวะความเป็นอยู่ของคนกลุ่มหนึ่งให้ต้องเผชิญกับความรู้สึกแปลกแยก “ความแปลกแยกที่เกิดขึ้นนี้ ไม่ว่าจะมาจากสาเหตุใด หรือมีลักษณะใดก็ตามล้วนมีผลในการทำลายความเป็นชีวิตที่สมควรจะต้องดำรงอยู่อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างเป็นปกติสุข” (ปริศนา แผลงรัศมี, 2543: 12) ทางออกหนึ่งที่สามารถจะเยียวยา รักษาการสูญหายไปของเกียรติ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อันเกิดจากความแปลกแยกนั้นก็คือ การดำรงไว้ซึ่งตัวตนของตน ความสามารถในการดำรงชีวิตให้กลมกลืนไปกับสังคมที่เต็มไปด้วยความแตกต่างนี้โดยไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง

5.2.1.2 การใช้เรื่องเล่าเพื่อโต้กลับมายาคติของคนผิวขาว

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่า คนผิวสีมักได้รับบทบาทเป็นอาชญากรมืออาชีพ ถูกเสนอภาพให้ก้าวร้าว ปาเถื่อน ไร้การศึกษาและศีลธรรมในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน เพื่อให้เกิดภาพขัดแย้งกับตัวละครเอกนักสืบผิวขาว และสอดคล้องกับมายาคติเกี่ยวกับชาติพันธุ์ของคนผิวขาว ที่ว่าคนผิวสีปาเถื่อน ไร้การศึกษา จึงเหมาะสมที่จะเป็นทาสให้คนผิวขาวปกครองสั่งสอนควบคุม การนำเสนอตัวละครเอกนักสืบให้เป็นคนผิวสีในเวลาต่อมา จึงนับเป็นการโต้กลับมายาคติเกี่ยวกับความเฉลียวฉลาด มีศีลธรรมและอารยธรรมของคนผิวขาวที่มีเหนือคนผิวสี ดังจะเห็นได้จากบทบาทของตัวละครเอกเพรเซียส รามอตสเว ที่ได้แสดงความสามารถทางสติปัญญาเพื่อคลี่คลายคดีต่างๆ ในบทที่สองและสาม นอกจากนั้น นวนิยายชุดนี้ยังประกอบด้วยเรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิต ประวัติศาสตร์ และตำนานความเชื่อของคนผิวดำที่เป็นชนพื้นเมืองชาวบอตสวานาที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ว่ามนุษย์ผิวดำทุกคนมีความเกี่ยวเนื่องเป็นญาติพี่น้องกัน คนผิวดำให้ความสำคัญกับความคิดความเชื่อนี้อย่างยิ่ง

ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่ได้กล่าวถึงไปบางส่วนในบทที่สี่ คือตั้งแต่สมัยที่เพรเซียส รามอตสเวทำงานที่สำนักงานรถโดยสาร เธอจะต้องกลับไปเล่าเรื่องราวประจำสัปดาห์ให้โอเบต พ่อของเธอฟัง และเขาจะหยิบโยงชื่อคนเหล่านั้นมาเชื่อมถึงกัน จนทำให้เห็นว่าทุกคนเป็นญาติกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ดังข้อความ *“Everybody was related in some way.”* (McCall Smith, 2002a: 49) จะเห็นได้ว่า เรื่องเล่าที่ใช้เพื่อโต้กลับมายาคติของคนผิวขาวในนวนิยายชุดนี้โดดเด่นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเรื่องเล่าของโอเบต รามอตสเว พ่อของตัวละครเอกนักสืบ เพรเซียส รามอตสเว เรื่องราวของเขาถูกนำเสนอผ่านการเล่าของเพรเซียส รามอตสเว ที่เธอเห็นว่าชีวิตของเขาเป็นชีวิตของคนสามัญ ซึ่งไม่ถูกจดบันทึกไว้ *“His life was unrecorded; who is there to write down the lives of ordinary people?”* (McCall Smith, 2002a: 15)

กล่าวได้ว่า การบันทึกชีวิตของโอเบต ผ่านเรื่องเล่าของเพรเซียส รามอตสเว จึงเป็นการบันทึกชีวิตคนสามัญผิวดำ ซึ่งจะไม่พบในบันทึกทางประวัติศาสตร์ ที่จะกล่าวถึงเฉพาะเรื่องราวชีวิตของกษัตริย์ เจ้านายขุนนาง ชนชั้นปกครองผิวขาวและเหตุการณ์สำคัญอันเกี่ยวพันกับการครอบครอง แย่งชิงดินแดนประเทศต่างๆ หรือเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษยชาติในโลยี องค์ความรู้โดยชนผิวขาวเท่านั้น ประวัติศาสตร์หรือการร้อยเรียงเรื่องเล่าของคนผิวดำ

จึงเป็นการนำเสนอเหตุการณ์ที่ถูกกลืนจากประวัติศาสตร์กระแสหลักเหล่านั้น เพื่อเสนอแง่มุมใหม่ที่สามารถโต้แย้งประวัติศาสตร์กระแสหลัก และเป็นเครื่องยืนยันการมีตัวตนในสังคมมนุษย์ของคนผิวดำอีกด้วย เรื่องราวชีวิตของโอบิต กล่าวถึงช่วงชีวิตวัยเด็ก จนถึงชีวิตการทำงานเป็นคณงานเหมืองแร่เพชรและทองในประเทศแอฟริกาใต้ ให้กับคนผิวขาวชาวอังกฤษ เจ้าอาณานิคม โอบิตเริ่มต้นชีวิตวัยเด็กของเขาที่เบซัวนาแลนด์ (ชื่อเดิมของประเทศบอตสวานา สมัยเป็นอาณานิคมของอังกฤษ) ก็ต้องประสบกับความอดอยากแร้นแค้น อันเกิดจากนโยบายการแบ่งแยกสีผิวในการปกครอง ดังข้อความ

We hid behind plants and boxes and dashed out to ask for coins from the closed windows of the trains. We saw the white people look out of their windows, like ghosts, and sometimes they would toss us one of their Rhodesian pennies. (McCall Smith, 2002a: 16)

ข้อความที่ยกมาสะท้อนถึงความอดอยากของเด็กชายผิวดำ ที่ต้องหารายได้จากการขทานที่สถานีรถไฟ โอบิตเห็นว่าคนขาวที่ "เหมือนภูตผี" (like ghosts) นานครั้งจึงจะโยนเหรียญเพนนีโรดิเซียนสักเหรียญให้เด็กผิวดำ การเปรียบเทียบคนขาวว่าเป็นภูตผี มีนัยสะท้อนถึงสีผิวอันขาวซีดนำมาซึ่งความรู้สึกหวาดกลัวต่อสีขาวนั้น เสมือนผีที่คอยตามหลอกหลอนคนผิวดำ จากนโยบายการแบ่งแยกการปกครองตามสีผิวที่เกิดขึ้นในทวีปแอฟริกา ทำให้คนผิวขาวได้รับการศึกษา มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าคนผิวดำ คนผิวดำจึงต้องเป็นขอทานรอคอยความช่วยเหลือ รอคอยเหรียญเงินจากคนผิวขาวนั่นเอง อย่างไรก็ตาม เด็กชายโอบิตก็ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนที่คนผิวขาวตั้งขึ้น แต่เขาแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนแห่งนี้เป็นกลไกหนึ่งในการ "ฟอกขาว" เด็กผิวดำดังข้อความ

There was a school run by an old Anglican priest and a white woman whose face had been half-destroyed by the sun. They both spoke Setswana, which was unusual, but they taught us in English, insisting, on the pain of a thrashing, that we left our own language outside in the playground. (McCall Smith, 2002a: 16)

ในข้อความนี้โอบิตเล่าว่านักบวชเองกลิแกนและหญิงผิวขาวที่เป็นครูในโรงเรียนนี้ ทั้งสองคนพูดภาษาเซตสวานา ซึ่งเป็นภาษาของคนพื้นเมืองผิวดำของบอตสวานาได้ แต่ทั้งสองใช้ภาษาอังกฤษในการสอน พร้อมทั้งจะเขียนเด็กนักเรียนผิวดำ หากพวกเขาใช้ภาษาเซตสวานาในชั้นเรียน จะเห็นได้ว่า การศึกษากลายเป็นกลไกในการ “ฟอกขาว” คนผิวดำอย่างหนึ่ง

อย่างไรก็ดี การที่โอบิตได้รับการศึกษาจากคนผิวดำ จนสามารถถ่ายทอดเรื่องเล่าเกี่ยวกับความโหดร้ายและกระบวนการฟอกขาวของคนผิวดำได้ กลายเป็นการได้กลับมาอาศัยของคนผิวดำที่มีต่อสีผิวและการกีดกันทางปัญญา ทำให้การศึกษากลายเป็นอาวุธตอบโต้คนผิวดำ จากการศึกษาที่คนผิวดำ ถ่ายทอดเรื่องราวให้คนในสังคมได้ประจักษ์กับความเป็นจริงอันโหดร้ายของระบบการปกครองและระบบทาสของคนขาวนั่นเอง เรื่องเล่าเกี่ยวกับระบบทาสและการทำงานในเมืองก็เป็นอาวุธในการตอบโต้คนผิวดำอีกเรื่องหนึ่งที่ โอบิต แสดงให้สังคมโลกประจักษ์ถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับเขา สะท้อนให้เห็นความโหดร้ายของระบบอาณานิคมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาทรัพยากรเข้าสู่ระบบการผลิตของประเทศโลกตะวันตก เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศเจ้าอาณานิคมเหล่านั้น โอบิตกล่าวว่า คนผิวดำกวาดต้อนคนผิวดำไปเป็นทาส ขุดหาทองและเพชรในดินแดนของพวกเขาให้คนขาวนำไปใช้สร้างความร่ำรวย ดังข้อความ **“We dug for gold and diamonds and made those white men rich.”** (McCall Smith, 2002a: 20) เขาทำงานที่เหมืองตั้งแต่อายุสิบแปดปี โดยมีหัวหน้าหรือเจ้าของเหมืองเป็นชาวอังกฤษที่มีหน้าที่เพียงอย่างเดียว คือ ออกคำสั่ง ให้หัวหน้าคนงานที่เป็นชาวโบเออร์ (พวกลูกผสมเนเธอร์แลนด์กับชนพื้นเมือง) คอยทำตามคำสั่งนั้น แต่ชาวโบเออร์ก็รู้จักวิธีการได้กลับอำนาจของเจ้าอาณานิคมด้วยการตอบรับคำสั่งว่าจะทำตาม แต่ในความเป็นจริง พวกเขากลับทำอีกอย่าง หรือแสร้งว่าทำได้แล้วงานจึงไม่ก้าวหน้า ดังข้อความ

But some of them were clever, and while the British said “You do this,” they would say “Yes, yes sir, I will do that” and all the time, behind their backs, they did the other thing or they just pretended to do something. So for many years, nothing at all happened. (McCall Smith, 2002a: 20)

จะเห็นได้ว่า การกระทำของชนพื้นเมืองดังกล่าว เป็นการใช้เล่ห์เหลี่ยมเพื่อโต้ตอบอำนาจของเจ้าอาณานิคม สะท้อนและเป็นการโต้กลับมายาคติของคนผิวขาว ที่มีต่อสติปัญญาความเฉลียวฉลาดของคนผิวดำ

นอกจากนั้น โอบิตยังเห็นว่า การสอนภาษาสำหรับออกคำสั่งของคนผิวขาว สะท้อนถึงความโหดร้าย ความไร้จิตวิญญาณ ไร้สุนทรียภาพของคนขาวด้วยเช่นเดียวกัน จากการที่เขาเล่าว่า ภาษาฟูนากาโลที่คนขาวสอนพวกเขาเพื่อออกคำสั่ง มีแต่คำที่เป็นกริยาใช้ทำงานของทาส ทั้งผลัก รับ เลื่อน แบก บรรทุก ไม่มีคำที่มีความหมายถึงความรู้สึก รัก ความสุข หรือเสียงเจื้อยแจ้วของนกกายามเช้า ดังข้อความ **“There are many words for push, take, shove, carry, load, and no words for love, or happiness, or the sounds which birds make in the morning.”** (McCall Smith, 2002a: 23) นอกจากนี้ โอบิตยังกล่าวถึงความโหดร้ายของคนขาว ที่แสดงออกทางพฤติกรรมเพื่อควบคุมการทำงานของคนงานเหมือง ว่าคนผิวขาวมักจะกดดัน ตะคอก และตีคนงานที่ทำงานช้าเกินไป การเร่งทำงานมักทำให้หินถล่ม ซึ่งจะทำให้คนงานผิวดำบาดเจ็บหรือเสียชีวิตได้ แต่คนขาวจะปลอดภัยเสมอจากการหลบอยู่หลังอุโมงค์ คนขาวสามารถตีคนงานผิวดำได้โดยไม่ต้องมีสาเหตุ แต่หากคนงานผิวดำตีตอบโต้ พวกเขาจะมีโทษจำคุกหนึ่งหรือสองปี ดังข้อความ

Yet we were never allowed to hit back, no matter how undeserved the blows. If you hit a white miner, you were finished. The mine police would be waiting for you at the top of the shaft and you could spend a year or two in prison. (McCall Smith, 2002a: 24)

จะเห็นได้ว่า เรื่องเล่าของเขาสะท้อนให้เห็นความป่าเถื่อน ไร้เหตุผลของคนผิวขาว ซึ่งในประวัติศาสตร์แล้วความป่าเถื่อน ไร้เหตุผลนั้นเป็นมายาคติที่คนผิวขาวสร้างขึ้นให้แก่คนผิวดำ เป็นข้ออ้างอันชอบธรรมที่คนผิวขาวใช้ในการควบคุมคนผิวดำ เรื่องเล่านี้จึงเป็นการโต้กลับมายาคติของคนผิวขาว ด้วยการแสดงให้เห็นว่า คนขาวเป็นผู้ป่าเถื่อน ไร้เหตุผลที่แท้จริง

ในด้านความเชื่อทางศาสนา คนขาวมักมีมายาคติต่อคนดำ่ว่าพวกเขาป่าเถื่อน ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนับถือศาสนา รับฟังคำสั่งสอนของพระเจ้า แต่ก็พบว่านายทาสบางคนอนุญาตให้ทาสนับถือศาสนา สามารถไปโบสถ์เพื่อสวดมนต์ และประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตามแบบคริสเตียนได้ เพราะหวังว่าทาสที่เป็นคริสเตียนจะเชื่อฟังคำสั่งสอนของตน ทำให้การปกครองทาสง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม นายทาสบางส่วนไม่อนุญาตให้ทาสเข้าไปมีส่วนร่วมใดๆ ทางศาสนา เนื่องจากพวกเขาไม่ต้องการให้ทาสมีพระเจ้าองค์เดียวกับพวกเขา ไม่ต้องการให้วิญญาณของทาสได้รับการคุ้มครองจากพระเจ้า และเนื่องจากนายทาสนั้นยังคงต้องระแวงระวังไม่ให้ทาสฉวยคว้ามีโอกาสรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจ สร้างเงื่อนไขต่อรองกับพวกเขาด้วย (มนฤดี เย็นบุตร, 2548: 51) นายทาสไม่คิดว่าทาสมีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับพวกเขา เพราะเมื่อทาสมีศาสนา ก็แสดงให้เห็นการยกระดับทาสเท่ากับระดับเดียวกับคนขาวอย่างตน อย่างไรก็ตาม นวนิยายเรื่องนี้ได้นำเสนอว่า คนผิวดำมีพระเจ้าของตนเองมาช้านานแล้ว ดังข้อความ

Some people think of God as a white man, which is an idea which the missionaries brought with them all those years ago and which seems to have stuck in people's mind. I do not think this is so, because there is no difference between white men and black men; we are all the same; we are just people. And God was here anyway, before the missionaries came. We called him by a different name, then, and he did not live over at the Jews' place; he lived here in Africa, in the rocks, in the sky, in places where we knew he liked to be. (McCall Smith, 2002a: 19)

โอบิต รามอตสเวแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความคิดเรื่องพระเจ้าของคนขาวมาเผยแพร่โดยมิชชันนารี เขาเห็นว่าพระเจ้าสถิตอยู่ในดินแดนทวีปแอฟริกา ก่อนคนขาวเข้ามาปกครอง พระเจ้าของคนพื้นเมืองอยู่ในก้อนหิน ในท้องฟ้า ในธรรมชาติ เขาจึงไม่คิดว่าพระเจ้าเป็นคนผิวขาว เขาเห็นว่าไม่ควรแบ่งแยกมนุษย์ด้วยสีผิว มนุษย์ก็ควรเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน จะเห็นได้ว่า ความคิดเรื่องพระเจ้าที่หมายถึงธรรมชาติของคนพื้นเมือง สอดคล้องกับวิถีชีวิตของพวกเขาที่สัมพันธ์กับ

ธรรมชาติรอบตัว การดูแลรักษาธรรมชาติเปรียบได้กับการเคารพพระเจ้า ซึ่งย่อมทำให้พวกเขาใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างอุดมสมบูรณ์ นอกจากนั้น พระเจ้าในธรรมชาติยังทำให้ไม่เกิดเส้นแบ่งความแตกต่างระหว่างสีผิวชาติพันธุ์ขึ้นอีกด้วย การกล่าวถึงความคิดความเชื่อเรื่องพระเจ้าของคนผิวดำที่ตกทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น จึงเป็นการโต้กลับการแบ่งแยกคนโดยศาสนาของคนผิวขาวอีกด้วย เรื่องเล่าของโอบิด จึงเป็นทั้งบันทึกของคนสามัญ และเป็นการเสนอพฤติกรรม เหตุการณ์ที่คนผิวขาวกระทำต่อคนผิวดำในอีกแง่มุมหนึ่ง เสมือนเป็นการเปิดพื้นที่ในหน้าประวัติศาสตร์ให้ทาสผิวดำเขียนประวัติศาสตร์ของพวกเขาได้กลับประวัติศาสตร์กระแสหลักอันเกิดจากมายาคติของคนผิวขาวนั่นเอง

นอกเหนือจากเรื่องเล่าของโอบิดแล้ว นวนิยายชุดนี้ยังประกอบด้วยตัวอย่างที่แสดงให้เห็นคุณค่า ความดีงามของสังคมวัฒนธรรมของคนผิวดำ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการโต้กลับชุดวาทกรรมอันเกิดจากมายาคติของคนผิวขาว ที่มีต่อคนผิวดำ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ตัวละครเอกนักสืบคือเพอร์เซียส รามอตสเวลท์จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ การได้มาซึ่งเอกราชและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศบอตสวานา ด้วยน้ำเสียงภาคภูมิใจอย่างยิ่ง กล่าวได้ว่า เหตุการณ์และวิถีชีวิตดังกล่าว เป็นประสบการณ์สำคัญของชีวิตเธอ ทำให้เธอเติบโตขึ้นมาด้วยความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์และสีผิวของตน เช่น เหตุการณ์ที่บอตสวานาหลุดพ้นจากการเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ เพอร์เซียส รามอตสเวลท์กล่าวว่า เมื่อเธออายุแปดปี เธอรับรู้ว่ามีสิ่งพิเศษเกิดขึ้น เมื่อบอตสวานาหรือเบชัวนาแลนด์ ได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษ ในปีค.ศ. 1960 สิ่งพิเศษนั้นคืออิสรภาพ ที่ทำให้เธอเกิดความภาคภูมิใจในความพยายามของประชาชนในประเทศบอตสวานา ที่ช่วยกันพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองมากกว่าสมัยที่เป็นดินแดนอาณานิคม ในความภาคภูมิใจนี้ เธอได้สะท้อนถึงความโหดร้ายของคนผิวขาวที่ไม่ช่วยเหลือ พัฒนาประเทศของเธอให้เจริญก้าวหน้าในสมัยที่อังกฤษเป็นเจ้าของอาณานิคมปกครองบอตสวานา “เขตแดนโล่งเตียนที่พวกอังกฤษไม่รู้ว่าจะทำอะไรดี บัดนี้ได้พัฒนารุ่งเรืองเป็นรัฐวัฒนาที่สูงสุดในแอฟริกา” (McCall Smith, 2002a: 152) อย่างไรก็ตาม ความนิ่งเฉยของเจ้าอาณานิคมก็มีส่วนช่วยเพิ่มความภาคภูมิใจของเธอด้วย เพราะเมื่อคนผิวดำได้ปกครองตนเอง พวกเขาพัฒนาประเทศ จนมีความเจริญแตกต่างจากสมัยอาณานิคมอย่างเห็นได้ชัดนั่นเอง นอกจากนั้น เพอร์เซียสยังได้แสดงให้เห็นความภาคภูมิใจที่เธอมีต่ออดีตผู้นำของบอตสวานา และของแอฟริกาใต้ ผู้เรียกร้องความเท่าเทียมเสมอภาคให้คนผิวดำ

เพอร์เซียส รามอตสเวลกล่าวถึงเซเรตเซ คามา หัวหน้าสูงสุดของบัมกวาโท ประธานาธิบดีคนแรกของประเทศบอตสวานา ผู้ถูกอังกฤษขับไล่ออกนอกประเทศ จากการทำงานกับหญิงชาวอังกฤษ ซึ่งขัดกับข้อห้ามของเจ้าอาณานิคมผิวขาว ที่ห้ามแต่งงานข้ามสีผิว แม้ว่าจะถูกลงโทษเช่นนั้น แต่เขาไม่ตอบโต้หรือทำตนเป็นปฏิปักษ์กับอังกฤษ เขายังคงเคารพสุภาพนอบน้อมต่อรัฐบาลอังกฤษ และองค์สมเด็จพระราชินีอยู่ดังเดิม เช่นเดียวกับเนลสัน แมนเดลา ผู้นำเรียกร้องความเท่าเทียมทางสีผิว เขาถูกจับไปทำงานเหมืองจนตาบอด แต่เมื่อได้รับอิสรภาพ เขาไม่กล่าวถึงการแก้แค้นหรือการโต้ตอบคนผิวขาวแม้แต่น้อย *"That was the real African way, the tradition that was closest to the heart of Africa. We are all children of Africa, and none of us is better or more important than the other. This is what Africa could say to the world: it could remind it what it is to be human."* (McCall Smith, 2002b: 62-63) เพอร์เซียสเห็นว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนผิวดำทั้งสอง แสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่ของคนผิวดำ ที่เตือนให้โลกตระหนักว่าการเป็นมนุษย์ที่แท้คือการมีเมตตา และเป็นวิถีแอฟริกันที่แท้จริง เป็นคุณธรรมความดีงามของคนผิวดำที่แสดงให้เห็นโลกประจักษ์ นำมาซึ่งความภาคภูมิใจอย่างยิ่งแก่เธอ การกล่าวถึงการลงโทษอย่างไร้เมตตาที่เกิดขึ้นกับผู้นำผิวดำทั้งสอง ยังสะท้อนให้เห็นความโหดร้ายของคนขาว อันเป็นการตั้งคำถามถึงการยกย่องตนเองว่ามีอารยธรรมสูงส่งกว่าคนผิวดำด้วย และแสดงให้เห็นการได้กลับมาภาคติของคนขาวอย่างชัดเจนว่าคนผิวดำก็เป็น "มนุษย์" เหมือนคนผิวขาว

นอกเหนือจากความเมตตาแล้ว ความมั่งคั่ง ความมีน้ำใจ วัฒนธรรมทั้งศิลปะกับดนตรี ก็เป็นสิ่งที่ทำให้เธอภาคภูมิใจในชาติพันธุ์และสีผิวของตนเช่นเดียวกัน เพอร์เซียส รามอตสเวลกล่าวว่า สิ่งที่ทำให้เธอภาคภูมิใจในประเทศของเธอ คือการประหยัดอดออม และการไม่คดโกงทุจริตของนักการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้คนต่างชาติพันธุ์ยกย่องชื่นชม ดังที่เธอยกตัวอย่างสุนทรพจน์ของเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา *"We salute the people of Botswana for what they have done," he had announced.* (McCall Smith, 2003: 26-27) และแม้ว่าในทวีปแอฟริกาจะมีจลาจลความไม่สงบ แต่เธอก็ยังคงสามารถภาคภูมิใจในแอฟริกาได้ด้วย *"ความมีน้ำใจ รอยยิ้ม ศิลปะและดนตรี"* *"There was the kindness, for example, and the ability to smile, and the art and the music."* (McCall Smith, 2003: 26-27) จะเห็นได้ว่า ความมั่งคั่งและความซื่อสัตย์สุจริต เป็นลักษณะนิสัยของคนผิวดำที่ทำให้บอตสวานาเจริญก้าวหน้า จนได้รับการยกย่องจากสังคมคนผิวขาว คือ สหรัฐอเมริกา และเป็นลักษณะนิสัยที่สะท้อนให้เห็นความมีอารยธรรมขัดแย้งกับมายาคติของคนผิวขาวที่เห็นว่าคนผิวดำป่าเถื่อน ไร้อารยะ เช่นเดียวกับความมีน้ำใจ

รอยยิ้ม ศิลปะและดนตรี ก็ล้วนแสดงถึงควมมีอารยธรรมของคนผิวดำ ที่ช่วยให้เพรเซียส ภาควิชาในชาติพันธุ์ศาสตร์ของตน และมองข้ามเหตุการณ์วุ่นวายทางการเมืองได้

นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่า การปลุกฝังค่านิยมความคิดว่ามนุษย์ทุกคนเป็นญาติพี่น้องกัน จากพ่อของเธอ ทำให้เพรเซียสมีความรู้สึกต่องานนักสืบของเธอในเวลาต่อมาว่า เป็นการช่วยเหลือ ญาติพี่น้องของเธอ ดังข้อความ **“They are my people, my brothers and sisters. It is my duty to help them to solve the mysteries in their lives. That is what I am called to do.” (McCall Smith, 2002a: 4)** เพรเซียสกล่าวว่า เธอรักมนุษย์ทุกคนที่พระเจ้าสร้างขึ้น แต่เธอรักคนผิวดำมากเป็นพิเศษ เพราะพวกเขาเป็นพวกพ้อง เป็นพี่น้องของเธอ เธอมีพันธกิจที่จะต้องช่วยพวกเขาไขปริศนาในชีวิต กล่าวได้ว่า ความคิดเรื่องพวกพ้องของคนผิวดำนี้ เป็นกลวิธีการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม วิถีชีวิต ตัวตนของคนผิวดำ ทำให้พวกเขาเป็นตัวของตัวเอง ภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง ซึ่งเป็นการดำรงรักษาเกียรติ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นอกจากนี้ ความคิดว่ามนุษย์ควรเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ถูกนำเสนอผ่านตัวอย่างบทสนทนาของเพรเซียส รามอตสเว และมา มาคุตซีที่เน้นย้ำว่าคิดความเชื่อดังกล่าว มีหลักฐานพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ด้วย ดังข้อความ **“Yes. Everybody. My people. Your people. All people. We all come from the same small group of ancestors. Dr. Leakey has proved that.” (McCall Smith, 2003: 10)** ตัวอย่างนี้มา มาคุตซีเล่าว่า ดร. ลิกเคย์พิสูจน์พบว่ามนุษย์ทุกคนมีสายเลือด ดีเอ็นเอเหมือนกัน เป็นญาติพี่น้องกัน เพรเซียส รามอตสเวจึงเห็นว่า หากทุกคนรู้ว่าพวกเขาเป็นญาติกัน ก็คงจะทำดีต่อกันมากขึ้น จากการเน้นย้ำให้เห็นความคิดความเชื่อดังกล่าวด้วยคำสอนของบรรพบุรุษและหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ แสดงถึงการให้ความสำคัญกับผู้อื่น ลักษณะนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนผิวดำ สะท้อนว่าพวกเขาไม่มีแนวคิดแบ่งแยกคุณค่าของมนุษย์จากชนชั้น หรือความแตกต่างทางกายภาพใดๆ อันเป็นลักษณะนิสัยที่แตกต่างจากคนผิวขาว ความคิดความเชื่อเรื่องญาติพี่น้อง ความมีน้ำใจนี้ กลายเป็นความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตัวเอง อย่างไรก็ตาม บทสนทนาดังกล่าวยังแสดงให้เห็นการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นชุดความรู้ของคนผิวขาวเพื่อโต้กลับมายาคติของคนผิวขาวเองอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เพรเซียส รามอตสเวได้กล่าวถึงความคิดความเชื่อเรื่องโลกหลังความตายของคนแอฟริกา ซึ่งเชื่อว่าวิญญาณของคนที่เสียชีวิตแล้วยังคงสิงสถิตอยู่ ณ ที่นั้น เพราะมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของโลกธรรมชาติรอบตัว แต่ชาวตะวันตกผิวขาวผู้เข้าใจสรรพสิ่งด้วยความรู้ทาง

วิทยาศาสตร์ เห็นว่าเป็นเรื่องมงาย เพอร์เซียส รามอตสเวเห็นว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของชาวตะวันตก เป็นเพียงความจริงส่วนหนึ่งที่อยู่ในโลก “Science was only part of the truth. There were also many other things that made the world what it was, and the Americans often failed to notice these things, although they were there all the time, under their noses.” (McCall Smith, 2002b: 113) คนผิวขาวจึงเป็นพวกที่มีคอบอดที่มองไม่เห็นความจริงอีกส่วนหนึ่งที่มียู่ในโลกเช่นเดียวกัน ซึ่งในที่นี้หมายถึงความคิดความเชื่อของคนผิวดำ

อีกสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นรากเหง้า ตัวตนของคนผิวดำ คือความผูกพันกับสถานที่ ดินแดนของพวกเขา เนื่องจากชนพื้นเมืองผิวดำ เป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในดินแดนเหล่านั้น ก่อนการบุกกรุกยึดครองเป็นอาณานิคมของคนขาว เรื่องเล่าและความผูกพันเกี่ยวกับดินแดนของคนผิวดำจึงถูกปลุกฝัง ถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อไม่ให้คนผิวดำลืมประวัติศาสตร์การต่อสู้ในอดีต และแสดงถึงความชอบธรรมในดินแดนอันนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษพวกเขา และตัวเขาเอง ดังตัวอย่างที่แสดงถึงความคิดของเพอร์เซียส รามอตสเว เธอเห็นว่าแม้ประเทศของเธอจะเต็มไปด้วยหินสีเทากระจัดกระจาย แห่งแล้ง “ไร้ผู้คนแต่นั้นก็คือแก่นแท้ของประเทศของเธอ ผืนดินนั้นก็เป็ “แผ่นดินของเรา” แสดงให้เห็นความรักในดินแดนที่แม้จะแห้งแล้ง ขาดความเจริญ แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่หล่อหลอมความเป็นตัวเธอ ดังข้อความ “This was Botswana distilled; the essence of her country. I am just a tiny person in Africa, but there is a place for me, and for everybody, to sit down on this earth and touch it and call it their own.” (McCall Smith, 2002a: 124) นอกจากนั้น เพอร์เซียสยังกล่าวถึงช่วงก่อนหินก้อนหนึ่งที่เคยมีวัวตาย เธอเห็นว่าความทรงจำเหล่านั้นช่วยให้แผ่นดินมีชีวิต ทำให้คนรู้สึกผูกพันกับสถานที่ พวกเขาจึงรู้คุณค่าและเล็งเห็นความมั่งคั่งของสถานที่นั้น แม้ว่ามันจะแห้งแล้งแต่ด้วยความทรงจำ สถานที่นั้นจะงดงามเขียวชอุ่มขึ้นมาได้ทันที

and there, by that rock, that was where a cow had died for no apparent reason. These were the intimate memories that made the land alive that bound people to a stretch of baked earth, as valuable to them, and as beautiful, as if it were covered with sweet grass. (McCall Smith, 2002b: 90)

จะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าของเพรเซียสเป็นการเชื่อมโยงพื้นที่กับความทรงจำ เนื่องจากความทรงจำจากประสบการณ์และเรื่องเล่าเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้คนผิวดำผูกพันกับสถานที่ ดินแดนที่พวกเขาเรียกร้องอิสรภาพมาได้อย่างยากลำบาก และเป็นสิ่งที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของคนผิวขาว การรับรู้เรื่องพื้นที่ของคนผิวดำจึงเป็นสิ่งจำเป็น ในการดำรงรักษาตัวตนของพวกเขาไม่ให้ถูกกลืนไปกับวัฒนธรรมกระแสหลักของคนผิวขาว ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่แสดงถึงความพยายามกลืนกินวัฒนธรรมของคนผิวดำ หรือการฟอกขาว ด้วยการทำสัญลักษณ์ลงบนพื้นที่ของคนผิวดำ ดังนี้ **“They had done this throughout Africa, even white-washing the lower trunks of the trees they had planted in long avenues. Why? Because of Africa.”** (McCall Smith, 2003: 194) จะเห็นได้ว่า เพรเซียสกล่าวถึงทางเดินที่ปูด้วยหินขัดขาว และการขัดล้างต้นส่วนล่างของต้นไม้บนถนนให้ขาว ที่ถูกทำขึ้นโดยพวกข้าหลวงสมัยอาณานิคม ซึ่งสีขาวนั้น ถูกนำมาใช้เชิงสัญลักษณ์ในการกลืนกิน หรือ ฟอกวัฒนธรรมของคนผิวดำ ให้หมดไปกับวัฒนธรรมของคนขาว เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นการยึดครองสถานที่ และมีผลต่อความรู้สึกของคนผิวดำอย่างมาก เช่นเดียวกับความคิดเห็นของคุณจ.ล.บ. มาเตโคเนที่แสดงถึงความพอใจในโครงสร้างบ้านแบบดั้งเดิมมากกว่ารูปแบบบ้านที่เกิดขึ้นสมัยอาณานิคมด้วย ดังข้อความ **“and the floors were polished red cement, laid out in large squares. Such floors always seemed cool on the feet in the hot months, although for real comfort it was hard to better the beaten mud or cattle dung of traditional floors.”** (McCall Smith, 2002b: 10) ในที่นี้พื้นซีเมนต์จึงเป็นตัวแทนของคนผิวขาว ที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนพื้นเมืองผิวดำ ที่มีพื้นมูลวัวเป็นสัญลักษณ์แทน ซึ่งเขาเห็นว่าพื้นแบบมูลวัวย่อมดีกว่าพื้นซีเมนต์ แสดงให้เห็นการเลือกและภาคภูมิใจในวิถีชีวิตของคนผิวดำอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม นอกจากจะแสดงถึงความพยายามฟอกขาวที่ไม่สำเร็จแล้ว สัญลักษณ์ดังกล่าวยังกลับกระตุ้นให้คนผิวดำเกิดความรัก ความผูกพันกับดินแดนของตนมากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่าเรื่องเล่าของเพรเซียสที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดการโต้กลับมายาคติของคนผิวขาว และทำให้คนผิวดำภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง

อย่างไรก็ตาม นวนิยายชุดนี้ยังได้เสนอให้เห็นการแบ่งแยกระหว่างชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งสะท้อนลักษณะนิสัยอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์เรื่องการแบ่งแยก เปรียบเทียบ ตอกย้ำให้เห็นการหลงอยู่ในมายาคติเกี่ยวกับชาติพันธุ์ ดังตัวอย่างเรื่องเล่าของโอเบด รามอตสเวเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงของพวกซูลู ดังข้อความ

We were all afraid of the Zulus, although I had that friend who was a kind Zulu. The Zulus thought they were better than any of us and sometimes they called us women. If there was a fight, it was almost always the Zulus or the Basotho, but never the Batswana. We did not like fighting. Once a drunk Motswana wandered into a Zulu hostel by mistake on a Saturday night. They beat him with sjamboks and left him lying on the road to be run over. (McCall Smith, 2002a: 24)

เรื่องเล่าของโอบิตที่ว่าในการทำงานเหมือง คนขาวจะแบ่งทาสผิวดำออกตามเชื้อชาติได้แก่ สวาซี ชูลู มาลา และมอตสวานา ทั้งสี่กลุ่มนี้พวกชูลูคิดว่าตนเองดีกว่ากลุ่มอื่น บ่อยครั้งที่พวกเขาเรียกกลุ่มอื่นว่าหน้าตัวเมีย และมักจะชวนทะเลาะชกต่อย โอบิตเล่าว่าพวกบอตสวานาไม่ชอบใช้กำลัง แตกต่างจากพวกชูลูอย่างชัดเจน ดังเหตุการณ์ที่พวกเขาเดินหลงเข้าไปในบ้านพักของพวกชูลู กลับถูกชูลูฟาดด้วยแส้หนังสัตว์ และจับโยนออกกลางถนนให้ถูกรถทับ แสดงถึงการแบ่งแยก ระหว่างเชื้อชาติ แบ่งแยกระหว่าง “เรา” และ “ไม่ใช่เรา” (self/other) ด้วยการกล่าวถึงความเลวร้ายของคนชูลู เพื่อสร้างภาพและกดทับให้คนชูลูดูต่ำกว่าเชื้อชาติของเขา คือบอตสวานา เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าโอบิตไม่ได้ปฏิบัติตนตามหลักที่เขากล่าวอ้างยัดเยียดคือว่าคนบอตสวานามีคุณธรรม และนับถือมนุษยทุกคนทุกชาติพันธุ์ว่ามีความเท่าเทียมกัน ในที่นี้การกระทำของเขาเขา จึงไม่ได้แตกต่างจากคนผิวขาว การนำเสนอตัวละครตัวนี้จึงเกิดความย้อนแย้งในการนำเสนอ ตัวตนของคนผิวดำ และการได้กลับมาอาศัยของคนผิวขาว

การนำเสนอความย้อนแย้งนี้ พบอีกครั้งในความคิดเห็นของตัวละครชาวบอตสวานาอีกคนหนึ่งเกี่ยวกับชาวชูลู ดังข้อความ “You cannot make a Botswana just by changing his skin. A Botswana is a Botswana inside. A Zulu is the same as us outside, but inside he is always a Zulu. You can’t make a Zulu into a Botswana either. They are different.” (McCall Smith, 2003: 17) ความคิดเห็นนี้แสดงให้เห็นว่า พวกชูลูมีรูปร่างหน้าตาเหมือนคนบอตสวานา แต่ข้างในซึ่งหมายถึงลักษณะนิสัยแตกต่างกับชาวบอตสวานา ทำให้พวกเขาเป็นคนบอตสวานาไม่ได้ ความคิดเห็นนี้ตอกย้ำให้เห็นการแบ่งแยกทางเชื้อชาติอย่างชัดเจน นอกเหนือจากการแบ่งแยก

ระหว่างเชื้อชาติบอตสวานาและซูลูแล้ว ยังพบว่าคนอื่นเดียในแอฟริกาที่แบ่งแยกตนเองและเหยียดคนพื้นเมืองผิวดำ ว่าเป็นพวกป่าเถื่อน ไม่น่าไว้วางใจ ดังตัวอย่างบทสนทนาของคุณเพเทล และญาติของเขา ดังข้อความ

You shouldn't go flashing your money around the place. The Africans don't like that, you know, and when they get the chance they'll take it all away from us. Look at what happened in Uganda. Listen to what some of the hotheads are saying in Zimbabwe. Imagine what the Zulus would do to us if they had half a chance. We've got to be discreet. (McCall Smith, 2002a: 97)

จากตัวอย่างที่ญาติของเขาเตือนว่าพวกแอฟริกันไม่ชอบให้คนเชื้อชาติอื่นแสดงความมั่งมีต่อหน้า เพราะคนผิวดำจะหาทางขโมยทรัพย์สินนั้นไป โดยเฉพาะพวกซูลู เขาเห็นว่าพวกแอฟริกันไว้ใจไม่ได้ อาจจะไปคดคอก่อก่อกดีฆาตกรรมเศรษฐกิจได้ง่ายๆ แม้ว่าคุณเพเทลจะแย้งว่าคนบอตสวานาไม่น่าจะทำเช่นนั้น เพราะพวกเขาไร้รอยจากเหมืองเพชรแล้ว แต่ญาติของเขาก็กังขังมีความคิดความเชื่อเช่นนั้น ความคิดของญาติของคุณเพเทลจึงแสดงให้เห็นมายาคติเกี่ยวกับคนผิวดำ อันนำมาซึ่งการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ และสะท้อนให้เห็นลักษณะนิสัยอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์เรื่องการแบ่งแยก เปรียบเทียบที่มีตนเองเป็นศูนย์กลาง และสะท้อนถึงความย้อนแย้งที่เกิดจากที่ผู้เขียนพยายามนำเสนอการโต้กลับมายาคติการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า นวนิยายชุดนี้เสนอแนวคิดเรื่องการดำรงไว้ซึ่งตัวตนของคนผิวดำ ซึ่งมีความสำคัญต่อคนผิวดำโดยผ่านการนำเสนอประเด็นที่สำคัญของเรื่องสองประเด็น คือ ความสำคัญของประวัติศาสตร์คนดำหรือบรรพบุรุษและความสำคัญของวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนดำ การเล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนดำ ถือเป็นแก่นแท้ที่สำคัญของการรู้จักตนเองของคนผิวดำ มีความสำคัญในฐานะที่ช่วยให้คนดำรู้จักตัวตนของตน จากการนำอดีตของตนและบรรพบุรุษมาปรับใช้ เพื่อสร้างตัวตนใหม่ที่ปรารถนาขึ้นมา เพราะอดีตคือประสบการณ์และประสบการณ์เป็นสิ่งจำเป็นต่อวิถีการดำเนินชีวิต นอกจากนั้น นวนิยายชุดนี้ยังแสดงให้เห็นความพยายามเปลี่ยนแนวคิด ปลุกฝังค่านิยมของคนผิวดำใหม่ ให้คนผิวดำมีความเป็นตัวของตัวเอง

ตนเองมากขึ้น ภูมิใจในตนเอง เชื่อว่าตนเองก็มีคุณค่าความดีงามไม่ด้อยไปกว่าคนขาว การสอดแทรกเรื่องเล่าของคนผิวดำไว้ในเรื่อง ทำให้ทราบที่มาของบรรพบุรุษของคนผิวดำ อันถือเป็นรากเหง้าที่สำคัญ เป็นบ่อเกิดทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันน่าภาคภูมิใจของคนผิวดำ การพูดถึงชีวิตและสังคมของคนผิวดำในแง่มุมต่างๆ ซึ่งให้เห็นวิถีทางของคนผิวดำที่ควรจะมี ควรจะเป็น โดยเน้นการให้คุณค่าความดีงามทางด้านจิตใจ เพื่อได้กลับมายึดคติที่คนผิวดำมีต่อคนผิวดำ แต่ความพยายามได้กลับดังกล่าวก็น่าจะสะท้อนให้เห็นความย้อนแย้งที่เกิดจากการติดอยู่ในมายาคติแบ่งแยกระหว่าง “เรา” และ “ไม่ใช่เรา” ด้วย

5.2.2 สังคมไทยและลัทธิอาณานิคมใหม่ (Neo-Colonialism)

การค้นพบโลกใหม่ ทำให้คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นช่วงเวลาของการล่าอาณานิคมของชาวตะวันตก เพื่อตักตวงทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานทาส รวมทั้งใช้ดินแดนเหล่านั้นเพื่อเป็นตลาดระบายสินค้าของตน ต่อมาหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองจึงเกิดลัทธิอาณานิคมใหม่ (neo-colonialism) ขึ้น โดยชาติมหาอำนาจโลกที่หนึ่ง (โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ยุโรปตะวันตกและญี่ปุ่น) ที่ใช้บรรษัทข้ามชาติเข้ายึดครองแหล่งวัตถุดิบ กวาดต้อนแรงงานราคาถูกจากประเทศโลกที่สาม คือประเทศในทวีปแอฟริกาและเอเชียที่กำลังพัฒนา ประเทศโลกที่หนึ่งเหล่านี้ทำกำไรได้มหาศาลแต่พวกเขาปล่อยให้ผลพิษของเสียจากกระบวนการอุตสาหกรรมไว้ในประเทศโลกที่สาม โดยอ้างความชอบธรรมว่านโยบายเศรษฐกิจของประเทศโลกที่สามขึ้นอยู่กับพวกตน หรือเรียกว่าเป็นเศรษฐกิจพึ่งพา (dependency economy) ที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์การพัฒนา (development) (ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, 2553: ออนไลน์)

ต่อมาหลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลง สหรัฐอเมริกาผลักดันให้ประเทศโลกที่สามเปิดเสรีทางการเงิน ซึ่งประเทศไทยตอบสนองต่อนโยบายดังกล่าว โดยการเปิดเสรีทางการเงินเป็นชาติแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลายเป็นชาติแรกที่ถูกบรรษัทข้ามชาติทางการเงินของสหรัฐอเมริกา ให้นำเงินที่เห็นว่าทำลายตลาดเงินตราอย่างรุนแรง ทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยสูญเสียเงินสดสำรองที่เก็บสะสมมาทั้งหมดถึงสามหมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ ในอีกทางหนึ่ง กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund หรือ IMF) ซึ่งเป็นกลไกของระบบทุนข้ามชาติ ก็เข้ามากำกับนโยบายเศรษฐกิจของไทย โดยใช้เงินกู้เป็นเครื่องต่อรองให้รัฐบาลไทยดำเนินนโยบายด้านการเงิน และให้รัฐบาลแก้กฎหมายเพื่อเปิดทางให้ระบบทุนข้ามชาติสามารถ

เข้าซื้อธนาคาร สถาบันการเงิน รัฐวิสาหกิจ สนามบิน ที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ และธุรกิจต่างๆ ซึ่งมีราคาต่ำมากเมื่อเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจได้อย่างเสรี ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของต่างชาติ (ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, 2553: ออนไลน์) กล่าวได้ว่ากลไกดังกล่าวกระทำภายใต้อุดมการณ์ของคำว่า "โลกาภิวัตน์" (Globalization)

จะเห็นได้ว่า แม้ว่าคนไทยจะไม่เคยตกเป็นทาสของชาวตะวันตกจากการล่าอาณานิคมดังเช่นคนผิวสีในทวีปแอฟริกา แต่จากประวัติศาสตร์ทางเศรษฐกิจข้างต้นสะท้อนว่า ระบบโลกาภิวัตน์ทำให้ประเทศไทยมีสถานะไม่ต่างจากการเป็นเมืองในการปกครองควบคุมของประเทศโลกที่หนึ่ง โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเจริญเติบโตของการติดต่อสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม การได้บริโภคผลิตภัณฑ์และความคิดจากต่างประเทศ การรับเทคโนโลยีใหม่มาใช้ กลายเป็นการเข้าร่วมใน "วัฒนธรรมโลก" เช่น การนำเข้าภาพยนตร์ฮอลลีวูด การคลังโคลัวัฒนธรรมยอดนิยมระดับโลก เช่น คาราโอเกะ ยูทูบ เฟซบุ๊ก ทั้งหมดนี้จะพบว่า ระบบความคิดความเชื่อที่มาพร้อมกับสื่อและผลิตภัณฑ์ในระบบโลกาภิวัตน์ ทำให้คนไทยเห่อฝรั่งจากการถูกครอบงำทางความคิดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบชาวตะวันตกเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้า ความทันสมัย ความเป็นไทยจึงกลายเป็นความล้าสมัย ด้อยกว่าความเป็นตะวันตก นอกจากนั้น อำนาจของวัฒนธรรมตะวันตกที่กดทับความเป็นไทยนี้ ยังส่งผลให้คนไทยอาศัยแนวคิดเรื่องการแบ่งแยกระหว่าง "เราและไม่ใช่อเรา" สร้างและกดทับชาติพันธุ์อื่นให้ด้อยกว่าชาติพันธุ์ไทยด้วย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนชุด*คุณป้ามาตุร* และ*สโมสรรักษ์สืบ*

5.2.2.1 นวนิยายชุด*คุณป้ามาตุร*

นวนิยายชุดนี้ นำเสนอเรื่องราวการยอมรับความยิ่งใหญ่ของชาวตะวันตก คนผิวขาวที่มีเหนือมนุษยชาติพันธุ์อื่น ตั้งแต่ในสมัยล่าอาณานิคมดังปรากฏในประวัติศาสตร์ และทำให้ความคิดความเชื่อเรื่องความเหนือกว่าของคนผิวขาว ถูกพิสูจน์และแผ่ฝังอยู่ในความทรงจำ ในประสบการณ์ชีวิตของคนไทยมาช้านาน นวนิยายชุดนี้ได้แสดงให้เห็นตัวอย่างของการยอมรับความด้อยกว่าของคนไทย ตามกรอบมายาคติของชาติตะวันตก ดังตัวอย่างความคิดของปาณิกที่ได้อธิบายความคิดเห็นที่เขามีต่ออาริยา ลูกครึ่งอเมริกันและไทย ดังข้อความ "ผมฟังนานมาแล้วแล้วรู้สึกว่าคุณสาวคนนี่ ถึงหน้าตาจะเป็นฝรั่งมากกว่าไทย แต่เจ้าหล่อนคงจะได้กรรมพันธุ์จากปู่มาเต็มที คือ ความเชื่อเรื่องผีसानางไม้ เหนือและนอกธรรมชาติทั้งปวงจนปอดแหก เหมาะสมกับ

การที่พ่อหล่อนพาหล่อนมาทิ้งไว้ในบ้านวังน้ำนี้เหลือเกิน” (แก้วแก้ว, 2546ข: 48) จะเห็นได้ว่า ปาณิกมีความคิดในเชิงดูถูกนารียาว่าไม่เข้มแข็ง และงมมายกับเรื่องเหนือธรรมชาติ ทั้งที่เธอมีเชื้อสายของชาวตะวันตก ซึ่งน่าจะได้รับความรู้ความคิดเกี่ยวกับความเจริญทางวิทยาศาสตร์มากกว่าคนไทย เธอกลับได้กรรมพันธุ์จากปู่คนไทยมาเต็มที่ และแสดงความอ่อนแอไม่สมกับบุคลิกภาพ ในแง่นี้สะท้อนว่า บุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ และการแสดงออกถึงตัวตนของบุคคลอย่างมาก บุคคลในชาติพันธุ์หนึ่ง เมื่อปฏิบัติตนไม่เหมาะสมกับกรอบคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์นั้น ก็จะถูกมองว่าแปลกแยกกับชาติพันธุ์ของตน และถูกเหยียดจากความแปลกแยกนั้น

อีกตัวอย่างหนึ่งแสดงให้เห็นความคิดของปาณิกว่าคนไทยไม่ช่างสังเกต จึงไม่สามารถเชื่อถือ เป็นที่พึ่งได้เมื่อต้องการการยืนยัน การพิสูจน์ที่เป็นทางการ ดังข้อความ “ผมพูดไม่ออก วิธีนี้ผมก็เคยได้ยิน รู้สึกว่าได้ผลถ้ามีการฝึกเด็กกันอย่างจริงจัง คนไทยเราไม่ค่อยจะสังเกตสังเกตอะไรมากนัก เวลาเป็นพยานในศาลจึงมักจะไม่ค่อยเชื่อ เพราะบางทีก็ให้การผิดให้การถูก จับให้มันค้นให้ตายก็ไม่ได้” (แก้วแก้ว, 2546ก: 28) ความคิดของเขาจึงสะท้อนการยอมรับมายาคติของคนผิวขาวอันแสดงถึงความด้อยกว่าของคนไทยอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับความคิดของดร. พอเกียรติ คนไทยที่ไปตั้งรกรากอยู่ที่สหรัฐอเมริกา เขาแสดงออกถึงความไม่ไว้วางใจคนไทยด้วยกัน ดังนี้ “เมืองไทยไม่เหมือนอเมริกา พ่อไม่แน่ใจว่าลูกจะปลอดภัยถ้าอยู่คนเดียว ถึงอยู่บ้านนี้จะไม่สบายนัก พ่อก็คิดว่าลูกปลอดภัยกว่าจะอยู่พาร์ตเมนต์” (แก้วแก้ว, 2546ข: 28) จะเห็นได้ว่าดร. พอเกียรติแสดงความกังวลที่นารียาลูกสาวจะอาศัยอยู่ที่พาร์ตเมนต์เพียงลำพัง เพราะ “เมืองไทยไม่เหมือนอเมริกา” ซึ่งในแง่หนึ่งนอกจากจะเกิดจากความเป็นห่วงที่พ่อมีต่อลูกแล้ว ยังสะท้อนถึงลักษณะนิสัยขี้โกง ปาเถื่อนของคนไทย ซึ่งอาจจะทำร้ายร่างกาย หรือชิงทรัพย์เด็กสาวได้มากกว่าคนอเมริกา แม้ว่าดร. พอเกียรติจะเป็นคนไทยและรักเมืองไทยมาก “ทั้งๆ ที่แกร็กเมืองไทยมีลูกครึ่งฝรั่งก็พยายามย่ำพยายามสอนว่าเป็นคนไทย” (แก้วแก้ว, 2546ข: 109) แต่การที่เขาใช้ชีวิตอยู่ที่สหรัฐอเมริกามาเป็นเวลายาวนานนับสิบๆ ปี เขาจึงได้รับการปลูกฝังและถูกหล่อหลอมให้เคยชินกับมายาคติของชาวตะวันตก และแสดงให้เห็นการยอมรับในมายาคติเรื่องความด้อยกว่าทางชาติพันธุ์ของคนไทยอย่างชัดเจน

นอกจากนั้น เรื่องราวของดร. พอเกียรติยังได้แสดงให้เห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบรรพบุรุษ ที่มีผลต่อตัวตนของบุคคลและสำนึกทางชาติพันธุ์ กล่าวคือ เขาศึกษาประวัติศาสตร์ของไทยสมัยราชวงศ์บ้านพลูหลวง และพบว่าบรรพบุรุษของเขาไม่ได้เป็นเจ้านายใน

ราชวงศ์ดังกล่าว ตามที่บรรพบุรุษของเขาอ้างมาตลอดสามชั่วอายุคน ทั้งยังเป็นใจที่ลึกซึ้งขมขื่นของชาติเพื่อสร้างความมั่งคั่งให้แก่วงศ์ตระกูล ทำให้เขาเสียใจและไม่สามารถดำรงความภาคภูมิใจในตัวตนไว้ได้อย่างเดิม จนต้องเนรเทศตนเองไปอยู่ในดินแดนอื่น คือสหรัฐอเมริกา จนเมื่อมรดกของครอบครัวคือบ้านวังน้ำตกทอดมาถึงเขา เขาจึงสามารถลบล้างความรู้สึกผิดดังกล่าวได้ และเกิดความภาคภูมิใจในตัวตนอีกครั้งหนึ่ง จนสามารถกลับมาอยู่ในประเทศไทยได้ ดังข้อความ "คุณไม่คิดจะกลับมาตั้งรกรากที่นี่หรือคะ" "ผมจะกลับมาแน่ ผมเนรเทศตัวเองไปนานแล้ว เพราะความเสียใจเรื่องครอบครัวที่ผมผิดหวังแสนสาหัส เดียวนี้พอตัดสินใจเปิดเผยได้ ผมก็ไม่กลัวอะไรอีกแล้ว ผมถือว่าผมได้ล้างบาปหมดแล้วเรื่องตามุ่ง" (แก้วแก้ว, 2546: 118) จะเห็นได้ว่า บรรพบุรุษและเรื่องราวในอดีตมีผลอย่างยิ่งต่อความภาคภูมิใจในตัวตนของตน บุคคลที่ไร้ความภาคภูมิใจในตนเอง เท่ากับเป็นการสูญเสียเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และแสดงถึงการไม่เห็นคุณค่าความดีงามของตน เป็นการรังเกียจ ปฏิเสธตนเอง มีนัยยะของการเกลียดชังชาติของตน ทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถรู้สึกผูกพันกับดินแดนหรือใช้ชีวิตอยู่ในสังคมนั้นๆ ได้ ทางออกเดียวคือเขาต้องหลีกเลี่ยงไปจากสังคมนั้น เช่นเดียวกับกรณีของดร. พอเกียรติ การเลี้ยงดูให้เชื่อในความยิ่งใหญ่ของบรรพบุรุษ และความจริงของบรรพบุรุษที่เขาค้นพบ ชัดแย้งกันอย่างรุนแรงจนทำให้เขาแปลกแยกจากตนเองด้วย นวนิยายชุดนี้จึงนำเสนอการรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับกรอบมายาคติชาติพันธุ์ ซึ่งทำให้เกิดการแบ่งแยก กัดทาบชาติพันธุ์อื่น ทั้งยังสะท้อนถึงความสำคัญของบรรพบุรุษต่อการดำรงไว้ซึ่งตัวตนของปัจเจกบุคคล เพื่อไม่ให้เกิดความแปลกแยกในตนเองด้วย

อย่างไรก็ดี นวนิยายชุดนี้ยังได้นำเสนอเรื่องราวในบริบทของสังคมไทย ที่ตัวละครชาวไทยได้แสดงให้เห็นลักษณะนิสัยของคนไทยอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับประเด็นชาติพันธุ์อย่างเด่นชัด นั่นคือความนิยมเหยียดชาติพันธุ์ หรือแบ่งแยกระหว่างคนไทยกับไม่ใช่คนไทย ตัวละครผู้เล่าเรื่องได้แสดงถึงการแบ่งแยกและกัดทาบให้ชาติพันธุ์อื่น ต้อยกว่าคนไทย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างบทสนทนาระหว่างปาณิกและสาวใช้ชื่อ คัดเค้า เมื่อเขาจะถามข้อมูลเพื่อสืบคดีจากเธอ ดังนี้ "'อะไรคะ พุดห่างๆ ก็ได้" "บ๊อดื้อ คัดเค้า ฉันไม่ปล้ำเธอหรอกน้า ถ้ากลัวฉันก็ไปตามพ่อกองดีมา ไป" "ไม่ต้องหรอกคะ หนูมีจอบแล้ว" "พอ เหนื่อยยังกะเขมรแดงเขี้ยวนะ มีเชื้อสายมาหรือเปล่า" (แก้วแก้ว, 2546: 116) จะเห็นได้ว่า เมื่อคัดเค้าซึ่งมีฐานะทางสังคมต่ำกว่าปาณิก คือ เป็นคนรับใช้ พุดคุยและระแวงว่าทนายความหนุ่มจะลวนลามเธอ เธอแสดงตนว่ามีจอบเป็นอาวุธที่พร้อมจะรับมือกับเขา เขาจึงเห็นว่าคัดเค้านิยมใช้ความรุนแรง และตั้งข้อสงสัยว่า "ยังกะเขมรแดงเขี้ยวนะ มีเชื้อสาย

มาหรือเปล่า” สะท้อนให้เห็นความคิดความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับคนเขมรแดง ว่าเป็นพวกชอบใช้ความรุนแรง ใช้กำลัง ปาเถื่อน ซึ่งแสดงให้เห็นมายาคติเกี่ยวกับชาติพันธุ์ของคนไทยด้วย ว่าคนไทยนิยมแบ่งแยก กดทับชาติพันธุ์อื่น เช่นเดียวกับเรื่องราวของตามุ้ง จากเรื่องจะพบว่า ตามุ้ง มีฐานะที่แท้จริงเป็นเจ้าของบ้านวังน้ำ แต่ด้วยชาติกำเนิดที่มีแม่เป็นชาวพม่า ทำให้เขาถูกลูกพี่ลูกน้องรังเกียจ และข้อโกงมรดก รวมทั้งเลี้ยงดูในฐานะคนรับใช้เท่านั้น ดังข้อความ “ตามุ้งเกิดที่พม่า แม่มะละหม่องของแกหอบแกมาตั้งเมืองไทย มาตามหาญาติฝ่ายสามี แกเองไม่รู้ด้วยซ้ำว่าลูกของแกมีสิทธิ์เป็นถึงเจ้าของบ้าน คุณคิดหรือว่าปู่ของผมนจะยอมสละให้เด็กคนนั้น แค่เลี้ยงไว้ในบ้านก็ดีถมไปแล้ว” (แก้วแก้ว, 2546: 114) จะเห็นได้ว่า ชาติพันธุ์ของตามุ้งทำให้เขาถูกคนไทยรังเกียจ จากมายาคติที่เห็นว่าคนพม่าด้อยกว่าตน ด้วยการใช้คำที่แสดงถึงการล้อเลียน ดูแคลน “แม่มะละหม่อง” คนไทยจึงใช้ประโยชน์จากมายาคตินั้นเอาเปรียบข้อโกงเขา ในแง่นี้ ชาติพันธุ์ ความเห็นแก่ตัว และความโลภจึงสำคัญกว่าความเป็นญาติพี่น้อง และสะท้อนให้เห็นกลวิธีที่คนไทยแบ่งแยก กดทับชาติพันธุ์อื่นเพื่อลดความรู้สึกด้อยกว่าที่ตนมีต่อชาวตะวันตก นวนิยายชุดนี้จึงเน้นย้ำให้เห็นอำนาจและแนวโน้มของระบบโลกาภิวัตน์ ที่อยู่ในสังคมไทย ทำให้คนไทยยอมรับความด้อยกว่าของวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบไทย ยอมรับการหลอมรวมทางวัฒนธรรมโดยไม่สร้างกลวิธีต่อรองกับอำนาจดังกล่าวด้วย

5.2.2.2 นวนิยายชุดสโมสรนักสืบ

นวนิยายชุดนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในบริบทของสังคมประเทศสหรัฐอเมริกา ในยุคปัจจุบันที่พหุวัฒนธรรมแบ่งแยก เขี่ยดสีผิวตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์แล้ว สหรัฐอเมริกาทดายเป็นดินแดนที่เปิดกว้าง ให้อิสระสำหรับคนทุกชาติพันธุ์สีผิว จึงเป็นประเทศที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตอยู่มาก แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีกฎหมายกำหนดความเท่าเทียมของประชากรแต่ละสีผิว สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคนั้นก็เป็สิ่งที่อาจไม่ได้เกิดขึ้นในชีวิตจริง สงครามความรุนแรง ทั้งทางการกระทำและทางความคิดยังคงมีเรื่อยมา จากมายาคติเรื่องสีผิวที่ฝังลึกมาเป็นเวลาร้อยๆ ปี นวนิยายชุดนี้ซึ่งมีตัวละครเอกเป็นคนไทยผู้อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา จึงสะท้อนให้เห็นการแบ่งแยก ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่ยังคงมีอยู่ไม่เสื่อมคลาย ดังตัวอย่าง “เนก็รู้ว่าเวลาฝรั่งสะกดชื่อไทยเป็นภาษาอังกฤษ บางทีคนไทยเองก็ยังไม่ออก ถ้าไม่ใช่คนผิวขาวหรือพวกดารา สื่อมวลชนชาวอเมริกันไม่ค่อยสนใจหรอก” (นายา, 2553: 18) ตัวอย่างที่ยกมา แสดงให้เห็นความสำคัญของชื่อกับตัวตน และการแบ่งแยกกดทับทางชาติพันธุ์ เพราะชื่อย่อมต้องแสดง

ความหมายใดความหมายหนึ่งออกมา และเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นเป็นปัจเจกบุคคล ยืนยันการมีตัวตนของบุคคลนั้น การที่คนผิวขาวไม่สนใจจะกดขี่คนไทยให้ถูกต้อง แสดงถึงการปฏิเสธที่จะยอมรับบุคคลนั้น ว่ามีตัวตน ไม่ให้คุณค่ากับบุคคลนั้น อันสะท้อนถึงการปฏิเสธและแสดงอำนาจกดขี่ชาติพันธุ์ไทยว่าด้อยกว่าพวกเขา

นอกจากนั้น อีกตัวอย่างหนึ่งแสดงให้เห็นการใช้คำที่แสดงการต่อรองทำทนายอำนาจกันอยู่ในที่ของคนไทยและคนอเมริกัน ดังนี้

ยาโรสแทรกเข้ามา เธอพูดคำว่า “ฝรั่ง” หัวเราะๆ ตระหนกดี ว่าเพื่อนไทยไม่มีเจตนาใช้คำ “ฝรั่ง” ในทางลบ แม้ว่าบางครั้ง บางคราวเพื่อนทั้งสองจะแก้งแก้งเข้าเธอด้วยถ้อยคำแบบ เด็กๆ เป็นต้นว่า “ฝรั่งกั๊ว ไส ฝรั่งซึ้นก หกโบสตางค” หรือ “ฝรั่งดอง” และจะหัวเราะกันอย่างครื้นเครง เธอก็มักจะยั่วกลับด้วย ภาษาไทยสำเนียงแปร่งๆ ว่า “คนไทยใจไม่ดี” และจะมีการฮา ครื้นกั๊วอีกคำรบ (นายา, 2553: 137)

จะเห็นได้ว่า คนไทยใช้คำว่า “ฝรั่งกั๊ว ไส ฝรั่งซึ้นก หกโบสตางค” หรือ “ฝรั่งดอง” เพื่อยั่วล้อชาวตะวันตกผิวขาว และชาวอเมริกันก็ใช้คำยั่วล้อคนไทยว่า “คนไทยใจไม่ดี” สะท้อนว่า คำยั่วล้อเชิงดูถูกดูหมิ่นทางชาติพันธุ์นั้น ในบริบทอื่นซึ่งผู้พูดมิได้มีมิตรภาพต่อกัน ย่อมเกิดขึ้นเพื่อการหยั่งเชิง ทำทนายและโต้กลับอำนาจของบุคคลในชาติพันธุ์นั้น ภาษาถูกใช้เป็นอุปกรณ์หนึ่งในการโต้กลับอำนาจทั้งทางตรงและทางอ้อม คำยั่วล้อดังกล่าวจึงมีความหมายเชิงลบ เป็นการทำทนายอำนาจ ที่สะท้อนให้เห็นเส้นแบ่งระหว่างเราและไม่ใช่ว่า (self/other) ในบริบทของชาติพันธุ์

การแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ นอกจากจะทำให้เกิดความแปลกแยกจากวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแล้ว ในอีกด้านหนึ่งยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นพรรคพวกให้กับคนชาติพันธุ์เดียวกัน ช่วยกันดำรงอัตลักษณ์ตัวตนของชาติพันธุ์ของตน เมื่อต้องอยู่อาศัยในดินแดนของคนผิวขาว เพื่อรับมือและสร้างอำนาจต่อรองกับมายาคติของคนผิวขาวด้วย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการรักษามารยาทแบบไทยของเนมินและเก็จกานดา “เนมินกับเก็จกานดา ยกหน้าที่ให้เพื่อนของย่าเป็นคนถามคนตอบแต่ผู้เดียว ตามมารยาทที่ดีของผู้เยาว์ชาวเอเชียเมื่ออยู่ในหมู่ผู้อาวุโสชาว

เอเชียด้วยกัน” (นายา, 2553: 182) ทั้งเนมินและเก็จกานดาเป็นชาวไทยที่เติบโต ใช้ชีวิตอยู่ในสหรัฐอเมริกา แต่ทั้งคู่ก็ได้รับการถ่ายทอดมารยาทแบบไทย อันเป็นเครื่องแสดงออกถึงวัฒนธรรมของคนไทย พวกเขาเลือกที่จะแสดงมารยาทดังกล่าวในวงสนทนาที่ประกอบด้วยทั้งคนเอเชีย และชาวตะวันตก แสดงให้เห็นการแสดงออกถึงตัวตน ความเป็นไทยของพวกเขา เป็นการดำรงรักษาตัวตน ชาติพันธุ์ไว้ท่ามกลางสังคมต่างชาติพันธุ์ เช่นเดียวกับการแสดงออกถึงการรักษาตัวตนผ่านอาหารของตัวละครชื่อ ลูกพีช ในคดีการแพลูกพีช ซึ่งย่านักสืบทั้งสามปลอมตัวเป็นคนทำความสะอาด เข้าไปสืบคดีในบ้านของลูกพีช หญิงสาวชาวไทยที่ใช้ชีวิตอยู่ในสหรัฐอเมริกา ดังข้อความ “แล้วตอนคุณป้าพักรับประทานกลางวัน พีชคงจะไม่ให้คุณป้าทานแซนด์วิชอย่างที่เคย หล่อนคงหมายถึงแซนด์วิชสำหรับคนทำความสะอาดคนอื่นๆ จากเอเยนซี เป็นธรรมเนียมทั่วไปในอเมริกาที่ผู้ว่าจ้างจะจัดหาอาหารกลางวันให้หมด พีชจะส่งถ้วยเดียวจากร้านไทยมาทานกัน” (นายา, 2553: 81) จากเรื่องจะพบว่าเดิมก่อนย่านักสืบจะปลอมตัวไปทำงานนั้น ลูกพีชมักจะสั่งแซนด์วิชให้คนทำความสะอาดเป็นอาหารกลางวัน แซนด์วิชเป็นอาหารของตะวันตก จึงแสดงถึงวัฒนธรรมตะวันตก เช่นเดียวกับถ้วยเดียวจากร้านไทย ที่เป็นอาหารของคนเอเชีย ได้รับการดัดแปลงให้ถูกปากคนไทย และกลายเป็นส่วนหนึ่งของอาหารในวัฒนธรรมไทย การเลือกส่งถ้วยเดียวให้ย่านักสืบที่เป็นคนไทยถึงสองคน แสดงให้เห็นความพยายามของลูกพีชที่จะใช้อาหารเป็นเครื่องกระตุ้น และดำรงวัฒนธรรม อันเป็นส่วนหนึ่งของตัวตนของบุคคล เป็นการยืนยันที่จะดำรงรักษาความเป็นไทยไว้ในสังคมวัฒนธรรมของคนผิวขาว

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นความรู้สึกเป็นพรรคพวก เพื่อต่อกรรับมือกับอำนาจของมายาคติของคนผิวขาว คือการที่คณะนักสืบประกอบด้วยคนไทยเป็นส่วนมาก จึงมีลูกค้าชาวไทยเป็นส่วนใหญ่ ดังเช่นในคดีดอกไม้กับหยดเลือด ลูกค้าให้ความเห็นว่า “ดูชื่อแพทย์หญิงสามท่านในโฆษณาแล้วก็คิดว่าสองในสามท่านน่าจะเป็นคนไทย คนไทยย่อมเข้าใจปัญหาคนไทยด้วยกัน” (นายา, 2553: 21) การเป็นคนไทยที่มีวัฒนธรรมวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน นอกจากจะทำให้คณะนักสืบได้ลูกค้าชาวไทยแล้ว ยังช่วยสร้างความมั่นใจให้ลูกค้าว่าพวกเขาจะสามารถแก้ไข ให้ความยุติธรรม เปิดเผยข้อเท็จจริงใน “ปัญหาของคนไทยด้วยกัน” ได้อีกด้วย ดังข้อความ

ผู้ชายคนอื่นที่เคำปรักปรำนารา คือหลานชายแม่นมของนาราเอง เคำอ่อนกว่านาราดั้งห้าปี นาราส่งเสียให้เคำมาเรียนวิชาเลขานุการที่นี้ ให้แม่นมมาเยี่ยมหลานเป็นครั้งคราว ฝรั่งเคำไม่

เคยเข้าใจถึงความรู้สึกกึ่งญาติพี่น้องกึ่งลูกจ้างที่คนไทยมีต่อแม่
นม หรือพี่เลี้ยง แต่คุณย่าสองท่าน คุณตำรวจ และคุณเก็จคง
เข้าใจ (นายา, 2553: 22)

ข้อความนี้แสดงถึงข้อมูลความขัดแย้งที่ศศินาราถูกตำรวจอเมริกันปรับปรับว่า เธอมีชู้กับหลานชาย
แม่ นม เธอไม่สามารถอธิบายวัฒนธรรมความรู้สึกกึ่งญาติพี่น้องกึ่งนายจ้างที่คนไทยมีต่อแม่ นม
หรือพี่เลี้ยง ให้ตำรวจอเมริกันเข้าใจได้ เธอจึงเลือกที่จะเล่าให้ยานักสืบฟัง เพราะเชื่อมั่นว่าคนไทย
ย่อมเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมเดียวกัน การใช้บริการคนระเนนสืบจึงเกิดจากความเชื่อมั่นในความ
เป็นพรรคพวกของศศินารา ที่มีต่อยานักสืบ เช่นเดียวกับการแสดงความคิดเห็นของเนมิน ในคดีหนู
ผิตรง

คุณก็คงทราบว่าตำรวจอเมริกันและชาวอเมริกันส่วนมาก เวลา
เกิดเหตุร้ายแรงเช่นการตาย หรือการหายตัวขึ้นกับสมาชิกใน
ครอบครัว เขาจะสงสัยคนในครอบครัวก่อนอื่นว่าเป็นคนร้าย
เขาไม่คิดอย่างคนไทยเราหรอกว่าพ่อที่มีจิตปกตีย่อมไม่ฆ่าแม่
ของลูก และพ่อที่มีจิตปกตีย่อมไม่ฆ่าลูก ในวัฒนธรรมของเรา
เรามักสงสัยคนอื่นก่อนที่จะสงสัยพ่อแม่หรือผัวเมีย (นายา,
2553: 131)

เนมินกล่าวว่า ตำรวจและชาวอเมริกันจะสงสัยคนในครอบครัวว่าเป็นคนร้าย ประทุษร้ายคนใน
ครอบครัวเดียวกัน ซึ่งเป็นความคิดที่แตกต่างจากสังคมวัฒนธรรมไทย ที่จะเคลือบแคลงสงสัย
บุคคลอื่นมากกว่าคนในครอบครัว การให้ความเห็นของเขาสร้างความรู้สึกเป็นพรรคพวกให้กับ
ลูกค้าได้เป็นอย่างดี และแสดงออกถึงการเลือกเข้าข้างคนไทยด้วยกัน และความรู้สึกเป็นพรรค
พวกเดียวกันเอง อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี อีกตัวอย่างหนึ่งกล่าวถึงการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจผิวขาวที่
แสดงให้เห็นการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างจากคดีดอกไม้กับหยดเลือด “เหตุ
หนึ่งที่เป็นแนวโน้มไม่ให้การตำรวจรีบร้อนเข้าจับกุมศศินารา ผู้ภรรยาฉัน เพราะเธอเป็นคนต่าง
ด้าวที่มีทรัพย์สินมากมาย ฝ่ายอัยการเกรงว่า เธออาจใช้พลังทรัพย์สินนี้รอดการถูกลงอาญาไปได้
โดยง่าย” (นายา, 2553: 20) การใช้คำว่า “คนต่างด้าว” เพื่อให้สอดคล้องกับการสันนิษฐานว่าเธอ
จะคดโกงด้วยการ “ใช้พลังทรัพย์สินนี้รอดการถูกลงอาญาไปได้” แสดงให้เห็นมายาคติของคนผิว

ชาวที่ยังคงมีต่อคนผิวสี ว่าเป็นพวกคดโกง มีเล่ห์เหลี่ยม แต่การที่สุดท้ายแล้วคณะยานักสืบช่วยกันความจริงเปิดเผยว่าเธอมีได้เป็นฆาตกร ก็ทำให้เกิดการโต้กลับมายาคติดังกล่าว โดยความสามารถของคนผิวสี

อย่างไรก็ตามพบว่า มีตัวอย่างความคิดของคนผิวดำ ที่สะท้อนถึงการแบ่งแยกและกดทับคนผิวเหลือง ดังข้อความ "มีพนักงานคนดำคนหนึ่งพูดตลกกว่า คนเอเชียหน้าตาเหมือนกันหมด หล่อนหัวเราะประโยคอันมีกำเนิดมาจากอคติของชาวอเมริกันผิวขาวที่รังเกียจบุคคลผิวสี ว่าคนผิวดำหน้าตาเหมือนกันหมด ปัจจุบันหลายกลุ่มจึงนำประโยคเดียวกันนี้ใช้ขู่ข่มบุคคลจากกลุ่มอื่น" (นายา, 2553: 183) จะเห็นได้ว่า ความแปลกแยกที่คนผิวดำได้รับจากคนผิวขาว ทั้งทางกายและทางความรู้สึกจากสงครามผิวที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและในประวัติศาสตร์โลก กลายเป็นความเจ็บปวดในสถานภาพของคนผิวดำ ก่อให้เกิดความโกรธแค้นอย่างฝังรากลึกที่คนผิวดำมีต่อคนผิวขาว และสะท้อนออกมาในหลายรูปแบบ ดังที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ การกดทับและมอบความด้อยกว่าให้กับคนผิวเหลืองชาวเอเชีย ด้วยกลวิธีทางภาษา "คนเอเชียหน้าตาเหมือนกันหมด" จึงเป็นการหลีกเลี่ยงจากการกดทับและถ้อยแถลงที่คนขาวมีต่อคนผิวดำ

นวนิยายเรื่องนี้ จึงสะท้อนให้เห็นสถานการณ์การแบ่งแยกชาติพันธุ์สีผิวในสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน ว่ายังคงมีความคิดแบ่งแยกสีผิวอันเกิดจากมายาคติของคนขาวอยู่ดังเดิม ทำให้คนผิวดำและคนผิวเหลืองชาวไทยเกิดความแปลกแยก และทำให้ตัวละครชาวไทยในสังคมวัฒนธรรมอเมริกาต้องแสดงความพยายามดำรงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ เพื่อดำรงไว้ซึ่งตัวตนของตนเอง และช่วยสร้างความรู้สึกเป็นพรรคพวก เพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยไม่ให้ถูกกลืนกินหายไปกลายเป็นวัฒนธรรมโลก โดยระบบโลกาภิวัตน์ กล่าวได้ว่า การดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นี้ เป็นกลวิธีการต่อรองกับอำนาจของระบบโลกาภิวัตน์ทางหนึ่งด้วย

5.3 สรุป

ประเด็นเรื่องชาติพันธุ์ ที่ถูกสะท้อนออกมาจากนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนทั้งสามชุด แสดงให้เห็นการโต้กลับมายาคติของคนผิวขาวชาวตะวันตก แตกต่างกันไปตามบริบทของสภาพสังคมและตัวละครในแต่ละเรื่อง กล่าวคือ ในนวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง เรื่องราวเกิดขึ้น

ที่ประเทศบอตสวานา โดยมีตัวละครส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมืองผิวดำ ผู้มีประสบการณ์ในเหตุการณ์ การแบ่งแยกสีผิว และการกวาดต้อนคนผิวดำไปเป็นทาสให้คนผิวขาว ความเจ็บปวดและโกรธแค้นจากเหตุการณ์ดังกล่าว สะท้อนออกมาในรูปของการเรียกร้องความเสมอภาคทางชาติพันธุ์สีผิว ด้วยเรื่องเล่าของคนผิวดำ ที่แสดงให้เห็นความดิ้นรนของวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนผิวดำ พร้อมทั้งนำเสนอแง่มุมความโหดร้ายของคนผิวขาว ซึ่งเป็นการโต้กลับความมีอารยะของคนขาว ที่ใช้เป็นข้ออ้างในการกดขี่เอาเปรียบคนผิวดำมาโดยตลอด นอกจากนี้ นวนิยายชุดนี้ ยังเสนอแนวคิดเรื่องการดำรงไว้ซึ่งตัวตนของคนผิวดำ อันเป็นทางออกของความแปลกแยก ซึ่งมีความสำคัญต่อคนผิวดำสองประเด็น คือ ความสำคัญของประวัติศาสตร์คนดำหรือบรรพบุรุษคนดำ และความสำคัญของวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนดำ การเล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนดำ ถือเป็นแก่นแท้ที่สำคัญของการรู้จักตนเองของคนผิวดำ มีความสำคัญในฐานะที่ช่วยให้คนดำรู้จักตัวตนของตน จากการนำอดีตของตนเองและบรรพบุรุษมาปรับใช้ เพื่อสร้างตัวตนใหม่ให้คนดำสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างไม่รู้สึกรับผิดแปลกแยกอีกต่อไป แสดงให้เห็นความพยายามของผู้แต่งที่จะเปลี่ยนแนวคิด ปลุกฝังค่านิยมของคนผิวดำใหม่ ให้คนผิวดำมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ภูมิใจในตนเอง เชื่อว่าตนเองก็มีคุณค่าความงามไม่ด้อยไปกว่าคนขาว

ขณะที่นวนิยายชุด*คุณป้ามาทูล* ได้แสดงถึงความสำคัญของบรรพบุรุษต่อการดำรงไว้ซึ่งตัวตนของปัจเจกบุคคล สอดคล้องกับความพยายามนำเสนอความสำคัญของบรรพบุรุษในนวนิยายชุด*นักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง* จึงเป็นการยืนยันและเน้นย้ำถึงความจำเป็นของบุคคลในการเรียนรู้อดีตและบรรพบุรุษ เพื่อนำมาใช้สร้างตัวตนที่ไม่มีความแปลกแยกกับสังคมในบริบททางชาติพันธุ์ นอกจากนี้ การที่นวนิยายชุดนี้เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในบริบทของสังคมไทย ตัวละครชาวไทยจึงได้แสดงให้เห็นการรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับกรอบมายาคติชาติพันธุ์ จากการเข้ามาของลัทธิอาณานิคมใหม่ และระบบโลกาภิวัตน์ ที่แบ่งแยกความแตกต่างระหว่างเรา และไม่ใช่เรา คือคนไทยกับคนชาติพันธุ์อื่น ตัวละครกำหนดและกดทับให้ชาติพันธุ์ เช่น เขมร พม่าด้อยกว่าไทย ขณะเดียวกัน ตัวละครก็รับรู้และยอมรับมายาคติว่าชาติพันธุ์ไทยด้อยกว่าชาติตะวันตก เช่นเดียวกับนวนิยายชุด*สโมสรนักสืบ* ตัวละครชาวไทยที่ใช้ชีวิตอยู่ในสหรัฐอเมริกา ต้องเผชิญกับสถานการณ์การแบ่งแยกชาติพันธุ์สีผิวในสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน ซึ่งยังคงมีความคิดแบ่งแยกสีผิวอันเกิดจากมายาคติของคนขาวอยู่ดั้งเดิม และมีผลทำให้คนสีผิวอื่นเกิดความรู้สึกเป็นพรรคพวกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับคนในชาติพันธุ์เดียวกัน ช่วยกันดำรงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน กลายเป็นกลวิธีในการต่อรองกับการกลืนกินทางวัฒนธรรมของระบบโลกาภิวัตน์ด้วย

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนในยุคแรกเริ่ม ตัวละครเอกนักสืบจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเฉพาะตัว กล่าวคือ นักสืบต้องมีความรู้ อย่างน้อยในทางวิทยาศาสตร์ หรือกฎหมาย รวมถึงยังต้องรู้จักสังเกต รอบคอบ เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการนำเสนอเรื่อง และสอดคล้องกับลักษณะของการสืบสวนที่ข้องเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ศีลธรรม สถาบัน การเมือง การศาล ทั้งการลงโทษ การตัดสิน รวมทั้งนำเสนอการคลี่คลายปมปัญหาด้วยการใช้เหตุผล พิจารณาไตร่ตรอง ดังนั้นตัวละครชายหนุ่มผิวขาวชนชั้นกลางจนถึงชนชั้นสูง ซึ่งได้รับการยอมรับว่าร่างกายมีความแข็งแกร่ง และได้รับโอกาสในการการศึกษามากกว่าสตรี จึงถูกเลือกให้รับบทบาทนักสืบ เพื่อให้เกิดความสมจริง ขณะที่สตรีได้รับบทบาทที่เหลื่อมอยู่ในเรื่อง คือ เป็นเหยื่อของความรุนแรงต่างๆ เช่น เป็นสิ่งที่ถูกจับบุชายัญ ผู้แตงนิยมนเสนอภาพความอ่อนแอและเน้นภาพเรือนร่างที่ไร้สมอง ไร้สติปัญญาของเพศหญิง เช่นเดียวกับคนผิวสี ที่มักได้รับบทบาทเป็นอาชญากรมืออาชีพ ถูกเสนอภาพให้ก้าวร้าว ป่าเถื่อน ไร้การศึกษาและศีลธรรม

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายทั้งสามชุด คือนวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง (*The No. 1 Ladies' Detective Agency*) ชุดคุณป้ามาตุร และชุดสไมสรนักสืบพบว่า นวนิยายสืบสวนสอบสวนสมัยใหม่มีประเด็นเรื่องอายุ เสี่ยงของสตรี สีผิว เชื้อชาติ รวมทั้งชนชั้นมากและซับซ้อนขึ้น เพราะประเด็นเหล่านี้เป็นการได้กลับมาทบทวนของสังคมกระแสหลักในด้านความสามารถของผู้สูงวัย สตรี คนผิวสี และชนชั้นตามลำดับ โดยเฉพาะการสร้างตัวละครเอกที่เป็นนักสืบให้เป็นผู้สูงวัย และเป็นคนผิวสี แสดงให้เห็นการตอกย้ำและได้กลับมาทบทวนของสังคมเรื่องอายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์ที่มีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละสังคมอย่างชัดเจน ดังนี้

เมื่อธรรมชาติกำหนดให้การสูญเสียและเสื่อมสมรรถภาพของร่างกายเป็นลักษณะเฉพาะของผู้สูงวัย ลักษณะดังกล่าวจึงกลายเป็นชุดความรู้ของสังคมที่เป็นมายาคติว่าความเสื่อมสมรรถภาพทางกายของผู้สูงวัยหมายถึงการสิ้นสุดโอกาสในการปฏิบัติงาน สิ้นสุดบทบาทที่เคยมีในสังคม และลักษณะทางธรรมชาตินี้ยังทำให้เกิดชุดวาทกรรมเพื่อใช้เฉพาะกับผู้สูงวัย แสดงให้เห็นว่าประชากรวัยอื่นได้สร้างกระบวนการช่วงชิงอำนาจในสังคม โดยการลดอำนาจ และกีดกัน

บทบาทหน้าที่ของผู้สูงวัยออกจากสังคมด้วยการกำหนดชุดวาทกรรมที่สะท้อนถึงความไร้สมรรถภาพ จะเห็นได้ว่า การเกิดขึ้นของตัวละครนักสืบชราที่มีอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน นับว่าได้รับอิทธิพลจากตัวละครมิสมาร์เปิลอย่างมาก โดยเฉพาะการเน้นย้ำความสามารถทางสติปัญญา และการนำเสนอธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของคนชรา ที่ไม่มีผลกระทบกับการทำงานสืบสวน สะท้อนให้เห็นความพยายามของผู้เขียนผู้สร้างชุดวาทกรรมเกี่ยวกับภาวะสูงวัย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของมายาคติที่สังคมมีต่อผู้สูงวัย ตัวละครเหล่านี้มีส่วนช่วยสืบทอดกระบวนการณ์ล้มล้างการครอบงำทางความคิดของวาทกรรมกระแสหลักของสังคมที่ว่าผู้ชราจะมีระดับสติปัญญาถดถอยลง ด้วยกลวิธีการสวมบทบาทนักสืบผู้ชาญฉลาด แต่อย่างไรก็ดี ภาวะสูงวัยย่อมนำมาซึ่งอคติอันเกิดจากมายาคติความสูงวัยของสังคมที่มีสืบต่อกันมายาวนาน ผู้สูงวัยไม่อาจหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับมายาคติ และวาทกรรมของคนหนุ่มสาวในสังคมกระแสหลักได้ จากการวิจัยพบว่านวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนทั้งสามชุดที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา แสดงให้เห็นความพยายามสร้างและนิยามความหมายชุดวาทกรรมใหม่ให้แก่คนชรา ว่าเป็นนักเล่าประวัติศาสตร์ ผู้บันทึกประวัติศาสตร์ และประสบการณ์ชีวิต เป็นผู้มีความรู้ ไหวพริบ ผู้สามารถช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งแตกต่างขัดแย้งกับชุดวาทกรรมของสังคมกระแสหลักอย่างชัดเจน ผู้วิจัยพบว่านวนิยายทั้งสามชุดพยายามสร้าง และนิยามความหมายชุดวาทกรรมใหม่ให้แก่คนชราในด้านกายภาพ คือ ตัวละครเอกนักสืบพยายามแสดงออก นิยามตนเอง หรือปรุงแต่งลักษณะทางกายภาพของตนเองให้แตกต่างไปจากสภาพตามธรรมชาติของคนชรา ให้กลายเป็นคนสาว เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับการเป็นนักสืบ

ขณะที่ในด้านเพศสถานะ บทบาทของตัวละครสตรีในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนสอดคล้องกับลักษณะและบทบาทของสตรีจากมายาคติของสังคมที่ว่าสตรีเป็นเพศที่อ่อนแอ ไม่มีเหตุผล ต้องถูกควบคุม ไร้การศึกษา มีสถานะเป็นเหยื่อของการควบคุม ของความรุนแรงโดยชาย เป็นกลุ่มคนที่ถูกกดขี่ทางเพศ ดังนั้น บทบาทการเป็นเหยื่อจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสม สอดคล้องกับธรรมชาติของสตรี สามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสมจริงได้มากกว่า นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนทั้งสามชุดที่มีตัวละครเอกนักสืบเป็นสตรี จึงเป็นการแสดงออกรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นการโต้กลับมายาคติของสังคมชายเป็นใหญ่ แสดงให้เห็นประสบการณ์ ชุดความรู้ความคิดรวมทั้งสัญชาตญาณโดยธรรมชาติของสตรีว่าเท่าเทียม และหรือเก่งกาจสามารถกว่าบุรุษ แสดงให้เห็นทักษะความสามารถในด้านการทำงานนอกบ้านของสตรี สตรีสามารถทำงานในบริบท "สาธารณะ" ได้ดีไม่แพ้บริบทใน "บ้าน"

กล่าวถึงในด้านชนชั้น จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชนชั้นของตัวละครเอก นักสืบในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนจากสมัยคลาสสิกมาจนถึงสมัย **Hard-boiled** สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางชนชั้นที่เกิดขึ้นในสังคม กล่าวคือ ในช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงสังคมจากสังคมศักดินาเป็นสังคมอุตสาหกรรม ชนชั้นกลางยังไม่เกิดขึ้น ชนชั้นสูงที่มีโอกาสได้รับการศึกษาจึงมีความรู้เหมาะสมที่จะคลี่คลายคดีต่างๆ แต่พวกเขาก็รำรวยเกินกว่าที่จะยึดการสืบสวนสอบสวนเป็นอาชีพ การเป็นนักสืบจึงเหมือนการโปรดสัตว์ ที่แฝงไว้ด้วยการแสดงอำนาจกดทับของชนชั้นสูงที่มีต่อชนชั้นล่าง ต่อมาเมื่อเกิดการเลื่อนชั้นในสังคมด้วยการศึกษา ทำให้เกิดชนชั้นกลาง เกิดอาชีพใหม่จำนวนมาก งานสืบสวนสอบสวนจึงกลายเป็นอาชีพหลักที่สามารถสร้างรายได้ให้นักสืบผู้มีวิชาความรู้ ทั้งยังเป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องในความสามารถอีกด้วย ตัวละครนักสืบจึงไม่จำเป็นต้องเป็นชนชั้นสูงเพื่อให้เกิดความสมจริงอีกต่อไป จากการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ทางชนชั้นที่ถูกสะท้อนออกมาจากนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนทั้งสามชุด แสดงให้เห็นมายาคติของสังคมที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม ซึ่งถ่ายทอดผ่านทางตัวละครเอกนักสืบ และตัวละครอื่นในเรื่อง กล่าวคือ ในสังคมประเทศบอตสวานา ตัวละครเอกนักสืบชนชั้นกลางเพรเซียส รามอตสเวลกล่าวถึงความเลวร้ายของระบบทุนนิยมที่เข้ามาสู่บอตสวานา ทำให้คนเห็นแก่เงิน เกิดชนชั้นที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นภาพขัดแย้งกับระบบสังคมดั้งเดิมของบอตสวานา ที่ประชาชนทุกคนมีฐานะเท่าเทียมกันดุจญาติพี่น้อง ในขณะที่นวนิยายชุด*คุณป้ามาตุรี*ได้แสดงลักษณะเฉพาะของสังคมไทย คือระบบอุปถัมภ์ เนื้อเรื่องมีน้ำเสียงยกย่องระบบอุปถัมภ์ที่ทำให้ชนชั้นล่างได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากชนชั้นสูง สังคมไทยจึงไม่เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นมากนัก แต่ต่อมาเนื้อเรื่องแสดงว่าระบบอุปถัมภ์มีข้อเสีย คือทำให้ชนชั้นสูงหลงใหลในอำนาจของตน กลายเป็นการแสดงให้เห็นความแตกต่าง เหลื่อมล้ำทางชนชั้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ นวนิยายยังแสดงให้เห็นว่าระบบทุนนิยมที่เข้ามาแทนที่ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย ได้สืบทอดระบบอำนาจจากระบบอุปถัมภ์ ทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบกดขี่ชนชั้นล่าง และสุดท้ายคือนวนิยายชุด*สโมสรนักสืบ*ซึ่งมีตัวละครเอกนักสืบชาวไทย สะท้อนสภาพความสัมพันธ์ทางชนชั้นในสหรัฐอเมริกา ดินแดนแห่งโอกาส ความฝัน เสรีภาพและความเท่าเทียม เนื้อเรื่องแสดงให้เห็นความพยายามนำเสนอความเท่าเทียมทางชนชั้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นกรอบความคิดอันเกิดจากคติเรื่องความฝันอเมริกัน โดยการแสดงถึงความชอบธรรมของชนชั้นสูงที่รำรวยด้วยความมานะอดทนของตนเอง และแสดงถึงปมปัญหาในจิตใจของอาชญากรซึ่งอาจเป็นคนจากชนชั้นใดก็ได้ นอกจากนี้ ผู้เขียนก็ไม่ลืมที่จะแสดงถึงระบบอุปถัมภ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยที่ติดตัวเธอไปยังสังคมสหรัฐอเมริกา และ

เป็นลักษณะเฉพาะที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในพื้นที่ที่มีการปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรม

สุดท้ายคือประเด็นด้านชาติพันธุ์ ผู้วิจัยพบว่าลัทธิล่าอาณานิคมทำให้เกิดการเหยียดผิว คนผิวขาวคิดว่าตนมีสถานะที่เหนือกว่า สูงกว่าคนผิวสี เพราะผิวที่ดำกว่าเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของความเป็นทาสที่อยู่ใต้อาณัติของคนผิวขาว ที่ได้ดำเนินมาเป็นเวลาหลายร้อยปี และผิวที่ขาวก็เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของการเป็นเจ้าของทาสของคนผิวสี ที่ได้ดำเนินมาตั้งแต่ยุคแรกเริ่มเช่นเดียวกัน เกิดเป็นมายาคติว่าคนผิวสีเป็นเชื้อชาติที่มีพันธุกรรมต่ำต้อยกว่า เพราะไร้ความสามารถในการปกครองตนเอง ทศคนคิดดังกล่าวได้ฝังรากลึกลงไปในสังคม ก่อให้เกิดการเหยียดผิว กีดกันสิทธิต่างๆ ของคนผิวสี คนผิวสีจึงต้องเผชิญกับความจริงอันโหดร้ายของสภาพกลุ่มคนชายขอบที่ต้องขึ้นอยู่กับความต้องการของชนกลุ่มใหญ่ ที่เคยวางอำนาจเหนือและยังมีอำนาจครอบคลุมนอยู่ทุกด้าน คนผิวสีจึงมักได้รับบทบาทเป็นอาชญากรมืออาชีพ ถูกเสนอภาพให้ก้าวร้าว ป่าเถื่อน ไร้การศึกษาและศีลธรรมในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน การสร้างและนำเสนอตัวละครเอกนักสืบผิวสีและสภาพสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจของพวกเขา จึงเป็นกลวิธีการโต้กลับวาทกรรมความเฉลียวฉลาด มีศีลธรรมและอารยธรรมของคนผิวขาวที่มีเหนือคนผิวสี จากการวิจัยพบว่านวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง ได้นำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมประเทศบอตสวานาจากการที่เคยตกเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ทำให้ชาวบอตสวานาเกิดความรู้สึกในความเป็นมนุษย์ที่ไม่เท่าเทียมกับคนผิวขาว จากมายาคติที่คนผิวขาวเป็นผู้กำหนดขึ้น กล่าวคือความเชื่อในความเหนือกว่าของความเป็นคนขาวต่อคนผิวสี เช่น ศักยภาพทางความคิด และคุณธรรมจริยธรรมที่คนผิวขาวมีมากกว่าคนผิวสี นวนิยายได้สร้างตัวละครเอกนักสืบผิวสีที่เปี่ยมสติปัญญาความสามารถขึ้นเพื่อโต้กลับมายาคติดังกล่าว และสอดแทรกความคิดความเชื่อของคนผิวสีไว้ในเรื่อง ทำให้ทราบที่มาของบรรพบุรุษ อันถือเป็นรากเหง้าที่สำคัญ เป็นป่อเกิดทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันน่าภาคภูมิใจของคนผิวสี เป็นส่วนสำคัญในการลบเลือนความรู้สึกแปลกแยกกับชาติพันธุ์ของคนผิวสี และนำเสนอเรื่องเล่าเกี่ยวกับพื้นที่ วิถีชีวิตและความทรงจำของคนผิวสีโดยเน้นการให้คุณค่าความดีงามทางด้านจิตใจ เพื่อโต้กลับมายาคติของคนผิวขาว

ในอีกด้านหนึ่ง ตัวละครชาวไทยในนวนิยายชุด*สมิธสันท์* ที่ใช้ชีวิตอยู่ในสหรัฐอเมริกา ต้องเผชิญกับสถานการณ์การแบ่งแยกชาติพันธุ์สีผิวในสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน ซึ่งยังคงมีความคิด

แบ่งแยกสีผิวอันเกิดจากมายาคติของคนขาวอยู่ดั้งเดิม ตัวละครผิวสีแสดงให้เห็นการเก็บกดความ
 แปรกแยกอันเกิดจากมายาคติของคนขาว นำมาใช้แบ่งแยกแสดงอำนาจกับคนต่างชาติพันธุ์ ซึ่ง
 กระบวนการนี้มีส่วนช่วยให้คนเกิดความรู้สึกเป็นพรรคพวกกับคนในชาติพันธุ์เดียวกัน กลายเป็น
 การโต้กลับกระบวนการกลืนกินทางวัฒนธรรมของคนผิวขาวด้วย ขณะที่ในสังคมไทยที่ถูกสะท้อน
 ภาพผ่านนวนิยายชุด*คุณป้ามาตุร* แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าประเทศไทยจะไม่เคยตกเป็นทาสของ
 ชาวตะวันตกจากการล่าอาณานิคม แต่ระบบโลกาภิวัตน์ก็ทำให้ประเทศไทยมีสถานะไม่ต่างจาก
 การเป็นเมืองในการปกครองควบคุมของประเทศโลกที่หนึ่ง เนื่องจากระบบความคิดความเชื่อที่มา
 พร้อมกับระบบโลกาภิวัตน์ ทำให้คนไทยถูกครอบงำทางความคิดว่า วิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบ
 ชาวตะวันตกเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้า ความทันสมัย ความเป็นไทยจึงกลายเป็นความ
 ล้าสมัย ด้อยกว่าความเป็นตะวันตก ตัวละครชาวไทยจึงได้แสดงถึงการรับรู้และยอมรับมายาคติว่า
 ชาติพันธุ์ไทยด้อยกว่าชาติตะวันตก แสดงให้เห็นการรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับกรอบมายาคติชาติ
 พันธุ์ที่แบ่งแยกความแตกต่างระหว่างคนไทยกับคนชาติพันธุ์อื่น ตัวละครกำหนดและกดทับให้ชาติ
 พันธุ์เหล่านั้นด้อยกว่าไทย

จะเห็นได้ว่า การศึกษาเปรียบเทียบประเด็นเรื่องอายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์
 ในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนที่มีตัวละครเอกเป็นนักสืบหญิงสูงวัยทั้งสามเรื่อง ทั้งของไทยกับ
 ของตะวันตก ทำให้เห็นการสร้างตัวละคร และกลวิธีต่างๆ ที่แตกต่างกันตามบริบทของสังคม และ
 ชนชั้น ชาติพันธุ์ของผู้เขียน เพื่อโต้กลับมายาคติของสังคมเกี่ยวกับอายุ เพศสถานะ ชนชั้นและชาติ
 พันธุ์ ซึ่งในขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นการเน้นย้ำมายาคติดังกล่าว และในบางครั้งก็สร้างความ
 ย้อนแย้งให้เกิดขึ้นกับตัวตนของตัวละครด้วย กล่าวคือ การปรุงแต่งและนำเสนอตัวตนของคนชรา
 ขัดแย้งกับมายาคติของสังคมกระแสหลัก ทำให้พวกเขาถูกสังคมมองว่าแปลกประหลาด ถูก
 ปฏิเสธจากชุดวาทกรรมของสังคมกระแสหลัก การแสดงออกถึงตัวตนของคนชราจึงมีลักษณะเป็น
 การ “เลือกไม่ได้และไปไม่ถึง” เพราะสังคมไม่เปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้โต้กลับมายาคติทางกายภาพ
 นอกจากนั้น ความพยายามนำเสนอการโต้กลับมายาคติทางสติปัญญา ความรู้ความคิดก็
 เช่นเดียวกัน ผู้สูงวัยที่แม้จะเป็นนักสืบ ได้แสดงออกถึงสติปัญญา ความรอบคอบที่มีเหนือผู้อื่น แต่
 เมื่อนักสืบนั้นยังคงแสดงการย้ำคิดย้ำทำ แสดงความหัวโบราณเหมือนคนชราทั่วไป ก็เป็นการเน้น
 ย้ำให้เห็นความเสื่อมสมรรถภาพของผู้สูงวัย ซึ่งแสดงให้เห็นความไม่ยอมรับในความสามารถของ
 คนชราของสังคมไปพร้อมกันด้วย

นอกจากนั้น ผู้วิจัยพบว่ามายาคติของสังคมที่มีสืบต่อมายาวนาน ก็ยังคงตกย้ำให้เห็นถึงประเด็นปัญหาที่เกิดจากบทบาทการทำงานของสตรีในสังคมปิตาธิปไตย ที่แตกต่างกันตามสภาพสังคมบอตสวานา สังคมไทย และสังคมอเมริกาในนวนิยายทั้งสามชุด กล่าวคือ สังคมประเทศบอตสวานา ที่ถูกนำเสนอในนวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง เป็นสังคมที่มีระบบชายเป็นใหญ่ฝังรากลึกอยู่ในความคิดของสมาชิกในสังคมอย่างมั่นคง ช่วงระยะเวลาที่ตีพิมพ์นวนิยายผ่านมาเพียงประมาณสิบปี แสดงให้เห็นว่าสตรีผ่านประสบการณ์หลากหลาย ทั้งความขัดแย้ง การถูกกดขี่ทางเพศ การพยายามสร้างความเท่าเทียมระหว่างเพศ และการพยายามแสดงให้เห็นความสามารถของสตรี กล่าวคือ มีการยกย่องให้งานบ้านเป็นงานของวีรสตรี และนำเสนอสตรีที่สามารถทำงานในพื้นที่สาธารณะของบุรุษได้ดี แต่ในขณะเดียวกันสตรีเหล่านั้นก็ต้องสวมบทบาทแบบชายในการทำงานนอกบ้าน และต้องอาศัยเรื่องเล่าเป็นกลวิธีที่ทำให้พวกเขาได้รับการยอมรับ กลายเป็นความลึกซึ้งที่ทำให้กล่าวได้ว่า สตรียังคงไม่ได้รับการยอมรับยังคงติดอยู่ในมายาคติของสังคม

นอกจากนั้น พบว่าระดับความสำเร็จของสตรีถูกกดให้ต่ำกว่าระดับความสำเร็จของชายเสมอ สตรีที่ประสบความสำเร็จจะถูกทดสอบ และต่อรองอำนาจโดยบุรุษอยู่บ่อยครั้ง เช่นเดียวกับสังคมไทย ในสมัยประมาณสามสิบปีมาแล้ว ตามระยะเวลาที่นวนิยายเรื่องคุณป้ามาตุรี ตีพิมพ์เป็นสังคมที่มีระบบชายเป็นใหญ่ฝังรากลึกอยู่ในความคิดของสมาชิกในสังคม ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ดูหมิ่นตัวละครสตรี ผ่านตัวละครชายผู้เล่าเรื่อง แม้ว่าตัวละครสตรีจะได้พยายามแสดงบทบาทความสามารถเพื่อโต้กลับวาทกรรมในสังคมชายเป็นใหญ่ แต่ขณะเดียวกันก็แสดงถึงความอ่อนแอ จำเป็นต้องถูกปกป้อง และต้องพึ่งพาบุรุษ ทำให้เกิดความอ่อนแอขึ้นกับตัวตนของสตรี ขณะที่สังคมอเมริกาในปัจจุบันที่ถูกนำเสนอในนวนิยายเรื่องสโมสร์นักสืบ ก็แสดงให้เห็นว่าสังคมอเมริกันเปิดโอกาส ยอมรับและยกย่องสตรีที่มีความสามารถในการทำงาน อันเป็นการแสดงออกถึงความเลือนลางของกรอบมายาคติเกี่ยวกับเพศสถานะในการประกอบอาชีพ แต่เนื้อเรื่องก็ยังแสดงให้เห็นว่าสตรียังคงถูกกำหนด ถูกคาดหวังให้มีบทบาทในพื้นที่บ้าน มากกว่าในพื้นที่ "สาธารณะ" และตัวละครสตรีเองก็แสดงออกถึงความล้มเหลว ในความพยายามโต้กลับวาทกรรมของสังคมเกี่ยวกับพื้นที่ด้วย กล่าวได้ว่า ความอ่อนแอที่เกิดขึ้นในนวนิยาย เกิดจากการที่ผู้เขียนพยายามนำเสนอวาทกรรมใหม่เกี่ยวกับสตรี โดยการสร้างตัวละครเอกนักสืบให้เป็นตัวแทนโต้กลับมายาคติด้านสมรรถภาพและพื้นที่ อาชีพของสตรี ด้วยกลวิธีการสวมอัตลักษณ์เป็นชาย แต่จากการที่ผู้เขียนเองก็ยังคงยึดติดในมายาคติดังกล่าว ก็ทำให้การสร้างตัวละครสตรีอื่นในเรื่อง สะท้อนถึงการไม่สามารถหลุดพ้นจากกรอบมายาคตินั้น จึงทำให้เกิด

ความย้อนแย้งขึ้นกับการสร้างตัวตนของสตรี และทำให้สตรียังคงไม่ได้รับการยกย่องยอมรับในโลกร
การทำงานของบุรุษ

ยิ่งไปกว่านั้น จากการศึกษาพบว่าในนวนิยายชุดนักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง แม้ว่าเนื้อเรื่อง
จะมีน้ำเสียงโหยหาความเท่าเทียมทางชนชั้นดังในสังคมบอตสวานาดั้งเดิม แต่ก็พบตัวอย่างใน
เรื่องที่แสดงถึงการไม่ยินยอมให้ชนชั้นล่างมีบทบาทฐานะเท่าเทียมกับชนชั้นอื่นได้อย่างแท้จริง ทำ
ให้เกิดความย้อนแย้งให้เห็นความแตกต่างและช่องว่างระหว่างชนชั้นอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับใน
ประเด็นด้านชาติพันธุ์ แม้ว่าผู้เขียนจะสร้างตัวละครเอกนักสืบผิวสีเพื่อเป็นกลวิธีการโต้กลับวาท
กรรมความเกลียดชัง มีศีลธรรมและอารยธรรมของคนผิวขาวที่มีเหนือคนผิวสี แต่ความ
พยายามโต้กลับดังกล่าวก็สะท้อนให้เห็นความย้อนแย้งที่เกิดจากการติดอยู่ในมายาคติแบ่งแยก
ระหว่าง “เรา” และ “ไม่ใช่เรา” ชาวบอตสวานาจึงแบ่งแยกและแสดงอำนาจกดทับชาติพันธุ์อื่นว่า
ด้อยกว่าตนเอง

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจศึกษาในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนยังมีอีกมาก เนื่อง
จากนวนิยายแนวนี้ยังคงมีการพัฒนารูปแบบมาอย่างต่อเนื่อง เช่น การเกิดขึ้นของนักสืบรักร่วม
เพศซึ่งเป็นการโต้กลับขนบนิยมของการสร้างตัวละครเอกในนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน การ
เกิดขึ้นของนักสืบยากจนที่ช่างสังเกต สามารถเอาตัวรอดได้ด้วยไหวพริบและประสบการณ์ชีวิต
เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์คับขัน หรือนักสืบที่เป็นลูกครึ่ง เช่น ชาร์ลี ชาน(Charlie Chan) นักสืบ
ลูกครึ่งจีนอเมริกันจากนวนิยายของเอิร์ล เดอร์ บิกเกอร์ส (Earl Derr Biggers) อินาบะ นักสืบ
ลูกครึ่งหมาป่า จากเรื่องสืบซ่าฮายก๊ว ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นแนวโน้มการให้ความสำคัญกับกลุ่ม
คนหลากหลายกลุ่มในสังคม และน่าจะสะท้อนให้เห็นความสำเร็จหรือปัญหาในประเด็นเกี่ยวกับ
เพศสถานะ ชนชั้นและชาติพันธุ์ที่เกิดจากการสร้างตัวละครในลักษณะดังกล่าวด้วย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา แก้วเทพ. จิตต์ศาสตร์. กรุงเทพฯ: พี. เค. อินเทอร์เน็ต, 2535.

แก้วแก้ว (นามปากกา). ก. คุณป้ามาตุร ตอนคดีเจ้าสาวหาย. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี, 2546.

แก้วแก้ว (นามปากกา). ข. คุณป้ามาตุร ตอนคดีศึกวังน้ำร้อน. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี, 2546.

ก่องกาญจน์ สวัสดิสาส์. ทัศนคติของคนชราที่มีต่อครอบครัว. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.

ข่าวสด. คุณป้าวัย80เตรียมวิวาทสาวรุ่นหลาน. [ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา:

http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=TVRJNU56VXdPVEU0TXc9 PQ== [15 มกราคม 2555]

คมชัดลึก. พบแม่เฒ่า100ปีอยู่ในคอกสี่เหลี่ยม. [ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา:

<http://www.komchadluek.net/detail/20110913/109009.html> [15 มกราคม 2555]

คมชัดลึก. ก. ชนชั้นกลางคือใครกันแน่. [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา:

<http://www.komchadluek.net/detail/20100323/53172.html> [15 มกราคม 2555]

คมชัดลึก. ข. ยายใช้คำรักษาคืนรพ.มหาราชฯยกจนค้างมา43ปี. [ออนไลน์]. 2553.

แหล่งที่มา: <http://www.komchadluek.net/detail/20100818/70359.html>
[15 มกราคม 2555]

คลังปัญญาไทย. วันผู้สูงอายุแห่งชาติ. [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา:

<http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/วันผู้สูงอายุแห่งชาติ> [15 มกราคม 2555]

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. สงครามผิว. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, 2549.

จิระประภา อัครบวร. Competency คืออะไรกันแน่. [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา:

www.powervision.co.th/.../HRM_5012_%20whatisCompetency.pdf
[15 มกราคม 2555]

เจนจิรา เสรีโยธิน. นักสืบหญิงหมายเลขหนึ่ง ตอนที่ 1 เปิดตัวนักสืบหญิง. กรุงเทพฯ:

แปลนพรัตน์ตั้ง, 2551.

ชูศักดิ์ เวชแพศย์. การปฏิบัติตัวของผู้สูงอายุเพื่อให้อายุยืน. กรุงเทพฯ: ศุภานิชการพิมพ์, 2532.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร. วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์และ

ความเป็นอื่น. กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2542.

ฐิติกร พูลภัทรชีวิน. ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย. [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา:

<http://sites.google.com/site/gaiusjustthink/nida-mpa/pa601/part2>

[15 มกราคม 2555]

ณรงค์ เส็งประชา. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2524.

ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกรวิวัฒน์. ความเป็นมาและพัฒนาการของระบบทุนข้ามชาติ & ระยะเวลา. [ออนไลน์].

2553. แหล่งที่มา: <http://thaistockinfo.com/forum2010/f0032.html>

[15 มกราคม 2555]

ทวิศักดิ์ เผือกสม. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาประชาคมโลก. [ออนไลน์]. 2544. แหล่งที่มา:

<http://www.geocities.ws/worldcommune/WorldCommunity/Chapter3.html>

[15 มกราคม 2555]

ธนู แก้วโสภาส. ประวัติศาสตร์แอฟริกา. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2548.

ธีระวุฒิ อรุณเวช. สรุปผลการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนางานผู้สูงอายุตามยุทธศาสตร์

การพัฒนาสังคม 2550. [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา:

https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:h2c7S_ESlagJ:61.19.50.61/dsdw

2011/academicdoc/bdoc5.pdf [15 มกราคม 2555]

นายา (นามปากกา). สโมสรนักสืบ. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี, 2553.

นิเทศ ดินณะกุล. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โครงการผลิตตำราและ

เอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

บุญสนอง บุญโยทยาน. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518.

บุษยามาส สินธุประมา. สังคมวิทยาความสูงอายุน. เชียงใหม่: โรงพิมพ์สมพรการพิมพ์, 2539.

ประจักษ์ น้อยเหนือย. ระบบอุปถัมภ์. [ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา:

<http://www.learners.in.th/blogs/posts/331690> 2552 [15 มกราคม 2555]

ปริศนา แหล่งรัศมี. ความแปลกแยกของคนผิวดำในนวนิยายของโทนี่ มอริสัน. วิทยานิพนธ์

ปริญญาโท สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

พรพิไล ถมั่งรัศม์สัตย์. ปรัชญาผู้หญิง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

พัททยา สายหนู. กลไกของสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 10), กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2544.

ไพฑูรย์ ดัสเช่. การแบ่งแยกเชื้อชาติและสีผิวกับปัญหาสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

ภัทรมน กาเหรัมย์. เชื้อชาติและชาติพันธุ์ สัมพันธ์อย่างไรกับรัฐชาติ. [ออนไลน์]. 2550.

แหล่งที่มา: <http://www.statelessperson.com/www/?q=node/1449>

[15 มกราคม 2555]

มติชน. สด!! แม่เต่าชุมพร ตกบ่อน้ำบาดาลดับอนาค. [ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา:

http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1316155331&grpId=03&catid=03 [15 มกราคม 2555]

มนฤดี เย็นบุตร. ทาสสตรีผิวดำในนวนิยายอเมริกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

มารศรี นุชแสงพลี. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ: ศึกษากรณีผู้สูงอายุใน

ชุมชนบ่อนไก่กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.

เรื่องเดช จันทศิริ บรรณารักษ์. สุดยอดนักสืบหญิง. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์, 2547.

วารุณี ภูริสินสิทธิ์. สตรีนิยม: ขบวนการอุดมคติแห่งศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2545.

สมเกียรติ ตั้งนโม. มายาคติและวัฒนธรรมสังคมร่วมสมัย. [ออนไลน์]. 2554.

แหล่งที่มา: <http://pjanderson.blogspot.com/2011/02/1.html>. [15 มกราคม 2555]

สุภาพจิต, กรม. สมองหญิงแตกต่างจากชายจริงหรือ??. [ออนไลน์]. 2549. แหล่งที่มา:

<http://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=1029> [15 มกราคม 2555]

สุชาดา ทวีสิทธิ์ บรรณารักษ์. เพศภาวะ: การท้าทายร่าง การค้นหาตัวตน.

กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2547.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 21) กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2542.

สุพรรณิ วราทร. ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกจนถึงพ.ศ. 2475.

กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2519.

อังคณา สุขวิเศษ. นวนิยายแนวสืบสวนสอบสวน : อิทธิพลของชุดเซอร์ลอคโฮล์มส์ ที่มีต่อชุด

บัวโรต์และนิทานทองอิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

เอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา, กรม. ประเทศบอตสวานา. [ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา:

<http://www.mfa.go.th/web/2387.php?id=300> [15 มกราคม 2555]

ภาษาอังกฤษ

- Book and Arts. A ladies' detective man. A new woman in the life of Precious Ramotswe's Creator.[Online]. 2004. Available from: <http://www.economist.com/node/3104218> [2012,January 15]
- Chinapage. Bao Zheng (Bao Gong) Most Upright Judge in Chinese History. [Online]. 2009. Available from: <http://www.chinapage.org/biography/baogong.html> [2012,January 15]
- Crawford, Norlisha Francine. Chester Himes' Rewriting of Race, Class and Gender in His Harlem Detective Series. MD: University of Maryland, College Park, 2002.
- English, Daylanne K. The Modern in the Postmodern: Walter Mosley, Barbara Neely, and the Politics of Contemporary African-American Detective Fiction. American Literary History 18 (April 2006): 772-796.
- Gregory Klein, Kathleen. Diversity and Detective Fiction. OH: Bowling Green, 1999.
- McCall Smith, Alexander. a. The No.1 Ladies' Detective Agency. New York: Anchor Books, 2002.
- McCall Smith, Alexander. b. Tears of the Giraffe. New York: Anchor Books, 2002.
- McCall Smith, Alexander. c. Morality for Beautiful Girls. Auckland: Abacus, 2003.
- Mizejewski, Linda. Hardboiled & High Heeled: The Woman Detective in Popular Culture. New York: Routledge, 2004.
- Reddy, Maureen T. Trace, Codes, and Clues: Reading Race in Crime Fiction. NJ: Rutgers University Press, 2002.
- TV Tropes. Little Old Lady Investigates. [Online]. 2011. Available from: <http://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/LittleOldLadyInvestigates> [2012,January 15]
- Welsh, Louise. Murder they wrote; Once a fixture of old-fashioned crime novels, the amateur detective now faces a new challenge. The Financial Times. 126 (August 23, 2008): 13-27.

Young, Suzanne. The Simple Art of Detection: The Female Detective in Victorian and Contemporary Mystery Novels. Modern Fiction Studies. 47 (Summer 2001): 448-457.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกริกศักดิ์ บุญญานุกพงศ์ และสุรี บุญญานุกพงศ์. ศักยภาพของผู้สูงอายุในการทำงานเพื่อสังคม.

เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2534.

เกื้อวงศ์ บุญสิน. สังคมสงเคราะห์ (ผู้สูงอายุ). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ชัตติยา กรรณสูต. สะท้อนวัฒนธรรมไทย เล่ม 1. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ, 2537.

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ. สังคมไทย. กรุงเทพฯ: เจริญพัฒน์, 2522.

ชนิตา รัชทรัพย์เมือง. พื้นฐานการศึกษา หลักการและแนวคิดทางสังคม. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี, 2534.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, 2520.

เต็มสิริ บุญยสิงห์, ภัทรพร สิริกาญจน และ ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์. แนวคิดไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537.

นิตา ชูโต. คนชราไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

บรรลุ ศิริพานิช. คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน, 2534.

เบเนดิก, รุธ. แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์. วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย. กรุงเทพฯ:

เรือนแก้ว, 2524.

ประมวญ ดิฉินสัน. วัยวัฒนาจิตวิทยาพัฒนาการ วัยท้าย-วัยทอง. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา, 2520.

พีรสิทธิ์ คำนวนคิดศิลป์. ความทันสมัย: ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองและปัญหาบางประการของคนชรา.

กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2523.

ไพค์, แม็กนัส. แปลโดย แสง จงสุจริตธรรม. วัยชรา น่ากลัวหรือไร. กรุงเทพฯ:

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2529.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2525.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ:

นานมีบุ๊คส์, 2546.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2524.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์, 2545.

เรื่องเดช จันทศิริ. ประวัติศาสตร์สังเขปของรหัสคดี. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์, 2544.

วันทนีย์ วาสิกะสิน. ปัญหาพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์กับงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

วันทนีย์ วาสิกะสิน และสุนีย์ เหมะประสิทธิ์. สังคมไทยคาดหวังอย่างไรกับผู้หญิง. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. ความสัมพันธ์และทัศนคติของเด็กไทยพุทธต่อผู้ใหญ่ หนุ่มสาว และสูงอายุ.

เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2534.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. แนวทางการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ:

สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

ศิริวรรณ ศิริบุญ. ข้อเท็จจริงและทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูและกวดูแลผู้สูงอายุของ

คนหนุ่มสาวไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

สินิทธ์ สิทธิรักษ์. ผู้หญิงกับความรู้ 1 (ภาค 2). กรุงเทพฯ: โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล. ผู้สูงอายุหญิงในประเทศไทย: สถานะในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ:

สมาคมพหุฒาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย, 2542.

สุรกุล เจนอบรม. วิทยาการผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ภาษาอังกฤษ

Benedict, Ruth. Race and Racism. London: Routledge and Kegan Paul, 1983.

Beneria, Lourdes. Gender, Development and Globalization: Economics as If All People Mattered. London: Routledge, 2003.

Bengtson, Vern L. The Social Psychology of Aging. Indianapolis: Bobbs Merrill, 1976.

Blau, Zena Smit. Old Age in a Changing Society. New York: New View Points, 1973.

Blenkner, Margaret. in Harris, Diana K. and William E. Cole. Sociology of Aging. Boston: Houghton Mifflin, 1980.

Borrow and Smith. Aging and Ageism and Society. St. Paul: West Publishing, 1979.

Bouta, Tsjear, Frerks, George and Bannon, Ian. Gender, Conflict, and Development. Washington, D.C.: World Bank, 2005.

Bowling, Ann. Ageing Well : Quality of Life in Old Age. Maidenhead: Open University Press, 2005.

Bradley, Harriet. Gender. Cambridge: Polity, 2007.

Burack, A. S. Writing Detective and Mystery Fiction. Boston: The Writer, 1945.

- Butler, Robert N. Why Survive Being Old in America. New York: Harper & Row, 1975.
- Butler, Robert N. and Lewis I. Myrna. Aging and Mental Health. St. Louis, MO: C.V. Mosby, 1977.
- Chayovan, N., Wongsith, M., Saengtienchai, C. Socio-economic Consequences of the Aging Population in Thailand. Bangkok: Institute of Population Studies, Chulalongkorn University, 1988.
- Cole, William E. and Diana K. Harris. The Elderly in America. Boston: Allyn & Bacon, 1977.
- Connell, R.W. Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics. Stanford, California: Stanford University Press, 1987.
- Cox, Harold G. Later Life : The Realities of Aging. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1988
- Darhendorf, Ralph. Class and Class Conflict in an Industriail Society. London: Routledge and Kegan Paul, 1959.
- Davis, Kathy, Evans Mary and Lorber, Judith. Handbook of Gender and Women's Studies. London: Sage, 2006.
- Decker, David L. Social Gerontology : An Introduction to the Dynamics of Aging. Boston: Little Brown, 1980.
- Dijk, Teun A. Racism and discourse in Spain and Latin American. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Pub., 2005.
- Edward, J.N. and D.I. Klemmack. in Harris, Diana K. and William, E. Cole. Sociology of Aging. Boston: Houghton Mifflin, 1980.
- Elliot, Faith Robertson. Gender, Family and Society. New York: St. Martin's Press, 1996.
- Enright, Robert B. Perspectives in Social Gerontology. Boston: Allyn and Bacon, 1994.
- Esterik, Penny Van. Materializing Thailand. New York: Berg Publishers, 2000.
- Evans, Mary. Gender and Social Theory. Buckingham: Open University Press, 2003.
- Galliano, Grace. Gender: Crossing Boundaries. Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning, 2003.

- Ghail, Mairtin Mac an and Haywood, Chris. Gender, Culture and Society: Contemporary Femininities and Masculinities. New York: Palgrave Macmillan, 2007.
- Gilbert, Elliot L. The World of Mystery Fiction. Bowling Green, Ohio: Bowling Green State University Popular, 1983.
- Goldstein, Melvin C., and Cynthia, Beall M. The Realities of Aging. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1988.
- Hareven, T.K. Aging and Life Course Transitions: An Interdisciplinary Perspective. New York: Guilford, 1982.
- Harris, Diana K. and William, E. Cole. Sociology of Aging. Boston: Houghton Mifflin, 1980.
- Hess, Beth B., and Elizabeth W. Markson. Aging & Old Age : An Introduction to Social Gerontology. New York: Macmillan, 1980.
- Hirschmann, Nancy J. Gender, Class, and Freedom in Modern Political Theory. Princeton: Princeton University Press, 2008.
- Irwin, John T. The Mystery to a Solution : Poe, Borges, and the Analytic Detective Story. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1996.
- Jackson, Peter A. and Cook, Nerida M. Gender and Sexualities in Modern Thailand. Bangkok: O.S. Printing House, 1999.
- Karim, Wazir Jahan. Male and Female in Developing Southeast Asia. Washington DC: Berg Publishers, 1995.
- Kart, Cary S. The Realities of Aging : An Introduction to Gerontology. Boston: Allyn and Bacon, 1994.
- Kerchoff, Alan. in Harris, Diana K. and William, E. Cole. Sociology of Aging. Boston: Houghton Mifflin, 1980.
- Knop, Karen. Gender and Human Rights. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Kottak, Conrad Phillip. Anthropology: the Exploration of Human Diversity. New York: McGraw-Hill, 1994.
- Krolokke, Charlotte and Sorensen, Anne Scott. Gender Communication: Theories & Analyses. Thousan Oaks: Sage, 2006.

- Litosseliti, Lia. Gender & Language: Theory and Practice. London: Hodder Arnold ; New York: Oxford University Press, 2006.
- Longhurst, Derek. Gender, Genre and Narrative Pleasure. London: Unwin Hyman, 1989.
- Miller, Joshua and Garran, Ann Marie. Racism in the United States : implications for the helping professions. Belmont, CA: Thomson Brooks/Cole, 2008.
- Milton, Barron L. The Aging American : An Introduction to Social Gerontology and Geriatrics. New York: Thomas Crowell, 1961.
- Mizejewski, Linda. Hardboiled & High Heeled: The Woman Detective in Popular Culture. New York: Routledge, 2004.
- Mohanty, Chandra Talpade. Third World Feminism and Politics in the Third World. Bloomington: Indiana University Press, 1997.
- Monsen, Janet Henshall. Gender and Development. London: Routledge, 2004.
- Naffine, Ngaire. Gender, Crime and Feminism. Aldershot: Dartmouth, 1995.
- Nelson, Todd D. Ageism: Stereotyping and Prejudice Against Older Persons. Cambridge: MIT Press, 2002.
- Osteria, Trinidad. Gender Equality and Development. Bangkok: United Nation Conference Centre, 2002.
- Peplau, Letitia Anne. Gender, Culture, and Ethnicity: Current Research about Women and Men. Mountain View, Calif.: Mayfield, 1998.
- Priestman, Martin. The Cambridge Companion to Crime Fiction. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Queen, Ellery. Japanese Detective Stories. Tokyo: Tuttle Publishing, 1978.
- Radford, John. Gender and Choice in Education and Occupation. London: Routledge, 1998.
- Reddy, Maureen T. Trace, Codes, and Clues: Reading Race in Crime Fiction. New Brunswick: Rutgers UP, 2003.
- Reynolds, Craig J. Gender and Sexualities in Modern Thailand. Chiang Mai: Silkworm Books, 1999.

- Rose, Arnold M. The Subculture of the Aging: Old People and Their Social World. Philadelphia: F. A. Davis, 1965.
- Rosow, Irving. Social Intergration of the Age. New York: Free Press, 1967.
- Rowland, Susan. From Agatha Christie to Ruth Rendell : British Women Writers in Detective and Crime Fiction. Houndmills: Palgrave, 2001.
- Scaggs, John. Crime fiction. London: Routledge, 2005.
- Schwarz, A. N. Aging and Life. New York: CBS Collage Publishing, 1984.
- Silvestri, Marisa and Dowey, Chris Crowther. Gender & Crime. London: SAGE, 2008.
- Sjoberg, Laura. Gender and International Security: Feminist Perspectives. London: Routledge, 2010.
- Srebnick, Amy Gilman. and Levy, Rene. Crime and Culture: An Historical Perspective. Aldershot, England: Ashgate, 2005.
- Stears, Jill. Gender and International Relations: Issues, Debates and Future Relations. Cambridge: Polity Press, 2006.
- Thomas, Duncan. Gender Differences in Household Resource Allocations. Washington, D.C.: The World Bank, 1992.
- Tide, Rising. Gender Equality and Cultural Change Around the World. London: Cambridge University Press, 2003.
- Walker, Stephen and Barton, Len. Gender Class & Education. New York: the Falmer Press, 1983.
- Walton, Prissilla L. and Jones, Manina. Detective Agency: Woman Rewriting the Hard-Boiled Tradition. Berkeley: University of California Press, 1999.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวมนัสวี พรหมสุทธิรักษ์ เกิดเมื่อวันจันทร์ที่ 8 กันยายน พุทธศักราช 2529 ที่ กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2550